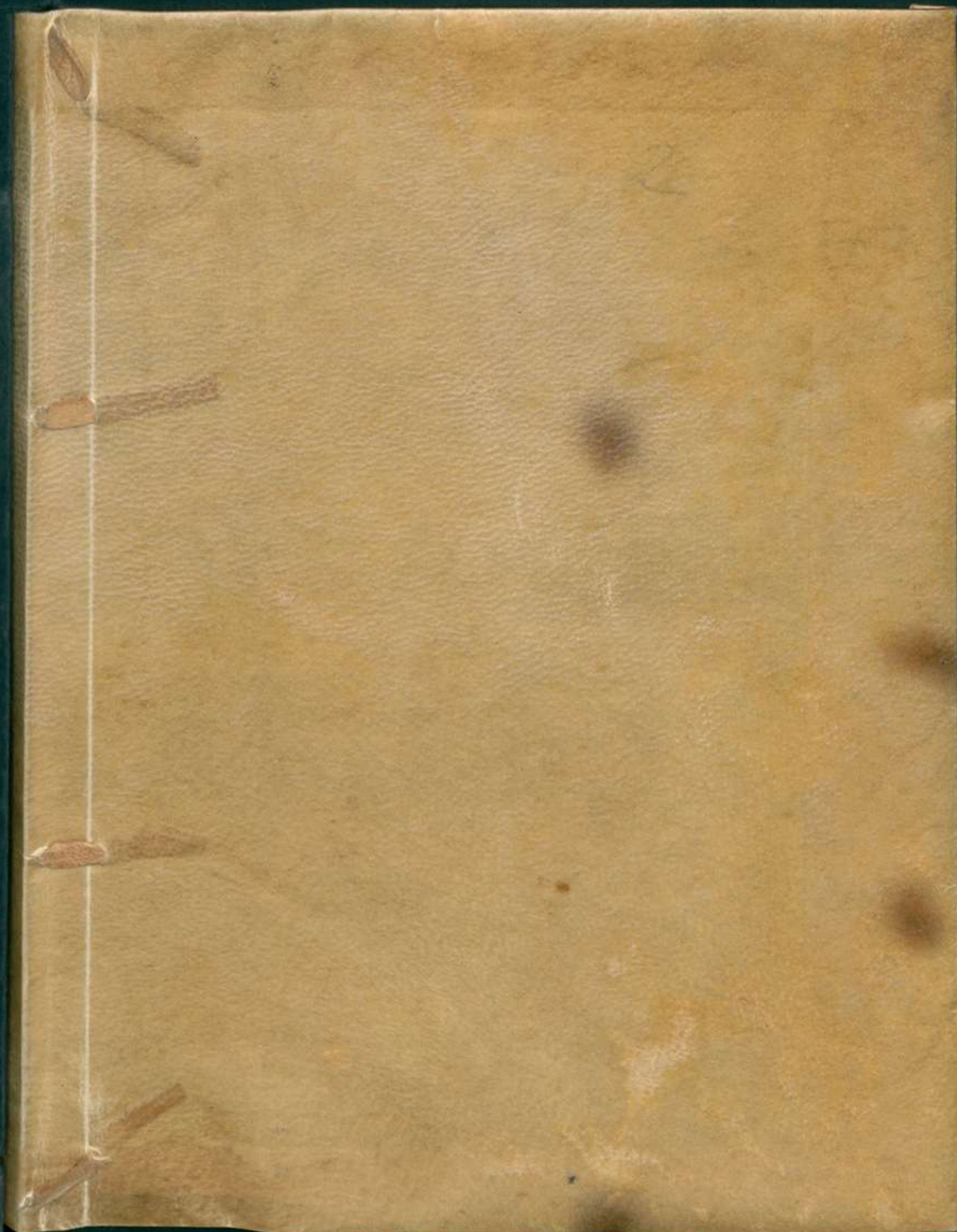
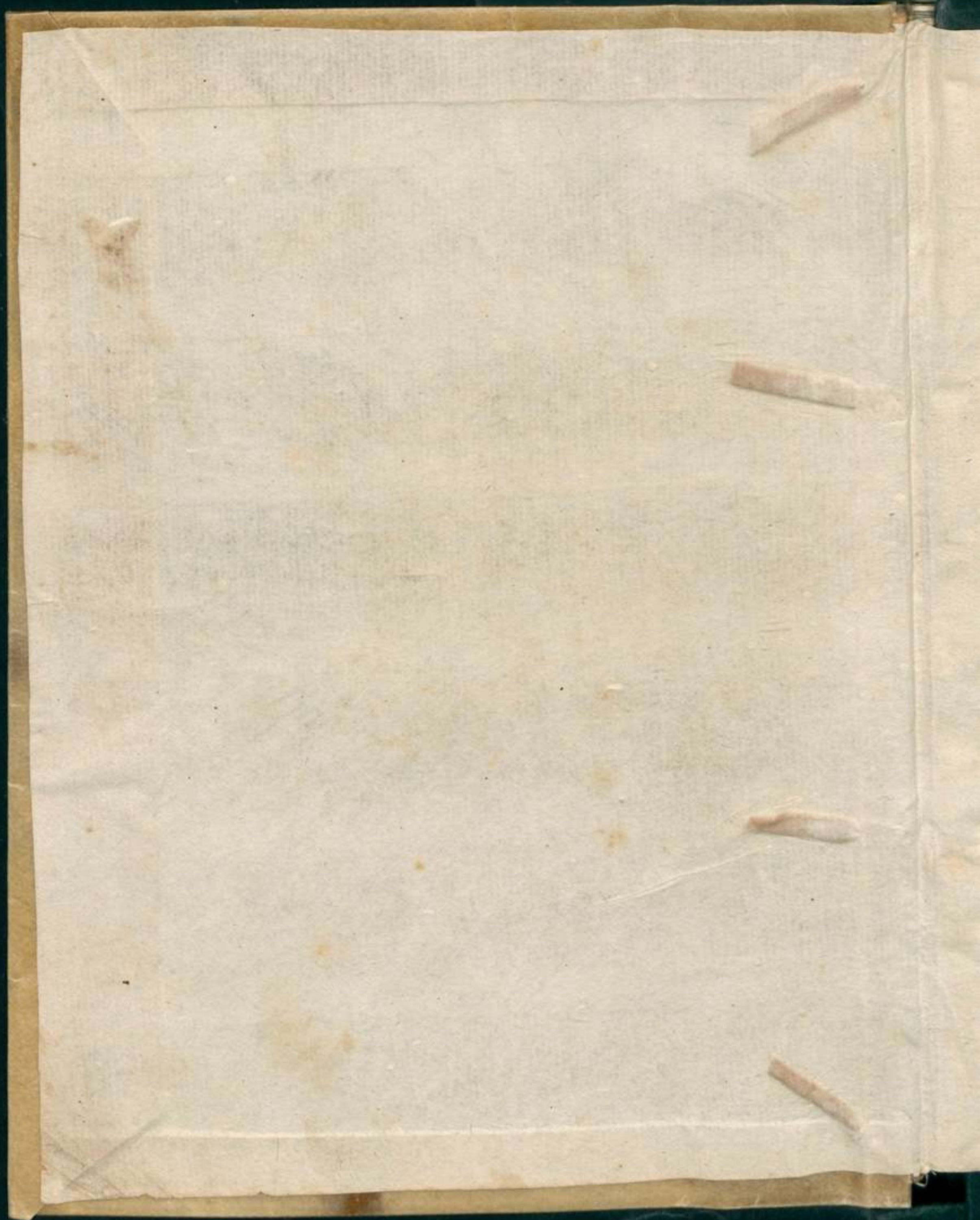
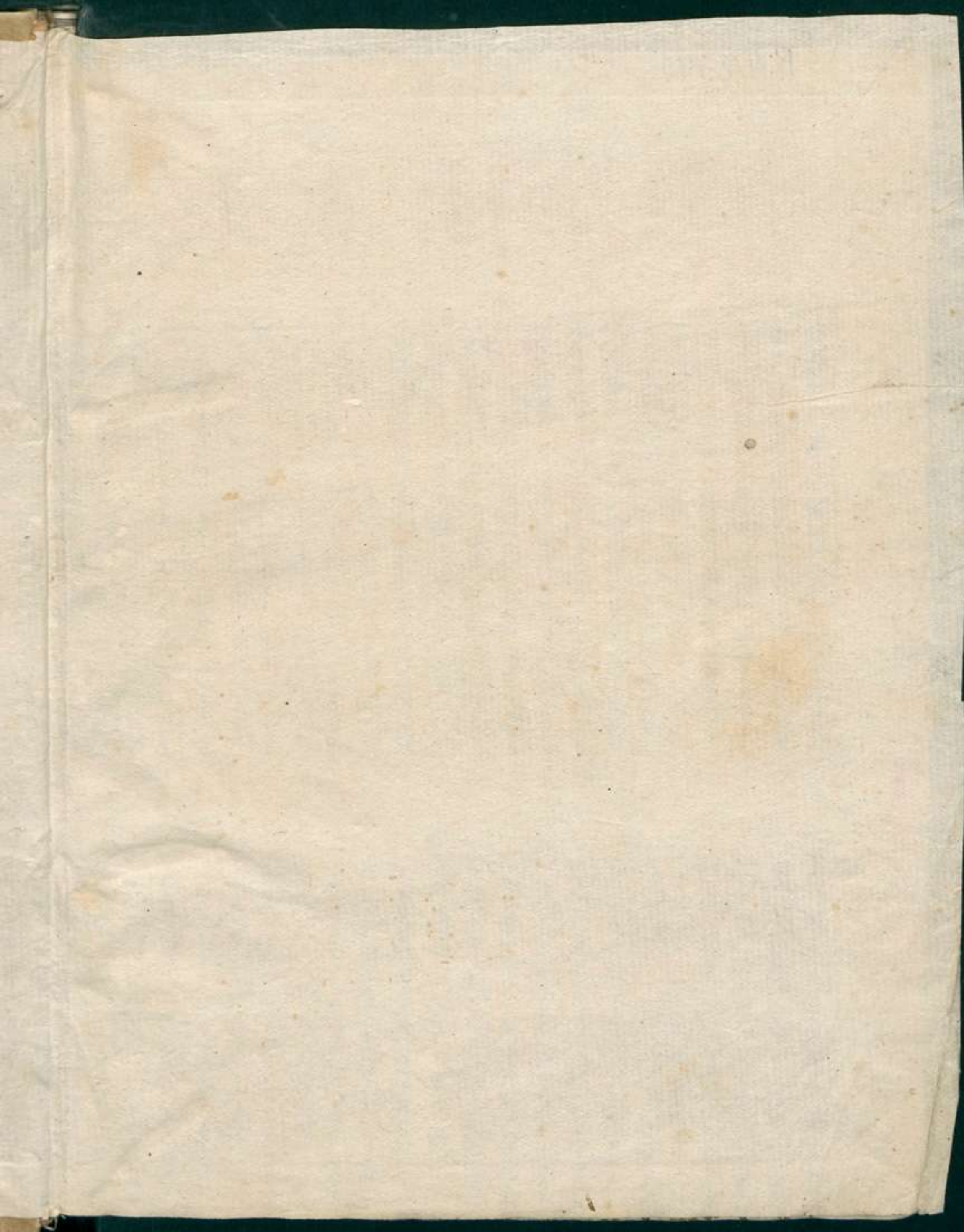

R.478594

Sicut Petrus apostolorum princeps in ecclesia dei pre-
fuit: sic postmodum Gregorius: Qui quidem pro mercede
glorie celestis inmarcescibilem coronam reportantes: nobis
scripta bene viuendi exempla reliquerunt: ut infra Gregorii
sermo dialogus probat.

...
...
...
...
...

Incipit Tabula dyalogorū san-
cti Gregorij pape.

Incipiunt capitula primi libri.
De honorato abbate monasterij fun-
densis. Cap. i.

De libertino preposito monasterij
fundensis. Cap. ii.

De monacho hortolano monaste-
rij cuius supra. Cap. iii.

De equitio abbate prouincie va-
lerie. Cap. iiii.

De constantino mansionario eccle-
sie sancti stephani. Cap. v.

De marcellino anchonitane ciuita-
tis episcopo. Cap. vi.

De nonoso preposito monasterij in
monte qui soractis dicitur. Cap. vii.

De anastasio abbate monasterij qd
supentoma vocatur. Cap. viii.

De bonifacio ferentis ciuitatis epi-
scopo. Cap. ix.

De fortunato tudertine ciuitatis
episcopo. Cap. x.

De martyrio monacho prouincie
valerie. Cap. xi.

De seuero presbytero prouincie cu-
ius supra. Cap. xii.

Incipiunt capitula Secundi libri.
De capisterio fracto et conso-
lidato. Cap. i.

De temptatiōe carnis supata. Cap. ii.

De ampula vitrea signo crucis ru-
pta. Cap. iii.

De monacho vage mentis ad salu-
tem reducto. Cap. iiii.

De aqua in montis vertice ex pe-
tra producta. Cap. v.

De ferro ex profundo aque ad ma-
nubrium reuerso. Cap. vi.

De eius discipulo qui super aquam
pedibus ambulauit. Cap. vii.

De infecto veneno pane per coruū
longius profecto. Cap. viii.

De ingenti saxo per eius orationē
leuigato. Cap. ix.

De fantastico coque icedio. Cap. x.

De seruo dei puerulo ruinato con-
fracto et sanato. Cap. xi.

De seruis dei qui cibum contra re-
gulam sumpserunt. Cap. xii.

De fratre valentiniani monachi. Cap. xiii.

De simulatione regis totille de-
prehensa. Cap. xiiii.

De prophetia que de eodem rege to-
tilla facta est. Cap. xv.

De clerico a demouio libera-
to. Cap. xvi.

De prophetia destructionis mona-
sterij sui. Cap. xvii.

De flascone sublato et per spiritum
cognito. Cap. xviii.

De mapulis ab ancilla dei acce-
ptis. Cap. xix.

De superba cogitatione pueri per spi-
ritum cognita. Cap. xx.

De ducētis farie modijs famis tpe
ante cellam inuētis. Cap. xxi.

De fabrica monasterij terracēsis p
visionem disposita. Cap. xxii.

De ancillis dei que post mortē per
oblationem eius communioni sunt
redcite. Cap. xxiii.

De puerulo monacho quē sepultus
terra proiecit. Cap. xxiiii.

Tabula dyalogorum

De monacho qui in gradu eiusdē
monasterij descēdens draconē cō
tra se in itinere vidit. Cap. xxv.

De elefantino curato. Cap. xxvi.

De solidis per miraculum debitori
redditis. Cap. xxvij.

De ampula vitrea in saxis plecta z
non fracta. Cap. xxviii.

De dolio vacuo z oleo
repleto. Cap. xxix.

De monacho a demonio libera
to. Cap. xxx.

De ligato rustico z solo ei⁹ visu so
luto. Cap. xxxi.

De mortuo suscitato. Cap. xxxii.

De miraculo scholastice sororis
eius. Cap. xxxiii.

De anima sororis ei⁹ visa qualiter
e corpore sit egressa. Cap. xxxiiii.

De mundo apud eius oculos colle
cto: z aia germani capuane ciuita
tis episcopi. Cap. xxxv.

De regulam monachorum conscri
pserit. Cap. xxxvi.

De propheta sui exitus fratribus
denunciata. Cap. xxxvii.

De insana muliere p eius specū sa
nata. Cap. xxxviii.

Incipiūt capitula Tertij libri.

De paulino nolane ciuitatis episco
po. Cap. i.

De iohanne papa. Cap. ii.

De agapito papa. Cap. iii.

De dacio mediolanensis ciuitatis
episcopo. Cap. iiii.

De sauino canusine ciuitatis episco
po. Cap. v.

De cassio narniensis ciuitatis epi
scopo. Cap. vi.

De andrea fundane ciuitatis epi
scopo. Cap. vii.

De constantio aquine ciuitatis epi
scopo. Cap. viii.

De frigidiano lunēsis ciuitatis epi
scopo. Cap. ix.

De sauino placentine ciuitatis epi
scopo. Cap. x.

De cerbonio populane ciuitatis epi
scopo. Cap. xi.

De fulgētio vtriculano epō Cap. xii.

De herculiano pusine ciuitatis epi
scopo. Cap. xiii.

De ysaac seruo dei. Cap. xiiii.

De euticio z florentio ser
uis dei. Cap. xv.

De martino monacho de monte
marfico. Cap. xvi.

De monacho ex monte argentario
qui mortuum suscitauit. Cap. xvii.

De benedicto monacho. Cap. xviii.

De ecclesia beati cenonis veronen
sis ciuitatis. Cap. xix.

De stephano presbytero prouincie
valerie. Cap. xx.

De puella conuersa cui⁹ impio solo
hō est a demonio liberat⁹. Cap. xxi.

De p̄sbytero prouincie valerie: q̄ furē
ad sepulchrū suū tenuit. Cap. xxii.

De abbate p̄nestini monasterij eius
q̄ presbytero. Cap. xxiii.

De theodoro mansionario ecclesie
b̄ti petri apli vrbis rome. Cap. xxiiii.

De agontio mansionario ecclesie su
prascrip̄te. Cap. xxv.

Sancti gregoriū pape.

De meno mōacho solitario. *Cap. xxvi.*
De q̄dragita rusticis q̄ p eo q̄ car-
nes comedere imolaticias noluerūt
a lōgobardis occisi sūt. *Cap. xxvii.*
De multitudine captiuorum p eo q̄
adorare caput capre noluerūt occi-
sorum. *Cap. xxviii.*
De arriano ep̄o cecato. *Cap. xxix.*
De arrianorum ecclesia que in ro-
mana vrbe catholica consecratione
dedicata est. *Cap. xxx.*
De herminigildo rege: liuinigildi
vuisigotharum regis filio pro fide
catholica ab eodem patre suo occi-
so. *Cap. xxxi.*
De episcopis africanis qui pro de-
fensione catholice fidei abscessis ab
arrianis vandalis radicatus lin-
guis nullus locutionis solite vsum
amiserunt. *Cap. xxxii.*
De eleutherio suo dei: et quot sunt
cōpunctionis genera. *Cap. xxxiii.*
De amantio presbytero prouincie
tuscie. *Cap. xxxiiii.*
De maximiano syracusane ciuita-
tis episcopo. *Cap. xxxv.*
De sanctulo presbytero prouincie
nursie. *Cap. xxxvi.*
De visione redempti feretinae ciuita-
tis episcopi. *Cap. xxxvii.*
Incipiūt capitula libri Quarti.
De eterna supplicia ideo a carnali-
bus min⁹ credātur: q̄ ea q̄ audiūt
per experimentū minime nouerūt: q̄
nec videri possunt. *Cap. i.*
De sine fide neq̄ infidelis vi-
uat. *Cap. ii.*

De tres vitales spiritus sunt crea-
ti. *Cap. iii.*
De questione salomonis qua dicitur:
vnus est interitus hominis et iuue-
torum. *Cap. iiii.*
De q̄stione anime manētis in cor-
pore. *Cap. v.*
De vita aie sicut deprehēditur ex
motu mēbrozū: sic vita aie post cor-
pus in sanctis pensanda est virtute
miraculorum. *Cap. vi.*
De egressibus aiarum. *Cap. vii.*
De egressu germani capuani epi-
scopi. *Cap. viii.*
De egressu anime speciosi mona-
chi. *Cap. ix.*
De aia inclusi cuiusdam. *Cap. x.*
De egressu aie spei abbat. *Cap. xi.*
De egressu aie p̄sbi vsini. *Cap. xii.*
De anima p̄bi reatine ciuitatis epi-
scopi. *Cap. xiii.*
De trāsitu galle acille dei. *Cap. xiiii.*
De trāsitu fuuli palitici. *Cap. xv.*
De trāsitu romule acille dei. *Cap. xvi.*
De trāsitu tarsille sacre virgi-
nis. *Cap. xvii.*
De trāsitu muse puelle. *Cap. xviii.*
De quibusdā paruulis regni cele-
stis aditus a parētibus clauditur:
cū ab eis male nutriātur: et de pue-
ro blasphemio. *Cap. xix.*
De trāsitu stephani sui dei. *Cap. xx.*
De aliquādo aie mortuorum nō in
ipso suo egressu ostēdūt: et postmo-
dum declarātur. *Cap. xxi.*
De duobus monachis valētionis
abbatis. *Cap. xxii.*

Quare boni
feliciter mori
possunt

Tabula dyalogorum

De trāitu surani abbat. Cap. xxiiij.
De transitu diaconi ecclesie marso-
rum. Cap. xxiiij.

De morte viri dei q̄ missus bethel
fuerat. Cap. xxv.

Si ante restitutionē corporū reci-
pianť in celo aie iustorū. Cap. xxvi.

Quibus modis morientes aliqua
p̄dicāt: z de morte cuiusdam aduo-
cati: z de reuelatione gerōti ac mel-
liti monachi: z de morte pueri ar-
mentarij: z de diuersitate lingua-
rum. Cap. xxvij.

De morte theophani comi-
tis. Cap. xxviii.

Q̄ sicut perfectorum anime in ce-
lo: ita post dissolutionem corporis
iniquorū anime in inferno esse cre-
duntur. Cap. xxix.

Qua ratione credendū sit vt inco-
poreos spiritus tenere ignis corpo-
reus possit. Cap. xxx.

De morte theoderici regis arria-
ni. Cap. xxxi.

De morte reparati. Cap. xxxij.

De morte curialis cuius sepultura
incensa est. Cap. xxxiiij.

Si boni bonos in regno: z mali
malos in supplicio agno-
scunt. Cap. xxxiiij.

De quodam religioso moriente qui
prophetas vidit. Cap. xxxv.

Q̄ se etiam ignote anime nōnunq̄
exiture cognoscunt: que vel pro cul-
pis tormēta: vel pro bonis actibus
similia sunt premia recepture: z de
morte iohānis z vrsi eumorphij z

stephani.

Cap. xxxvi.
De his qui quasi per errorem edu-
ci videntur e corpore: z de vocatio-
ne z renouatione petri monachi: z
de morte z resurrectione stepha-
ni: ac de visione cuiusdam mili-
tis. Cap. xxxvij.

De deus dedit cui⁹ domus sabbato
visa est edificari. Cap. xxxviii.

De pena sodomorū. Cap. xxxix.

Q̄ quorūda aie adhuc in corpore
posite: penale aliqd z spūalibus vi-
dent: z de theodoro puerulo: ac de
morte chrisauri: z monachi cuius-
dam isauri. Cap. xl.

An post mortē purgatorius ignis
sit. Cap. xli.

De aia pascasij diaconi. Cap. xliij.

Eur in extremis temporibus tam
multa z animabus clarescunt que
ante latuerunt. Cap. xliij.

Ubi ifern⁹ eē credēdus ē. Cap. xliij.

Utrum vnus gebenne ignis sit an
diuersi. Cap. xlv.

Si semper ardēt qui gebēne igni-
bus deputantur. Cap. xlvij.

Quomō anima immortalis dicēť
si cōstat q̄ mortis damnatione pu-
niatur. Cap. xlvij.

De quodā sancto viro qui ad mor-
tem veniēs expauit. Cap. xlviii.

Q̄ quidā ne in morte timeāt reue-
latione roborant: z de anthonio z
merulo monachis. Cap. xlix.

An obseruāda sint somnia: z quot
sint modi somniorū. Cap. l.

De eo cui per somniū longa spacia

Sancti gregorij pape.

vite promissa sunt in breui tempore
morituro. Cap. li.

An possit animabus mortuorum si corpora
in ecclesia fuerint sepulta. Cap. lii.

De quadam sanctimoniali femina
in ecclesia sancti laurentij martyris
sepulta: cuius media pars apparuit
incendi. Cap. liii.

De valeriani patricij sepultu-
ra. Cap. xliii.

De corpore valentini defensoris ab eccle-
sia post mortem proiecto. Cap. lv.

De tinctoris corpore in ecclesia sepul-
to: et postmodum non inuenito. Cap. lvi.

Quid sit quod post mortem valeat ad ab-
solutionem animarum adiungere: et de
centucellensi presbytero: quia cu-
iusdam spiritu petitus est: ut per sa-

cram hostiam post mortem potuis-
set adiunari: et de anima iusti mo-
nachi. Cap. lvii.

De vita et transitu cassiani episco-
pi. Cap. lviii.

De quodam ab hostibus capto: cu-
ius vincula oblationis hora solue-
bantur: et de varica nautico per sa-
lutarem hostiam a naufragio libe-
rato. Cap. lix.

De virtute ac mysterio victimae salu-
taris. Cap. lx.

De affligendo corde inter sacra my-
steria: et de mentis custodiapost co-
punctionem. Cap. lxi.

De relaxandis culpis alienis ut no-
stre relaxentur. Cap. lxii.

Explicit tabula.

**Primi doctoris sancti Grego-
rii pape: de viris sanctis et miracu-
lis que fuerunt facta temporibus suis
dialogorum Liber primus incipit.**

Quidā die nimis quorundā secularium tumultibus depressus: quibus in suis negociis plerumque cogimur soluere etiam quod nos certum est non debere: secretum locum petii amicū meroris: ubi oē quod de mea mihi occupatiōe displicebat se patenter ostēderet: et cuncta quae infligere doloze consueuerat: congesta ante oculos licēter veniret. Ibi itaque cū afflictus valde et diu tacitus sederet: dilectissimū filiū meū petrū diaconus affuit mihi: a primae iuuentutis flore amicitijs familiariter obstrictus: atque ad sacri verbi indagatiōes socius. Qui graui ex coqui cordis languore me intuens ait: Numquid nā noui aliquid accidit: quod plus te solito merore tenet? Cui inquit. Adhuc petre quē quotidie patior: et semper mihi per usum vetus est: et per augmentum nouum. Infelix quippe animus meus: occupatiōis suae pulsatus vulnere: meminit qualis aliquādo in monasterio fuit: quomodo ei labētia subtererant: quantum rebus omnibus quae voluitur eminebat. Quod nulla nisi celestia cogitare consueuerat: quod etiam retentus corpore: ipsa iam carnis clau-

stra contemplatiōe transibat. Quod mortem quoque: quae pene cunctis pena est: videlicet ut ingressum vite et laboris sui premium amabat. Et nunc ex occasiōe cure pastoralis secularium hominum negocia patitur: et post tam pulchram quietis suae speciem: terreni actus puluere fedat. Cumque se pro condescensione multorum ad exteriora sperferit: etiam cum interiora appetit: ad hec proculdubio minor redit. Perpendo itaque quid tolero: perpendo quid amisi. Cumque intueor illud quod perdidit: sit hoc grauius quod porto. Ecce enim nunc magni maris fluctibus quatior: atque in nauis metis tempestatis valide percellis illidit. Et cū prioris vite recolo: quasi post tergum ductis oculis viso litore suspiro. Quodque adhuc est grauius: dum inmensis fluctibus turbatus fero: vix iam portum valeo videre quē reliquit: quod et ita sunt casus mentis: ut prius quidē perdat bonum quod tenet: si tamen se perdidisse meminerit. Cumque longius recesserit: etiam ipsius boni quod perdidit obliuiscitur: fitque ut post neque per memoriā videat: quod prius per actionē tenebat. Unde hoc agit quod premisi: quod cū navigamus longius: iam nec portum quētis quē reliquimus videmus. Nonnumquam vero ad augmentum mei doloris adiungitur: quod quorundā vita quae praesens seculum tota mente reliquit: mihi ad memoriā reuocat: quorum dum culmen aspicio: quantum ipse in infimis iaceam

agnosco: quorū plurimi conditori suo in secretiori vita placuerunt: quā ne per hūanos actus a nouitate mentis veterescerēt: eos omnipotēs deus huius mundi laboribus noluit occupare. Sed iam quā plata sunt meli⁹ insinuo: si ea quā per inquisitionē ac respōsionē dicta sunt: sola nominū p̄notatione distinguo. Petrus.

Quoniam valde in Italia aliquorū vitā virtutibus fulsisse cognoui. Ex quorū igitur cōparatione accēderis ignoro. Et quidem bonos viros in hac terra fuisse non dubito. Signa tamē atq; virtutes: aut ab eis nequaquā factas estimo: aut ita sunt hactenus silentio suppressa: vt vtrum ne sint facta nesciamus.

¶ Si sola petre referā que de p̄fectis p̄bat⁹q; viris vnus ego hominūcio vel bonis ac fidelib⁹ viris attestatibus agnouī: vel per memetipsū didici: dies vt opinor antea quā sermo cessabit.

¶ Ellem querētī mibi Petr⁹. de his aliq; narrares. Neq; hac pro re interrūpere expositiōis studiū graue videat⁹: quia nō dispar edificatio oritur ex memoria virtutum. In expositione quippe qualiter iueniēda atq; tenēda sit virtus agnoscitur. In narratione signorū vero cognoscimus inuēta ac retēta quāliter declarantur. Et sunt nōnulli quos ad amorē p̄rie celestis plus exempla quā predicamenta succendunt. Sit vero plerūq; in audiētis

animo duplex adiutoriū in exēplis patrū: quia ad amorē venturę vite ex precedentī cōparatione accēditur. Etia; si se esse aliquid estimat: dū de alijs meliora cognouerit humiliatur. Gregorius.

¶ A que mihi sunt virozū venerabili⁹ narratione cōperta: incūctanter narro sacre auctoritat⁹ exēplo: cū mihi luce clarius cōstet: quia marcus et lucas euāgelīū quod descripserūt: nō visu s; auditu didicerunt. S; vt dubitatiōis occasionē legētib⁹ subtrahaz: p̄ singula que scribo: quibus mihi hec auctoribus sint cōperta manifesto. Hoc vō scire te cupio: quia in quibuscūq; sensum solūmō: in quibuscūq; vō et vba cū sensu teneo. Quia si de p̄sonis oib⁹ ipsa spāliter verba tenere voluissē: hec rusticāo vsu plata stilus scribētis nō apte suscipet. Seniorū valde venerabilū didici narratiōe quod narro.

Incipit de miraculis patrum Italicozum. Cap. i.

Enantiū quondā patricij in samnijs partibus villa fuit: in qua colon⁹ eius filiū honoratū nomine habuit: qui ab annis puerilib⁹ ad amorē celestis patrię p̄ abstinētiā exarsit. Cumq; tam magna conuersatione polleret: seseq; iam ab ocioso quoq; sermone stringeret: multūq; vt p̄fatus sū p̄ abstinētiā carnē domaret: die quadā parētes illius vicinis suis cōiuiūz

fecerūt: in quo ad vefcendū carnes parate sunt. Quas dum ille ad esuz contingere p abſtinentie amorē re- cularet: ceperūt ei parentes eius irridere: ac dicere comedere. Nūquid piſcem tibi in his mōtibus allaturi ſumus? Illo vero in loco audiri piſcis cōſueuerat: nō videri. Sed cuſ his ſermonibus honoratus irride retur: repēte in cōuinio aqua ad mi niſteriuſ defuit. Cum ſitula lignea ſicut illic moris eſt mācipiū ad fōrē prexit. Dūq; hauriret aquā: piſcis ſitula intravit. Reuerſumq; māci piū ante ora diſcumbentiū piſces cum aqua fudit: qui ad totius diei victū potuiſſet honorato ſufficere. Adirati oēs totaq; illa parentū ir riſio ceſſauit. Lepere nāq; in hono rato venerari abſtinentiā: quā an tea deridebāt. Sicq; a dei homine irriſionis deterſit opprobria piſcis de mōte. Qui cum magnis virtuti bus creſceret: a predicto dñō ſuo li bertate donatus eſt. Atq; in eo lo co qui fundis dicit monaſteriu cō ſtruxit. In quo ducentorum ferme monachoz pater extitit. Ibiq; vita illius circūquaſ exēpla eximie cō uerſatiōis dedit. Nam quadā die ex eo mōte qui eius monaſterio in excellum pminet: ingētis ſaxi mo les erupta eſt. Que p deuexuz mō tis latus veniēs: totius ruinaſ celle omniūq; fratru interitū minabat. Quā cum veniētem deſup vir ſan ctus vidiffet: frequenti voce chriſti

nomen inuocās extenſa mox dexte ra ſignuz ei crucis oppoſuit. Eāq; in ipſo deuexi mōtis latere caden tem fixit. Sicut religioſus vir lau rentius phibet. Et q; locus nō fue rat quo inherere potuiſſet: aſpicit ita vt nūc vſq; mōtem cernētibus caſura pēdere videat. Petrus.

Utamus hic tam egregius vir vt poſt magiſter diſcipu loz fieret: prius habuit magiſtru?

Equaq; hunc Gregorius.

ſuiſſe cuiuſq; diſcipulū audi ui: ſed lege nō ſtringit ſancti ſpiri tus donum. Uſus qdem recte cō uerſationis eſt: vt peſſe nō audeat qui ſubefſe nō didicerit. Nec obe dientiam ſubiectis imperet: quā p latus nō nouit exhibere. S; tamē ſunt nōnulli qui ita per magiſteriū ſancti ſpiritus intrinſecus docent: vt 7 ſicis exteri humani magiſte ri diſciplina deſit magiſtri intimi cēſura nō deſit. Quozū tamē liber tas vite ab infirmis in exemplū nō eſt trahēda: ne dū ſe qſq; ſimiliter ſancto ſpū impletū pſumit diſcipu luz hoīs eſſe deſpiciat: 7 magiſter erroris fiat. Adens autē q diuino ſpū implet h; euidentiffime ſigna ſua: vtutē ſcilz 7 humilitatē. Que ſi vtraq; in vna mēte pfecte pueniūt: liquet q de preſentia ſci ſpūs testi monium ferunt. Sic quippe etiaſ Iohānes baptiſta magiſtrum ha buiſſe nō legit: neq; ipſa veritas q pſentia corporali apoſtolos docuit

eius corporaliter inter discipulos ag-
gregauit. Sed quē intrinsec^{us} doce-
bat: extrinsecus quasi in sua liber-
tate reliquerat. Sic moyses in be-
remo doctus ab angelo mādatu^s
didicit: quod per hominē non co-
gnouit. Sed hec ut supra dixim^{us}
infirmis veneranda sunt: nō imi-
tanda.

Petrus.

Lacet quod dicis. Sed pe-
to ut mihi dicas si tātus hic
pater aliquē imitatore^m sui disci-
pulum reliquit.

Gregorius.

Euerendissimus vir liberti-
nus: qui regis totū tēpore
eiusde^m sūde^m monasterij pposit^{us}
fuit: in discipulatu illi^{us} cōuersatus
atq; eruditus est. De quo quāuis
virtutes multas plurimorū narra-
tio certa vulgauerit: pdictus tamē
laurētius religiosus vir qui nunc
supest: et ei ipso tēpore familiarissi-
mus fuit: multa mihi de illo dicere
consuevit. Ex quibus ea q̄ recolo
paucā narrabo. In eadē puincia
samnii quā supra memorauī: idē
vir p utilitate monasterij carpebat
iter. Būq; danda gothorū comes
eius exercitu in loco eodē venisset:
dei seru^{us} ex caballo in quo sedebat
ab hoibus eius plectus est. Qui
iumentū pdi^{ti} damnu^m libēter ferēs:
etiam flagellū quod tenebat diri-
pientibus obtulit dicens. Tollite
ut habeatis qualiter hoc iumentū
minare possitis. Quibus dictis p-
tinus se in orationē dedit. Cursu

autem rapido pdicti ducis exerci-
tus puenit ad fluuiū noie vultur-
num. Ibi equos suos ceperūt sin-
guli hastis tundere: calcarib^{us} cru-
entare: sed tamē equi verberibus
cessi: calcarib^{us} cruetati: fatigari po-
terant: moueri nō poterāt. Sicq;
aquā fluminis tangere quasi mor-
tale precipitiū ptimeſcebāt. Lūq;
diu cedēdo sessorēs singuli fatiga-
rentur: vnus eorū intulit: quia ex
culpa quā seruo dei in via fecerāt:
illa sui itineris dispēdia tolerabāt.
Qui statim reuerſi: post se liberti-
num reperiunt in oratione pstra-
tum. Cui cum dicerent surge tolle
caballum tuū: ille respōdit. Ite cū
bono: ego op^{us} caballo nō habeo.
Descendentes vero inuitū euz in
caballum de quo deposuerāt leua-
uerūt et ptinus abſceſſerūt. Quo-
rum equi tanto cursu illum quem
prius transire nō poterant fluuiū
transierūt: ac si ille fluuius alueus
aquā minime haberet. Sicq; fa-
ctum est ut dum suo dei vn^{us} suus
caballus redditur: oēs a singulis
reciperētur. Eodem quoq; tēpore
in cāpanie partibus bucellinus cū
francis venit. De monasterio ve-
ro pſati dei famuli rumor exie-
rat: q̄ multas pecunias habuerat.
Ingressiq; oratorius franci cepe-
runt ſeuiētes libertinū querere: li-
bertinū clamare: vbi ille in oratio-
nem pstratus iacebat. Adira val-
de res. Querētes ſeuiētesq; frāci:

in ipsum ingredientes ipingebant
 et ipsum videre non poterant. Sicque
 sua cecitate frustrati: a monasterio
 vacui sunt regressi. Alio quoque tem-
 pore pro causa monasterii sui abba-
 tis iussu qui honorato eius magi-
 stro successerat raenniam pergebat
 pro amore vero eiusdem venerabi-
 lis honorati quocumque libertinus
 ibat: eius semper caliculam in sinu por-
 tare consueverat. Itaque dum pergeret
 accidit ut quedam mulier extincti fi-
 lij corpusculum ferret. Que dum ser-
 uum dei esset intuita amore filij suc-
 censa iumentum eius per frenum tenuit:
 atque cum iuramentum dixit. Nullatenus
 recedes nisi filium meum suscita-
 ueris. At ille inusitatum habens tale
 miraculum expanit petitionis illius
 iuramentum: declinare a muliere vo-
 luit: sed nequaquam preualens hesit
 animo. Considerare libet quale quam-
 tumcumque in eius pectore certamen
 fuerit. Ibi quippe pugnabat inter
 se humilitas puerfationis et pietas
 matris. Timor ne inusitata presume-
 ret: dolor ne orbate mulieri subue-
 niret. Sed ad maiorem dei gloriam vi-
 cit pietas illud pectus virtutis. Quod
 ideo fuit validum: quia deuictum. Virtu-
 tis enim pectus non esset si hoc pietas
 non vicisset. Itaque descendit: genu fle-
 xit: ad celum manus tetendit. Calicu-
 lamque de sinu protulit: super extin-
 cti pueri pectus posuit. Quo orante
 anima pueri ad corpus rediit. Quem
 manu comprehendit: et flenti matri

viuentem reddidit: atque iter quod cepe-
 rat peregit. Petrus.

Virtutem tanti miraculi bono-
 rati egit meritum: an petitio
 libertini? Gregorius.

Uidnam hoc esse dicimus? In
 ostensione tam admirabilis
 signi cum fide femine virtus puenit
 utroqueque. Atque ideo libertinum exi-
 stimo ista potuisse: quia plus didice-
 rat de magistro quam de sua virtute con-
 fidere. Cuius enim caliculam in pecto-
 re extincti corpusculi posuit: ei non
 mirum animam obtinere quod petebat
 extimauit. Nam beliseus quoque
 magistri pallium ferens: atque ad ior-
 danem veniens percussit semel: et aquas
 minime diuisit. Sed cum repetere di-
 ceret: ubi est etiam nunc deus belie:
 percussit fluuium magistri pallio: et
 iter inter aquas fecit. Per pedis pe-
 tre quantum exhibendis virtutibus
 humilitas valet? Tunc exhibere ma-
 gistri virtutem potuit: quando magi-
 stri nomen ad memoriam reduxit.
 Quia enim ad humilitatem sub magi-
 stro rediit: quod magister fecerat
 et ipse fecit. Petrus.

Ibet quod dicis. Sed quoniam te-
 est ne aliquid aliud quod adhuc
 de ipso ad nostram edificationem
 narres? Gregorius.

Sed plane. Sed si sit qui ve-
 lit imitari. Ego enim virtutem patien-
 tie signis et miraculis maiorem cre-
 do. Quadam namque die is qui post ve-
 nerabilis honorati exitum mona-

sterij regimen tenebat. Contra eundem venerabilem libertinum in gravi iracundia exarsit: ita ut in eum manibus cederet. Et quia virgas quae cum ferire posset minime inuenit: comprehenso scabello suppedaneo ei caput ac faciem tuitur: totumque illius vultum tumorem ac lividum reddidit. Qui vehementer cesus ad stratum proprium tacitus secessit. Die vero altera ei erat pro utilitate monasterij causa constituta. Expletis igitur hymnis matutinalibus: libertinus ad lectum abbatis venit: orationem dari sibi humiliter petiit. Sciens vero ille quantum a cunctis honoraretur: quantumque diligeretur pro iniuria quam ei ingesserat: recedere cum velle de monasterio putabat: atque requisivit dicens. Ubi vis ire? Cui ille respondit. Monasterij causa constituta est pater: quas declinare nequeo: quia hesternae die me hodie iturum promisi: ibi ire disposui. Tunc ille a fundo cordis considerans asperitatem et duritiam suam: humilitatem ac mansuetudinem libertini ex lecto profiliuit: pedes libertini tenuit: se peccasse se reum esse testatus est: quia tanto taliq; viro tam crudelem facere contumeliam presumpsisset. At contra libertinus sese in terram prosternens: cuiusque pedibus pronolatus suae culpe non illius sententiae fuisse referebat quod protulerat. Sicque actus est: ut ad magnam mansuetudinem perduceretur

retraheretur pater: et humilitas discipuli magistra fieret magistri. Cumque pro utilitate monasterij ad constitutionem cause egressus fuisset libertinus: multi viri noti ac nobiles qui eum valde semper honorabant: vehementer admirati sollicitè requirebant dicentes. Quidnam hoc esset quod tam tumorem ac lividam faciem haberet: quibus ille dicebat. Hesternae sero peccatis meis facientibus in scabello suppedaneo impegi: atque hoc protuli. Sicque vir sanctus servans in pectore honores veritatis et magistri: nec patris prodebat viciū: nec falsitatis incurrebat peccatum.

Utas ne vir iste ve Petrus. nerabilis libertinus: de quo tot signa et mirabilia retulisti: in tam amplam congregationem imitatores suos in virtutibus non reliquit?

Elis qui appellatur Gregorius. batur curius quas ipse bene cognovisti qui eiusdem monasterij nuper prepositus fuit: multa mihi de fratribus eius monasterij admiranda narrabat. Ex quibus aliqua quae ad memoriam veniunt supprimo: quia ad alia festino. Sed unum dicam: quod ab eo narratum pretereundum nullo modo estimo. Ca. iij.

In eodem monasterio quidam magne vite monachus erat hortolanus. Fur vero venire consueverat: pro sepe ascendere et occulte olera auferre. Cumque ille multa plateret quae minus inueniret: et alia pe-

dibus cōculcata: alia direpta cōspi-
ceret. Totum hortū circūiens in-
uenit iter vnde fur venire consue-
nerat. Qui in eūdem hortum deā-
bulans repperit etiam serpentem:
cui precipiēs dixit: Sequere me.
Atq; ad aditū furis pueniens: im-
perauit serpēti dicens. In nomine
iesu p̄cipio tibi vt aditum istum cu-
stodias: ac furem huc ingredi non
pmittas. Protinus serpēs totus se
in itinere in transuersum tetēdit: z
ad cellā monachus rediit. Cumq;
meridiano tēpore cūcti quiescerēt:
more solito fur aduenit: ascēdit se-
pem. Et dum in hortū pedes pone-
ret vidit subito qz tēsus serpēs clau-
sisset viam: z tremefactus post se-
metipsum cōcidit: eiusq; pes p cal-
ciamentū in sude sepiis ibesit: sicq;
vsq; duz hortolanus rediret: deoꝝ
sum capite pepēdit. Cōsueta hora
venit hortolanus: pēdētem in sepe
furem repperit: serpēti autēz dixit.
Gratias deo. Implesti qđ iussi: re-
cede modo. Qui ilico abcessit. Ad
furē nō pueniens ait. Quid est fra-
ter? Tradidit te mihi deus. Qua-
re in laborem monachorū furtū to-
tiens facere p̄sumpsisti? Et hec di-
cens: pedem illius a sepe in qua in-
beserat soluit: cūq; sine lesione de-
posuit. Cui dixit: sequere me. Quē
sequentē duxit ad hortū aditum: z
olera q̄ furto appetebat auferre: ei
cuz magna dulcedine p̄buit dicēs.
Vade z post hec furtus nō facias.

Sed cuz necesse habes: huc ad me
ingredere: z que tu cum peccato la-
boras tollere: ego tibi deuotus da-
bo.

Petrus.

Tunc vsq; vt inuenio: incas-
sum ego non fuisse patres in
italia qui signa facerēt estimabam.
Ortunati viri ve Gregori.
nerabilis abbatis monaste-
rii quod appellabatur balneū cice-
ronis: aliorūq; etiam viroꝝ ve-
nerabilium didici relatione quod
narro.

Cap. iiii.

Fr sanctissimus equitius no-
mine in valerie partibus pro-
uincie sui merito apud omnes illic
magne admirationis habebatur.
Cui fortunat⁹ idēz familiariter no-
tus fuit. Qui nimirū equitius pro
sue magnitudine sanctitatis: mul-
torum in eadem puincia monaste-
riorum pater extitit. Hunc cum iu-
uentutis sue tempore acri certamie
carnis incētiua fatigarent: ipse sue
temptationis angustie ad oratiōis
studium solertiorē fecerunt. Cūq;
hac in re ab omnipotēte deo reme-
dium cōtinuis precibus quereretur:
nocte quadam assistente angelo eu-
nuchicari se vidit: eiusq; visiōi ap-
paruit: qđ omnē motum ex genita-
libus mēbris eius abscideret: atq;
ex eo tempore ita alienus extitit a
temptatione ac si sexum non habe-
ret in corpore. Quia virtute fretus
ex dei omnipotentis auxilio: vt vi-
ris ante preerat: ita cepit postmo-

dum etiam feminis preesse. Nec tamē discipulos suos admonere cessabat: ne se exemplo eius in hac re facile crederet: et casuri temptarent donum quod nō accepissent.

Eo autē tempore quo malefici in hac sunt romana vrbe deprehensi: Basilius qui magicis opibus primus fuit: in monachico habitu valeriam fugiēs petijt. Qui ad virum reuerētissimum castorium amiter-nine ciuitatis episcopū p̄gens postulauit ab eo vt euz equitio abbati cōmitteret: ac sanādū monasterio illius cōmendaret. Tunc ad monasterium venit episcopus: secūq; basilius monachū deduxit: et equitiū dei famulū: et vt eūdē monachū in congregatione susciperet rogauit. Quē statim vir sanctus intues ait: hunc quez mihi cōmendas pater: ego nō video monachū esse: s; diabolu. Cui ille respōdit: Occasionē queris ne debeas p̄stare qđ petaris. Ad quez mox dei famulus dixit. Ego quidē hoc eū denūcio esse qđ video. Ne tñ nolle me obedire existimes facio qđ iubes. Susceptus est itaq; in monasterio. Non post multos dies: idē dei famulus p̄ exhortādis ad desideria supna fidelibus: paulo longius a cella digressus est. Quo discedente: contigit vt i monasterio virginū in quo eiusdez patris cura vigilabat: vna earum que iuxta carnis huius putredinem speciosa videbat febrire

inciperet: et vehemēter anxari: magnisq; nō iam vocibus sed stridoribus clamare. Quidō moritura sū: nisi basilius monachus veniat: et ipse mihi p̄ sue curationis studium salutē reddat. Sed in tanti patris absentia: accedere quispiam monachorum in congregationē virginū minime audebat. Quātomini ille q̄ nouus aduenerat: eiusq; adhuc vitam fratrum cōgregatio nesciebat. Quidsum repente est: et dei famulo equitio nunciatum qđ sanctimonialis illa immensis febribus estuaret: et basilij monachi visitationem anxie q̄reret. Quo audito vir sanctus dedignando subrisit atq; ait. Nunqd nō dixi qđ diabolus esset iste: non monachus: Ite et de cella eum picite. De ancilla autē dei que anxietate febriū vrgetur nolite esse solliciti: qđ ex hac hora neq; febribus laboratura est: neq; basilium q̄situra. Regressus est monachus: et ea hora salutē restitutā dei virginē agnouit: qua eādē salutē illius dei famulus equitius longe posuit dixit. In virtute scilz miraculi exemplum tenens magistri: q̄ inuitatus ad filiū reguli eum solo verbo restituit salutē: vt reuertēs pater: ea hora filiū restitutū vite cognosceret: qua hora vitā illius ex ore veritatis audisset. Omnes autē monachi iussione sui patris implentes: eundem basilium ex monasterij habitatione repulerunt. Qui repulsus:

dixit frequēter se cellulam eq̄tj magis artibus i aera suspēdisse: nec tamē eius quēpiā ledere potuisse. Qui nō post longū tempus in hac romana vrbe exardescēte celo chri- stiani populi igne cremat⁹ ē. Qua- dam v̄o die vna dei famula ex eo- dem monasterio virginū hortum ingressa est. Que lactucā cōspiciēs concupiuit: eāq; signo crucis bene- dicere oblita auide momordit. S; arrepta a diabolo p̄tinus cecidit. Cumq; veraretur: eidē patriequi- tio sub celeritate nūciatū est vt cō- citer veniret: ⁊ orando cōcurreret. Porq; vt hortum idem pater in- gressus est: cepit ex eius ore quasi satisfaciens ipse qui hanc arripue- rat diabolus clamare dicens. Ego quid feci? Ego quid feci? Sedebā ibi super lactucam: venit illa ⁊ mo- mordit me. Cui cum graui indigna- tione vir dei precepit vt abscederet: ⁊ locum in omnipotētis dei famula nō haberet. Qui p̄tinus abscessit: nec eam cōtingere vltra preualuit.

Uadam vero die felix nomi- ne nursie puincie nobilis pa- ter huius castorij qui nūc nobiscus in romana vrbe demorat. Cum eū- dem venerabilē virū sacroz ordinē nō habere aspiceret ⁊ eum videret p̄ singula loca discurrere atq; stu- diose p̄dicare: quadā die familiari- tatis ausu adiit dicens. Qui sacroz ordinē non habes: atq; a romano pōtifice sub quo degis p̄dicationis

licentia nō accepisti: p̄dicare quō- presumis? Qua eius inq̄sitione cō- pulsus vir sanctus indicauit p̄di- cationis licentiā qualiter accepit di- cens. Ea que mihi loqueris: ego quoq; mecum ip̄e pertracto. Sed nocte quadā speciosus mihi per vi- sionē iuuenis astitit: atq; in linguā meāz medicinale ferramentū idest flebothomū posuit dicēs. Ecce po- sui verba mea in ore tuo: egredere ad p̄dicandū: atq; ex illo die etiā cum voluero de deo tacere nō pos- sum.

Petrus.

Ellem patris hui⁹ etiā opus agnoscere: qui fert talia do- na p̄cepisse. Gregorius.

Hus petre ex dono est: non donuz ex ope. Alioquin gra- tia iam non est gr̄a. Omne quippe opus dona p̄ueniunt: quāuis ex subsequētī ope ipsa etiam dona suc- crescant. Metamē vite eius cogni- tione frauderis: bene hunc reuerē- tissimus vir albin⁹ reatine antistes ecclesie cognouit: ⁊ adhuc sup̄ sunt multi qui scire potuerūt. Sed qd plus queris opis quādo cōcorda- bat vite mūditiā cum studio p̄dica- tionis? Tantis q̄ppe illum ad col- ligendas deo animas feruor accen- derat: vt sic monasterijs p̄fesset q̄te- nus p̄ ecclesias: p̄ castra: p̄ vicos: per singulorū quoq; fidelium do- mos circūquaq; discurreret: ⁊ cor- da audiētium ad amorē patrie cele- stis excitaret. Erat v̄o valde vilis

in vestibulis atq; ita despectus: ut si quis illum fortasse nesciret: salutatus etiam resalutare despiceret. Et quotiens ad alia tendebat loca iumentū sedere consueverat: quod esset despiciabilius iumentis omnibus que in cella potuissent reperiri. In quo etiam capistro pro freno: et verue cum pellibus pro sella utebatur. Super semetipsum sacros codices in pelliceis saculis missos dextro leuoaq; latere portabat. Et quocūq; peruenisset scripturarum aperiebat fontem: et rigabat prata mentium. Huius quoq; opinio predicationis ad romane urbis noticiam peruenit. Atq; ut est lingua adulantius auditoris sui animam amplectando necans: Eo tempore clerici huius apostolice sedis antisti adulando questi sunt dicentes. Quis est iste vir rusticus qui auctoritatem sibi predicationis arripuit: et officium apostolici nostri domini sibi inet usurpare indotus presumit? Mittatur igitur si placet qui huc eum exhibeat: ut quis sit ecclesiasticus vigor agnoscat. Sicut autem moris est ut occupato in multis animo adulatio valde surripiat: si ab ipso cordis ostio nequaquam fuerit citius repulsa. Suadetibus se clericis consensum pontifex prebuit: ut ad romanam urbem deduci debuisset: et quēnam sua esset mensura cognosceret. Iulianum tamen tunc defensores mit-

tens qui sabiniensi ecclesie postmodum in episcopatu pfuit. Hoc precepit: ut cum magno eum honore deducerent: nec quicquam dei famulus ex conuentione eadem iniurie sentiret. Qui parere de eo clericorum votis concitus volēs festine ad eius monasterium cucurrit. Ibiq; absente illo antiquarios scribentes repperit: et ubi abbas esset inquisiuit. Qui dixerunt. In vale hac que monasterio subiacet: fenum secat. Idem vero iulianus supbum valde atq; contumacem puerum habuit: cui vix poterat vel ipse dominari. Hunc ergo misit: ut eum ad se sub celeritate perduceret. Perrexit puer: et proteruo spiritu pratus velociter ingressus: omnesq; intuens illic fenum secantes requisivit quinas esset equiti. Adorq; ut audiuit quis esset: cum adhuc longe posuit asperit: et immenso timore correptus: cepit timere: lassescere: seq; ipsum nutanti gressu vix posse portare. Qui tremens ad dei hominem peruenit: atq; vlnis humiliter eius genua deosculās strinxit: suamq; dominum ei occurrisse nunciauit. Cui resalutato: dei famulus precepit dicens. Leua fenu viride: porta pabulum iumentis in quibus venisti. Ecce ego: quia parum superest operis: expleto opere te subsequor. Is autem qui missus fuerat iulianus defensor mirabatur valde: quidnam esset q

redire moraretur puer. Cum ecce reuertentem puerum conspiciat: atque in collo fenum ex prato deferentem. Qui vehementer iratus: cepit clamare dicens. Quid est hoc? Ego te nisi hominem deducere: non fenum portare. Cui respondit puer. Quæ queris: ecce subsequitur. Cum ecce vir dei clauatis calciatus calceis: falcem fenariam in collo deferens veniebat. Quæ adhuc longe positum: puer suo domino quia ipse esset quæqueret indicauit. Idem vero iulianus repente ut vidit dei famulum: ex ipso habitu desperit. Eumque qualiter deberet alloqui proterua mente preparabat. Atrox vero ut seruus dei cominus affuit: eiusdem iuliani animum intolerabilis pauor inuasit: ita ut tremere atque ad insinuandum hoc ipsum quod venerat vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit: orationem pro se fieri petiit: et quia pater eius apostolicus pontifex eum videre vellet indicauit. Vir autem venerandus equitius cepit immensas gratias omnipotenti deo agere asserens: quod se per summum pontificem gratia superna visitasset. Illico vocauit fratres: precepit hora eadem iumenta preparari: atque exequatorem suum cepit vehementissime urgere: ut statim exire debuissent. Cui iulianus ait. Hoc fieri nullatenus potest: quia lassatus ex itinere ho-

die non valeo exire. Tunc ille respondit. Contristas me fili: quia si hodie diurna die non egrediemur: iam crastina non exibimus. Dei itaque famulus exequatoris sui lassitudine coactus: in monasterio suo eadem nocte moratus est. Cum ecce sequenti die sub ipso lucis crepusculo: vehementer equo in cursu fatigato ad iulianum puer cum epistola venit: in qua ei preceptum est ne seruum dei contingere vel mouere de monasterio auderet. Quem cum ille audiret atque requireret cur sententia esset mutata: cognouit. Quia nocte eadem qua illuc ipse exequator missus est: per visum pontifex fuerat vehementer exterritus: cur ad exhibendum dei hominem mittere presumpsisset. Qui protinus surrexit: sequens venerandi viri orationibus commedans ait. Rogat pater vester ne fatigari debeatis. Cumque hic dei famulus audisset contristatus ait. Nunquid non die besterno dixi: quia si non statim perginus: iam pergere minime licebit? Tunc pro charitatis exhibitione: aliquantulum exequatorem suum in cella retinuit: eiusque laboris sui commodum coacto renitentiq; dedit. Cognosce igitur petre in quanta dei custodia sunt: qui in hac vita seipsum despiciere nouerunt. Cum quibus intus ciuib' in honore numerant: qui despecti foris hominibus esse non erubescunt. Quia contra in dei oculis

iacent: qui apud suos & primorum
oculos p inanis glorie appetitū tu
ment. Unde & quibusdā veritas di
cit. Vos estis q̄ iustificatis vos co
ram hōibz: deus autē nouit cor
da vestra. Quia qđ apud hōies al
tum est: abominabile est apud deū.

Proz valde qđ de ta Petrus.
li viro surripi pōtifici potuit
tanto. Gregorius.

Uid miraris petre qđ falli
mur qđ hōies sumus? An mē
te excidit: qđ dauid qui prophetie
spiritum habere cōsueuerat: cōtra
innocentē Jonathe filiū sentētiā
cedit cū verba pueri mētientis au
diuit? Quod tamen qđ p dauid fa
ctum est: & occulto dei iudicio iustū
credimus: & tamen humana rōne
qualiter iustū fuerit nō videmus.
Quid ergo mirū si ore mentientū
aliquādo in aliud ducimur: qui p
phete nō sumus? Multus vero est
qđ vniuscuiusq̄ p̄sulis mentes cura
rum densitas deuastat. Cumq; ani
mus diuiditur ad multa: fit minor
ad singula. Tantoq; ei in vna qua
libet re surripitur: quanto latius in
multis occupatur. Petrus.

Era sunt valde que dicis.

Plere nō debeo Gregori?
qđ de hoc viro abbate quō
dam meo reuerētissimo valentino
narrante cognoui. Hiebat nāq; qđ
corpus eius dum in beati laurentij
martyris oratorio esset humatum:
sup sepulchrū illius rusticus quidā

arcā cum frumēto posuit: nec quā
tus qualisq; vir illic iaceret per pen
dere ac vereri curauit. Cum repēte
turbo celitus factus rebus illic om
nibus in sua stabilitate manētibus
archā que supposita sepulchro ei?
fuerat extulit: lōgeq; piecit: vt pa
lam cūcti agnoscerēt quāti esset me
riti is cui? illic corpus iaceret. Ea
etiāq; subiūgo p̄dicti venerabilis
virifortunati: qui valde mihi eq̄ta
te opere & simplicitate placet: rela
tione cognoui. Eandē valerie pro
uinciam longobardis intrātibus:
ex monasterio reuerentissimi viri
equiti in p̄dicto oratorio ad sepul
chrū eius monachi fugerūt. Cūq;
lōgobardi seuiētes oratoriū intras
sent: ceperūt eosdē monachos fo
ras trahere: vt eos aut p tormenta
discuterent: aut gladijs necarent.
Quorū vn? ingemuit: atq; acri do
lore cōmotus clamauit. Scē eq̄ti
placettibi qđ trahamur & non nos
defendas? Ad cuius vocē p̄tinus
seuiētes longobardos immūdus
spūs inuasit. Qui cornētes in ter
ram tādū verati sunt quousq; hoc
cuncti etiā qui foris erāt longobar
di cognoscerent: quatenus locum
sacrum temerare vltērius non au
derent. Cap. v.

Uiusdam coepiscopi mei di
dici relatione qđ narro: qđ in
anthonitana vrbē p ānos multos
in monachico habitu deguit: ibiq;
vitam non mediocriter religiosam

justa dei
s. gl. just
no

his mag
injuris dicit

lach
paz

durit. Cui etiam quidam nri iam p-
nectioris etatis q̄ ex eisdē sunt pri-
bus attestantur. Juxta eam namq̄
ciuitatē ecclesia beati martyris ste-
phani sita est. In qua vir vite vene-
rabilis cōstantin⁹ noīe māsionarij
functus officio deseruiebat. Cui⁹
sanctitatis opinio sese ad noticiā
hominū longe lateq̄ tēderat: qz
idem vir fundit⁹ terrena despiciēs
toto nīu mētis ad sola celestia fla-
grabat. Quadam vero die dum in
eadem ecclesia oleum deesset. Et
p̄dictus domini famulus vnde lā-
pades accenderet oī modo nō ha-
beret: oēs lāpades ecclesie imple-
uit aq̄: atq̄ ex more in medio pa-
pirum posuit: quas allato igne suc-
cendit. Sicq̄ aqua arsit in lampa-
dibus ac si oleum fuisset. Perpen-
de igit⁹ petre cuius meriti iste vir
fuerit: qui necessitate cōpulsus ele-
menti naturā mutauit. Petrus.

Jruz est valde quod audio:
sed velim nosse cuius humi-
litis apud se int⁹ esse potuit iste:
qui tante excellentie foris fuit.

Alter virtutes Gregori⁹.
animu⁹ congrue requiris: qz
multū valde est qd̄ tēptatione sua
intus mentē lacesunt mira que fo-
ris sūt. Sed si huius p̄stantij ve-
nerabilis vnus qd̄ fecit audis: cui⁹
humilitatis fuerit citius agnoscis.

Quā facti illius Petr⁹.
tale miraculu⁹ dixisti: supest
vt me etiam de humilitate mentis

eius edifices. Gregorius.

Uia valde opinio sanctita-
tis ei⁹ excreuerat: multi hūc
ex diuersis puincijs anxie videre
sitiebāt. Quadā vero die ex lōgin-
quo loco ad videndū eum quidam
rusticus venit. Eadē vō hora casu
cōtigerat: vt sanctus vir stans in li-
gneis gradibus reficiēdis lāpadi-
bus deseruiret. Erat autē pusillus
valde: exili forma atq̄ despecta.
Cūq̄ is q̄ ad videndū eū venerat:
quisiā esset inq̄reret: ac obnixē pe-
teret vt sibi debuisset ostēdi: hi qui
illum nouerāt monstrauerūt quis
esset. Sed sicut stulte mētis hoīes
meritū ex qualitate corporis metiū-
tur: eum paruulū atq̄ despectū vi-
dens: ipsum hūc esse cepit oīno nō
credere. In mēte etenī rustica inter
hoc qd̄ audierat ⁊ videbat: quasi
facta fuerat quedā rira. Et estima-
bat tam breuē hominē per visionē
esse nō posse: quē tam ingētem ha-
buerat p̄ opinionē. Cui ipsum esse
dum a pluribus fuisset astructum:
desperit ⁊ irrīsit dicens. Ego grā-
dem homines credidi: iste de hoīe
nihil habet. Quod vt vir dei con-
stantius audiuit: lampades quas
reficiebat p̄tinus letus relinquēs
cōcitus descēdit: atq̄ in eiusde⁹ ru-
stici amplexu⁹ ruit: eūq̄ ex amore
nimio p̄stringere cepit brachijs ⁊
osculari: magnasq̄ gratias agere:
q̄ de se talia indicasset dicēs. Tu so-
lus es qui in me oculos aptos ha-

lacting ex
papiro

Paulus hōie
ex q̄m

buisti. Ex qua re pensandū est cuius apud se humilitatis fuit: q̄ despicientem rusticum amplius amavit. Qualis enī quisq; apud se lateat: cōtumeliā illate probāt. Nam sicut supbi honoribus: sic plerūq; humiles sua despectiōe gratulant̄. Cumq; se et in alienis oculis viles aspiciunt: idcirco gaudēt quia hoc iudiciū cor firmari intelligūt: qđ de se et ipi apud semetipsos habuerunt.

Petrus.

Agnosco vir iste magnus foris fuit i miraculis: sed maior intus in hūilitate. Cap. vi. Grego.

Iusdes quoq; anchonitane antistes ecclesie: virtute venerabilis marcellin⁹ fuit. Cuius gressus dolore nimio podagra contraxerat. Cumq; familiares sui sicubi necesse esset: in manibus ferebant. Quadam vero die p culpam incurie eadē ciuitas anchonitana succesa est. Cumq; vehemēter arderet: concurrerūt omnes vt ignē extinguerent. Sed illis aquas certatim proiciētibus ita crescebat flamma: vt iam totius vrbis interitū minari videret. Cumq; propinquiora sibi queq; loca ignis inuaderet: iāq; vrbis partem non modicā consumpsisset et obsistere nullus valeret: deductus in manib⁹ venit episcopus. Et tāta periculi necessitate cōpulsus: familiaribus suis se portantibus pcepit dicēs. Contra ignē me ponite. Qđ ita factum est: atq;

in eo loco positus est: vbi tota vis flamme videbatur incubere. Lepit autē miro modo in semetipso incendiū retorqueri: ac si reflexiōe sui impet⁹ exclamaret: se ep̄m transire nō posse. Sicq; factus est: vt flamma incēdij illo termino refrenata: in semetipsa frigeret: et ptingere vltius quicq; edificij nō auderet. Perpendis petre cuius sanctitatis fuerit egrum hominem contra ignem sedere: et orando flammam premere? Petrus.

Perpendo et obstupesco.

E vicino Cap. vii. Grego.

nūc loco aliqd tibi narrabo: et qđ viri venerabilis maximiani ep̄i: et laurionis quē nosti veterani monachi: q̄ vtriq; nūc vsq; supest relatiōe cognoui. Qui scilz laurio in eo monasterio quod iuxta nepestinam vrbem sub pentoma vocat̄ ab anastasio viro scissimo nutritus est. Qui nimiz anastasius vir vite venerabilis viro nōnoso pposito monasterij: qđ in soractis mōtem situm est: et p pinq̄tate loci et morum magnitudine et virtutum studiis assidue iungebat. Idem vero nōnosus sub asperrimo sui monasterij degebat patre: sed ei⁹ mores mira semper equanimitate tolerabat. Sicq; fratribus in māsuetudine preerat: sicut crebro patris iracundiam ex humilitate mitigabat. Quia vero ei⁹ monasteriū in summo montis cacumine situm est: ad

quolibet parum hortu fratribus excolendus nulla planities patebat. Unus autem breuissimus locus in latere montis excreuerat: quem ingenti saxi naturaliter egrediens moles occupabat. Quadam die dum nonosus venerabilis cogitaret: quod saltem ad condimenta olerum nutrienda locus idem aptus potuisset existere: si hunc moles saxi illius non teneret: occurrit animo: quia eadem moles quinquaginta boues paria mouere non possent. Cumque de humano labore esset facta despatio: ad diuinum se solatium contulit: seseque illic nocturno silentio in oratione dedit. Cum mane facto ad eundem locum fratres venerunt: atque inuenerunt molem tante magnitudinis ab eodem longius recessisse: suo quoque recessu largum fratribus spatium dedisse. Alio quoque tempore cum idem venerabilis vir lampades vitreas in oratorio haberet: una ex eis manibus cecidit: que per innumeras partes desiliit fracta. Qui vehemensissimum patris monasterii furorem timens: lampadis protinus omnia fragmenta collegit: atque ante altare posuit: sequens cum graui gemitu in orationem dedit. Cumque ab oratione caput leuasset: sanam lampadem reperit: quam times per fragmenta collegerat. Sicque in duobus miraculis duorum patrum est virtutes imitatus. In mole scilicet saxi factum gregorii qui montem mouit: in repara-

tione vero lampadis virtutem donati: qui fractum calicem pristine incolumitati restituit. Petrus.

Albemus ut video de exemplis veteribus noua miracula.

Is ne aliquid Gregorius. in operatione nonosus de imitatione quoque helisei cognoscere?

Olo atque inhiater Petrus. cupio. Gregorius.

Um quadam die in monasterio vetus oleum deesset: iamque colligende olivae tempus incuberet: sed in oliuis fructus nullus apparet: visus patri monasterii fuerat ut circumque fratres in colligendis oliuis ad exhibenda extraneis opera pergerent: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleum deportaret. Quod vir domini nonosus fieri cum magna humilitate prohibuit: ne exeuntes fratres ex monasterio dum lucra olei quererent: animarum damna paterentur. Sed quia in monasterii arboribus oliue paucae inesse videbantur: eas colligi precepit et in prelo mitti: et quantumlibet parum oleum exire potuisset: sibi met deferri. Factumque est: et susceptum in paruulo vasculo oleum: fratres nonosus dei famulo detulerunt. Quod ipse protinus ante altare posuit: cunctisque egredientibus orauit: atque a sanctis fratribus postmodum precepit: ut quod detulerant oleum leuarent: et per cuncta vasa monasterii exigue fundendo diuiderent.

quatenus benedictio eiusdem olei omnia infusa videretur. Que protinus ut erant vacua claudi fecit. Die vero alio aperta vasa: omnia plena reperta sunt. Petrus.

Robamus quotidie impleri verba veritatis quae ait: pater meus usque modo operatur: et ego operor. Gregorius.

Eodem quoque tempore venerandus anastasius: cuius superius memoria feci: sanctae romane ecclesiae: cui deo auctore deseruio: notarius fuit. Qui soli deo vacare desiderans: scribium deseruit: monasterium elegit. Atque in eo loco quem praefatus sum: qui sub petroma vocatur: per annos multos in sanctis actibus vitae duravit: ei quoque monasterio solerti custodia praefuit. Quo videlicet in loco ingens desuper rupes eminebat: et praefectus subter precipitium patet. Quadam vero nocte cum iam omnipotens deus: eius venerabilis viri anastasio labores remunerare decrevisset: ab alta rupe vox facta est: quae perducto sonitu clamaret dicens: Anastasi veni. Quo vocato: alij quoque septem fratres ex nomine sunt vocati. Parvo autem momento ea quae fuerat emissae vox siluit: et octavum fratrem vocavit. Quas dum aperte voces congregatio audisset: dubium non fuit: quod eorum qui vocati fuerant obitus propinquasset. Intra paucos igitur dies prius venerandus vir anastasio: ceteri autem in eo ordine ex carne du-

cti sunt: quo de rupis vertice fuerant vocati. Frater vero ille ad quem vocandum vox parum siluit: atque cum ita nominavit: morientibus alijs paucis diebus vixit: et tunc vitam finiit. Ut aperte monstraret: quod interiectum vocis silentium parvum spatium vivendi signaverit. Sed mira res contigit: quod dum venerabilis vir anastasius de corpore exiret: erat quidam frater in monasterio qui super eum vivere volebat. Provolutus ei pedibus cepit ad eum cum lacrimis postulare dicens: Per illum ad quem vadis te coniuro: ne septem dies super te in hoc mundo faciam. Ante cuius septimum diem etiam ipse mortuus est: qui tamen in illa nocte inter ceteros non fuerat vocatus. Ut apte claresceret: quod eius obitum sola venerabilis anastasio intercessio obtinere potuisset. Petrus.

Utrum idem frater vocatus inter ceteros non est: et tamen sancti viri intercessionibus ex hac luce substractus est: quid aliud datur intelligi: nisi quod hi qui apud dominum magni sunt meriti: obtinere aliquando possunt ea etiam quae non sunt praedestinata.

Utinerenequa Gregorius.

Quae possunt quae praedestinata non fuerint: sed ea quae sancti viri orando efficiunt: ita praedestinata sunt ut precibus obtineant. Nam ipsa quoque perennis regni praedestinatio ita est ab omnipotente deo disposita: ut ad hoc electi ex labore perveniunt: quatenus postulando mereatur accipere: quod

praedest.
propter
placuit

eis oipotēs deus ante secula dispo
suit donare. Petrus.

Robari mihi aptius velim:
si potest predestinatio preci
bus adiuuari. Gregorius.

De qđ ego petre intuli: cōci
te valet pbari. Certe etenim no
sti quia ad abraam dominus dixit.
In isaac vocabitur tibi semen. Cui
etiam dixerat: patrem multarū gē
tium cōstitui te. Cui rursus promi
sit dicens. Benedicaz tibi z multi
plicabo semen tuū sicut stellas celi:
z velut arenas que est in litore ma
ris. Ex qua re apte cōstat: qđ omni
potens deus semen abrae multipli
care p isaac pdestinauerat: z tamē
scriptū est: deprecatus est isaac do
minum p vxore sua eo qđ esset steri
lis. Qui exaudiuit eum: z dedit cō
ceptum rebece. Si ergo multiplica
tio generis abrae p isaac predesti
nata fuit: Cur cōiugem sterile acce
pit? Sed nimirū cōstat: quia preci
bus impletur pdestinatio: quādo
is in quo deus multiplicare semen
abrae predestinauerat: oratiōe ob
tinuit: vt filium habere potuisset.

Uia secretuz ratio Petrus.
aperuit: nihil mihi dubietat
remansit. Gregorius.

Is tibi aliqd de tuscie parte
narrez: vt cognoscas quales
in ea viri fuerint: z oipotēntis dei
noticie ppinqui. Petrus.

Olo: atq; hoc omnino expo
sco. De bonifacio ferētis

ciuitatis epō. Cap. ix. Grego.

Uit vir vite venerabilis bo
nifacius noie: qđ in ea cinitate
qđ ferentis dicit episcopatū officio
tenuit: moribz impleuit. Huius mi
hi multa miracula his qđ adhuc su
perest gaudentiū psbyter narrat:
qui in eius obsequio nutritus: tāto
valet de illo queq; veracius dicere:
quāto eis hūc cōtigit interesse. Hui
us ecclesie grauis valde paupras
inerat: que bonis mētibus esse so
let custos hūilitatis. Nihilq; aliud
ad omne stipendiū: nisi vnā tūmo
do vineam habebat. Que quodaz
die ita grādine irruēte vastata est:
vt in ea in paucis vitibus vix parui
racemi remanerēt. Quā cūz
predictus vir reuerētissimus boni
facius episcopus fuisset ingressus:
magnas omnipotēti deo gratias
retulit: qđ in ipsa sua adhuc inopia
se angustiarī cognouit. Sed cūz
iam tempus exigeret: vt ipsi quoq;
racemi qui remanserāt maturesce
re potuissent custodes vinee ex mo
re posuit: eāq; solerti vigilantia cu
stodire pcepit. Quadā vero die ius
sit cōstatio psbō nepoti suo: vt cū
cta vini vascula in episcopio: oiaq;
dolia ita vt ante psueuerāt: supfusa
pice prepararet. Quod cum nepos
illius psbyter audisset: admirat
valde est qđ quasi insana pāperet:
z vini vascula pparare faceret: qui
vinum minime haberet. Nec tamē
presumpsit inquirere cur talia inbe
b

paupras
ipm. 20

pdestina
pndy dym
pletur

ret: sed iussis obtemperās omnia ex more pparauit. Tunc vir dei vineam ingressus: racemos collegit et ad calcatorium detulit: oēsque exinde egredi pcepit. Solusque ibi cum vno paruo puerulo remāsit: quem in eodem calcatorio deposuit: et calcari ipso paucissimos racemos fecit. Cumque ex eisdem racemis parum aliqd vini deflueret: cepit hoc vir dei suis manib⁹ in paruo vase suscipe: et per cūcta dolia oīaq; vasa que parata fuerāt p benedictione diuidere: vt ex eodem vino omnia vascula vix infusa viderentur. Cum vero ex liquore vini parum aliquid in vasis oībus misisset: vocato p̄sbytero p̄tinus iussit pauperes adesse. Tunc cepit vinū in calcatorio crescere: ita vt omnia que allata fuerāt pauperū vascula impleret. Quibus cum se idonee satisfecisse conspiceret: ex calcatorio puerū iussit descēdere apothecam clausit: atq; impresso sigillo p̄prio munitā reliquit: moxq; ad ecclesiā rediit. Tercio vero die predictum constantiū p̄sbyterus vocauit: et oratione facta apothecā aperuit: et vasa in quibus tenuissimū liquorem fuderat: vbertim vinū fundentia inuenit: ita vt pauimentū omne excresecētia vina inuaderent: si adhuc ep̄s tardius intrasset. Tūc terribiliter p̄sbytero p̄cepit: ne quousq; ip̄e in corpore viueret: hoc miraculum cuiuslibet indicaret. Videlz

pertimescēs: ne in virtute facti humano fauore pulsatus inde intus inanesceret: vnde foris hominib⁹ magnus appareret. Exemplū etiā magistri sequēs: qui vt nos ad viā humilitatis introduceret: de semetipso discipulis p̄cepit dicens: vt ea que vidissent nemini dicerēt: quousq; filius hoīs a mortuis resurrexisset.

Petrus.

Uia occasio apte se p̄buit: libet inq̄rere quidnā sit: q̄ redemptor noster cum duobus cecis lumen reddidit: iussit vt nemini dicerent: et illi abeuntes diffamauerunt eum in totam terram illam: Nunquidnam vnigenitus filius patri et spiritui sancto coeternus hac in re velle habuit: quod nō potuit impleri: vt miraculum quod tacere voluit: minime potuisset abscondi?

Gregorius.

Redemptor noster p̄ mortale corpus omne q̄d egit: hoc nobis in exēplo actionis p̄buit: vt p̄ nostrarū viriū modulo eius vestigia sequētes: inoffenso pede opis p̄sentis vite carpamus viam. Miraculum nāq; faciens: et taceri iussit: et tamē taceri nō potuit. Ut videlicet et electi ei⁹ exemplū doctrine illius sequētes: in magnis q̄ faciunt: latere quidem in volūate habeant: sed vt p̄sint alijs prodātur inuiti. Quatenus et magne humilitatis sit q̄ sua opa taceri appetūt: et magne hūilitatis sit q̄ eorū opa

taceri non possunt. Non ergo voluit dominus quicquam fieri et minime potuit. Sed quod velle eius membra debeant: quidne de eis etiam volentibus fiat: doctrine magisterio exemplum dedit. Petrus.

Lacet quod dicis. Gregorius. Huc pauca aliqua que de bonifacii episcopi opere supersunt: quod eius memoriam fecimus exequamur. Alio namque tempore beati perculmar tyris natalitius propinquabat dies. Quo in loco vir nobilis fortunatus nomine manebat: qui magnis precibus ab eodem venerabili viro postulauit: ut cum apud beatum martyrem missarum solennia ageret: ad benedictionem dandam in sua domo decerneret. Vir autem dei negare non potuit: quod ab eo ex fortunati mente charitas poposcit. Peractis igitur missarum solenniis cum ad predicti fortunati mensam venisset: priusquam deo hymnum diceret: sicut quidam ludendi artesolent victum querere: repente vir ante ianuam cum simia astitit: et cimbala percussit. Quod sanctus vir sonitum dedignatus dixit: heu heu: iste miser mortuus est: mortuus est iste miser. Ego ad mensam refectionis veni: os adhuc ad laudem dei non aperui: et ille cum simia veniens cimbala percussit: subiunxit tamen atque ait. Iste et pro charitate ei cibum potumque tribuite: scitote tamen quod mortuus est. Qui infelix vir dum panem aut vinum ex eadem domo

percepisset: egredi ianuam voluit. Sed saxum ingens subito de tecto cecidit: eiisque in verticem venit. Ex qua percussione prostratus in manibus iam seminiuus leuatus est. Die vero altero secundum viri dei sententiam funditus finiuit vitam. Quam in re petre pensandum est: quantum sit sanctis viris timor exhibendus. Templum enim dei sunt: et cum ad iracundiam sanctus vir trahitur: quod alius ad irascendum nisi eiusdem templi inhabitator excitatur? Tanto ergo metuenda est ira iustorum: quanto et constat quia in eorum cordibus ille presens est qui ad inferendam ultionem quas voluerit inualidus non est. Gregorius.

Alio quoque tempore predictus constantius presbyter: nepos eius equum suum duodecim aureis vendidit: quos in propriam arcam ponens: ad exercendum aliquod opus discessit. Quo discedente subito ad episcopum pauperes venerunt: qui importune precabantur ut ei sanctus vir bonifacius episcopus ad consolationem sue inopie aliquid largiri debuisset. Sed vir dei quia quod tribueret non habebat: esturare cepit in cogitatione: ne ab eo pauperes vacui exirent. Qui repente ad memoriam rediit: quod constantius presbyter nepos eius equum quem sedere consueuerat vendidisset: atque hoc ipsum precium in arca sua haberet. Absente igitur eodem nepote suo ac

cessit ad arcam: et pie violentus claustra arce comminuit: duodecim aureos tulit: eosque indigentibus ut placuit diuisit. Itaque constantius presbyter reuersus ex opere arcam fractam repperit: et caballi sui precium quod illic posuerat non inuenit. Cepit magna voce perstrere: et cum furore nimio clamare. Omnes hic viuunt: solus ego in hac domo viuere non possum. Ad cuius nimirum voces aduenit episcopus: omnesque qui in eodem episcopio aderant. Cumque eum vir dei locutione blanda temperare voluisset: cepit ille cum iurgio respondere dicens. Omnes tecum viuunt: ego solus hic ante te viuere non possum. Redde mihi solidos meos. Quibus vocibus commotus episcopus: beate marie semper virginis ecclesiam ingressus est: et eleuatis manibus extenso vestimento: stans cepit exorare ut ei redderet: unde presbyteri furentis insaniam mitigare potuisset. Cumque subito oculos ad vestimentum suum inter extensa brachia reduxisset: repente in sinu suo duodecim aureos inuenit: ita fulgentes tanquam si ex igne producti hora eadem fuissent. Qui mox de ecclesia egressus eos in sinum furentis presbyteri proiecit dicens. Ecce habes solidos quos quesisti. Sed hoc tibi notum sit: quod post mortem meam tu huic ecclesie episcopus non eris propter auaritiam tuam. Ex qua sententie veritate colligitur: quia eosdem solidos presbyter per adi-

piscendo episcopo preparabat. Sed viri dei sermo prevaluit. Nam idem constantius in presbyteratus officio vitam finiuit.

Lio item tempore duo ad eum gothi hospitalitatis gratia venerunt. Qui raуennam se festinare professi sunt. Quibus ipse paruus vas ligneum vino plenum manu sua perhibuit: quod fortasse in praedio itineris habere potuissent. Ex quo illi quoad usque raуenam peruenirent: biberunt ut gothi: aliquantibus autem diebus in eadem ciuitate morati sunt: et vinum quod a sancto viro acceperant quotidie in usum habuerunt. Sicque usque ad eundem venerabilem patrem ferentes reuersi sunt: ut nullo die cessarent bibere: et tamen eis vinum ex illo vasculo nunquam deesset: ac si in illo vase ligneo quod episcopus dederat: vinum non aueretur sed nasceretur.

Super quoque de eiusdem loci partibus senex quidam deridens aduenit. Qui ea que de illo narrat: silentio non sunt pretermittenda. Nam dicit quod quadam die ingressus hortum: magna huius cruce multitudinem inuenit esse cooptum: qui omne olus deperire conspiciens: ad easdem crucas conuersus dixit. Adiuro vos in nomine domini nostri iesu christi recedite hinc: atque hec olivaria comedere nolite. Que statim ad viri dei verbum ita omnes egressi sunt: ut ne una quidem intra spatium horti remaneret. Sed quid mirum quod hec

de episcopatus eius tēpore narra-
mus: quādo iam apud oīpotētem
deum ordine simul ⁊ moribus cre-
uerat: dum illa magis mirāda sunt
que cum hic senex clericus adhuc
puerulus fecisse testat⁹. Nam ait
q̄ eo tēpore quo cum matre sua pu-
er habitabat: egressus hospitium
nōnunq̄ sine linea: crebro etiā sine
tunica reuertebatur. Quia mox ut
nudum quēpiam reperisset: vestie-
bat hunc: se expoliās: ut se ante dei
oculos illi⁹ mercede vestiret. Quē
mater sua frequēter increpare con-
sueuerat dicens. Quod iustum nō
esset ut ipse inops paupibus vesti-
menta largiret⁹. Que die quadam
horreū ingressa pene omne triticū
quod sibi in stipendio totius anni
parauerat: inuenit a filio suo expē-
sum paupibus. Cumq; semetipsa
alapis pugnisq; tunderet: q̄ quasi
anni subsidia pdidisset: superuenit
bonifacius puer dei: eāq; verbis
qualibus valuit solari cepit. Que
cum nihil solationis admitteret:
hāc rogauit ut ab horreo exire de-
buiſſet: in quo ex omni eorū tritico
parum quid inuentū est remāſiſſe.
Puer autē dei sese illic protinus in
orationē dedit. Qui post paululus
egressus ad horreū matrē reduxit.
Quod ita tritico plenū inuentū est
sicut ante plenus nō fuerat. Sicq;
ter illius totius anni sumptus ⁊ se
p̄gregasse gaudebat. Quo viso mi-
raculo cōpuncta mater: ipsa iā ce-

pit agere ut daret: qui sic celeriter
possit q̄ petisset accipe. Hec itaq; in
hospitij sui vestibulo gallinas nu-
trire cōsueuerat: sed eas ex vicina
te vulpes veniēs auferibat. Qua-
dam vero die dum in eodē vestibu-
lo puer bonifaci⁹ staret: vulpes ex
more venit ⁊ gallinā abstulit. Ipse
autē p̄cit⁹ ecclesiā intrauit: ⁊ se in
oratione p̄sternens aptis vocib⁹
dixit. Placet tibi dñe ut de nutri-
mēto m̄ris mee māducare nō pos-
sim⁹. Ecce enī galinas quas nutrit:
vulpes comedit. Qui ab orōne sur-
gens ecclesiā egressus est. Mox at
vulpes redijt: gallinā quā ore tene-
bat dimisit: atq; ipsa moriēs ante
eius oculos in terrā cecidit. Petr⁹.

Alde est mirum q̄ exaudire
preces in se sperātium: etiā
in rebus vilibus dignatur deus.

De petre ex ma. Gregori⁹.
gna creatoris nostri dispēsa-
tione agit: ut p̄ minima que p̄cipi-
mus spare maiora debeam⁹. Ex-
auditus nāq; est in reb⁹ vilib⁹ puer
scūs ⁊ simplex: ut ī paruis disceret
quantū de deo p̄sumere in magnis
petitionib⁹ deberet. Petrus.

Placet qđ dicis. Be fortu-
nato tudertine ciuitatis epi-
scopo. Cap. x. Gregorius.

Li⁹ quoq; vir vite venera-
rabilis in eisdē partibus fuit
fortunat⁹ noīe tudertine ecclesie an-
tistes qui in effugādis spiritib⁹ im-
mense virtutis grā pollebat: ita ut

nōnunq̃ ab obsessis corporibus le-
giones demonū pelleret: & cōtinue
orōnis studio intētus: obiectas
se eoz multitudines superaret. Ihuī
viri familiarissim⁹ fuit iulian⁹ nre
ecclesie defensor: q̃ ante nō lōgū tē-
pus in hac vrbe defūctus est. Cui⁹
ego quoq; hoc didici relatione qd̃
narro. Quia sepe gestis illius ausu
familiaritatis itererat: eiusq; post
memoriā ad instructionē nr̃am q̃si
fauī dulcedinē in ore tenebat. Ma-
trona quedā nobilis in vicinis tu-
scie ptibus habebat nurus: q̃ intra
breue tps quo filiū eius accepat cū
eadē socru sua ad dedicationē ora-
torij bti sebastiani mart yris fuerat
inuitata. Nocte vero eadē q̃ subse-
quēte die ad dedicatiōē p̃dicti ora-
torij fuerat p̃cessura voluptate car-
nis deuicta: a viro suo sese abstinē-
re nō potuit. Cūq; mane facto con-
scientiā deterreret p̃petrata carnis
delectatio: p̃cessionē vero impareret
verecūdia: plus erubescens vultus
hoīum q̃ dei iudiciū metuēs: cū so-
cru sua ad dedicandū oratoriū p̃-
cessit. Adorāto vt reliquie bti seba-
stiani mart yris oratoriū sunt igres-
se: eadē p̃dicte matrone nurū spūs
malign⁹ arripuit: & corā oī populo
verare cepit. Eiusdē vero oratorij
p̃sbyter dū hāc vehemētissime ve-
xari p̃spiceret: ex altari ptinus sin-
donē tulit: eāq; coopuit. S; hunc
repēte simul diabolus inasit. Et qz
vltia vires voluit quicq̃ p̃sumere:

cōpulsus est cognoscere in sua ve-
xatione qd̃ esset. Ihuī vero q̃ aderāt
puellā in manib⁹ ex oratorio subla-
ta: ad domū ppriā deportauerūt.
Cūq; hanc antiquus hostis vexa-
tione cōtinua vehemēter attereret:
ppinqui sui eā carnaliter amātes:
atq; amādo p̃sequentes ad obtinē-
dum salutis remediū maleficis tra-
diderūt: vt ei⁹ aīam fundit⁹ extin-
guerēt. Cui⁹ carni magicis artib⁹
ad tēpus p̃desse conarētur. Ducta
est itaq; ad fluuiū: atq; ī aquā mer-
sa: ibiq; diutinis incatationib⁹ age-
re malefici moliebātur: vt is q̃ eam
inuaserat diabolus exiret. S; mi-
ro oīpotentis dei iudicio: dū puer-
sa arte ab ea vn⁹ repellit: in eā sub-
ito legio intrauit. Lepit ex hoc illa
tot motib⁹ agitari tot vocibus cla-
moribusq; p̃strepere: quot spiriti-
bus tenebat. Tūc inito cōsilio pa-
rentes ei⁹ sue p̃fidie culpā fatētes:
hāc ad virū venerabilē fortunatū
ep̃m duxerūt: eiq; reliq̃runt. Qua
ille suscepta multis se dieb⁹ ac nocti-
bus in orationem dedit. Tantoq;
nisu precibus incubuit: quāto & in
vno corpe cōtra se assistere legiōis
aciem inuenit. Cū nō post multos
dies ita sanā atq; incolumē reddi-
dit ac si in eam ius propriū diabo-
lus nunq̃ habuisset.

Lio quoq; tpe idē vir oīpo-
tētis dei famulus ex obsessio-
ne quodā hoīe imundū spm̃ excussit.
Qui malign⁹ spūs cū vespascente

regit adrio
fiond vengēs
ipm d' bnd
d mor / h
id p̃fessionē
s. cho. m
q. 67. ar

Diapio
m. 200
abito
p̃fessionē
de illo

iam die secretā ab hoibus horā cer-
neret: peregrinū quēpiam esse se si-
mulans: circūire cepit ciuitatis pla-
teas ⁊ clamare. *Q* virū scī fortu-
natū ep̄m: ecce qđ fecit. Peregrinū
hominem de hospitio suo expulit.
Quero vbi req̄lescere debeā: ⁊ in ci-
uitate ei⁹ nō inuenio. Tunc quidā
in hospitio cū vxore sua ⁊ puulo fi-
lio ad prunas sedebat. Qui vocem
eius audiēs: ⁊ qđ ei ep̄s fecerit req̄-
rens: hunc inuitauit hospitio: secū
sedere iuxta prunas fecit. Cūq; vi-
cissim aliq̄ cōfabularētur: paruulū
eius filiūz idem malignus spiritus
inuasit. Atq; in eisde; prunis pie-
cit: ibiq; mox eius animaz excussit.
Qui orbat⁹ miser: vel quem ipse
susceperit: vel quem ep̄s expulisset
agnouit.

Petrus.

Uisnam hoc esse dicimus vt
occidēdi ausūz in eius hospi-
tio antiquus hostis acceperit: qui
hūc peregrinū estimās ad se hospi-
talitatis grā vocasset? Gregori⁹.

Ultra petre vident bona: sed
nō sunt: qz bono aio nō sūt.
Unde i euāgelio veritas dicit. Si
oculus tuus nequā fuerit: totū cor-
pus tuū tenebrosū erit. Quia cūz
puersa est intērio q̄ p̄cedit: prauūz
est oē opus qđ seq̄tur q̄uis rectūz
esse videat. Ego nāq; hunc virū q̄
dum quasi hospitalitatē exhiberet
orbat⁹ est: nō pietatis ope delecta-
tum estimo: sed ep̄i derogatione.
Nam pena subsequēs innotuit: qz

precedens illa susceptio sine culpa
nō fuit. Sunt nāq; nōnulli qui id-
circo bona facere studēt: vt gratiaz
aliene operationis obnubilēt. Nec
pascūtur bono quod faciūt: sed lau-
de boni qua ceteros premūt. Qua-
dere existimo hunc virū qui mali-
gnū spiritū in hospitalitate susce-
pit ostētationi potius incendisse q̄
operi: vt meliora q̄ ep̄s fecisse vide-
retur: quatenus ipse susceperet eūz
que; vir domini fortunatus expu-
lisset.

Petrus.

Et dicitur ita est. Nam finis
operis probat q̄ mūda intē-
tio in opatiōe nō fuerit. Gregori⁹.

Lio autēz tēpore dum oculo-
rum quidāz lumen amisisset.
Ad hūc deductus intercessiōis ei⁹
opem petijt ⁊ impetrauit. Nam cū
vir dei oratiōe facta eius oculis si-
gnūz crucis imprimeret: ab eis p-
tinus luce reddita: nox cecitatis ab-
secessit. Preterea equus cuiusdā mi-
litis in rabiem fuerat versus: ita vt
a multis vix teneri posset. Sed q̄s-
cunq; potuisset inuadere: eorū mē-
bra morsibus dilaniaret. Tunc vt
cunq; a multis ligatus ad virū dei
deductus ē. Qui mox vt ei⁹ capiti
extensa manu signūz crucis dedit:
cunctā eius rabiem in masuetudi-
nē mutauit: vt mitior postea existe-
ret q̄ ante illam vexāiam fuisset.
Tunc idem miles equū suū que;
celerrimo miraculi imperio: a sua
vexāia vidit immutatum: eidem

sancto viro decreuit offerendum. Quē cum suscipe ille renneret: ipse vero in precibus ne despiceret ei⁹ oblatio p^rseueraret: scū s vir mediā duarum partiū viam tenēs: z peti⁹ tionē militis audiuit: z mun⁹ susci⁹ pere pro exhibita virtute recusauit. Prius nāq; dignū preciiū p^rbuit: z post equū qui sibi offerebat^r acce^r pit. Quia enī si nō suscipet eum cō tritari cōspexerat: charitate cogē^r te emit qđ necessariūz nō habebat. Neq; hoc silere de huius viri vir^r tutib⁹ debeo: q̄ ante dies fere duo^r decim agnouī. Quidā nāq; ad me deductus est senex pauper: atq; vt mihi senum collocutio esse semper amabilis solet: studiose hunc vnde esset inquisiui. Qui se de tudertina ciuitate esse respōdit. Cui inquam. Quēso te pater: fortunatum ep̄m nosti? Qui ait. Noui: z bene noui. Tunc ipse subiūxi. Dic rogo si qua illi⁹ miracula cognouisti: z deside^r ranti mihi qualis vir fuerit inno^r tescē. Qui ait. Homo ille lōge fuit ab istis hoib⁹ quos videm⁹ modo. Nam quicqđ ab oīpotente deo pe^r tije: ita dū peteret impetravit. Cui⁹ us hoc vnū narro miraculum: qđ ad p^resens animo occurrit.

Uadā nāq; die gothi iuxta tudertinā ciuitatē venerūt q̄ ad p^rtes ratiēne properabāt. Sed duos puulos puerulos de possessi⁹ one abstulerāt: q̄ possessio p^rfate tu^r dertine ciuitati subiacebat. Hoc cū

viro sanctissimo fortunato nūciatū fuisset: p^rtinus misit: atq; eosdē go^r thos ad se fecit euocari. Quos blā^r do sermone alloquēs: eorūz prius asperitatē studuit placare: z post i^r tulit dicēs. Quale vultis preciiū da^r bo: z puerulos q̄s abstulistis red^r dite: mihiq; hoc vestre gr̄e mun⁹ p^rbete. Tūc is q̄ prior eorū esse vi^r debat: respōdit dicēs. Quicquid aliud p^recipis facere parati sumus. Nam istos p^rneros nullaten⁹ red^r dimus. Cui venerādus vir blande minatus est dicēs. Cōtristas me fi^r li: z nō audis patrē tuūz. Noli me p^rtristare: nec expedit tibi aliter: ne nō expediat. S; idē gothus i cor^r dis sui feritate p^rmanens: negādo discessit. Die vero altera digressur⁹ rursus ad ep̄m venit: quē eisdē ver^r bis p^r predictis puerulis iterū ep̄s rogauit. Cūq; ad reddendū nullo modo p^rsentire voluisset: cōtristat⁹ ep̄s dixit. Scio qđ tibi nō expedit qđ me p^rtristato discedis. Que v^rba gothus desperit: atq; ad hospitiiū reuersus eosdēz pueros de quibus agebat equis sup^rpositos cū suis hoib⁹ p^rmisit. Ipse v^ro statim ascē dens equūz: subsequit⁹ est. Cūq; in eandē ciuitatē an^r bti petri apostoli ecclesiāz venisset: eq̄ ei⁹ pes lapsus est: q̄ cū eo corruit: z ei⁹ mox corā cōfracta est: ita vt in duab⁹ p^rtibus os est diuīz. Tūc leuat⁹ in mani^r bus reduct⁹ ad hospitiiūz est. Qui festin⁹ misit z pueros quos p^ruise

rat reduxit: et viro venerabili fortunato mandavit dicens. Rogo te pater: mitte ad me diaconum tuum. Cuius diaconus dum ad iacentem venisset: pueros quos redditurum se episcopo oino negauerat ad medium deduxit: eosque diacono illius reddidit dicens. Uade: et dic domino meo episcopo: quia maledixisti mihi: ecce percussus sum. Sed pueros quos quesisti recipe: et pro me rogo intercede. Susceptos itaque pueros ad episcopum diaconus reduxit. Cui benedictam aquam venerabilis fortunatus statim dedit dicens. Uade citius: et eam super iacentis corpus perice. Perrexit itaque diaconus: atque ad gothum introgressus benedictam aquam super lectum et super membra illius aspsit. Miris mira et vehementer stupenda: mox ut aqua benedicta gothi coram contigit: ita omnis fractura solidata est et salutis pristina coram restituta: ut hora eadem de lecto surgeret: et ascenso equo ita iter ageret ceptum: ac si nullam unquam lesionem corporis pertulisset. Factumque est ut quod sancto viro fortunato pueros cum precio reddere obedientia subiectum moluit: eos sine precio pena subactum daret. Illis igitur expletis: studebat adhuc senex de eo et alia narrare. Sed quia nonnulli aderant ad quos exhortandos occupabar: quamque diei tardior hora incubuerat: facta venerabilis fortunati dum mihi audire non licuit quod audire si liceat semper volo. Sed die alio idem senex rem de illo magis adhuc mirabilem narrauit dicens. In

eadem tertia vrbem marcellus qui dam bone actionis vir: cum duabus sororibus suis habitabat. Qui eueniente molestia corporis ipso sacratissimo vespascente iam sabbato pascale defunctus est. Cuius corpus cum longius esset efferendum: die eodem sepeliri non potuit. Cumque mora esset temporis ad exemplum debitum sepulture: sorores eius morte illius afflicte cucurrerunt fletus ad venerabilem fortunatum: eiusque magnis vocibus clamare ceperunt. Scimus quia apostolorum viam tenes: leprosos mundas: cecos illuminas: veni et resuscita mortuum nostrum. Qui mox ut eam fratrem cognouit defunctum: flere etiam ipse de morte illius cepit: eisque respondit dicens. Recedite et hec dicere nolite: quia iussio omnipotentis dei est: cui respondere nullus hominum potest. Illis itaque discedentibus: tristis ex morte eius mansit episcopus. Subsequentem autem die dominico ante exurgentis lucis crepusculum vocatis duobus diaconibus suis prexit ad domum defuncti. Accessit ad locum ubi iacebat corpus exanime: ibique se in orationem dedit. Expleta autem prece surrexit: et iuxta corpus defuncti sedit. Non autem gradum voce defunctum per nomen vocauit dicens. Frater marcelle. Ille autem ac si leuiter dormiens ad vicinam vocem quous modicam fuisset excitatus: statim oculos aperuit: atque ad episcopum respiciens dixit. Quod fecisti? Quod fecisti? Cui episcopus respondit dicens. Quid feci? At ille ait. Duo hesternum die venerunt quod me

eiciētes ex corpore i bonū locū duxerūt. Hodie aut vn^{us} missus est q^{ui} dixit: Reducite eū: q^{ui} fortunatus ep^{iscopu}s in domū illi^{us} venit. Quib^{us} expletis verbis mox z ex infirmitate pualuit: z in hac vita diuti^{us} māsit. Nec tñ credēdū est q^{ui} locū quē acceperat pdidit. Quia dubiū nō est q^{ui} intercessoris sui p^{ro}ci^{bus} potuit post mortē meli^{us} viuere: q^{ui} z ante mortē studuit oipotēti deo placere. Sed cur multa de ei^{us} vita dicim^{us}: cū nūc vsq^{ue} ad corp^{us} illi^{us} tot virtutū documēta teneam^{us}? Demoniacos q^{ui}ppe absolueret: egros curare: Quotiēs ex fide petit: vt vinēs psueuerat: s^{ed} indefinēter facere: z apud mortua sua ossa pseuarat. Sed libet petre adhuc ad valerie puincie ptes narrationis mee vba reducere. De q^{ui}b^{us} me eximia valde miracula ex ore venerabilis fortunati. Cui^{us} lōge superi^{us} memoriā feci: p^{ro}tigit audisse. Qui crebro ad me nūc vsq^{ue} veniēs dū scā mihi veterū narrat noua refectione me satiat. De martino monacho puincie valerie. Cap. xi.

Uladz nāq^{ue} in eadē puincia martinus noīe deuotus valde oipotētis dei famulus fuit: qui hoc de virtut^e sue testimonio signū dedit. Dum quadā die fratres illi^{us} subciuericiū panem fecissent: ei^{us} obliu^{iscentia} essent signū crucis imprimere: sicut in hac puincia crudi panes ligno signari solent: vt per quadras quattuor p^{ar}ti^{es} videātur. Idē dei fa

mulus affuit ei^{us}q^{ue} referētib^{us} signatū nō fuisse cognouit. Cūq^{ue} iaz panis ille prunis esset z cinerib^{us} coopertus dixit: Quare hūc minime signastis? Qui hoc dicēs: signum crucis digito contra prunas fecit. Quo signāte p^{er}tinus imensuz crepitū panis dedit ac si lingēs in ignibus olla crepuisset. Qui dū coctus postmodū fuisset: ab igne subtrahitus: ea cruce signat^{us} inuētus est: quā nō cōtactus sed fides fecerat.

De severo p^{re}sby^{tero} puicie. Cap. xii.

Deo etiam loco q^{ui} iterocrina vallis dicit^{ur}: q^{ui} a multis vbo rustico iterocrina noīatur. In qua erat quidā vir vite valde admirabilis noīe seuerus: ecclesie btē marie dei genitricis z semp v^{ir}ginis sacerdos. Hūc cū quidā paterfamilias ad extremū venisset diē: missis p^{ro}ci^{te} nūcijs rogauit vt ad se quātoci^{us} veniret: sui^{us}q^{ue} sozonibus p^{ro} p^{ec}catis eius intercederet: vt acta de malis suis p^{er}niā solut^{us} culpa ex corp^{ore} exiret. Qui videlz sacerdos inopinate p^{ro}tigit vt ad putandā vineā esset occupatus: atq^{ue} ad se veniētibus diceret. Ancedite. Ecce ego vos subsequor. Cūq^{ue} videret sibi in eodem ope parū aliquid supesse: paululū morā fecit: vt opus q^{ui}d minimū restabat expleret. Quo expleto: cepit ad egrū p^{er}gere. Eunti v^{er}o in itinere occurrētes q^{ui} prius venerāt: obuiā facti sunt dicētes: Quare tardasti pat^{er}: noli fatigari q^{ui} iā defūct^{us} est.

Quo audito ille contremuit: magnis
que vocibus se in seculo illi clamare
recepit. Flens itaque puenit ad cor
pus defuncti: sequens coram lecto illi cum
lachrymis in terram dedit. Cumque ve
hementer fleret: in terram caput tunde
ret: sequens reum mortis illi clamaret:
Repete is qui defunctus fuerat animam
recepit. Quod dum multi qui circumsta
bant aspicerent admirationis vocibus
emissis ceperunt apostoli per gaudium fle
re. Cumque eum requirerent ubi fuerit
vel quomodo redisset ait. Petri valde
erat homines qui me ducebant: ex quorum
ore ac naribus ignis exibat: quem tole
rare non poteram. Cumque per obscura lo
ca me duceret: subito pulchre visio
nis iuuenis cum alijs nobis euntibus
obuiam factus est: qui me trahentibus di
xit. Reducite illum: quia seuerus presby
ter plagit: ei. non enim lachrymis dominus
donauit. Qui scilicet seuerus presbyter per
tinuus de terra surrexit: eiusque pernitentiam
agenti opere sue intercessionis prebuit. Et
dum per dies septem de perpetratis culpis
pernitentiam eger rediuius ageret: octa
uo die letus de corpore exiuit. Perpete
de quo hunc de quo loquimur seuerum
qui dilectum dominus attendit: quoniam contrita
ri nec ad modicum pertulit. Petrus.

Admiranda sunt valde hec que me
inuenio nunc usque latuisse. Sed
quid esse dicimus: quod tales viri non ne
queunt inueniri. Gregorius.

Bo petre multos tales in hoc
seculo nec modo deesse existio.
Neque enim si talia signa non faciunt: ideo

tales non sunt. Vite namque vere esti
matio in virtute est operum: non in ostē
sione signorum. Quia sunt plerique qui et
signa non faciunt: signa tamen faciētibz
dispares non sunt. Petrus.

Quid mihi rogo hoc ostendi pot
est sint quedam qui signa non faciunt
et tamen faciētibz dissimiles non sunt?
Unde nescis Gregorius,
quoniam paulus apostolus petro
apostolorum primo in principatu apo
stolico frater est? Petrus.

Eio plane: nec dubium est: quia
et si minimus est omnium apostolorum
tamen plus omnibus laborauit. Grego.

Quod ipse bene reminisceris
petrus in mari pedibus ambulauit:
paulus in mari naufragium pertu
lit. En in vno eodemque elemento ibi
paulus ire cum naue non potuit: ubi
petrus pedibus iter fecit. Aperte igitur
constat: quia cum vtriusque virtus fuerit
dispar in miraculo: vtriusque tamen
meritum dispar non est in celo. Petrus.

Lacet fateor omnino quod dicis.
Ecce aperte cognoui: quia vita
non signa querenda sunt. Sed quoniam ipsa
signa que sunt bone vite testimonium fe
runt: quoniam adhuc si quis sunt inferas ut elu
rientem me per exempla bonorum pascas.

Elim tibi in laudibus Grego.
redemptoris de viri venerabi
lis benedicti miraculis aliquid narrare.
Sed ad hec explenda: hodiernum tempus
video non posse sufficere. Liberius
itaque hoc loquimur: si aliud exordium su
mamus. Explicit liber primus.

Incipit liber secundus.

Uit vir vite venerabilis grā benedictus et noie. Ab ipso pueritie sue tempore cor gerens senile. Etate quippe moribus transiens: nulli animus voluptati dedit. Sed dum in hac terra adbucesset: quo temporaliter liberari potuisset: despexit iam quasi aridum mundum cum flore. Qui liberi originem ex provincia nursia exortus: rome liberalibus litterarum studiis traditus a parentibus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta vicioz cerneret: eum quem quasi in ingressum mundi posuerat retraxit pedes. Ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque postmodum in imane precipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studiis: relicta domo rebusque prius: soli deo placere desiderans sancte conversationis habitum quasiuit. Recessit igitur sciēter nescius: et sapienter indoctus. Huius ergo omnia gesta non didici: sed pauca que narraabo. Quattuor discipulis suis referentibus agnouit. Constantino scilicet reuerentissimo valde viro: qui ei in monasterii regimine successit. Valentiniano quoque qui multis annis lateranensi monasterio presuit. Simplicio autem qui congregationem illius post eum tertius rexit. Honorato etiam qui nunc celle eius in qua prius conversatus fuerat: preest.

De capisterio fracto et consolidato. Cap. i.

Itaque cum iam relictis litterarum studiis petere deserta decreuisset: nutrix que hunc artum amabat: sola secuta est. Cumque ad locum venisset que effide dicitur: multisque honoribus viris charitate se illic detineribus in beati petri ecclesia demoraretur: predicta nutrix illi ad purgandum triticum: a vicinis mulieribus prestari sibi capisterium petiit. Quod super mensaz incaute derelictum casu accidere fractum est: sicque ut in duabus partibus inueniret diuisum. Quomodo ut rediens nutrix illi inuenit: vehementissime flere cepit: quod vas quod prestitum acceperat fractum videbat. Benedictus autem religiosus et pius puer cum nutrices suam flere conspiceret: eius dolori compassus: ablatis seculis utriusque fracti capisterii partibus: sese cum lachrymis in orationem dedit. Qui ab oratione surgens: ita iuxta se vas sanum repperit ut in eo fracture inueniri vestigia nulla potuissent. Quod autem nutricem suam blande consolatus: ei sanum capisterium reddidit quod fractum tulerat. Que res in loco eodem a cunctis est cognita: atque in tanta admiratione habita: ut hoc ipsum capisterium eius loci incole in ecclesie ingressu suspenderent. Quatenus et presentes et futuri omnes agnoscerent: benedictus puer conversionis gratiam a quantaperfectione cepisset. Quod annis multis illic ante oculos omnium

fuit: et usque ad hec longobardorum
tempora super fores ecclesie pepedit.
Sed benedictus plus appetens ma-
la mundi propter quam laudes: atque plus
pro deo laboribus fatigari: quam vite
huius fauoribus extolli: nutricem
suam occulte fugiens deserti loci se-
cessum petiit: cuius sublacus voca-
bulus est. Qui a romana urbe qua-
draginta fere miliaribus distans:
frigidas atque perspicuas emanat
aquas. Que illic videlicet aquarum
abundantia: in extenso prius lacu
colligitur. Ad postremum vero in
amnem derivatur. Quo dum fugiens
pergeret: monachus quidam roma-
nus nomine hunc eundem repperit: quo
tenderet requisivit. Cuius cum desi-
derium agnovisset: et secretum tenuit
et adiutorium impedit: eique sancte con-
versationis habitum tradidit: et in
quantum licuit ministravit. Vir autem
dei ad eundem locum perveniens: in ar-
tissimo specu se tradidit: tribusque
annis excepto romano monacho
hominibus incognitus mansit. Qui
videlicet romanus non longe in mo-
nasterio sub deo datæ regula dege-
bat. Sed pie eiusdem patris sui oculis
furabatur horas: et que sibi ad
manducandum surripere poterat:
diebus ceteris benedicto panem fe-
rebat. Ad eundem vero specum a ro-
mani cella iter non erat: quia excelsa
desuper rupes eminebat. Sed ex
eadem rupe in longissimo fune re-
ligatum romanus deponere panem

consueverat. In quo etiam resti par-
vum tintinabulum inseruit: ut ad so-
num tintinabuli vir dei cognosce-
ret: quando sibi romanus panem prebe-
ret quem exiens acciperet. Sed anti-
quus hostis vniuersæ charitati inuidens
alterius refectionem: cum quadam
die submitti panem conspiceret: iacta-
uit lapidem et tintinabulum fregit.
Romanus tamen modis congruen-
tibus ministrare non desijt. Cum ve-
ro iam omnipotens deus et romanus
vellet a labore quiescere: et benedi-
cti vitam in exemplo hominibus de-
monstrare: ut posita super candela-
brum lucerna claresceret: quatenus
omnibus qui in domo dei sunt lu-
ceret. Cuiusdam presbytero longius
manenti: qui refectionem sibi in pasca-
li festiuitate preparauerat: per visum
dominus apparere dignatus est
dicens. Tu tibi delicias preparas: et
seruus meus illo in loco fame cruciatur.
Qui protinus surrexit: atque in ipsa
solennitate pascale cum alimentis que
sibi preparauerat: ad locum tetedit.
Et virum dei per abrupta montium: per
concaua vallium: per defossa terrarum
quesiuit: eumque latere in specu repperit.
Cumque oratione facta et benedi-
centes omnipotentem dominum conse-
dissent. Post dulcia vite colloquia:
his qui aduenerat presbyter dixit.
Surge et sumamus cibum: quia hodie
pasca est. Cui vir dei respondit dicens:
Scio quia pasca est: quia te videre me-
rui. Longe quippe ab hominibus

Liber Secundus dyalogorum

positus: quod die eodem paschalis esset
sollemnitatis ignorabat. Venerabilis
autem presbyter rursus asseruit dicens. Ve-
raciter hodie resurrectionis domini pas-
chalis dies est: abstinere tibi minime
congruit. Quod et ego ad hoc missus sum:
ut dona omnipotentis dei pariter suma-
mus. Benedicentes igitur deum sumpse-
runt cibum. Expleta itaque refectio et
colloquio ad ecclesiam presbyter recessit.

Eodem quoque tempore hic in specu-
latitate: etiam pastores inue-
nerunt: quem dum vestitum pellibus inter-
frutecta cerneret: aliquam bestiam esse
crediderunt. Sed cognoscetes dei fa-
mulum: eorum multi ad pietatis gratiam
a bestiali mente mutati sunt. Nomen
enim quod ei per vicina loca cunctis inno-
tuit. Factumque est ut ex illo iam tempore a
multis frequenter cepisset quod cum ei ci-
bos deferret corporis: ab ei ore in
suo pectore alimenta refererent vite.
De temptatione carnis superata. Ca. ij.

Uadā vero die dum solus esset:
temptator affuit. Mas nigra
paruaque avis quae vulgo merula vo-
cat: circa eius faciem volitare cepit:
eiusque vultui inportunè insistere: ita
ut capi manu potuisset: si hanc vir
sanctus tenere voluisset. Sed signo cru-
cis edito recessit avis. Tanta autem car-
nis temptatio aue eadem recedente secu-
ta est: quantā vir sanctus nunquam fuerat
exptus. Quādā namque aliquā feminā
viderat: quā malignus spiritus ante ei
mentis oculos reduxit: tantoque igne
sui dei animū in specie illi accendit

ut se in eius pectore amoris flamma
vix caperet. Sed etiam pene deferere
heremum voluptate victus delibera-
ret. Cum subito superna respectus: ad
semetipsum reuersus est: atque vrtica-
rum et verprium iuxta densa succresce-
re frutecta aspiciens: exutus indu-
mento nudum se in illis spinarum acu-
leis: et vrticarum incendiis proiecit.
Ibi quoque dum volutat: toto ex eis cor-
pore vulnerat: erit: et per cutis vul-
nera eduxit a corpore vulnus men-
tis: quod voluptatem carnis traxit in
dolorē. Cumque penatiter bene arde-
ret foris: extinxit quod illicite arde-
bat intus. Uicit itaque percutum: quod mu-
tauit incendiū. Ex quo videlicet tempore:
sicut post discipulis suis ipse prohibe-
bat: ita in illo est temptatio voluptatis
edomita: ut tale in se aliquid minime
sentiret. Leperunt postmodum multi
iam mundum relinquere: atque ad eum ma-
gisterium festinare: liber quippe a tem-
ptationis vicio: iure iam factus est virtutum
magister. Unde et per moysen precipitur
ut leuite a viginti quaque annis et supra
ministrare debeant. Ab anno vero qui
quagesimo: custodes vasorum fiant.

Am quidē plati testi. Petr.
monij mihi aliquantum intel-
lectus interlucet. Sed tamen hoc ple-
nius postulo exponi. Gregori.

Quaerit petre quod in iuuetute car-
nis temptatio ferueat. Ab anno
autē quinquagesimo: calor corporis
frigescat. Vasa autem sacra: sunt fidelium
mentes. Flecti ergo cum adhuc in tem-

ptatioe sunt: subesse nō ac suire ne-
cesse est: et obsequiis laboribusq; sati-
gari. Cū nō iā mētis etate trāqlla
calor recesserit tēptatōis: custodes
vasorū sunt: q; doctores aīarū sūt.
Ateor: placet qd dī Petr^{us}.
Sed q; plati testimonij
clausa reaserasti: qso vt de vita iusti
debeas ea q sūt ichoata pcurrere.
De ampula vitrea signo crucis ru-
pta. Cap. iij. Gregorius.
Ecedēte igitur tēptatiōe vir
dei quasi spinis erutis: exculta ter-
ra de virtutū segete feraci fructuz
dedit. Preconio igit eximie puer-
sationis: celebre nomē ei habebat.
Nō lōge aut monasteriū fuit: cui
pgregationis pater defunctus est.
Omīq; ex illo pgregatio ad eūdē
venerabilē benedictū venit: et ma-
gnis precib; vt eis pesse deberet pe-
tijt. Qui diu negādo distulit: suis
illozūq; fratru morib; cōuenire nō
posse predixit. S; victus quādoq;
p cib; assensuz dedit. Cūq; in eodē
monasterio regularis vite custodi-
am teneret: nulliq; vt pns pact^{us} il-
licitos in dexterā leuāq; partē dīle-
ctere a puerfationis itinere liceret.
Suscepti fratres insane seuiētes:
semetipsos pns accusare ceperūt:
q; hūc sibi pesse poposcerāt: quoz
scil; fortitudo in normā ei rectitu-
dinis offendeat. Cūq; sibi aspice-
rēt sub eo illicita nō licere: et se dole-
rēt assueta relinquere: durūq; esset
q; in mēte veteri cogeantur noua

meditari: sicut p auis morib; sem-
per grauis est vita bonoz: tracta-
re de eius aliquid morte conati sūt.
Qui inuito cōsilio venenū vino mī-
scuerūt: et cū vitreū vas in quo ille
pestifer pot^{us} habebat: recubēti pa-
tri ex more monasterij ad benedi-
cēdū fuisset oblatū: Benedict^{us} extē-
sa manu signū crucis edidit: et vas
qd longius tenebat eodē signo ru-
pit. Sicq; contractū est: ac si in illo
vase mortis p cruce lapidē dedisset.
Intellerit pti^{us} vir dei: q; potum
mortis vas ha^{uerat}: qd portare
nō potuit signū vite. Atq; illico sur-
rexit: et vultu placido: mēte trāquil-
la: cōuocatos fratres allocutus est
dicens: Misereat vestri fratres oī-
potēs de^{us}. Quare in me ista facere
voluistis? Nūquid nō pri^{us} dixi: q;
vris ac meis morib; mīme cōueni-
ret? Ite et iux^{ta} mores vros vob; pa-
trē qrite: q; me post hec habere mi-
nime potestis. Tūc ad locū dilecte
solitudinis redijt: et sol^{us} in supni īspe-
ctoris oculis hitauit secū. Petr^{us}.
Inus patēter itelligo: qd nā
habitauit secum? Grego.
Isc^{us} vir ptra se vnanimi^{ter}
pspirātes: sueq; puerfationi
lōge dissimiles coact^{us} diu sustinere
voluisset: fortasse sui vigoris vsū
et modū tranquillitatis excederet:
atq; a cōtēplationis lumie mentis
sue oculū declinasset. Būq; quidie
illoz in correctiōe fatigat^{us} min^{us} cu-
raret sua: et se forsitan relinqueret.

et illos non inueniret. Nam quotiens per cogitationis motum nimie extra nos ducimur; et nos sumus et nobiscum non sumus; quia nosmet ipsos minime videntes per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus: qui in longinqua regionem abiit: portionem quam acceperat consumpsit. Uni in ea ciuium adhesit: porcos pauit: quos et manducare siliquas videret et esuriret. Qui tamen cum postmodum cepit cogitare bona quam perdiderat: sicut scriptum de illo est: quia portionem quam acceperat consumpsit. In se reuersus dixit. Quamti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? Si igitur secum fuit: unde ad se rediit? Hunc ergo venerabilem secum habitasse dixerim: quia in sua semper custodia circumspectus: ante oculos conditoris se semper aspiciens: semper examinans extra se mentis sue oculum non diuulgauit. Petrus.

Uid ergo de petro apostolo scriptum est: dum de carcere ab angelo eductus fuisset: qui ad se reuersus dixit. Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum: et eripuit me de manu herodis: et de omni expectatione plebis iudeorum?

Uobis modis Gregorius. petre extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapsus sub nosmetipsos recidimus. Aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos leuamur. Ille itaque qui porcos pa-

uit: vagatione mentis et immundicie sub semetipsum cecidit. Ille vero quem angelus solus eiusque mentem in extasi rapuit: extra se quidem: sed super semetipsum fuit. Uterque ergo ad se rediit: quando et ille ab errore operis se collegit ad cor: et ille a contemplationis culmine ad hoc rediit quod intellectu communi et prius fuit. Venerabilis igitur benedictus in illa solitudine habitauit secum: in quantum se intra cogitationis claustra custodiuit. Nam quotiescunque hunc contemplationis ardor in altum rapuit: se proculdubio sub se reliquit.

Lacet quod dicis: Petrus. sed queso respondeas si deserere fratres debuit quos semel suscepit. Gregorius.

Ego petre existimo ibi adunati equanimiter portandi sunt mali: ubi inueniuntur aliqui qui adiumentur boni. Nam ubi omnimodo fructus de bonis deest: fit aliquando de malis labor supuacuis. Maxime si e vicino cause suppetant que fructum deo valeant ferre meliorem. Vir itaque sanctus propter quem custodiendum staret: qui omnes unanimiter se persequentes cerneret? Et sepe agitur in animo perfectorum quod silentio pretereundum non est. Quia cum laborem suum sine fructu esse considerant: in loco alio ad laborem cum fructu migrant. Unde ille quoque egregius predicator: qui dissolui cupit et cum christo esse: cui vivere christus.

est et mori lucrum: qui certamina passionum non solum ipse appetit: sed ad toleranda hec et alios accedit. Damasci persecutionem passus: ut potuisset euadere murum funem sponte tamque quasiuit: sequi latenter deponi voluit. Nunquidnam paulum mortem dicimus timuisse: quam seipsum pro iesu amore testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret et grauem laborem: se alibi ad laborem cum fructu seruauit. Fortis etenim perceptor dei teneri intra claustra noluit: certaminis campum quasiuit. Unde idem quoque venerabilis benedictus si libenter audis citius agnoscis: quia viuos tot ipse indocibiles deseruit: quot in locis alijs ab anime morte suscitauit.

La esse ut doces: Petrus. et manifesta ratio et prolatus congruum testimonium declarat. Sed queso ut de vita tanti patris ad narrationis ordinem redeas. Gregorius.

De monacho vage mentis ad salutem reducto. Cap. iiii.

Ubi sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret: multi ab eo in loco eodem ad omnipotentis dei sunt seruicium aggregati. Ita ut illic duodecim monasteria cum omnipotentis iesu christi domini opitulatione strueret. In quibus statutis patribus duodecos monachos deputauit: paucos vero secus retinuit: quos adhuc in sua presentia aptius erudiri iu-

dicauit. Lepere etiam tunc ad eum romane urbis nobiles et religiosi concurrere: suosque ei filios omnipotentis domino nutriendos dare. Tunc quoque bone spei suas soboles eutichius maurum: tertulius vero patricius placidum tradidit. Ex quibus maurus iuuenior cum bonis polleret moribus magistri adiutor cepit existeret. Placidus vero puerulus adhuc indolis annos gerebat.

Ex uno autem ex eis monasterijs que circumquaque construxerat: quidam monachus erat qui ad orationem stare non poterat. Sed mox ut se fratres ad orationis studium inclinaret: ipse egrediebatur foras: et mente vaga terrena aliqua et transitoria agebat. Cumque ab abbate suo sepius fuisset ammonitus: ad virum dei deductus est: qui ipse quoque eius stulticiam vehementer increpauit: et ad monasterium reuersus vix duobus diebus viri dei ammonitionem tenuit. Nam die tertio ad usum proprium reuersus: vagari tempore orationis cepit. Quod cum seruo dei ab eodem monasterij patre quem constituerat nunciatum fuisset dixit. Ego venio: eumque per memetipsum emendo. Cumque vir dei venisset in eodem monasterio: et constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent: aspexit et vidit quod eundem monachum qui manere in oratione non poterat: quidam niger puerulus per vestimenti fimbriam foras

trahēbat. Tunc eideꝛ patrimonasterij pōpeiano noīe: ⁊ mauro dei famulo secreto dixit. Nūquid non aspiciſtis quiſ eſt iſte qui hunc monachum foras trahit? Qui reſpondentes dixerūt: non. Quibꝛ ait. Oremꝛ: vt ⁊ voſ etiam videatiſ queꝛ iſte monachus ſequit̃. Cūqꝛ per biduum eſſet oratum mauruſ monachus vidit: Pōpeianuſ autem eiꝛdem monaſterij pater videre nō potuit. Die igit̃ alia expleta oratione: vir dei oratoriū egreſſuſ ſtanteꝛ foriſ monachū repperit. Quē pro cecitate cordiſ ſui virga ꝑcuſſit. Qui ex illo die nihił ꝑſuaſionis vltꝛiuſ a nigro iam ꝑuerulo ꝑtulit. Sed ad orationiſ ſtudium immobilis ꝑmaſit. Sicqꝛ antiquuſ hoſtiſ dominari nō auſuſ eſt in eiꝛ cogitatione: ac ſi ipſe ꝑcuſſuſ fuiſſet ex verberē.

De aqua in mōtiſ vertice ex ꝑetra ꝑducta. Cap. v.

Ex hiſ autēꝛ monaſteriꝛ que in eodē cōſtruxerat loco: tria ſuſum in rupibꝛ mōtiſ erāt. Et valde erat fratribꝛ laborioſum ſemper ad lacum deſcēdere: vt aquam haurire debuiffent. Maxime quia ex deuero mōtiſ latere erat graue deſcēdentibꝛ in timore ꝑericulꝛ. Tunc collecti fratreſ ex eiſdem tribꝛ monaſteriꝛ: ad dei famulum benedictū venerūt dicenteſ. Laborioſum nobiſ eſt ꝑꝑter aquā quotidie vſqꝛ ad lacum deſcēdere: ⁊ id

circo neceſſe eſt ex eodem loco monaſteria mutari. Quoſ blande cōſolatoſ dimiſit: ⁊ nocte eadeꝛ cum ꝑauo ꝑuerulo nomie placido cuiꝛ ſuperiꝛ ſ memoriā feci: eiꝛdē montiſ aſcendit rupē: ibiqꝛ diutiuſ orauit: et oratione completa treſ ꝑetraſ in loco eodeꝛ ꝑ ſigno ꝑoſuit. Atqꝛ ad ſuū cūc. iſ illic neſciētibꝛ monaſteriū rediit. Cūqꝛ die alio ad eum ꝑ neceſſitate aque ꝑredicti fratreſ rediſſent: dixit. Ite ⁊ rupē illā in qua treſ ſup inuicē ꝑoſitaſ ꝑetraſ inueneritiſ i modico cauate. Valet omnipoteſ deꝛ etiam in illo mōtiſ cacumine aquā ꝑducere: vt vobiſ laborē tanti itineriſ dignetur auferre. Qui eūteſ rupē mōtiſ quē benedictuſ ꝑdixerat: iam ſudantē inuenerūt. Cūqꝛ in ea cōcauū locuſ feciſſent ſtatim aqua repletuſ eſt. Que tam ſufficiēter emanauit: vt nūc vſqꝛ vberim diſfluat: atqꝛ ab illo mōtiſ cacumine vſqꝛ ad inferiora deriuē.

De ferro ex ꝑroſundo aque ad manubꝛium reuerſo. Cap. vi.

Lio quoqꝛ tempore gothiſ quidam ꝑaup ſpiritu ad conuerſionē venit: quē vir domini benedictuſ libētiſſime ſuſcepit. Quadam vero die ei dari ferramentum iuſſit: qđ ad falciſ ſimilitudinē falcaſtrum vocatur: vt de quodā loco vepꝛeſ abſcideret: quatenꝛ illic fieri deberet hortuſ. Locus autē ipſe quē mundādum gothiſ ſuſceꝑat

super ipsa lacu ripa iacebat. Cūq;
gothus idem dēsitatem vepriū to-
tius virtutis annūsu succideret: fer-
rum de manubrio p̄siliens in lacū
cecidit: vbi scilicet tanta erat aquarū
p̄funditas: vt spes requirendi fer-
ramēti nulla iam esset. Itaq; ferro
p̄dito tremebūdus ad maurū mo-
nachū cucurrit gothus dānum
quod fecerat nūciauit: z reatus sui
egit penitētiam. Qd̄ maurus quo-
q; monach⁹ mox benedicto dei fa-
mulo curauit indicare. Vir igitur
domini benedictus hec audiēs ac-
cessit ad locū: tulit de manu gothi
manubriū z misit in lacū. Et mox
ferrū de p̄fundo redijt: atq; in ma-
nubrium intrauit. Qui statim fer-
ramētum gotho reddidit dicens.
Eccelabora z noli cōtristari.

De eius discipulo qui sup aquā
pedibus ambulauit. Cap. vii.

Uladam vero die dum idē ve-
nerabilis benedictus in cella
p̄sisteret: predictus placidus puer
sancti viri monachus ad haurien-
dā aquā de lacu egressus est. Qui
vas qd̄ tenuerat in aquam incaute
summittēs: ip̄e quoq; cadēdo secu-
tus est. Quem mox vnda rapuit et
pene in vnius sagitte cursu a terra
introitus traxit. Vir autē dei intra
cellam positus hoc protinus agno-
uit: z maurū festine vocauit dicens.
Frater maure curre: quia puer ille
qui ad hauriēdam aquā perrexe-
rat in lacū cecidit: iāq; eū longius

vnda trahit. Res mira z post pe-
trum apostolū inusitata. Benedi-
ctione etenī postulata atq; p̄cepta:
ad patris sui imperiū cōatus mau-
rus prexit: atq; vsq; ad eum locū
quo ab vnda deducebat puer per
terram se ire existimās: sup aquas
cucurrit: eumq; p̄ capillos tenuit:
rapidoq; cursu redijt. Qui mox vt
terram tetigit: ad se reuersus post
terga respexit: z quia super aquas
cucurrisset cognouit. Et quod pre-
sumere nō potuisset vt fieret: mira-
tus extrenuit factū. Reuersus ad
patres: rem gestā retulit. Vir autē
venerabilis benedict⁹ hoc nō suis
meritis: sed obediētie illius depu-
tare cepit. At cōtra maurus pro so-
lo eius imperio factū dicebat: seq;
consciū in illa virtute nō esse: quā
nesciens fecisset. Sed in hac hūmi-
litis mutue amica cōtentione: ac-
cessit arbiter puer qui ereptus est.
Nam dicebat. Ego cū ex aqua tra-
herer sup caput meū abbatīs me-
lotem videbam. Atq; ipsum me ex
aquis educere considerabam.

Agna sunt valde Petrus.
que narras z multorū edifi-
cationi p̄ofutura. Ego autē boni
viri miracula quo plus bibo plus
sitio.

De infecto veneno pane
per corū longius p̄fecto. Capi-
tulum. viij. Gregorius.

Uim iam loca eadē in amore
dei z dñi nr̄i iesu xp̄i longe lateq;
feruescerēt: secularē vitāz multi re-

linquerent: et sub leni redemptoris
iugo cervicem cordis edomarent: si-
cut mos pravorum est invidere alijs
virtutis bonum quod ipsi habere non
appetunt: vicine ecclesie presbyter flo-
rentius nomine: huius nostri subdia-
coni florentij avus: Antiqui hostis
malicia percussus: sancti viri studiis
cepit emulari: eius quoque conversati-
oni derogare: quosque etiam posset
ab illius visitatione copescere. Cum
que se iam conspiceret eius precibus
obviare non posse: et conversationis
illius opinionem crescere: atque mul-
tos ad statum vite melioris ire: ipso
quoque opinionis eius preconio inde-
finiter vocari: invidie facibus ma-
gis magisque successus deterior fie-
bat. Quia conversationis illius ha-
bere appetebat laudem: sed habere
laudabilem vitam volebat. Qui eius-
dem invidie tenebris cecatus: ad
hoc usque perductus est: ut seruo om-
nipotentis domini infectum veneno pa-
nem quasi pro benedictione trans-
mitteret: quem vir dei cum gratiarum
actione suscepit. Sed eum que pe-
stis lateret in pane non latuit. Ad
horam vero refectionis illius ex vi-
cina silva corvus venire consueve-
rat: et panem de manu illius accipe.
Qui cum more solito venisset: panem
quem presbyter transmiserat vir dei
ante corvum proiecit: etque precepit di-
cens. In nomine iesu christi precipio tibi
tolle hunc panem: et tali eum in loco
proice: ubi a nullo homine possit inue-

niri. Tunc corvus apto ore: expa-
nsis alis circa eundem panem cepit di-
scurrere atque crucitare: ac si apte di-
ceret. Obedire se velle: et tamen im-
plere iussa non posse. Cui vir dei ite-
rum atque iterum precipiebat dicens. Le-
va leva securus: atque ibi proice ubi
inveniri non possit. Quam diu demo-
ratus quandoque corvus momordit
levavit et recessit. Post vero trium
horarum spaciis abiecto pane rediit
et de manu hominis dei annonam quam con-
sueverat accipere. Venerabilis autem
pater contra vitam suam inardescere
sacerdotis animum videns: illi ma-
gis quam sibi doluit. Sed predictus flo-
rentius quia magistri corpus necare
non potuit: se ad extinguendas di-
scipulorum animas accendit. Ita ut in
horto celle cui benedictus inerat:
ante eorum oculos nudas septem puel-
las mitteret: que coram eis sibi in-
vicem manus tenentes et diutius lu-
dentes: illorum mentem ad perver-
sitate libidinis inflammarent. Quod
sanctus vir de cella conspiciens: lapsus
quod adhuc in tenerioribus discipulis
pertimescens: idque pro sua solius fie-
ri persecutione pertractans invidie lo-
cum dedit: atque oratoria cuncta que
construxerat sub statutis preposi-
tis a cunctis fratribus ordinavit: et
pancis secum monachis ablatis ha-
bitationem mutavit loci. Quodque ut
vir dei eius odia humiliter declina-
vit: hunc omnipotens deus terribi-
liter percussit. Nam cum predictus

presbyter stans in solario benedictum discessisse cognosceret: et exultaret perdurante immobiliter toti fabrica domus hoc ipsum in quo stabat solarium cecidit: et benedicti hostem proterens extinxit. Quod viri dei discipulus maurus nomine: statim venerabili patri benedicto qui adhuc a loco eodem vix decem milibus aberat: estimavit esse nuntiandum dicens. Revertere quia presbyter qui te persequeretur extinctus est. Quod vir dei benedictus audiens sese in gratibus letitiae dedit: vel quia inimicus occubuit: vel quia de inimici morte discipulus exultavit. Qua de re factum est ut eidem quoque discipulo penitentiam indiceret: quia mandatis talia gaudere de inimici interitu presumpsisset. Petrus.

Tria sunt et multum stupenda que dicis. Nam in aqua ex petra producta moysen. In ferro vero quod ex profundo aque rediit heliseus: In aqua iterum petrum. In cornu obedientia heliam. In luctu autem mortis inimici david video: ut prope vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit.

Vir domini benedictus Gregorius. petre vnius spiritum habuit: qui per concessu redemptionis gratiam electorum corda omnium implevit. De quo iohannes dixit. Erat lux vera: qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et de quo rursus scriptum est: De plenitudine carnis nos omnes accepimus. Quia sancti dei homines potuerunt a domino virtutes habere: non etiam alius

tradere. Ille autem signa virtutis dedit subditis: qui se daturum signum bone promissit inimicis: ut coram superbis mori dignaretur: coram humilioribus resurgere: quatenus et illi videretur quod contemneretur: et isti quod veneretur: amare deberent. Ex quo mysterio actum est ut dum superbi aspiciunt et specant mortis: humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis. Petrus.

Volo te post hec ad que loca migravit vir sanctus: vel si aliquas in eis virtutes ostenderit innotescere. Gregorius.

Sanctus vir ad alia demigrans loca non hostem mutavit. Nam tanto post graviora prelia protulit: quanto contra se aperte pugnantem ipsum magistrum malicie invenit. Castrum namque quod cassinum dicitur: in excelsi montis latere positum est. Qui videlicet mons distans sinu hoc idem castrum recipit: sed per tria milia in altum se subrigens velut ad aera cacumen tendit: ubi vetustissimum sanum fuit: in quo ex antiquorum more gentium a stulto rusticorum populo apollo colebatur. Circumque etiam in cultu demonum luci succubant: in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificijs sacrilegis insultabat. Ibi itaque vir dei perueniens contrivit idolum: subvertit aras: succidit lucos: atque in ipso templo apollinis oraculum

beati martini: ubi vero eiusdem apollinis fuit: oraculum sancti iohannis baptiste destruxit. Et commorante circumquaque multitudinem predicatione continua ad fidem vocabat. Sed hec antiquus hostis tacite non ferens: non occulte vel per somnium sed aperta visione eiusdem patris se oculis ingerebat: et magnis clamoribus vim se prope conquirebatur. Ita ut et voces illius etiam fratres audirent: quamvis imagines minime cernerent. Ut enim discipulis suis venerabilis pater dicebat: corpora libus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus et succensus apparbat: qui in eum ore oculisque flammantibus seuire videbatur. Nam vero que diceret audiebant omnes. Prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui vir dei cum minime responderet: ad eius mox contumelias erumpibat. Nam cum clamaret dicens benedicite: benedicite: deus meus in nullo modo conspiceret respondere: percontinus adiungebat. Maldicite non benedicite quid mecum habes? quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra dei famulum antiqui hostis nova certamina: cui pugnam quidem volens intulit: sed occasiones victoriae ministravit inuit.

De ingenti saxo per eius orationem levigato. Cap. ix

Uadā die dum fratres habitacula eiusdem celle destrueret: lapis in mediis iacebat: quem in edifi-

cium levare decreverunt. Cumque eum duo vel tres movere non possent: plures adiuncti sunt. Sed ita immobilis mansit ac si radicitus in terra teneretur: ut palam daretur intelligi quod super eum ipse antiquus hostis sederet: quem tantorum virorum manus movere non possent. Difficultate igitur facta ad virum dei missus est ut veniret: orando hostem repelleret: ut lapidem levare non potuisset. Qui mox venit orationes faciens benedictionem dedit: et tanta lapis celeritate levatus est: ac si nullum prius pondus habuisset.

De fantastico coquine incendio Cap. x.

Tunc in conspectu viri dei placuit ut in eodem loco terras foderet. Quam dum fodiendo altius penetrarent: ereum illic idolum fratres invenerunt. Quod ad horam casu in coquinam pictum: exire ignis repente visus est: atque in cunctorum monachorum oculis quod omne eiusdem coquine edificium consumeretur ostendit. Cumque iaciendo aquam et ignem quasi extinguendo prostreperet: pulsatus eodem tumultu vir domini advenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse: in suis vero non esse considerans: caput percontinus in orationem flexit: et eos quos fantastico repperit igne deludi reuocavit fratres ad oculos suos ut et sanum illuc coquine edificium assistere cerneret: et flammam quos antiquus hostis cernere finxerat non videret.

De seruo dei puerulo ruinato

cōtracto z sanato. Cap. xi.

Ursus dum fratres parietē quem res ita exigebat paulo altius edificarent: vir dei in orationis studio intra cellule sue claustra morabatur. Eius antiquus hostis insultans apparuit: z qz ad laborantes fratres pgeret indicauit: qd vir dei p nunciū celerime fratribus indicauit dicēs. Fratres caute vos agite: qz ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is qui mandatū detulit vix verba compleuerat: z malignus spiritus eundē parietem qui edificabatur euertit: atqz vnus puerulum monachum cuiusdā curialis filium opprimens ruina contriuit. Contristati omnes ac veuementer afflicti: nō damno parietis sed contritione fratris. Quod venerabili patri benedicto studuerūt celeriter eūz graui luctu nunciare. Tunc idem pater ad se dilaceratus puerum deferri iubet. Quem portare nisi i sago potuerūt qz collapsi saxa parietis: eius non solū mēbra sed ossa contriuerunt. Eumqz vir dei precepit statim in cella sua in psaltorio qd vulgo matta vocatur quo ipse orare cōsueuerat prouici. Misitqz foras fratribus cellam clausit. Qui orationi instātius q̄ solebat incubuit. Mira res: hora eadē hunc incolumē atqz vt prius valētē ad eundem iterū laborē misit: vt ipse quoqz parietē cū fratribus pficeret. De cuius se interitu antiquus hostis bene-

dicto insultare credidisset. Lepit vero inter ista vir dei etiam prophetie spiritu pollere: ventura predicere: presentibus absentia nunciare.

De seruis dei qui cibum contra regulam sumpserunt. Cap. xij.

Quis etenim celle fuit vt quotiens ad responsum aliquod egredieretur fratres cibū potumqz minime sumerent extra cellā. Cūqz hoc de vsu regule sollicitē seruaret: quadā die ad respōsum frēs egredi sunt: in quo tardiori cōpulsī sunt hora tēmorari. Qui manere iuxta religiosam feminā nouerāt: cuius ingressū habitaculū sumpserūt cibū. Cūqz iam tardius ad cellā redissent: benedictionez patris ex more petierunt. Quos ille protinus percutatus est dicens. Ubi comedistis? Qui responderūt dicentes nusq̄. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Nunquid illius femine habitaculum non intrastis? Nunquid hos atqz illos cibos nō accepistis? Nunquid tot calices nō bibistis? Cūqz eis venerabilis pater z hospitius mulieris: z genera ciborum: z numerum potionum diceret: recognoscentes cuncta que egerant: ad eius pedestrem facti ceciderūt se deliquisse cōfessi sunt. Ipse autēz p̄tinē culpā pepcit: p̄pendēs q̄ in ei⁹ absentia vltra non faceret: quē presentes sibi esse in spiritu scirent.

De fratre valentiniani monachi vsupra. Cap. xij.

Rater q̄q̄ valētiniani eius/
 dem monasterij monachica
 ius supius memoriā feci: vir erat
 laicus sed religiosus. Qui vt serui
 dei orationes perciperet: ⁊ gerina/
 num fratrem videret: annis singulis
 de loco suo ad cellā ieiunus venire
 consueuerat. Quadā igitur die dū
 iter ad monasteriū faceret: sese illi
 alter, viator adiunxit: qui sumēdos
 in itinere portabat cibos. Cūq̄ ias
 hora tardior excreuisset dixit: veni
 frater sumam^r cibū ne lassemur in
 via. Cui illerēspōdit: Absit frater
 nō faciam: q̄ ad venerabilē patrem
 benedictū ieiunus semp venire cō/
 sueni. Quo respōso pcepto ad ho/
 ram conuiator cōticuit. Sed cum
 post hec aliquātulum itineris spa/
 tium egissent: reuersus ammonuit
 vt māducarent. Cōsentire noluit:
 qui ieiunus peruenire decreuerat.
 Tacuit quidē qui ad māducandū
 inuitauerat: ⁊ cū eo ieiunus adhuc
 p̄gere ad modicū cōsensit. Cūq̄ ⁊
 iter longius agerent: ⁊ eos tardior
 hora fatigaret: ambulantes inuene/
 runt in itinere pratu ⁊ fontē: ⁊ q̄q̄
 poterāt ad reficiēdum corpus de/
 lectabilia videri. Tūc cōuiator ait.
 Ecce aqua: ecce pratu: ecce amen^r
 locus in quo possumus refici: ⁊ pa/
 rum requiescere: vt valeamus iter
 nostrū postmodū incolumes exple/
 re. Cūq̄ igitur ⁊ verba auribus: ⁊
 loca oculis blandirētur: hac tercia
 ammonitione p̄suasus p̄sensit ⁊ co

medit. Vespertina vero hora puenit
ad cellam. Presentatus autē vene-
rabili benedicto patri: sibi oꝛonem
petijt. Sed mox vir dei ei hoc qđ i
via egerat ipꝛopauit dicens. Quid
est frater? Malignus hostis qđ tibi
pꝛuatoꝛē tuū locutus est: semel ti-
bi pꝛsuadere nō potuit: secūdo non
potuit: ad tertiū suasiť: 7 te ad hoc
qđ voluit supauit. Tunc ille reatus
infirmę suę mētis agnoscens: eius
pedibus pꝛuolutus: tāto magis ce-
pit culpā deflere 7 erubescere: quā-
to se cognouit etiā absentē in bñdi-
cti pꝛis oculis 7 aliqđfle. Petrus.

Bo sci viri p̄cordis elisei spm̄
video inesse: qui absenti disci
pulo presens fuit. Gregorius.

De simulatione regis totile de/
prehensa. Cap. xiiij.

Portet petre vt iteruꝝ ſileas:
quatenus adhuc maiora co-
gnoscas. Gothoruꝝ naꝗqꝫ tꝑibus cū
rex eorꝫ toula ſc̃m̃ vixꝫ pꝑhetie ſpi-
ritū habere audiſſet: ad eius mona-
ſteriuꝝ ꝑgens paulo longius ſubſti-
tit: eiꝗqꝫ ſe venturum eſſe nunciavit.
Cui dum ꝑtinuꝝ mandatuꝝ ꝛ mo-
naſterio fuiſſet vt veniret: ipſe ſicut
ꝑfide mētis fuit: an vir domini ꝑꝑ-
hetie ſpiritū haberet explorare co-
natus eſt. Quidazꝫ vero eius ſpata-
riꝝ rigꝫ dicebatur. Cui calciamē-
ta ſua ꝑrebuit: eūꝗqꝫ induit veſtibus
regalibus fecit: quē quaſi in ꝑſona
ſua ꝑgere ad dei hominē ꝑcepit.
In cuiꝝ obſequio: tres qui ſibi ꝑꝑ-

ceteris adherere consueverat comites milites. scilicet. vulgus. ruderici. et blidini. ut ante serui dei oculos ipsum esse regem totumque simulantes. eius lateri obambulant. Cui alia quoque obsequia multa atque spatarios prebuit. ut tam ex eisdem obsequiis. quam ex purpureis vestibus rex esse putaret. Cumque idem rigo decoratus vestibus obsequentium frequentia comitatus. monasterium fuisset ingressus. vir dei eminens sedebat. Quem venientem conspiciens cum iam ab eo audiri potuisset. clamavit dicens. Depone filii. depone hoc quod portas. non est tui. Qui rigo protinus in terram cecidit. et quia tanto viro illudere presumpsisset expavit. Omnesque qui cum eo ad dei hominem veniebant in terram constricti sunt. Surgentes autem ad eum propinquare minime presumpserunt. Sed ad suum regem reuersi. nuntiaverunt trepidi in quanta velocitate fuerant deprehensi.

De prophetia que de eodem rege tota facta est. Cap. xv.

Unc per se idem tota ad dei hominem accessit. quem cum longe sedentem cerneret non ausus accedere sese in terram dedit. Cui cum vir dei bis terque diceret surge. sed ipse ante eum erigi de terra non auderet. benedictus iesu christi domini famulus per semetipsum accedere dignatus est ad regem prostratum. qui de terra levavit. de suis actibus increpavit. atque in paucis sermonibus cuncta que illi

erant ventura prenucliauit dicens. Multa mala facis. multa fecisti. iam aliquando ab iniquitate compescere. Et quidem romam ingressurus es. mare transiturus. novem annis regnabis. decimo morieris. Quibus auditis rex vehementer territus oratione petita recessit. atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit. Cum non multo post romam adiit ad sciciliam perrexit. Anno autem regni sui decimo omnipotentis dei iudicio regnum cum vita perdidit. Preterea antistes canus in ecclesie ad eundem domini famulum venire consueverat. quem vir dei pro vite sue merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu regis totius. et romane urbis perditione colloquium haberet dixit. Per hunc regem ciuitas ista destruetur. ut iam amplius non inhabitetur. Cui vir domini respondit. Roma a gentibus non exterminabitur. sed tempestatibus coruscis et turbibus ac terremotu fatigata marcescet in semetipsa. Cuius prophetie ministeria nobis iam facta sunt luce clariores. Qui in hac urbe dissoluta membra. euersas domos. destructas ecclesias turbine cernimus. eiusque edificia longo senio lassata. quod ruinis crebrescentibus prosternuntur videmus. Quamuis hoc honoratus eius discipulus cuius mihi relatione compertus est nequaquam ex ore eius audisse se phibet. sed quia hoc dixerit dictum sibi a fratribus fuisse

testatur. De clerico a demonio liberato. La. xvi.

Idem quoque tempore quidam aquinensis ecclesie clericus a demonio vexabatur: qui a venerabili viro constantio ecclesie eius antistite per multa fuerat in martyrum loca transmissus ut sanari potuisset. Sed sancti dei martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere: ut quanta esset in benedicto gratia demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis dei famulum benedictum. Qui iesu christo domino preces fundens: antiquum hostem de obsessio hominis peritus expulit. Cui sanato precepit dicens. Valde et post hec carnes non comedas: ad sacrum vero ordinem nunquam accedere presumas. Quacumque autem die sacrum ordinem temerare presumpseris: statim iuri diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur clericus sanus. Sicut terrere solet animam pena recens: ea que vir dei preceperat interim custodiuit. Cum vero post annos multos omnes potes illius de hac luce migrasset: et minores suos sibi in superponi in sacris ordinibus cerneret: verba viri dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit: atque ad sacrum ordinem accessit. Quem mox is qui reliquerat diabolus tenuit eumque vexare quousque animam eius excuteret non cessauit. Petrus.

Ste vir diuinitatis ut video etiam secreta penetrauit: qui perspexit hunc clericum idcirco dia-

bolo traditum: ne ad sacrum ordinem accedere auderet. Gregorius.

Clare diuinitatis secreta non nosset: qui diuinitatis precepta seruaret? Cuius scriptum sit: quod adheret domino unus spiritus est. Petrus. Si unus spiritus sit cum domino qui domino adhaerit: quid est quod iterum idem egregius predicator dixit. Quis nouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? Valde enim esse inconueniens videtur: eius sensum cum quo unus factus fuerit ignorare. Gregorius.

Sancti viri in quantum cum deo sunt sensum domini non ignorant. Nam idem quoque apostolus dixit. Quis enim scit hominum que sunt hominis: nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que dei sunt nemo cognouit: nisi spiritus dei. Qui ut se ostenderet nosse que dei sunt adiunxit: nos autem non spiritum huius mundi accepimus sed spiritum qui ex deo est. Hinc iterum dicit quod oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: qui preparauit deus diligenter se: nobis autem reuelauit per spiritum suum.

Et ergo eadem apostolo Petrus. Iam ea que dei sunt per dei spiritum fuerant reuelata: quod super hoc quod proposui promisit dicens. O altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei: que incomprehensibilia sunt iudicia dei: et inuestigabiles vie eius? Sed rursum mihi hec dicenti alia oritur questio. Nam david propheta domino loquitur

dicens. In labijs meis pronūciaui
oīa iudicia oris tui. Et cū minus sit
nosse: q̄ etiā pronūciare: quid est
q̄ paulus incōprehensibilia esse iu-
dicia dei asserit? Dauid autē hec se
oīa nō solū nosse: sed etiā in labijs
pronūciasse testatur. Gregori⁹.

Utrāq; hec tibi supius sub
breuitate respōdi dicens: q̄
sancti viri inquantū cū dñō vnum
sunt: sensum domini nō. ignorant.
Dēs enī q̄ deuote dominū sequū-
tur: etiam ipsa deuotione cum deo
sunt: et adhuc carnis corruptibilis
pondere grauati cū deo non sunt.
Occulta itaq; dei iudicia inquantū
cum eo p̄iuncti sunt sciūt: inq̄tum
dissūcti nesciūt. Quia enim secreta
eius adhuc p̄fecte nō penetrāt: in-
comprehensibilia eius iudicia esse te-
stantur. Quia vero ei mēte inherēt
atq; inherendo vel sacre scripture
eloquijs vel occultis relationibus
inquantū accipiūt agnoscūt: hec et
nouerūt et pronūciāt. Iudicia igit̃
que deus tacet nesciūt: et que deus
loquit̃ sciūt. Unde et dauid p̄phe-
ta cum dixisset: in labijs meis pro-
nūciaui oīa iudicia: p̄tinus addit
oris tui. Ac si apte dicat: Illa ego
iudicia et nosse et pronūciasse potui
que te dixisse cognoui. Nam ea q̄
ipse nō loqueris: nostris p̄culdu-
bio cognitiōibus abscondis. Cōcor-
dat ergo p̄phetica apostolicaq; sē-
tētia: q̄ et incōprehensibilia dei iudi-
cia et tamen q̄ ore ei⁹ plata fuerint

humanis labijs pronūciātur: qm̃
sciri ab hoībus et plata p̄ deū pos-
sunt: et occulta nō possunt. Petr⁹.

Obiectiōe mee q̄stuncule
patuit causa rōnis: sed q̄so te
si q̄ sūt adhuc de hui⁹ viri virtutib⁹
subiūge. De p̄phetia destru-
ctionis monasterij sui. La. xvij.

Fr quidā nobilis Gregori⁹.
theopropus noīe eiusdē be-
nediti patris fuerat ammonitiōe
cōuersus: q̄ p̄ vite sue merito: ma-
gnam apud eū familiaritatis fidu-
ciam habebat. Ihic cū quadā die ei⁹
cellulā fuisset igressus: hūc amarū-
sime flentē repperit. Cūq; diu sub-
sisteret eiusq; nō finiri lachrymas
videret: nec tñ vt vir dei p̄sueuerat
orādo plāgeret: sed merēdo quenā
causam tāti luct⁹ existeret inq̄siuit.
Cui vir dei illico respōdit. De hoc
monasteriū qd̄ cōstruxi: et cūcta q̄
fratribus p̄parauī: oīpotentis dei
iudicio gentibus tradita sunt. Uix
autē obtinere potui: vt mibi ex hoc
loco aīe cōcederentur. Cuius vocē
tūc theoprop⁹ audiuit: nos aut̃ cer-
nimus: q̄ destructū mō a lōgobar-
dorū gente ei⁹ monasteriū scimus.
Nocturno etenī tpe dēscētib⁹ fra-
tribus: nup̄ illic lōgobardi ingressi
sunt: q̄ diripiētes oīa: ne vnū qdēz
hoīem illic tenere potuerunt. Sed
impleuit oīpotens de⁹ qd̄ fidei fa-
mulo benedicto p̄miserat: vt si res
gentibus traderet animas custodi-
ret. Qua in re pauli vicē video re-

nuisse benedictum: cuius dum nauis rerum omnium iacturam pertulit ipse in consolatione vitæ oium qui eum comitabatur accepit.

De flascone sublato et p spiritus cognitio. Cap. xviii.

Uodā quoq; tēpore: exhilaratus uoster quez ipse cōuersum nosti trāsmisus a dño suo fuerat: ut dei viro in monasteriū vino plena duo ligneavacula: q̄ vulgo flascones vocātur deferret: qui vnum retulit: alterus vero pergēs in itinere abscondit. Uir autē domini quem facta absentia latere non poterant: vnū cū gratiarū actione suscepit: et discedentē puerum monuit dicēs: vide fili de illo flascone quem abscondisti iam nō bibas: s; inclina illuz caute: et inuenies quid intus habet. Qui confusus valde a dei boie exiuit et reuersus volens adhuc pbare qd̄ audierat: cū flascone inclinaisset de eo ptinus serpens egressus est. Tunc predictus exhilaratus puer p hoc q̄ in vino repperit: expauit malum qd̄ fecit.

De mappulis ab ancilla dei acceptis Cap. xviij.

En longe autem a monasterio vicus erat. In quo magna multitudo hominum ad fidem dei ab idolorum cultura benedicti fuerat exortatione puerſa. Ibi quoq; quedā scimoniales femine incrāt et crebro illuc pro exortandis animabus fratres suos mittere bene-

dicti dei famulus curabat. Quadā vero die misit ex more: sed is qui missus fuerat monachus: post admonitionē factam a sanctimonialibus feminis rogatus mappulas accepit: sibiq; eas abscondit in sinu. Qui mox ut reuersus est: cum vir dei vehemētissima amaritudine cepit increpare dicens: quomodo ingressa est iniquitas in sinu tuū? Et ille obstupuit: et quid egisset oblitus unde corripiebat ignorabat. Cui ait: nūquid ego illic p̄sens non erā qñ ab ancillis dei mappulas accepisti tibiq; i sinu misisti? Qui mox eius pedibus prouolutus stulte se egisse penituit: et eas quas in sinu absconderat mappulas proiecit.

De superba cogitatione pueri p spiritum cognita. Cap. xx.

Uadam quoq; die: cum venerabilis pater vespertina iā hora corporis alimenta perciperet eius monachus cuiusdam defensoris filius fuerat: qui ei ante mēsam lucernā tenebat. Cūq; vir dei ederet: ipse autē cū lucerne ministerio staret: cepit per superbie spiritum in mente sua tacitus voluere: et per cogitationē dicere: quis est hic cui ego manducanti assisto: lucernam teneo: seruitium impēdo: quis sum ego vt isti seruiam? Ad quē vir dei statim conuersus: vehemēter eum cepit increpare dicēs: signa cor tuū frater: qd̄ est hoc qd̄ loq̄ris: signa cor tuū. Vocatisq; statim fratribus

precepit ei lucernas de manu tolli:
ipsūz nō iussit a ministerio recede-
re: z sibi hora eadē quietuz sedere.
Qui requisitus a fratrib⁹ quid ha-
buerit in corde: p ordinez narrauit
quāto supbie spiritu innumerat: z
q cōtra virū dei vba p cogitationē
tacit⁹ dicebat. Tūc liqdo oib⁹ patu-
it: q venerabilē benedictū latere ni-
hil posset: in cui⁹ aurē etiā cogitati-
onis vba sonuissent. De du-
cētis farine modijs famis tpe ante
cellas in saccis inuētis. Cap. xxi.
Lio igit tpe in eadē cāpanie
regione fames incubuerat ma-
gnā: q oēs alimētoz indigētia coā-
gustabat: iāqz ī benedicti monaste-
rio mīticuz deerat: panes nō pene
oēs cōsumpti fuerāt: vt nō plus q
qñqz ad refectionis horaz fratrib⁹
iueniri potuissent. Cūqz eos vene-
rabilis pater cōtristatos cerneret:
eoz pusillanimitatē studuit mode-
sta increpatioe corrigere: z rursū
pmissioe subleuare dicēs: Quare
de panis inopia vester anim⁹ cōtri-
statur? hodie qdē min⁹ est: sed die
crastina abundāter habebit. In ipso
autēz biduo more suo in orōne fuit
occupat⁹. Sequētī at die ducētī fa-
rine modij ante fores cellule in sac-
cis inuēti sunt. Quos oīpotēs de⁹
qbus deferētib⁹ trāsmisisset: nūc vī-
qz manet incognitū. Quod cū fra-
tres cernerēt: domino gratias refe-
rētes: didicerūt iā de abundātia nec
in egestate dubitare. Petrus.

Itē queso te: nūquid nā credē
dū est huic dei famulo semp
pphetie spiritū adesse potuisse: an
p iternalla tēpoꝝ eius mē ē pphē-
tie spiritus implebat? Gregorius.

Prophetie spūs petre pphē-
ta: mētes nō semp irradiat:
qz sicut de sancto spū scriptum est:
vbi vult spirat: ita sciendū est: qz
quādo vult aspirat. Hinc est eteniz
qz nathan a rege requisit⁹ si cōstru-
ere tēplū posset: pri⁹ p̄sensit z post-
modū phibuit. Hinc est qz helise⁹
cū flētē mulierē cerneret causamqz
nescisset: ad phibētē hāc puerū di-
cit dimitte eā: qz aīa eius in amari-
tudine est: z domin⁹ celauit a me z
nō indicauit mihi. Qd oīpotēs de-
us ex magne pietatis dispēsatione
disponit: qz dū p prophetie spm ali-
quādo dat: aliquādo subtrahit: p-
phetatūz eo leuat in celsitudine: z
custodit ī humilitate: vt z accipien-
tes spiritū inueniāt qd de deo sunt:
z rursūz pphetie spm nō habētes:
cognoscant qd sint de semetipsis.

La hoc esse vt asse Petr⁹.
ris magna ratio clamat: ad-
huc qd animo occurrit exequere.

De fabrica monasterij terracen-
sis per visionē. Cap. xxij. Grego.

Lio quoqz tēpoꝝ a quodam
viro fnerat rogatus: vt ī eius
predio iuxta terracinēsem vrbē iul-
sis discipulis suis: pstruere mona-
steriū ibidē debuissent. Qui rogati
cōsenties: deputatis fratrib⁹ patrē

constituit: et quis esset secundus ordinavit. Quibus euntibus spopondit dicens. Ite et in die illo ego venio: et ostendam vobis in quo loco oratorium: In quo refectorium fratrum: In quo susceptionem hospitum: vel queque sunt necessaria edificari debeant. Qui benedictione precepta illico prexerunt: et constitutum diem magno opere prestolantes: paraverunt omnia que his que cum tanto prece venire potuissent videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem qua promissus illucescebat dies: eidem suo dei quem illic patrem constituerat: atque eius proposito vir domini benedictus in somnis apparuit: et loca singula ubi quid et quo edificari debuissent subtiliter designavit. Cumque utriusque a somno surgeret: sibi invicem quod viderant retulerunt: non tamen visioni illi omnimodo fidem dantes: virum dei sicut se promiserat venire expectabant. Cumque vir dei constituto die minime venisset: ad eum cum merore reversi sunt dicentes. Expectavimus pater ut venires sicut nobis promissum est: et nobis ostenderes ubi quid et quo edificare deberemus: et non venisti. Quibus ipse ait. Quare fratres queritis ista dicitis? Numquid sicut promissum non venit? Cum ipsi dicerent quando venisti? Respondit. Numquid utrisque vobis dormientibus non apparui: et loca singula designavi? Ite et sicut per visiones audistis sic omnia habitacula monasterii constituite. Qui hec audientes vehementer ad

mirati: ad predictum predium sunt reversi: et cuncta habitacula sicut ex revelatione didicerant construxerunt.

Petrus. Queris velis quo fieri ordine potuit ut longe iret: responsum dormientibus diceret: quod ipsi per visionem audirent et recognoscerent?

Gregorius. Uid est quod perscrutans rei geometriam ambigis petre: liquet profecto quia mobilioris nature est spiritus quam corpus: et certe scriptura teste novimus: quod propheta ex iudea subleuatus: repente est cum prandio in caldeam depositus. Quo videlicet prandio prophetam refecit: seque repetere in iudea iterum invenit. Si igitur tam longe ab achue potuit sub momento corporaliter ire: et prandium deferre: quid mirum si benedictus pater obtinuit quantum iret per spiritum: et fratrum quietum spiritibus necessaria narraret ut sicut ille cum cibo corporis corporaliter perrexerit: ita iste ad institutionem spiritualis vite spiritualiter pergeret.

Petrus. Annus tue locutionis ter sit a me fateor dubietatem mentis: sed velis nosse in communilocutione: qualis iste vir fuerit?

Gregorius. Ite ipsa petre communis eius locutio a virtutis erat potestate vacua: quia cuius cor sese in alta suspenderat: nequaquam verba movere ipsius incassum cadebant. Si

*Sanctus vir
miser longi
postmodum
fuit in spiritu
alio apparuit*

quid vero vnq̃ non iam decernēdo
sed minando diceret tantas vires
sermo illius habebat: ac si hoc non
dubie atq; suspēse: sed iam per sen-
tentiam protulisset.

De ancillis dei que post mor-
tem per oblationē eius cōmunioni
restitute sunt. Cap. xxiij.

Am nō longe ab eius mona-
sterio due q̃daz sc̃timoniales
femine nobiliori genere exorte i lo-
co proprio conuersabātur: quibus
quidā religiosus vir ad exterioris
vite vsuz prebebat obsequiū. Sed
sicut nonnullis solet nobilitas ge-
neris parere ignobilitatē mētis: vt
minus se in hoc mundo despiciant
qui plus se ceteris aliqd fuisse me-
minerunt. Necdum p̃dicte sancti-
moniales femine perfecte linguaꝝ
sub habitus sui freno restrinxerāt:
eundem virum religiosum qui ad
exteriora necessaria eis obsequiū
prebebat: icautis sepe sermonibus
ad iracundiam prouocabant. Qui
cum diu ista toleraret: perrexit ad
dei hominem: quātasq; pateretur
verborū contumelias enarrauit.
Vir autem dei hec de illis audiēs:
protinus mandauit dicens. Corri-
gite linguam vestram: quia si non
emendaueritis: excommunico vos.
Quā videlz excommunicatiōis sen-
tiam nō proferēdo intulit: sed in tē-
ptando. Ille autem a pristinis mo-
ribus nihil mutare intra paucos di-
es defuncte sunt: atq; in ecclesiam

sepulte. Cūq; in eadem ecclesia mis-
sarū solēnitates celebrarētur: atq;
ex more diaconus clamaret: si q̃s
nō cōmunicat det locū: nutrit eaz
que pro eis oblationē domino de-
ferre cōsueuerat: eas de sepulchris
suis progredi z exire ecclesiam vi-
debat. Quod cum sepius cerneret
quia ad vocem diaconi clamantis
exiebāt foras: atq; intra ecclesiam
permanere nō poterant: ad memo-
riam rediit: que vir dei illis adhuc
viuentibus mādauit: eas quippe ex
cōmunionē priuari dixerat: nisi mo-
res suos z verba corrigerēt. Tunc
seruo dei cum graui merore indica-
tus est. Qui manu sua p̃tinus obla-
tionem dedit dicēs. Ite z hāc obla-
tionem pro eis offerri domino faci-
te: z vltērū excommunicate nō erūt.
Que dñ oblatio p̃ eis fuisset imo-
lata: z a diacono iuxta morem cla-
matuz est: vt nō cōmunicantes ab
ecclesia exirent: z ille exire ab eccle-
sia vltērū vire nō sunt. Qua ex re
indubitātē patuit: quia dum inter
eos qui cōmunionē priuati sunt mi-
nime recederēt cōmunionē a dño
per seruū recepissent. Petrus.

Irum valde quāuis venera-
bilem z sanctissimum virum
adhuc tamen in hac carne corrupti-
bili degētem potuisse animas sol-
uere: in illo iam inuisibili iudicio cō-
stitutus. Gregorius.

Unq̃dnā petre i hac adhuc
carne nō erat: qui audiebat

De duobus
mortuis
q̃ q̃ndā m̃
celebrabant
p̃p̃te c̃p̃ e

quodcūq; ligaueris sup terras erit
ligatū z in celis. Et quodcūq; sol
ueris sup terrā soluta erūt z in ce
lis. Cuius vicē nūc in ligādo z sol
uēdo obtinent: qui locū sancti regi
minis fide z morib; tenēt. Sed vt
tanta valeat homo de terra: celi z
terre cōditor in terras venit e celo:
atq; vt iudicare caro etiā de spiriti
bus possit: hoc ei largiri dignatus
est factus pro hoibus de' caro. Qz
inde surrexit vltra se infirmitas no
stra: vnde sub se ifirmata est firmi
tas dei. Petrus.

Uim virtute signorum: conco
diter loquitur ratio verborū.

De puero monacho quē sepultū ter
ra piecit. Ca. xxiii. Grego.

Uadā quoq; die dū qdā ei
puerulus monach; parentes suos
vltra q̄ debebat diligens: atq; ad
eorū tabernaculū tendēs: sine bene
dictiōe de monasterio exisset: eodē
die mox vt ad eos puenit: defūct
est. Cūq; esset sepultus: die altero
pictū foras corp; eius iuentū est.
Quod rursus tradere sepulture cu
rauerūt: sed sequēti die iterū pie
ctū exterius atq; ibumātū sicut pri
us iuenerūt. Tūc cōcite ad benedi
cti patris vestigia currētes: cū ma
gno fletu petierūt: vt ei suā gratias
largiri dignaret. Quib; vir domi
ni manu sua protinus cōmunionē
dominici corporis dedit dicēs: Ite
atq; hoc dominicū corpus sup pe
ctus eius ponite: eūq; sepulture sic

tradite. Quod dū factū fuisset: cor
pus eius susceptū terra tenuit: nec
vltra proiecit. Perpēdis petre apd
iesum christum dominū cui' meriti
iste vir fuerit? Petrus.

Erpendo plane z vehemen
ter stupeo: vt eius corpus etiā ter
ra etiā proijceret: q̄ benedicti gra
tiam nō haberet. De monacho
qui a monasterio discedēs: draco
nem cōtra se in itinere vidit. Cap.

Uidam xxv. Gregorius.
ei' monachus mobilitati mē
tē dederat: z permanere in mona
sterio nolebat. Cūq; eū vir dei assī
due corripere z frequēter ammo
neret: ipse nō nullo modo cōsenti
ret in cōgregatione persistere: atq;
oportunis precibus vt relaxaretur
imineret. Quadā die idē venerabi
lis pater nimietatis eius tedio affe
ctus: irat' iussit vt discederet. Qui
mox vt monasteriū exiit: cōtra se
assistere ap̄to ore draconē in itine
re iuenit. Cūq; eū idē draco qui ap
paruerat deuorare vellet: cepit ipse
tremēs z palpitās magnis vocib;
clamare: Currite: currite: quia dra
co iste deuorare me vult. Currētes
aut fratres draconē nūc viderūt
sed tremētē atq; palpātē monachū
ad monasteriū reduxerūt. Qui sta
tim p̄misit nūq; se esse iam a mo
nasterio recessurū: atq; ex hora illa
in sua p̄missione permāsit. Quip
pe qui sancti viri orationibus con
tra se assistere draconem viderat:

Uim virtute
signorum

ut puer
diligens

ut puer
diligens

quem prius non videndo seque-
batur. **De puero ab elefan-
tia curato. Cap. xxv.**

Ed neq3 hoc silendum puto:
qđ illustri viro ātonio narrā
te cognoui: qđ aiebat patris sui pue-
ruz morbo elefātino esse correptū:
ita vt iam pilis cadētibz cutis in-
tumesceret: atq3 in crescētem sanie
occultare nō posset. Qui ad viruz
dei ab eodez patre eius missus est:
z saluti pristine sub omni celeritate
restituitis.

**De solidis p miraculū debitori
redditis. Cap. xxvij.**

Eq3 illud taceam qđ eius di-
scipulus peregrinus noīe mi-
hi narrare cōsueuerat: qđ die qua-
dam fidelis vir quidam necessitate
debiti cōpulsus: vnū sibi fore reme-
dium credidit: si ad dei viruz pge-
ret: z que eum vgeret debiti neces-
sitas indicaret. Venit itaq3 ad mo-
nasterium: omnipotētis dei famu-
lum repperit: qđ a creditore suo p
duodecim solidis grauiter afflige-
retur itimauit. Cui venerabilis pa-
ter nequaqp se habere duodecim so-
lidos respōdit. Sed tamē eius in-
opiā blanda locutiōe cōsolatus ait.
Uade z post biduuz reuertere: qđ
deest hodie qđ tibi debeā dare. In
ipso autem biduo: more suo in ora-
tione fuit occupatus. Cum die ter-
tio is qui necessitate debiti afflige-
batur rediit. Super archam vero
monasterij que erat frumento ple-

na: subito tredecim solidi sunt inue-
ni. Quos vir dei deferri iussit: z af-
flicto petitori tribuit dicēs: vt duo-
decim redderet z vnū in expensis
proprijs haberet. Sed ad ea nunc
redeaz: que eius discipulis in libri
huius exordio predictis referenti-
bus agnoui. Quidaz vir grauif-
sima aduersarij sui emulatione la-
borauerat. Cui⁹ ad hoc vsq3 odiū
prorupit: vt ei nescienti in potū ve-
nenum daret. Quod quāuis vitaz
auferre nō valuit: cuius tamē colo-
rem mutauit: ita vt diffusa i corpo-
re eius varietas lepre morem imita-
ri videretur. Sed ad dei hominez
deductus: salutem pristinaz citius
percepit. Nam mor vt eum conti-
git: omnem cutis illius varietatem
fugauit.

**De ampula vitrea in saris pro-
iecta z nō fracta. Cap. xxviii.**

Eodem quoq3 tempore quo
alimentorum inopia campa-
niam grauitur affligebat: vir dei di-
uersis indigentibus monasterij sui
cūcta tribuerat: vt pene nihil in cel-
lario nisi parum quid olei in vitreo
vase remaneret. Tunc quidaz sub-
diaconus agapitus nomine adue-
nit: magnopere postulās vt sibi ali-
quantulum oleum dari debuisset.
Vir autem domini qui cūcta decre-
uerat in terra tribuere: vt i celo om-
nia reseruaret: hoc ipsum parū qđ
remanerat olei iussit petenti dari.
Monachus vero qui cellariuz te-

nebat: audire quidem iubētis imperium: sed implere distulit. Cūq; post paululum si id quod iusserat datum esset inquireret: respondit monachus se minime dedisse: quia si illud tribueret omnino nihil fratribus remaneret. Tunc iratus alijs precepit ut hoc ipsum vas vitreum in quo parum olei remansisse videbatur per fenestras proicerent: ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumq; est. Sub fenestra autem eadem ingens precipitium patebat: saxorum molibus aspersum. Proiectum itaq; vas vitreum venit in saxis: sed sic mansit incolume: ac si proiectum minime fuisset: ita ut neq; frangi neq; oleum effundi potuisset. Quod vir domini precepit levare: atq; ut erat integrum petenti tribui. Tunc collectis fratribus inobedientem monachum de infidelitate sua et supbia: coram omnibus increpavit. De dolio vacuo et oleo repleto. Cap. xxix.

Ua increpatione completa: se se cum eisdem fratribus in oratione dedit. In eo autem loco ubi cum fratribus orabat: vacuū erat ab oleo dolium et cooptus. Cumq; sanctus vir in oratione persisteret cepit operimentum eiusdem olei oleo excrecente sublevari. Quo commoto atq; sublevato: oleum quod excreverat ora dolii transiens pavimentum loci in quo iacebat inundabat. Quod benedictus dei famulus ut aspexit prius orationem com-

plevit atq; in pavimento oleum defluere cessavit. Tunc diffidentem inobedientemq; fratrem latius admonuit ut fidem habere disceret et humilitatem. Idem vero frater salubriter correptus erubuit: quod venerabilis pater virtutem omnipotentis domini quam admonendo intimaverat: miraculis ostendebat. Nec erat iam ut quisquis iam de eius promissionibus dubitare posset: qui vno eodemq; momento per vitreo vase pene vacuo plenum oleo dolium redidisset.

De monacho a demonio liberato. Cap. xxx.

Uadā die dum ad beati iohannis oratorium quod in ipso montis celsitudine situm est pergeret: ei antiquus hostis in mulo sedentis specie medici obuiam factus est cornu et tripedem ferens. Quem cum requisisset dicens ubi vadis: ille respondit. Ecce ad fratres vado portionem eis dare. Itaq; perrexit venerabilis benedictus ad orationem: qua completa prius rediit. Malignus vero spiritus unus seniorum monachum inuenit aquam haurientem in quo statim ingressus est: cumq; in terram proiecit: et vehemensissime vexare cepit. Quē cum vir dei ab oratione rediens: et eundem senem monachum tam crudeliter vexare conspiceret: ei solummodo alapam dedit: et malignum ab eo spiritum prius excussit: ita ut ad eum redire ulterius non auderet. Petrus.

Elim nosse si hec t̃ata miracu-
la virtute semp̃ oꝛonis impe-
trabat: an aliquādo solo volūtat̃is
exhibebat nutu? Gregorius.

Uī deuota mente deo adbe-
rent: cū rerum necessitas ex-
poscit exhibere signa modo vtroq̃
solent: vt mira queq̃ aliquādo ex
prece faciāt aliquādo ex potestate.
Cum enī iohānes dicat: quotquot
autē receperūt eū dedit eis potesta-
tes filios dei fieri: qui filij dei sunt:
quid mirum si signa facere ex po-
testate habeāt? Quia enim vtroq̃
modo miracula exhibeāt: testatur
petrus qui tabitā mortuā orando
suscitauit. Ananiā ⁊ saphiram mē-
tientes: morti increpādo tradidit.
Neq̃ enim orasse in eorū extincti-
one legitur: sed solūmodo culpam
quā ppetrauerant increpasse. Cō-
stat ergo quia aliquādo hec ex po-
testate: aliquando vero exhibet ex
postulatione: duq̃ ⁊ istis vitā incre-
pādo abstulit ⁊ illi reddidit orādo.
Nam duo quoq̃ fidelis dei famu-
li benedicti facta nūc replico: in q̃
bus aperte clareat: ⁊ aliud nūc ex
accepta diuinitus potestate: aliud
ex oꝛone potuisse. De ligato ru-
stico ⁊ solo ei⁹ visu soluto. Ca. xxxi

Orthorū quidā calla nomine
perfidie fuit arriane: qui toti
le regis temporibus eorum cōtra
catholice ecclesie religiosos viros
ardore immanissime crudelitatis ex-
arsit: ita vt quisq̃ ei clericus mona-

chusue ante faciē suam venisset: ab
eius manib⁹ viuus nullo modo ex-
iret. Quadaz vero die auaritie sue
estu succensus in rapina rerū inibi-
ans: dum quendam rusticum cru-
delibus affligeret tormentis: eūq̃
p supplicia diuersa laniaret victus
penis rusticus: sese res suas bene-
dicto dei famulo commendasse. p-
fessus: vt dū hoca torquēte credit̃
suspēsa interim crudelitate ad vitā
aliquantulū seruaret. Tunc isdez
calla cessauit rusticū tormētis affli-
gere: sed ei⁹ brachia lor̃is fortibus
astringēs: ante equū suū cepit ipel-
lere: vt q̃s esset benedict⁹ q̃ ei⁹ res
suscepat demonstraret. Quē ligatis
brachijs rustic⁹ atcedēs duxit ad
scī viri monasteriū: eūq̃ ante igres-
sum celle solū sedentē reppit ⁊ legē-
tem. Eidez aut̃ subsequētī ⁊ seuiētī
calla rustic⁹ dixit. Ecce iste est de q̃
dixerā benedict⁹ pat̃. Quē cū serui
do spū cū puerse mēt̃is isania suū-
set intuit⁹: eo terrore q̃ cōsueuerat
acturū se existimās: magnis cepit
vocib⁹ clamare dicēs. Surge sur-
ge ⁊ res isti⁹ rustici quas accepisti
redde. Ad cui⁹ vocē vir dei. p̃tin⁹
oculos leuauit a lectione: eūq̃ in-
tuitus: mox etiam rusticum qui li-
gatus tenebatur attendit. Ad cui⁹
brachia duq̃ oculos deflexisset: mi-
ro modo tanta se celeritate ceperūt
ligata brachijs lora deuoluere: vt
dissolutaz concite nulla hominū se-
stinatione potuissent. Cūq̃ is qui

ligatus venerat cepisset stare solus: ad tantę potestatis vię tremebundus et cella ad terram corruit: et cervicem crudelitatis rigide ad eius vestigia inclinans orationibus se illius commendavit. Vir autem sanctus electioem minime surrexit. Sed vocatis fratribus eum introitus tolli: ut benedictionem acciperet precepit. Quę ad se reductum: ut a tantę crudelitatis infania quiescere deberet admonuit. Qui fractus recedens nihil ulterius petere a rustico presumpsit: quem vir dei non tangendo sed respiciendo soluerat. Ecce est petre quod dixi: quia hi qui omnipotenti deo familiari fuerunt: aliquando mira facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem gothi terribilis sedes pressit laza vero nodosque ligature que innocentis brachia strinxerunt ante oculos dissolvit: ipsa miraculi celeritate indicat: quia ex potestate accepat habere quod fecit. Rursum quale quantumque miraculum oratio valuit obtinere subiungam.

De mortuo puerore suscitato. Cap. xxxij.

Uladam die vir dei cum fratribus ad agri opera fuerat egressus: quidam vero rusticus defuncti filii corpus in vlnis ferens: orbitalis luctu estuans ad monasterium venit: benedictum patrem quesivit. Cui cum dictum esset: quod isdem pater cum fratribus in agro moraretur: perinde ante monasterii ianuam

corpus extincti filii proiecit: et dolore turbatus ad inveniendum venerabilem patrem sese concitus in cursum dedit. Eadem vero hora vir dei ab agri opere iam cum fratribus revertebatur. Quę mox ut orbatu rusticus asperit: clamare cepit redde filium meum: redde filium meum. Vir autem dei in hac voce subsistit dicens. Nunquid ego filium tuum abstuli? Cui ille respondit. Adortus est: veni resuscita eum. Quod mox ut dei famulus audiuit valde contristatus est dicens. Recedite recedite: hec nostra non sunt: sed sanctorum apostolorum sunt: quid nobis onera vultis imponere que non possumus portare? Et ille quem nimius cogebat dolor in sua petitione persistit: iurans quod non recederet nisi ei filium resuscitaret. Quę mox dei famulus inquisivit dicens. Ubi est? Cui ille respondit. Ecce corpus eius ad ianuas monasterii iacet. Ubi dum vir dei cum fratribus peruenisset: flexit genua: super corpusculum infantis incubuit: seseque erigens ad celum palmas tetendit dicens. Domine non aspicias peccata mea: sed fide huius hominis qui rogat resuscitari filium suum: et redde in hoc corpusculo animam quam tulisti. Uix in oratione verba complenerat et regrediente anima ita corpusculum pueri omne contremuit: ut sub oculis omnium qui aderant appareret concussione mirifica tremendo

palpitasse. Cuius mox manum tenuit: et eum patri uiuentem atque incolumē dedit. Liq̃t petre quia hoc miraculū in potestate non habuit: quod prostratus petiit ut exhiberi potuisset. Petrus.

Et cuncta esse ut asseris constat: patent: quia uerba que proposueras rebus probas. Sed queso te indices si sancti uiri omnia que uolūt possunt et cuncta impetrant que desiderāt obtinere. Gregori⁹.

Usq̃a erit petre in hac uita sublimior paulo: qui de carnis sue stimulo ter dñm rogauit: et tamen qđ uoluit obtinere nō ualuit. Ex q̃ re necesse est: ut tibi de uenerabili patre benedicto narrem quia fuit quoddam qđ uoluit: sed nō ualuit implere. De miraculo scolastice sororis eius. Cap. xxxiiij.

Soror namq̃ eius scolastica nomine omnipotentī domino ab ipso infantie tēpore dicata: ad eum per annū semel venire consueuerat: ad quā uir dei nō longe extra Ianuā in possessione monasterij descēdebat. Quadā uero die uenit ex more: atq̃ ad eam cum discipulis uenerabilis descēdit frater. Qui totum diem in dei laudibus sacrisq̃ colloquijs ducentes incumbētib⁹ iam noctis tenebris simul acceperūt cibos. Cūq̃ adhuc ad mensam sederēt: et inter sacra colloquia tardior se hora protraheret: eadē sanctimonialis femina soror eius eū

rogauit dicēs. Queso te ne me ista nocte deferas: ut usq̃ mane aliqd de celestis uite gaudijs loquamar. Cui ille respōdit: quid ē qđ loqueris soror: manere extra cellā nullatenus possū. Tāta tunc uero erat celi serenitas ut nulla in aera nubes appareret. Sanctimonialis autē femina cum uerba fratris negantis audisset: insertas digitis man⁹ sup̃ mensam posuit: et caput suū in manibus omnipotentē dominū rogatura dedinauit. Cumq̃ leuaret de mensa caput tāta coruscationis et tonitruū uirtus: tantaq̃ inundatio pluuię erupit: ut neq̃ uenerabilis benedictus: neq̃ fratres qui cū eo aderāt extra loci lumen quo cōsederāt: pedē mouere potuissent. Sanctimonialis autē femina caput in manibus dedinās: lachrymarum fluuios in mēsa fuderat: p̃ quos serenitatē aeris ad pluuias traxit. Nec paulo tardius post orationē inundatio illa secuta est. Sed tanta fuit conuenientia orationis et inundationis ut de mensa caput iam cū tonitruo leuaret: quatenus unus idēq̃ esset momētū: et leuare caput et pluuiam deponere. Tunc uir dei inter coruscōs et tonitruos atq̃ ingētis pluuię inundationē: uidēs se ad monasteriū non posse remeare: cepit cōqueri cōtristatus dicēs. Parcat tibi omnipotens deus soror: quid ē qđ fecisti? Cui illa respōdit: Ecce te rogauī: et audire me nolūsti: ro-

gani dominus meus: et exaudiuit me. Nōdo ergo si potes egredere et me dimissa ad monasterium redi. Ipse autē exire extra tectum nō valens: qui manere sponte noluit in loco mansit inuitus. Sicq; factum est vt totam noctem puigilem duceret: atq; per sacra spiritualia sese vicaria relatione satiarēt. Qua de re dixi eum voluisse aliquid: sed minime potuisse. Quia si venerabilis viri mentē cōspicimus: dubiū nō est q; eandem serenitatē voluerit in qua descenderat permanere. Sed contra hoc qd voluit in virtute oī potētis dei ex femineo pectore miraculū inueniat. Nec mirū q; plus illo femina que diu fratrem videre cupiebat: in eodez tempore valuit. Quia ergo iuxta iohānis vocē de charitas ē: iusto valde iudicio illa plus potuit: q; apli amauit. Petr.

Alteor: multus placet qd dicis. Beata sororis eius visa qliter a corpore sit egressa. Ca. xxxiiii

Umq; die altero Gregori. eadez venerabilis femina ad cellā propriā reuertisset: vir dei ad monasteriū rediit. Cū ecce post tri duum in cella consistens: eleuatis in aera oculis vidit eiusdem sororis sue aīam de eius corpore egressam: in colūbe specie celi secreta penetrare. Qui tante eius glorie congaudens: omnipotenti domino in hymnis et laudibus grās reddidit eiusq; obitum fratribus denuncia-

uit. Quos etiam p̄tin⁹ misit vt ei⁹ corpus ad monasteriū deferrent atq; in sepulcro qd sibi preparauerat ponerēt. Quo facto contigit vt quorum mens vna semper in deo fuerat: eorum quoq; corpora nec sepultura separaret.

De mūdo apud eius oculos collecto: et anima germani capuane ciuitatis episcopo. Cap. xxxv.

Lio quoq; tempore seruandus diacon⁹ atq; abbas ei⁹ monasterij qd i capanie partib⁹ a liberio quondā patricio fuerat cōstructus: ad eū visitationis gratia ex more cōuenerat. Eius q̄ppe monasteriū frequētabat. Ut quia isdem quoq; vir doctrina gratie celestis influebat: dulcia sibi inuicem verba vite transfunderent: et suauē cibuz celestis patrie q; adhuc pfecte gaudēdo nō poterāt: saltē suspirādo gustaret. Cū vero iā hora q̄ etis exigeret: turris erat i loco eodē cōstitutā: q; sup totius celle habitaculū emiebat. In cui⁹ turris supioribus se seruādus diaconus collocavit. Quo videlz in loco inferiora supioribus prius cōtinuabat ascēsus. Ante nō eandēz turrē largius erat habitaculū in q; virtusq; discipuli quiescebāt. Cumq; vir dominibenedictus: adhuc quiescentib⁹ fratribus instās vigilijs nocturne orationis tempore preuenisset: ad fenestram stans et omnipotentem dñm deprecās: subito in tempesta

noctis hora respiciens: vidit fusas
 lucem desuper cunctas noctis tene-
 bras effugasse: tantoq; splendore
 clarescere: vt diem vinceret lux illa
 que in tenebris radiasset. Adira au-
 tem res valde in hac speculatiōe se-
 cuta est: quia sicut ipse postea nar-
 rauit omnis etiā mūdus velut sub
 vno solis radio collectus: ante ocu-
 los eius adductus est. Qui venera-
 bilis pater dū intentā oculorū acie
 in hoc splendore corusce lucis infi-
 geret: vidit germani capuani epi-
 scopi animam in sphaera ignea ab an-
 gelis in celum deferri. Tunc tanti
 sibi testem volens adhibere mira-
 culi: seruandū diaconē iterato bis
 terq; eius nomine cū clamoris ma-
 gnitudine vocauit. Cūq; ille fuisset
 insolito tanti viri turbatus clamo-
 re ascendit: respexit: partemq; iam
 lucis eriguan vidit. Cui tantū ob-
 stupescētū miraculū vir dei per or-
 dinem que fuerant gesta narrauit.
 Statioq; in cassinū castrū religioso
 viro theopropo mādauit: vt ad ca-
 puā vrbem sub eadē nocte trāsmi-
 teret: et quid de germano episco-
 po ageretur agnosceret: et indicaret.
 Factumq; est: et reuerentissimū vi-
 rum germanum episcopum is qui
 missus fuerat iam defunctū reppe-
 rit: et requirens subtiliter agnouit
 eodem momēto fuisse illius obiitū:
 quo vir domini ei agnouit ascēsū.

Frates valde: et Petrus.
 vebemēter stupēda: sed hoc

qđ dictum est qđ ante oculos ipsius
 quasi sub vno solis radio collectus
 omnis mūdus adductus est: sicut
 nūq̃ expertus sum: ita nec cōicere
 scio qnā ordine fieri potest vt mū-
 dus omnis ab homine vno videat?

Item tene petre Gregori.

qđ loquor quia anime vidēti
 creatorē: angusta est omnis creatu-
 ra. Quālibet enim parū de luce cre-
 ator is aspererit: breue erit oīne qđ
 creatum est: quia in ipsa luce visio-
 nis intime mētis latatur sinus: tā-
 tumq; expāditur in deo: vt superi-
 or existat mundo. Sit vero ipsa vi-
 dentis anima: etiam sup se metip-
 sam. Cumq; in dei lumine rapitur:
 super se in iterioribus ampliatur.
 Et dū se conspiciat exaltata: cōpre-
 hendit qđ breue sit: quod compre-
 hēdere humiliata nō poterat. Vir
 ergo qui intueri globū igneum: an-
 gelos quoq; ad celum redeñtes vi-
 debat: hec pculdubio cernere nō
 nisi in dei lumine poterat. Quid ita
 qđ mix si mūdū ante collectū vidit:
 qui subleuat in mētis lumine extra
 mundum fuit. Qđ autem collectus
 mundus ante eius oculos dicitur:
 nō celū et terra contracta est: sed vi-
 dentis animas dilatat: qui in deo
 raptū videre sine difficultate potuit
 omne qđ infra deū est. In illa ergo
 luce qđ exteriorib; oculis fulsit: lux
 interior in mente fuit: que videntis
 aīus qđ ad supiora rapuit: ei qđ an-
 gusta essent oīa iseriora mōstrauit.

Ideo mihi vtiliter Petrus, non intellexisse que dixerat: quoniam ex tarditate mea tantum creuit expositio tua. Sed quia hec liquide meis sensibus infudisti: queso ut ad narrationis ordinem redeas.

De regulam monachorum conscripserit. Cap. xxxvi. Grego.

Ibet petre adhuc de venerabili patre adhuc multa narrare: sed quedam eius studiose pretereo: quia ad aliorum gesta euoluenda festino. Hoc autem nolo te lateat: quod vir dei per inter tot miracula quibus in mundo claruit: doctrine verbo quoque non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regulam discretionem precipuam: sermone luculentam. Cuius si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere: potest in eadem institutione regule: omnes magisterium illius actum inuenire. Quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

De prophetia sui exitus fratribus denunciata. Cap. xxxvii.

Deinde vero anno quo de hac vita erat exiturus: quibusdam discipulis secum conversantibus: quibusdam longe manentibus: sanctissimi sui obitus denunciavit diem. Presentibus indicens ut audita per silentium regeret. Absentibus indicens quod vel quale signum eis fieret: quoniam eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem: aperiri sibi sepulturam iubet. Qui mox cor-

reptus febribus acriter cepit ardore fatigari. Cumque per dies singulos languor ingrauesceret: sexto die portari se in oratorium a discipulis fecit: ibique exitum suum dominici corporis et sanguinis perceptione munivit: atque inter discipulorum manus imbecilia membra sustentans: erectis in celum manibus stetit: et ultimum spiritum inter verba orationis afflauit. Qua scilicet die duobus eiusdem fratribus vni in cella commoranti: alteri autem longius posito reuelatio vni atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt namque: quia strata palliis atque innumeris corrusca lampadibus via: recto orientis tramite ab eius cella in celum usque tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens: cuius esset via quam cerneret inquisiuit: illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait. Hec est via qua dilectus domino benedictus celum ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum sicut presentes discipuli viderunt: ita absentes ex signo quod eis predictum fuerat agnouerunt. Sepultus vero est in oratorio beati baptiste iohannis quod destructa ara apollinis ipse construxit.

De insana muliere per eius speculum sanata. Cap. xxxviii.

Ubi et in eo speculo in quo prius sub lacis habitavit: nunc usque si petentium fides exigat miraculis coruscat. Super namque est res gesta quam narro: quod quedam mulier mente

capta dum sensum funditus pdidisset: per mōtes ⁊ valles: siluas ⁊ cāpos die noctuq; vagabatur: ibiq; tantūmodo quiescebat: vbi hāc q̄scere lassitudo coegisset. Quadā vero die dum nimīū erraret: ad beati benedicti patris specū deuenit: ibiq; nesciens ingressa mansit. Facto autem mane: ita sanato sensu egressa est ac si eaz; nunq̄ insania capitis vlla tenuisset. Que omni vite sue tēpore: in eadez quā acceperat salute permansit. **Petrus.**

Uidnam esse dicimus: q̄ plerumq; in ipsis quoq; patrocinijs martyru sic esse sentimus: vt non tanta p̄ sua corpora quāta beneficia per reliquias ostendūt atq; illi maiora signa faciāt: vbi minime p̄ semetipsos iacent? **Gregorius.**

Bi in suis corporibus sancti martyres iacent dubiū petre non est: q̄ habeant signa monstrare sicut ⁊ faciūt: ⁊ pura mente querentibus innumera miracula ostendunt. Sed quia ab infirmis potest mētibus dubitari: vtrū ne ad exaudiendum ibi presentes sint: vbi cōstat quia in suis corporibus nō sint ibi eos necesse est maiora signa ostendere: vbi de eorum presentia potest mens infirma dubitare. Quorum vero mens in deo fixa est: tanto magis habet fidei meritum: quanto ⁊ illic eos nouit ⁊ nō iacere corpore: ⁊ tamen nō deesse ab exauditione. Unde ipsa quoq; veritas vt fidem

discipulis augetet dixit: si nō abiero paraditus nō veniet ad vos. Cū enim constet: quia paraditus spūs ex patre semp procedat ⁊ filio: cur se filius recessurū dixit: vt ille veniat q̄ a filio nunq̄ recedit? Sed qz discipuli in carne dominū cernētes corporeis hunc semp oculis videre sequebant: recte eis dicit: nisi ego abiero paraditus non veniet. Ac si aperte diceretur: si corpus nō subtraho q̄ sit amor spiritus nō ostendo. Et nisi me desideritis corporaliter cernere: nunq̄ me discetis spiritualiter amare. **Petrus.**

Lacet qd̄ dicis. **Gregori⁹.**

Liquātum iam ex locutione cessandum est: vt si ad aliorū miracula enarrāda tendimus: loquendi vires interim per silentiū reparemus.

Explicit liber Secundus.

no abier
no veniet
intelligi

Incipit liber Tertius.

Ulm vicinis valde partibus intēdendo maiorum facta reliqueras: ita vt paulini miraculū nolane v2 bis epī: qui multos quorū memini virtute z tempore p̄cessit: memorie defuisse videat: s3 ad ppria nūcre deo: eaq; quāta valeo breuitate p̄stringo. Sicut enī bonorū facta in notescere citius similibus solēt: senioribus nostris p̄ iustorū exempla gradiētibus: predicti venerabilis viri celebre nomen innotuit: eiusq; opus admirabile ad eorū se instruenda tetendit studia. Quorum me necesse fuit grandenitati tam certo credere: ac si ea que dicerent meis oculis vidissem.

De vita sancti paulini nolane v2 bis episcopi: aliorumq; sanctorū patrum. Cap. i.

Ulm seuiētium vuādalozū tēpore fuisset italia i campanie partib⁹ depopulata: multiq; essent ex hac terra in africana regiōe trāducti: vir domini paulinus cūcta q̄ ad epīū suū habere potuit: captiuis indigētibusq; largitus est. Eūq; iā nihil omnimodo superesset qđ petētib⁹ dari potuisset: die quadā qđaz vidua aduenit: q̄ a regis vuādalarum genero: suū filiū in captiuitate ductū fuisse p̄hibuit: atq; viro dei preciū postulauit: si forte illius dñs

hoc dignaret acciper: z hūc cōcedere ad ppria remeare. Sed vir dei magnopere petēti femine quid dare potuisset inquirēs: nihil apud se aliud nisi se inuenit: petentiq; femine respōdit dicēs. Mulier qđ tibi possum dare nō habeo: sed memet ipsuz tolle: z me seruū iuris tui esse p̄fitere: atq; vt filiū tuū recipias: me vice illius in seruitiū trade. Qđ illa ex ore tāti viri audiēs: irrisione potius credidit q̄ cōpassionez. At ille vt erat vir eloquētissimus atq; a p̄ma etate exteriorib⁹ quoq; studiis eruditus: dubitāti femine citi⁹ psuasit vt audita crederet: z pro receptione filij se in seruitiū ep̄m tradere non dubitasset. Perrexerunt igit⁹ vtriq; ad africā. Procedēti regis genero qui eius filiū habebat: vidua rogatura se obtulit: ac prius petijt vt ei donare debuisset. Qđ cū vir barbar⁹ typo supbie turgidus: gaudio trāsitorie p̄spitatis inflat⁹ nō solū facere sed etiā audire despiceret: vidua subiūxit dicens. Ecce hūc hoīem p̄ eo vicariū p̄beo: z solūmō in me pietatem exhibe: mihi q; vnicū filiū redde. Eūq; ille venusti vultus hoīem cōspexisset: quam artem nosset inquisiuit. Cui vir dñi paulin⁹ r̄ndit dicēs. Artē quidē aliquā nescio: sed hortū bene excolere scio. Qđ vir gētilis audiens: valde libēter accepit: cū in nutriēdis oleribus q; peritus esset audiuisset. Suscepit itaq; seruū: z rogātū vidue red-

didit filiū. Quo accepto vidua ab africana regiōe discessit. Paulin⁹ vero excolēdi horti suscepit curam. Cūq; idem gener regis crebro ingrederet horti; suūq; hortulanū quedā requireret et sapiētem valde esse hoiem videret; amicos cepit familiares deferere; et sepius cū suo hortulano colloqui; atq; eius finibus delectari. Cui paulin⁹ quotidie ad mēsam olera; virētesq; herbas deferre cōsueuerat; et accepto pane ad curā horti remeare. Cūq; hoc diutius ageret; quadā die suo dñō secū secretius loquenti ait. Vide qd agas; et regnū vuādalorū qualiter disponi debeas. pvide; qz rex citius et sub oī est celeritate moriturus. Qd ille audiēs q ab eodez rege pre ceteris diligebatur ei minime tacuit; sed qdquid a suo hortulano sapiēti scīz viro cognouisset indicauit. Qd dum rex audisset; ilico respōdit. Ego vellē hūc de quo loqueris hoiem videre. Cui gener ei⁹ venerabilis paulini tēporalis dñs; respōdit dicens. Urentes herbas ad prandiū mihi deferre cōsuevit; has itaq; huc ad mēsas deportari facio; ut qui sit qui hec mihi locut⁹ est agnoscas. Factūq; est; et cū rex ad prandiū discubuisse; paulin⁹ ex suo ope olera queq; virētia delaturus venit. Cūq; hūc rex subito consperisset intremuit. Atq; a scito ei⁹ domino sibi p filiaz ppinquo; ei secretū qd prius absconderat indica

uit dicēs. Cū est qd audisti. Nā nocte hac in somno sedentes in tribunalib⁹ ptra me indices vidi; iter quos iste et simul sedebat; et flagellum qd aliquā acceperā; eoz iudicio mihi tollebat. Sed pcuntare qd nā sit. Nā ego hūc tāti meriti virū popularē ut aspiciē eē nō suspicor. Tunc regis gener secreta paulinū tulit; et quā nā esset inq̄siuit. Cui vir domini respōdit. Seruus tu⁹ suz; quē p filio vidue vicariū suscepisti. Cūq; instāter ille requireret; ut nō qd esset sed quid in sua terra fuisset indicaret; atq; hoc ab eo iteratione frequētis inq̄sitionis exigeret; vir domini cōstrictus magnis cōiurationibus iam nō valens negare qd esset; ep̄m se fuisse testatus est. Qd possessor ei⁹ audiēs valde ptinuit; atq; hūiliter obtulit dicēs. Pere qd vis; quatenus ad terrā tuā a me cū magno munere reuertaris. Cui vir domini paulin⁹ ait. Unū est qd mihi ipendere beneficiū potes; ut oēs ciuitat⁹ mee captiuos relaxes. Qui cūcti prius in africana regiōe requisiti; cū onustis frumēto nauib⁹ p venerādi venerabilis paulini satisfactiōe in ei⁹ comitatu laxati sūt. Post nō multos vero dies vuādalorū rex occubuit; et flagellū qd ad suā pniiciem dispēsante deo p fideiū disciplina tenuerat amisit. Sicq; factus est; ut oīpotētis dei famulus paulinus vera p̄diceret; et q se i seruitiū solus tradiderat; cum multis

a seruitio ad libertatē rediret. Illuz
videlicet imitatus qui formam ser-
ui assumpsit: ne nos essem⁹ sui pec-
cati. Cui⁹ sequēs paulin⁹ vestigia:
ad tempus volūtariē suus fact⁹ est
sol⁹ vt eēt postmodū liber cū mult⁹.

Um me audire cōti Petr⁹.
git qđ imi ari nō valeo: flere
magis libet qđ aliquid dicere.

Aulini virt⁹ valde Brego.
est intima: de cui⁹ etiā morte
apud eius ecclesiā scriptū est: quia
cum dolore esset lateris tact⁹ ad ex-
trema perductus est. Quin⁹ eius
omnis dom⁹ in sua soliditate psiste-
ret: cubiculum quo iacebat eger fa-
cto terremotu tremuit. Omnesq;
qui illuc aderāt nimio terrore pcul-
sit: sicq; sancta illa aīa carne soluta
est. Factūq; est vt magnus pauor
inuaderet eos: qui paulini mortē
videre potuissent. Sed q; hec quā
supra dixi paulini virtus valde est
intima: Nūc si placet ad miracula
exteriora veniamus: q; et multis iā
nota sunt: et ego iam religiosorū vi-
rorū relatione didici: vt de his oī-
modo ambigere nō possumus.

De iohanne papa. Cap. ij.

Gotthorū tpe dñ iohānes vir
beatissim⁹ hui⁹ romane eccle-
sie pōtifex: ad iustinianū seniozem
principē pgeret in corinthiū pñibus
deuenit. Cui⁹ necesse fuit: vt i itinere
ad sedendū equus reqri debuisset.
Qđ illuc quidā vir nobilis audiens
equum suum quē pro magna man-

suetudine eius coniunx sedere con-
sueuerat ita ei obtulit vt dñ ad loca
alia puenisset vbi aptus equus po-
tuisset inueniri: deberet ille quē de-
derat propter suam cōiugem trans-
mitti. Factumq; est: et vsq; ad cer-
tum locū predictus vir equo eodē
subuehēte pductus est. Qui mox
vt alium repperit: illum quē accepe-
rat retrāsmisit. Cumq; eum predi-
cti nobilis viri cōiunx sedere ex mo-
re voluisset: vltra nō valuit: q; post
sessionem tāti pontificis: mulierez
ferre recusauit. Lepit nāq; in mēso
flatu et fremitu atq; incessanter to-
tius corporis motu: quasi despiciē-
do prodere: q; post membra pōti-
ficis mulierē ferre non posset. Qđ
vir eius prudenter intuitus hūc ad
eūdem venerabīlem virū protinus
transmisit: magnis precibus petēs
vt equum ipse possideret: quē iuri
suo sedēdo dedicasset. De quo etiā
illud mirabile a nostris senioribus
narrari solet: q; in constantinopoli-
tanam vrbe ad portam que voca-
tur aurea veniēs: populorū turbis
sibi concurrētibus: in cōspectu om-
nium rogātū ceco lumen reddidit:
et manus supposita oculorum tene-
bras effugauit.

De agapito papa. Cap. iij.

Est nō multum vero tempo-
ris: exigēte causa gotthorum
vir quoq; beatissim⁹ agapitus hu-
ius sancte romane ecclesie pōtifex
cui deo dispēante deseruio: ad iur-

stinianus principē accessit. Cui ad-
huc pgenti: quadā die in gretiarū
partibus curādus oblatuſ est mu-
tus ⁊ claudus: qui neq; illa verba
edere: neq; ex terra nunq̄ surgere
valebat. Cūq; hūc p̄p̄inqui illius
deflētes obtulissent: vir domini sol-
licite requisivit: an curatiōis illius
haberēt fides? Cui dñs domini vir-
tute ex auctoritate petri fixam salu-
tis illius spem habere se diceret: p-
tinus venerādus vir orationi incu-
buit: ⁊ missarum solēnia exorsus sa-
crificium in cōspectu domini omni-
potentis immolauit. Quo peracto
ab altari exiēs claudi manū tenuit:
atq; assistente ⁊ aspiciente populo:
eum mox a terra in proprijs gressi-
bus erexit. Cumq; ei dominicum
corpus in os mitteret: illa diu mu-
ta ad loquēdum lingua soluta est.
Mirati omnes flere p̄ gaudio ce-
perunt: eorūq; mentes ilico metus
⁊ reuerentia inuasit. Cum videlicet
cernerent quid agapitus facere in
virtute domini: ex adiutorio petri
potuisset.

De dacio mediolanensis ciuita-
tis episcopo. Cap. iiii.

Iusdem quoq; principis tē-
pore cum dacius mediolanē
si vrbis episcopus: causa fidei exa-
ctus ad constantinopolitanā vrbē
pergeret corinthios deuenit. Qui
dum largam domum ad hospitan-
dum quēreret: que comitatū illius
totū ferre potuisset: ⁊ vix inuenisset:

Asperit eminus domum congru-
entis magnitudinis: eāq; sibi p̄re-
parari iussit. Cumq; eiusdeſ loci in-
cole dicerent in ea hunc manere nō
posse: quia multis iam annis hanc
diabol⁹ inhabitaret: atq; ideo va-
cua remaneret: vir venerabilis da-
cius respondit. Immo ideo hospi-
tari in domo eadem debemus. Si
hanc malignus spiritus inuasit: ⁊
ab ea hominum habitationē repel-
lit. In ea sibi igitur parari p̄cepit
securusq; illam antiqui hostis cer-
tamina tolleratur⁹ intrauit. Itaq;
in tempeſte noctis silentio cum vir
domini quiesceret: ātiquus hostis
immensis vocibus magnisq; cla-
moribus cepit imitari rugitus leo-
onum: balatus pecorum: rugitus
asinozum: sibillos serpentum: por-
corum stridores ⁊ soricum. Cum
repente dacius tot bestiarum voci-
bus excitatus: surrexit vehemēter
iratus: ⁊ cōtra antiquum hostē ma-
gnis cepit vocibus clamare dicēs.
Bene tibi contigit miser: bene tibi
contigit miser. Tu ille es qui dixi-
sti: ponam sedem meam ad aquilo-
nem: ⁊ ero similis altissimo. Ecce p̄
superbiam tuam porcis ⁊ soricib⁹
⁊ asinis similis factus es: ⁊ qui imi-
tari deū indigne voluisti: ecce vt di-
gn⁹ es bestias imitaris. Ad quam
eius vocem vt ita dicam deiectionē
suaz spiritus malign⁹ erubuit. An
non erubuit qui eandem ad exhibē-
da monstra que consueuerat vlce-

De domo
dacii
cap. iiii.

et hoc est monitus d archidiaconi
q s i p pman

rius nō itrauit? Sicq; postmodū
fidelium habitaculū facta est: q; tūc
eam vñ veraciter fidelis ingressus
est: ab ea protin' mēdax spūs atq;
infidelis abscellit. S; oportet iā
vt pōra taceamus: ad ea que dieb'
nr̄is sūt gesta veniendū est. Petr'.

Undē virū h̄ facere sola fide
credim': an scitrate? Grego.

Ex multis ei' alijs actibus
agnosco: solabūc fide h̄ malignus
sp̄m pualuisse p̄sidero. De sa
uino canusine ciuitat' ep̄o. Cap. v.

Uidā etenī religiosi viri apu
lie puincie partibus cogniti
hoc qd apud multorū notitiā lōge
lateq; pcrebuit: de sauino canosi
ne vrbis ep̄o testari solent: q; idem
vir lōgo iam senio oculoꝝ lumē a
miserat: ita vt oimodo nihil vide
ret. Quē rex gothorū totila pphē
tie sp̄m habere audiēs minime cre
didit: s; pbare studuit qd audiuit.
Qui cū in eisdē ptibus deuenisset:
hunc vir dñi ad prandiū rogauit.
Lūq; iam ventū esset ad mensā rex
discūberenoluit: sed ad sauini vene
rabilis viri dexterā sedit. Cū vero
eidē p̄i puer ex more vini poculū
pberet: rex silēter manū tetēdit: ca
licē abstulit: eūq; p se ep̄o vice pue
ri p̄buit: vt videret an spū pphētie
discerneret quis ei poculū pberet.
Tūc vir dei accipiēs calicē: s; tamē
nō vidēs ministrū dixit: vīnat ipsa
manus. De quo verbo rex let' eru
buit: q; quāuis ip̄e dep̄hensus fuisset:

in viro dei tñ qd q̄rebat iuenit.
huius autē venerabilis viri cū ad
exemplū vite sequentiū in longū se
niū vita traheret: eius archidiacono
ambitione adipiscēdi ep̄atus
accēsus: cū extinguere veneno mo
litus est. Qui cū vini fusoris ei' ani
mū corrupisset: vt mixtū vino ve
neni poculū pberet: refectionis ho
ra cū iam vir dei ad edendū discū
beret: ei' p̄mij corrupt' puer hoc
qd ab archidiacono eius acceperat:
veneni poculū obtulit. Cui statim ve
nerabilis ep̄s dixit. Bibe tu h̄ qd
mibi bibendū p̄bes. Tremefact'
puer dep̄hensus se esse sciēs maluit
moriturus bibere: q̄ penas p illa
tātī homicidij culpa tolerār. Lūq;
sibi ad os calicē deduceret: vir dñi
cōpescuit dicēs: Nō bibas: da mi
hi ego bibo: s; vade dic ei q tibi illū
dedit. Ego quidē venenū bibo: sed
tu ep̄s nō eris. Facto igitur signo
crucis: venenū ep̄s bibit secur'. Ea
dem quoq; hora in loco alio quo
inerat archidiacon' ei' defunct' ē.
Alci p os ep̄i: archidiaconi viscē
ra illa venena trāsissent. Cui tñ ad
inferendā mortē venenū quidē cor
porale defuit: s; hūci p̄spectu et̄ni
iudicis venenū sue malicie occidit.

Ira sunt hec & valde Petr'.

nr̄is stupēda tēporib': sed ta
lis eius vita perhibet: vt q cōuersa
tionem eius cognouerit virtutē nō
debeat mirari. De cassio narniē
sis ciuitatis ep̄o. Cap. vi. Grego.

Etq; hoc petre silcā qđ multi
nūc qđ hic de narniēsi ciuitate
assunt mibi sedule testificant. Eo-
dem nāq; gothorū tpe cū p̄fatus
rex totū narnis venisset: ei vir vite
venerabilis cassius eius vrbis ep̄s
occurrit. Cui qđ ex cōsp̄sione semp
facies rubere p̄sueuerat: hoc rex to-
tila nō cōsp̄sione esse credidit: sed
assidue potatiōis: eūq; oī mō despe-
xit. Sed oīpotens deus vt quātus
vir esset qđ despiciēbat oñderet: in
narniēsi cāpo quo rex aduenerat:
malign⁹ spūs corā oī exercitu eius
spatariū inuasit: eūq; vetare crude-
liter cepit. Qui cū an regis oculos
ad venerandū virū cassiū fuisset du-
ctus: hūc ab eo vir dñi oīone facta
signo crucis expulit: qđ in eū igredi
vlteri⁹ nō p̄sumpsit. Sicq; factū ē
vt rex barbar⁹ seruū dei ad illo ias
die veneraret ex corde: quē despe-
ctum valde iudicabat in facie. Quā
qđ virū tāte virtutis vidit erga illū
illa mēs effera ab elatiōis fastu de-
tumuit. **De andrea fundane
ciuitatis episcopo. Cap. vii.**

Ed ecce dū facta fortū viro-
rū narro: repēte ad memoriā
venit: qđ erga andrea fundane ciui-
tatis ep̄m: diuina misericordia fece-
rit. Qđ tñ ad hoc legētib⁹ vt valeat
exopto: q̄tenus qđ corp⁹ suū cōtinē-
tie dedicāt: habitare cū feminis nō
p̄sumāt: ne ruinā mētis tāto repēti-
na subripiat: quāto ad hoc qđ male
p̄cupiscit etiā p̄ntia p̄cupite forme

famulat. Nec res ē dubia quā nar-
ro qđ pene i ea tāi testes sunt: quāti
z eiusdē loci bitatores existūt. Hic
nāq; venerabilis vir cū vitā multis
plenā virtutib⁹ duceret: seq; sub sa-
cerdotali custodia i p̄tinētie arce cu-
stodiret: quādā scimoniale feminā
quā secū prius habuerat noluit ab
ep̄ij sui cura repellere: sed cert⁹ de
sua eiusq; cōtinētia secū hāc p̄mi-
sit bitare. Ex qua re actū est: vt an-
tiqu⁹ hostis apud ei⁹ aīum aditū tē-
ptationis exq̄reret. Quā cepit spēm
illi⁹ oculis mētis ei⁹ imp̄nere: vt i
lecto nefāda cogitaret. Quādā vō
die iudeus quidā ex cāpanie p̄tib⁹
romā veniēs: appie carpebat iter.
Qui ad fundanū diuū puenies: cū
iam diē ad uesp̄ascere cerneret: z qđ
dedinare potuisset minime reperi-
ret: iuxta apollinis templū fuit: ibi
qđ se ad manēdū p̄tulit. Qui illius
loci sacrilegiū p̄timefcens: quāuis
fidē crucis minime hēret: signo tñ
se crucis munire curauit. Nocte at
media ipso solitudinis pauore tur-
batus p̄uigil iacebat: z repente cō-
spiciēs vidit malignorū spiritūū tur-
baz quasi in obsequiū cuiusdā pote-
statis p̄ire. Eū vero qđ ceteris p̄erat
in eius gremio loci cōsedisse qđ cepit
singulorū spiritūū obsequētū sibi
cās actusq; discutere: q̄tenus vnus
qđq; q̄tum neq̄tie egisset inueniret.
Cūq; singuli spūs ad inquisitionē
eius exponerēt: qđ opati p̄ bonos
fuissent: vn⁹ in medio p̄siluit: qđ in

De tempore
p̄p̄i m̄
m̄o ep̄i

andree epi animu p speciem sancti-
monialis femine que in episcopio
eius habitabat: quātam temptatio-
nem carnis cōmouisset apuit. Cui
vero hoc malignus spūs qui p̄erat
inhiāter audiret: z tāto sibi factum
lucrum grāde crederet: quāto san-
ctioris viri animu ad lapsum perdi-
tionis inclinasset. Ille spūs qui hec
eadē fatebat adiunxit: Quia vsq;
ad hoc quoq; die p̄terito vesp̄er-
tina hora eius mētem traxerat: vt
in terga eiusdem sanctimonialis fe-
mine blanditus alapa daret. Tūc
malignus spūs atq; humani gene-
ris antiquus inimicus exhortatus
hūc blande est vt p̄ficeret qd̄ cepis-
set: quatenus ruine illius singulārē
inter ceteros palmā teneret. Cūq;
iudeus qui aduenerat hoc vigilās
cerneret: z magne formidinis an-
xietate palpitaret: ab eodez spū qui
cunctis illic obsequētibus p̄ceerat:
iūssum est vt requirerent quis esset
ille qui iacere in templo eodem p̄e-
sumpisset. Quē maligni pergētes
z subtilius intuentes: crucis myste-
rio signatū viderunt: vidētesq; di-
xerūt. Ue: ve: vas vacuū sed signa-
tum. Quibus hoc renunciātibns:
cuncta illa malignorū spiritū tur-
ba disparuit. Iudeus vero qui hoc
viderat ilico surrexit: atq; ad ep̄m
sub festinatiōe puenit: quē in ecclē-
sia repperiens seorsum tulit: quātē
ptatione v̄geretur inquisiuit. Cui
confiteri episcopus suā temptatio-

nem verecūdatus noluit. Cum v̄o
ille diceret q̄ in illa tali dei femina
p̄auū amoris oculos ingessisset: at-
q; adhuc episcopus negaret: adiū-
xit dicens. Quare negas qd̄ inquit-
reris? quia ad hoc vsq; vesp̄ere be-
sterno perductus es: vt posteriora
illī alapa ferires. Ad que nimirū
v̄ba dep̄ehēsus se episcopus itūēs
humiliter cōfessus est qd̄ prius p̄ti-
naciter negauit. Cuius ruine z ve-
recundie idem iudeus consulens:
qualiter hoc cognouisset: vel q̄ in
conuētū malignorū spiritūz de eo
audisset idicauit. Quod ille cogno-
scens: sese in terram p̄tinus in ora-
tionem dedit: moxq; de suo habita-
culo nō solum eādē dei famulam
sed oēs quoq; feminas que in eius
illic obseq̄o habitabant expulit. In
eodez vero templo apollinis beati
andree apostoli rep̄te oratoriū fe-
cit: atq; illa temptatiōe carnis fun-
ditus caruit. Iudeus vero cuius vi-
sione atq; increpatione saluat⁹ est:
ad eternam salutē traxit. Nam sa-
cramentis fidei imbutū: atq; aqua
baptismatis emūdatum ad sancte
ecclesie gremiūz pduxit. Sicq; fa-
ctum est: vt hebreus idem dum sa-
luti aliene cōsulit: pueniret ad suā.
Et omnipotēs deus inde alterum
ad bonam vitāz pduceret: vnde in
bonam vitam alterum custodisset.

Es hec gesta quas Petrus.
audiui: z metam mihi p̄ebet
z spem. Gregorius.

Ita sic oportet et de dei nos
semp inuisione cōfiderē: et
de nra infirmitate dubitare. Ecce
enī paradisi cedrū cōcussam audiui
mus: sed nō euulsam: quatenus in-
firmis nobis et de eius cōcussione
nascatur timor: et de eius stabilita-
te fiducia.

De constantio aquine ciuitatis
episcopo. Cap. viij.

Ir quoq; venerabilis vite cō-
stantius aquine ciuitatis ep̄s
fuit: qui nup̄ p̄decessoris mei tēpo-
re b̄tē memorie iohannis pape de-
functus est. Hunc p̄phetie habu-
isse spiritū multi testātur: qui eum fa-
miliariter scire potuerunt. Cuius
inter multa hoc referūt religiosi ve-
racesq; viri qui presentes fuerunt:
q̄ in die obitus sui cū a circūstanti-
bus ciuibz vtpote dīcessurus pa-
ter tam amabilis amarissime plan-
geretur eum flendo requisiuere di-
centes: quē post te patrem habebi-
mus? Quib; ipse pater p̄ p̄phetie
sp̄m respōdit dicens. Post cōstantiū
mulionē: post mulionē fullonem:
ote aquine et hūc habebis. Quib;
p̄phetie v̄bis editis vite exalauit
spiritū. Quo defuncto eius ecclesie
pastorales suscepit curam andreas
diaconus illius: qui quondā in sta-
bulis itineris: cursuz suabat equo-
ruz. Atq; hoc ex hac vita subducto
ad ep̄iscopatus ordinē iouinianus
ascitus est: qui in eadem vrbe fullo
fuerat. Quo adhuc sup̄stite ita cū-

cti habitatores ciuitatis illi: et bar-
barozū gladijs et pestilentie inma-
nitate vastati sunt: vt post mortē il-
lius nec quis ep̄s fieret: nec quib;
fieri potuisset inueniri. Sicq; com-
pleta est viri dei p̄phetia quatenus
post excessuz duozū sequentiū eius
ecclesia pastozē minime haberet.

De frigidiano lunēsis ciuitatis
episcopo. Cap. ix.

Ed neq; hoc sileas qd narra-
te viro venerabili venatio lu-
nensi ep̄o: me ante bienniu; cōtig-
it cognouisse. Lucane nanq; ecclesie
sibi metipsi propinquus fuisse mire
virtutis frigidianum nomine nar-
rat ep̄m. Cuius hoc opinatissimuz
a cūcis illic habitantibus testat me-
morari miraculū: q̄ auferis flumē
qui iuxta vr̄bis illius muros influe-
bat: sepe inundatione facta cursus
sui alueuz egressus p̄ agros diffun-
di cosueuerat: vt queq; sata ac plā-
tata reperiret euerteret. Cūq; hoc
crebro fieret: et magna eiusdez loci
incolas necessitas vr̄geret dato stu-
dio operis euz p̄ loca alia diriuare
conati sunt. Sed quāuis diuti; la-
boratum fuisset: a p̄prio alueo de-
flecti nō potuit. Tunc vir domini
frigidianus rastrū sibi paruulū fe-
cit: ad alueum fluminis accessit: et
solus orationi incubuit: atq; eidez
flumini precipiens vt se sequeretur:
p̄ loca queq; ei visa sunt: rastruz p̄
terram traxit. Quē relicto alueo p̄-
prio: tota fluminis aqua secuta est

De gregorio
pape
p̄p̄o
f
reahen
982
p̄p̄o
p̄p̄o

ita vt funditus locus cōsueti cursus
desereret: z ibi sibi alueū vbi tracto
per terras rastro vir domini signus
fecerat vendicaret. Etque essent ali
mentis hominū profutura sata vel
plantata: vltra nō lederet.

De sauiuo placētine ciuitatis
episcopo. Cap. x.

Uius quoq; venerabilis viri
venantij episcopi: aliud mira
culum relatione cognoui: q̄ in pla
centina vrbe perhibet gestus: q̄ ve
racissimus iohannes in hac roma
na ciuitate locum prefectorū seruās
qui in eadē placentina vrbe est ort⁹
z nutritus: ita vt episcopus memo
rat: q̄ gestum fuerit attestatur. In
ea namq; ciuitate sauium nomine
fuisse asserunt mire virtutis episco
pum: cui cum die quadā suus dia
conus nunciasset qd̄ cursus sui pa
dus alueo egressus ecclesie agros
occupasset: totaq; illic loca nutrien
dis hominibus pfutura aqua eius
dem fluminis teneret: venerabilis
vite sauius episcopus sanctus re
spondit dicēs. Uade z dic ei. Nā
dat tibi episcopus: vt te cōpescas:
z ad pprium alueū redeas. Quod
diaconus eius audiens: desperit z
irrisit. Tunc vir dei ascito notario
dictauit dicens. Sauius domini
nostri iesu christi seruus comuni
torum pado: precipio tibi in nomi
ne iesu christi domini: vt de alueo
tuo in locis istis vltius nō creas
nec terras ecclesie ledere psumas.

Atq; eidē notario subiunxit dicēs.
Uade hoc scribe: z in aqua eiusdē
fluminis proice. Quo facto sancti
viri preceptum suscipiens: statim
se a terris ecclesie fluminis aqua
comspecuit: atq; ad propriam al
ueum reuersa exire vltius in lo
co eodem non presumpsit. Qua in
re petre: quid aliud q̄ inobedien
tium hominū duricia cōfunditur:
quando in virtute iesu elementum
irrationabile sancti viri preceptis
obediuit?

De cerbonio populane ciuita
tis episcopo. Cap. xi.

Fr quoq; vite venerabilis cer
bonius populoni episcop⁹:
magnam diebus nostris sanctita
tis sue probationem dedit. Nā cū
hospitalitatis studio valde esset in
tentus: die quadam transeūtes mi
lites hospitio suscepit. Quos go
this superuenientibus abscondit:
eorumq; vitam ab illorū nequitia
abscondendo seruauit. Quod dū
gothorū regi totille nunciatū fuisset:
crudelitatis inmanissime vesa
nia succēsus: hūc ad locū qui octa
uo hui⁹ vrbis miliario merulis di
citur: vbi tunc ipse cū exercitu sede
bat inssit adduci: eumq; in specta
culo populi vsq; ad deuorandum
proici. Cūq; isdem rex perfidus in
ipso quoq; spectaculo p̄sederet: ad
aspiciēdam mortē episcopi magna
populi turba confluxit. Tunc epi
scopus deductus in mediū est: atq;

uigo qm eū
p̄p̄m p̄m
in p̄d alueo

ad eius mortem immanissimus vrsus exquisitus: qui humana membra crudeliter carperet: et ferri regis animam satiare. Dimissus itaque vrsus ex cauea est: qui ascensus citus episcopum petiit: sed subito sue feritatis oblitus: et flexa ceruice summissoque humiliter capite: lambere episcopi pedes cepit. Ut patenter omnibus daretur intelligi quia erga illum virum dei et ferina corda essent hominum: et quasi humana bestiarum. Tunc populus qui ad spectaculum venerat magno mortis clamore versus est in admirationem venerationis. Tunc ad eius reuerentiam collendam rex ipse promotus est: quippe cum quo superno iudicio actum fuerat: ut qui deum sequi prius in custodiendo vitam episcopi noluit: saltem ad mansuetudinem sequeretur bestiarum. Cui rei hi qui tunc presentes fuerunt: adhuc nonnulli supersunt: eaque cum omni populo illuc se vidisse testantur. De quo etiam viro aliud quoque miraculum narrante venantio lunense episcopo cognoui. In ea namque populi ecclesia cui preerat: sepulcrum sibi parauit. Sed cum longobardorum gens in italia veniens cuncta vastassent: ad ilbam insulam recessit. Qui urgente egritudine ad mortem veniens: clericis suis sibi quoque obsequiis precepit dicens: In sepulchro meo quod mihi populi parauit me ponite. Cui illi cum dice-

rent: corpus tuum illuc reducere qualiter possumus quia illic longobardos huc illucque discurrere scimus? Ipse respondit. Reducite me securi nolite timere: sed festine me sepelire curate. Ad hoc autem ut sepultus corpus meum fuerit: ex loco eodem sub omni festinatione discedite. Defuncti igitur corpus imposuerunt navi. Cumque populi tenderet: collecto in nubibus aere imensa nimis pluvia erupit. Sed ut cuncti pateretur cui viri corpus navis illa portaret: per illud maris spatium quod ad ilbam insulam usque populi duodecim milibus constat: circa utraque navis latera percellosa valde pluvia discedit: et in navi eadem una gutta pluvie non cecidit. Peruenerunt itaque ad locum clerici: et sepulture tradiderunt corpus sacerdotis sui. Cuius precepta seruantes ad nauem sub festinatione reuersi sunt. Quam mox ut intrare potuerunt: in eodem loco ubi vir domini sepultus fuerat longobardorum dux crudelissimus gummaribus aduenit. Ex cuius aduentu viri dei habuisse spiritum prophetie claruit: quod ministros suos a sepulture sue loco sub festinatione discedere precepit.

De fulgentio vtriculane ciuitatis episcopo. Cap. xij.

De autem quod diuina pluvia factum narraui miraculum: etiam in alterius episcopi veneratione monstratum est. Nam quidam clericus senex

De nam p
in rebus
pluie ad re
virescunt
sepulchrum

qui adhuc superest: eidē rei se pre-
sto fuisse testatur dicēs: fulgentius
episcopus qui vtriculensis ecclesie
preerat: regē crudelissimum totillā
infensum omnimodo habebat. Cū
q3 ad easdē partes rex euz exercitu
propinquasset: cure fuit episcopo p
clericos suos ei exenia trāsmittere
eiusq3 furoris insaniā si posset mu-
neribus mitigare. Que ille vt vidit
protinus spreuit: atq3 iratus suis
hominibus iussit: vt eundem epi-
scopuz sub omni asperitate cōstrin-
gerent: eumq3 eius examini reser-
uari. Quem dū feroces gothi mini-
stri scilicet crudelitatis illius tenuis-
sent circūdātes eū vno i loco stare
preceperūt: eiq3 i terra circulū desi-
gnauerunt: extra quem pedem ten-
dere nullo modo auderet. Cumq3
vir dei in sole nimio staret: ab eisdē
gothis circūdatus z designatione
circuli inclusus: repēte coruscus z
tonitru⁹ z tāta vis pluuię erupit: vt
hi qui eū custodiendū acceperant
imensitatē pluuię ferre nō possent.
Et dū magna nimis inundatio fie-
ret: intra eandē designationē circu-
li in qua vir domini fulgentius ste-
tit: ne vna quidē pluuię gutta descē-
dit. Quod dū regi crudelissimo nū-
ciatū fuisset: illa mens effera ad ma-
gnam eius reuerentiā versa est: cu-
ius penam prius insatiabili furore
sitiebat. Sic omnipotēs deus con-
tra elatas carnalium mētes potētie
sue miracula p despectos operatur

vt qui se supbe contra precepta ve-
ritatis eleuant: eorum ceruicem ve-
ritas p humilem premat.

De herculiano perusine ciuita-
tis episcopo. Cap. xiiij.

Uper quoq3 floridus vene-
rabilis vite episcopus: narra-
uit quoddā memorabile valde mi-
raculū dicēs. Vir sanctissimus her-
culanus nutritor me⁹ perusine ciui-
tatis ep̄s fuit ex cōuersatione mo-
nasterij ad sacerdotalis ordīs gra-
tiam deductus. Et ille anteq3 pfidi
regis temporibus: eādē vrbē an-
nis septem cōtinuus gothorū exer-
citus obsedit: ex qua multi ciuiū fu-
gerūt: qui famis periculū ferre nō
poterant. Anno vero septimo nec-
dum finito: obsessaz vrbem gotho-
rum exercit⁹ intrauit. Tūc comes
qui eidez exercitui preerat ad regē
totillam nuncios misit: exquirens
quid de ipso vel populo fieri iube-
ret. Cui ille pcepit dicēs. Ep̄o pri⁹
a vertice vsq3 ad calcaneū corrigiā
tolle: z tunc caput illius amputa:
omnē vero populus qui illic inuen-
tus est gladio extingue. Tunc co-
mes idem venerabilē virum hercu-
lanus ep̄m: sup vrbis murū dedu-
ctum capite trūcauit: eiusq3 cutem
iam mortui a vertice vsq3 ad calca-
neum incidit: vt ex ei⁹ corpore cor-
rigia sublata videret. Adorq3 cor-
pus illius extra murum proiecit.
Tunc quidā humanitatis pietate
cōpulsus: abscisum caput ceruici ap-

pena dona

o ep̄s regis
designatus
ad herculianum

ponentes: cum vno parvulo infante qui illic extinctus inuētus est: iuxta murū corpus episcopi sepulture tradiderunt. Cumq; post eandem cede die quadragesimo rex totilla iussisset: vt ciues vrbis illius q̄ quo libet dispersi sunt: ad eā sine aliqua trepidatiōe remearēt: hī qui prius famen fugerant viuēdi licentia accepta reuersi sunt: sed cuius vite eorum episcop⁹ fuerat memores: vbi sepultus esset corpus illius quesierunt: vt hoc iuxta honorem debitū in ecclesia beati petri apostoli humarent. Cumq; itum esset ad sepulcrum: effossa terra inuenerunt corpus pueri pariter humati: vt pote iam die quadragesimo tabe corruptum: et verminibus plenū. Corpus vero episcopi ac si die eodem fuisset sepultū: et qd̄ est adhuc magna admiratione venerādū: quia ita caput eius vnitum fuerat corpori ac si nequaquā fuisset abscisum: sic videlicet vt nulla vestigia sectionis apparent. Cūq; hoc et in terga verterēt: et querentes si quod signum vel de alia mōstrari incisione potuisset: ita sanū atq; intemeratū omne corp⁹ inuētum est: ac si nulla incisione ferri tetigisset.

Petrus.

Uis non obstupescat talia signa mortuorū: que sunt pro excitatione viuētiū. Gregorius.

De isaac seruo dei. Cap. xiiij.

Rioribus quoq; gothorū temporibus fuit iuxta spole-

tanam urbem vir vite venerabilis isaac nomine qui vsq; ad extrema pene gothorū tempora peruenit: quem nostrorū multi nouerunt: et maxime virgo gregoria que in hac nunc romana vrbe iuxta ecclesiam beate marie semper virginis habitabat. Quo dū adolescentie sue tēpore cōstitutis iam nuptiis in ecclesia fugisset: et sanctimōialis vite cōuersionē quereretur: ab eodez viro defensa atq; ad eum quem desiderabat habitus domino p̄tegente pducta est: que quia sponsum fugit in terrā: habere sponsum meruit in celum. Multa autē de eodem viro narrāte venerabili patre cleutherio agnouit qui et hunc familiariter nouerat: et eius verbis vita fidē prebebat. Hic itaq; isaac venerabilis ortus ex italia non fuit: sed ea illius narro miracula que in italia conuersatus fecit. Cumq; primum de syrie partibus: ad spoletanam urbem venisset: ingressus ecclesiam a custodibus petijt vt sibi quantum vellet licētia concederetur orādī: eumq; horis secretiorib⁹ egredi nō vrgerent. Qui mox ad adorandū stetit: diemq; totum peregit in oratione. Cui sequentem cōtinuauit et noctē. Secūdo autē die cum nocte subsequēti indefessus i precibus p̄stitit. Diem quoq; tertium in oratione cōiūxit. Cūq; hoc vnus ex custodib⁹ supbie spiritu inflatus cerneret: vnde p̄ficere debuit inde ad

defect^u dāna puenit. Nā hūc simu-
latozem dicere ⁊ verbo rustico cepit
impostorem clamare: qui se tribus
diebus ⁊ tribus noctibus orare āte
oculos hominū demōstraret. Qui
protinus currens vi^z dei alapa p-
cussit: vt quasi religiose vite simula-
tor de ecclesia cū contumelia exiret.
Sed hūc repēte vltor spūs inuasit:
atq; ad viri dei vestigia strauit: ac
per os illius clamare cepit. Isaac
me eijcit: isaac me eijcit. Vir quoq;
peregrinus quo censeretur nomi-
ne nesciebatur: sed nomen eius ille
spiritus pdidit: qui se ab illo posse
eijci clamauit. Ador at sup verati
corpus viri dei incubuit: ⁊ malign^u
spiritus qui eū inuaserat abscessit.
In tota vrbe tūc statim quid i eccle-
sia factum fuisset innotuit. Currere
viri ⁊ femine nobiles atq; ignobi-
les pariter ceperūt: certatiq; eū in
suis capere domib^u conabant^{ur}. At-
q; alij ad construendū monasteriū
p^{ro}dia. Alij pecunias. Alij subsidia
queq; poterāt offerre viro dei sup-
pliciter volebāt. Sed seruus oīpo-
tētis dñi horū nihil accipiēs: egres-
sus vrbe non longe desertum locū
reppit: ibiq; sibi humilē habitacu-
lū cōstruxit: ad quē dñi multi p^{ro}gūt
exemplo illius eterne vite accendi
desiderio ceperūt: atq; sub ei^u ma-
gisterio in omnipotentis se domini
seruitiū tradiderūt. Cumq; ei cre-
bro discipuli humiliter imminerēt
vt p^{ro} vsu monasterij possessiones q̄

offerebātur acciperet: ille sollicitus
sue paupertatis custos: fortē sentē-
tiam tenebat dicens. Adonachus
qui in terrā possessionē querit: mo-
nachus nō est. Sic quippe metue-
bat paupertatis sue securitatē per-
dere: sicut auari diuites solent p^{ro}u-
ras diuitias amare. Vbi itaq; p^{ro}-
phetie spiritu magnisq; miraculis
cunctis lōge lateq; habitantib^u vita
eius indaruit. Nā die quadā ad
vesper^u in horto monasterij fecit ia-
ctare ferramēta q̄ vsitato nos no-
mie vāgas vocam^{ur}. Dixit itaq; di-
scipulis suis tot vāgas i horto p^{ro}ci-
te ⁊ citi^u redite. Nocte vō eadē dñi
ex more cū fratrib^u ad exhibēdas lau-
des dñi surrexisset: p^{re}cepit dicēs.
Ite ⁊ oparij n^{ost}ri pulmētū coq^ute:
vt mane p^{ri}mo paratū sit. Facto aut
mane fecit d^{omi}ferri pulmētū qd^o pari
iusserat: atq; hortū cū fratrib^u igres-
sus: quot vāgas iactari fecerat: tot
i eo laborātes oparios iuenit. In-
gressi q̄ppe fures fuerāt: s; mutata
inēte p^{ro} spiritu ap^{pro}bēderūt vāgas
quas iuenerūt: ⁊ ab ea hora qua in-
gressi sunt q̄usq; vir dñi ad eos ve-
niret: cūcta illi^u horti spacia q̄ incul-
ra fuerāt: coluerūt. Quib^u vir dñi
mox vt igressus ē ait. Gaudete fra-
tres multū laborastis: iam q̄escite.
Quib^u ilico alimēta que detulerat
p^{ro}buit: eosq; post tāi laboris fati-
gationē refecit. Sufficiēter aut re-
fecti ē ait. Nolite malū facere. S; q̄-
tiēs de horto aliqd vultis: ad ho-

ti aditū venite: trāq̄lle petite: cū benedictiōe p̄cipite: ⁊ a furti p̄auitate cessate. Quos statim collecti oleribus onustari fecit. Actumq̄ est vt qui ad hortū nocituri venerāt cum laboris sui p̄mio ⁊ repleti ab eo ⁊ innocui redirent.

Lio quoq̄ tēpore accesserūt ad eū peregrini quidā mīam postulātes scissis pannis obsiti: ita vt pene nudi viderētur. Cūq̄ huic vestimēta peterēt: eorūq̄ verba vir dñi tacitus audiuit. Qui vnū ex discipulis suis p̄tinus silēter vocauit eiq̄ p̄cepit dicēs. Uade: atq̄ in illa silua in tali loco cauā arborē require: ⁊ vestimēta que ī ea inuenieris defer. Cūq̄ discipulus abisset: arborē sicut fuerat iussus exq̄siuit: vestimenta reppit: ⁊ latēter detulit magistro. Que vir dei suscipiēs: p̄grinis nudis atq̄ petētibus ostendit: ⁊ p̄buit dicēs. Venite q̄ nudi estis: ecce tollite: ⁊ vestite vos. Hec illi itūētes: recognouerūt que posuerāt: magnoq̄ p̄dore cōsternati sunt: ⁊ qui fraudulēter vestimēta q̄rebāt aliena: p̄fusi ceperūt sua.

Lio quoq̄ tempore quidā se eius orationibus cōmēdans sportas duas plenas alimētis ei p̄ puerū trāsmisit: quarū vnā idē puer subripuit: atq̄ ī itinere abscondit: vnā vero ad dei hominē detulit: ⁊ petitionē illius qui se ei pereniū cōmēdauerat enarrauit. Quē vir domini benigne suscipiens: eundem

puerū admonuit dicens: Gratias agim⁹: sed vide sportā quā ī itinere posuisti ne incaute tāgere p̄sumas quia in ea serpens ingressus ē. Esto ergo sollicitus: ne si tollere incaute volueris: a serpēte feriaris. Quib⁹ verbis valde confusus puer: exultauit quidem q̄ mortē euaserit: sed tristis admodū factus est: q̄ quāuis salubrē penā: tamē ptulit verecūdiam suā. Qui reuersus ad sportam: caute ac sollicite attendit: sed eam tam sicut vir dei p̄dixerat serpens tenebat. Hic itaq̄ cum virtute abstinentie: contēptu rerum trāseuntius: prophetie spiritu orationis intentione esset incomparabiliter p̄ditus: vnū erat quod in eo reprehensibile esse videbatur: quia nōnunq̄ tāta ei leticia ierat: vt illis tot virtutib⁹ nisi sciretur esse plen⁹ nullo modo crederetur. Petrus.

Uidnam queso: quidnā hoc esse dicim⁹: sponte sui leticie frena laxabat: an tot virtutib⁹ polleus aliq̄n ad p̄sens gaudiū etiā retinēs ei⁹ anim⁹ trahēbat? Grego.

Alia est petre oīpotētis dei dispēlatio: ⁊ plerūq̄ p̄tingit vt quibus maiora dona p̄stat q̄dāz minora nō tribuat: vt semp eorum anim⁹ habeat: vnde se ipse reprehēdat. Quatenus dū appetūt p̄fecti esse nec possunt ⁊ laborāt ī hoc qd nō acceperūt: nec tñ laborare p̄ualet: in his q̄ accepta habēt minime se extollāt. Sed discāt q̄ ex semet-

ipſis vincere pua vicia: atq; extre-
ma nō poſſunt. Hinc eſt enī q̄ pdu-
cto dominus ad terrā repromiſſio-
nis populo: cūctos fortes atq; pre-
potentes aduerſarios eius extin-
guens: philiſteos atq; cananeos
diuini ſeruari: vt ſicut ſcriptuſ
eſt in eis experiātar iſraelite: quia
nōnunq̄ vt dictuſ eſt eis etiā qui-
bus magna dona tribuit: pua que-
dam reprehēſibilia reliquit: vt ſem-
per habeāt cōtra quod bellum ge-
rant: ⁊ deuictis magnis hoſtibus
mentem nō erigant: qñ eos adhuc
aduerſarij etiam minimi fatigant.
Fit itaq; vt miro modo vna eadē-
q; mens ⁊ virtute polleat: ⁊ ex in-
firmitate laſceſcat: quaten⁹ ⁊ ex pte
conſtructa ſit: ⁊ ex pte ſe conſpiciat
eſſe deſtructā: vt p bonum qd̄ que-
rit ⁊ habere nō valet: illud ſeruet ⁊
humiliter qd̄ habet. Sed quid mi-
rum q̄ hoc de hoīe dicimus: quan-
do illa ſupna regio in ciuib⁹ ſuis
ex pte dāna ptulit: ⁊ ex pte fortiter
ſtetit: vt electi angelorū ſpūs dura
alios p ſupbiam cecidiſſe conſpice-
rent: ipſi tāto robuſtius quāto hu-
milis ſtarent? Illi ergo regionis
ſue etiā deſtricta pſecerūt: que
ad eternitatis ſtatum ex pte ſue de-
ſtructionis eſt ſolidius inſtructa.
Sic ergo ⁊ in vnaquaq; aīa agit
vt in humilitatis cuſtodia: aliquā-
do ad lucra maxima ex minimo dā-
no ſeruetur.

Petrus.
Lacet quod dicis.

De euticio ⁊ florentio ſeruis
dei. Cap. xv. Gregorius.

Eq; hoc ſileam qd̄ ex regiōe
eadē venerabilis viri ſanctu-
li preſbyteri narratiōe cognoui: de
cuius verbis ipſe nō dubitas: quia
eiꝰdē vitā fidēq; minime ignoras.

Eodem quoq; tēpore in nur-
ſie partes prouincie: duo viri
in vita atq; in habitu ſancte cōuer-
ſationis habitabāt: quorū vnus eu-
ticius alter vero florentius diceba-
tur: ſed idem euticius in ſpūali celo
atq; in ſeruoze virtutis excreuerat
multorūq; animas ad deum pdu-
cere exhortando ſatagebat. Flore-
tius vero ſimplicitati atq; orationi
deditam ducebat vitā. Non lōge
autē erat monaſteriū qd̄ rectoris
ſui fuerat morte deſtinatū: ex quo
ſibi monachi eundem euticiū pſeſſe
voluerūt. Qui eorū p̄cibus acq̄e-
ſcens multis annis monaſteriū re-
xit: diſcipulorūq; animas i ſtudio
ſancte conuerſationis exercuit. Ac
ne oratoriū in quo prius habitauerat
ſolū remanere potuiſſet: illic ve-
nerabilem virum florentiū reliq̄t.
In quo dum ſolus habitaret: die
quadā ſeſe in oratione pſtrauit: at-
q; ab omnipotēte domino petiit:
vt ei illic ad habitandū aliquod ſo-
latiū donare dignaret. Qui mox
vt cōpleuit orationē oratoriū egreſ-
ſus ante fores vſum repperit ſtan-
tem. Qui dum ad terras caput de-
primeret: nihilq; ſeritatis in ſuis

motibus demonstraret: apte dabat intelligi: quod ad viri dei obsequium venisset. Quod vir quoque dei protinus agnouit: et quod in eadem cella pecudes quattuor vel quinque remanserant: quas oino deerat qui pasceret et custodiret: eideque versum precepit dicens: Uade: atque ad pastum has oves eijce: ad sextam vero horam reuertere. Cepit itaque hoc idem ineter agi iniungebatur versum cura pastoris: et quas māducare consueuerat: pascebat oves bestia ieiuna. Cumque vir domini ieiunare voluisset ad nonam precipiebat horam versum cum ouibus reueri. Cum vero voluisset ad sextam similiter: atque ita in omnibus mandato viri dei obtemperabat versus: ut neque ad sextam iussus rediret ad nonam: neque ad nonam iussus rediret ad sextam. Cumque diu hoc ageretur: cepit in loco eodem tante virtutis longe lateque fama crebrescere. Sed quod antiquus hostis unde bonos cernit enitescere ad gloriam: inde perversos per inuidiam rapit ad penam: quattuor viri ex discipulis venerabilis euticii: vehementer invidentes: quod eorum magister signa non faceret: et is qui solus ab eo relictus fuerat tanto hoc miraculo clarus appareret: eundem versum insidiantes occiderunt. Cumque hora qua iussus fuerat non rediret: vir domini florentius suspectus est redditus. Quem usque ad horam vespertinam expectans: affligi cepit quod is quem ex

simplicitate multa fratrem vocare consueuerat: versus minime reuertetur. Die vero altera prexit ad agrum versum pariter ouesque quesiturus. Quem occisus repperit: sed sollicitè inquirens: citius a quibus fuerat occisus inuenit. Tunc sese in lamentis dedit: fratrum magis maliciam quam versus mortem deplorans. Quem venerandus vir euticius ad se deductum consolari studuit: sed idem vir domini coram eo doloris magni stimulis accensus: imprecatus est dicens. Spero in omnipotentem deum: quia in hac vita ante oculos omnium ex malicia sua vindictam recipient: qui nihil se ledentem versum meum occiderunt. Cuius vocem protinus ultio divina secuta est. Nam quattuor viri monachi qui eundem versus occiderunt: statim elephantino morbo percussi sunt: ut membris putrescentibus interirent. Quod factum vir dei florentius vehementer expanit: sequens ita fratribus maledixisse perstrinxit. Omni enim vite sue tempore flebat: quia exauditus fuerat: se crudelem se in eorum morte clamabat homicidam. Quod idcirco omnipotentem deum fecisse credimus: ne vir mire simplicitatis quatuorlibet dolore commotus intorquere ultra presumeret iaculum maledictionis. Petrus. Unquidnam valde graue esse credimus: si fortasse cui libet exagitati iracundia maledicimus? Gregorius.

Et hoc peccato cur me percū-
taris petre an graue sit: cum
paulus dicat: neq; maledicti re-
gnum dei possidebūt. Pensa itaq;
q̄ grauis culpa est que sepat a re-
gno vite? Petrus.

Uid si homo non fortasse ex
malicia: sed ex lingue incuria
maledictionis in proximum iacula-
tur verbum? Gregorius.

Yapud districtum iudicez pe-
tre ociosus sermo reprehen-
ditur quātomagis noxius? Pensa
ergo quātum sit damnabilis qui a
malicia nō vacat: si et ille sermo pe-
nalis est qui a bonitate utilitatis
vacat. Petrus.

Sentio. Gregorius.

Dem vir dei egit aliud: quod
silere nō debeo. Cum enī ma-
gna eius opinio lōge lateq; crebre
sceret: quidam diaconus longe po-
situs ad eum p̄gere studuit: vt eius
se orationibus commēdaret. Qui
ad eius cellulam veniēs: omnes lo-
cum per circūitum inuenit innume-
ris serpētibus plenum. Cumq; ve-
hementer expauisset: clamauit di-
cens. Serue domini ora. Erat autē
tūc mira serenitas. Egressus vero
florentius ad celum oculos et pal-
mas tetēdit: rogauitq; vt illam pe-
stem sicut sciret dominus auferret.
Ad cuius vocem subito celum into-
nuit: atq; idem tonitruus omnes
illos qui eūdem locuz occupauerāt

serpētes interemit. Quos dum vir
dei florentius interemptos aspice-
ret dixit. Ecce occidisti eos domie:
quis illos hincleuat? Adorq; ad
eius vocem tante aues venerunt:
quāti serpētes occisi fuerant. Que
asportātes singulos et lōgius proi-
cientes: locum habitationis illius
mundum omnimodo a serpētibus
reddiderunt. Petrus.

Uidnam virtutis: quid fuis-
se meriti dicimus: q̄ eius ori-
tū factus est proximus omnipo-
tens deus? Gregorius.

Pud omnipotētis dei singu-
larem mundiciam atq; eius
simplicem naturā: multū petre hu-
manicordis mūditiā: atq; simplici-
tas valet. Hoc ipsuz nāq; q̄ eius fa-
muli a terrenis actibus segregati
ociosa loqui nesciūt: et mēte peruer-
sa sp̄gere atq; inquinare deuitant:
auctoris sui p̄re ceteris exaudicio-
nem impetrant. Cui in quātum est
possibile: ipsa puritate ac simplici-
tate cogitatiois: quasi ex quadaz
iam similitudine cōcordant. Nos
autem curis secularibus admixti:
dum frequēter ociosa: nōnunq; ve-
ro etiā quod est grauius noxia lo-
quimur os nostrū omnipotēti deo
tāto longinquū sit: quāto huic mū-
do proximum. Multum quippe
deorsum ducimur: dum locatione
cōtinua secularibus admiscemur.
Quod bene esayās postq̄ regem

dominum exercituum vidit semet-
ipsum reprehendit: et penituit dicens.
Ule mihi quia tacui: quia vir pollu-
tus labijs ego sum. Qui cur pollu-
ta labia haberet: aperuit cum sub-
iunxit. In medio populi polluta la-
bia habetis ego habito. Pollutio-
nem namque labiorum habere se do-
luit: sed unde hanc contraxerit in-
dicauit: cum in medio populi pol-
luta labia habentis se habitare phi-
buit. Valde enim difficile est: ut lin-
gua secularium mentem non inqui-
net quam tangit. Quia dum plerum-
que eis ad quedam loquenda conde-
scendimus: paulisper assueti hanc
ipsam locutionem que nobis indi-
gna est: etiam delectabiliter tene-
mus: ut ex ea iam redire non libeat:
ad quas velut ex condescensione du-
cti venimus inuiti. Sicque fit ut ab
ociosis ad noxia: a lenibus ad gra-
uiora verba veniamus. Et os no-
strum ab omnipotenti domino tanto
iam minus exauditur in prece: quan-
to amplius inquinatur stulta locu-
tione. Quia scriptum est: qui auer-
tit aurem suam ne audiat legem: ora-
tio eius erit execrabilis. Quid er-
go mirum si postulantes tarde a do-
mino audimur: qui precipientem do-
minum aut tarde aut nullo modo
audimus? Et quid mirum si flore-
tius in prece sua citius est auditus:
qui in preceptis suis dominus citius
auduit. **Petrus.**

Nil est quod responderi valeat
aperte rationi. **Gregorius.**
Uticus vero qui predicti flo-
rentij i via dei socius fuerat:
magis post mortem claruit in virtu-
te signorum. Nam cum multa ci-
ues vrbis illius de illo soleant nar-
rare miracula: illud tamen est preci-
puum quod usque ad hec longobardo-
rum tempora omnipotens deus per-
vestinatum illius assidue dignaba-
tur operari. Nam quoties pluuia
deerat: et estu nimio terram longa
siccitas exurebat: collecti in unum
ciues vrbis illius eius tunicam le-
uare atque in conspectu domini cum
precibus offerre consueuerant. Cum
qua dum per agros exorantes per-
gerent: repente pluuia tribueba-
tur: que plene terram satiare po-
tuisset. Ex qua re patuit eius ani-
ma quid virtutis intus: quid me-
riti haberet: cuius foris ostensa ve-
stis iram conditoris auerteret.

De martino monacho de monte
marsico. **Cap. xvi.**

Uper quoque in parte cam-
panie vir valde venerabilis
martinus nomine: in monte marsi-
co solitaria vitam duxit: multisque an-
nis in specu angustissimo inclusus
fuit: quem multi nostrum nouerunt:
eiusque actibus presentes fuerunt. De
quo multa ego ipse et beate memo-
rie papa pelagio predecessore meo: et
alijs religiosissimis viris narratibus

auduit: cuius hoc miraculū primū
fuit. Quinor vt se in predicti mon-
tis foramine cōtulit: ex petra eadē
que in semetipsa concava angustū
specuz fecerat: aque stilla prorupit:
que martino dei famulo i vsu quo-
tidiano sufficeret: vt nec plus ad-
esset: nec necessitati deesset. Qua in
re ostēdit omnipotens deus quā-
tam sui famuli curas gereret: cui ve-
rasto miraculo potius in solitudine
ex petre duricia ministraret. Sed
antiquus hostis humani generis
inimicus eius virtutibus inuidēs:
hunc vsitata arte pellere ex eo spe-
cu molitus est. Nam amicam sibi
bestiam serpentē scilicet ingressus:
hunc ab eadem habitatione eicere
facto terrore conatus est. Lepit ete-
nim serpēs in spelūcā venire solus
cum solo: eoq; orante se ante illum
sternere: et cum cubante pariter cu-
bare. Sed vir sanctus oīno imper-
territus: eius ori manū vel pedem
extēdebat dicens. Silentiā accepi-
sti vt ferias nō phibeo. Quq; hoc
cōtinuo p triēnium ageret: die qua-
dam antiquus hostis tāta hac ei
fortitudine victus infremuit: seq;
per deuexum mōtis latus in preci-
pitiū serpēs dedit: omniaq; arbu-
sta loci illius flamma ex se exeunte
cōcremauit. Qd in eo q montis la-
tus omne combussit: cogēte omni-
potēte deo mōstrare cōpulsus est:
quāte virtutis fuerat: p quē victus
abscēdebat. Perpēde queso iste vir

domini in quo mōtis vērtece stetit:
qui cum serpēte per triēnium iacuit
securus?

Petrus.

Uditu paueo. Gregori.

Fr iste venerabilis inclusio-
nis sue tēpore primo decreue-
rat: vt vltra mulierem non videret.
Non quia aspernabatur sexus: sed
ex cōtemplata specie temptationis
incurrere metuebat vicium. Quod
quedam mulier audiēs: audacter
ascēdit mōtem: atq; ad eius specuz
impudenter prupit. Est ille paulo
longius intuens: et venientis ad se
muliebria indumēta aspiciens: sese
in orationē dedit: in terram faciem
depressit: et eousq; pstratus iacuit
quo impudēs mulier a fenestra cel-
lule illius fatigata recederet. Que
die eodem mor vt de mōte descen-
dit: vitā finiuit. Ut ex mortis eius
sentētia daretur intelligi: quia val-
de omnipotenti deo displicuit: q
ei famulū ausu iprobo cōtristauit.

Lio quoq; tēpore dum multi
ad hunc religiosa deuotione
concurrerēt: atq; arcta esset semita
que in deuexo mōtis latere ad eius
cellulam properātes ducebat: puer
parvulus incaute gradiēs ex eodē
mōte cecidit: et vsq; ad vallem cor-
ruit: que sub mōte eodē quasi in p-
fundo conspicitur. In loco quippe
eodem tāta mōs ipse altitudine ex-
creuit: vt arbusta ingētia: q ex eadē
valle pdeunt: ex monte aspicienti-
bus quasi frutecta esse videantur.

specus mōtis
d. p. 241

Perturbati itaque sunt cuncti qui veniebant: summaque cura quesitus est: sicubi corpus elapsi pueri potuisset inueniri. Quis enim aliud nisi extinguitus crederet? Quis vel corpus ad terras integrum puenisse suspicaret: dum interpositis vbiq; scopulis: in partibus discerpi potuisset? Sed requisitus puer in valle inuentus est: non solum viuus: sed etiam incolumis. Tunc cunctis patenter innotuit: quia ideo ledi non potuit: quia hunc in casu suo martini oratio portauit. In specu vero illius magna desuper rupis eminebat. Que cum ex parte exigua moti videretur affixa martini celle. preminens casum suum quotidie: et illius interitus ruitura minabatur. Ad hanc mascotarum illustris viri armentarii nepos: cum magna rusticorum multitudine veniens: precabatur ut vir dei de specu eodem dignaretur exire: quatenus ipse ruituram rupem ex monte potuisset euellere: atque in specu suo dei famulus iam securus habitare. Cumque hoc vir dei nequaquam acceperet: ei quod posset ut faceret precepit: et ipse in celle sue remotiore parte se contulit. Si tamen ingens moles rueret: dubium non erat quod simul et specum destrueret: et martinum necaret. Itaque dum ea que venerat multitudo conaretur si posset sine piculo viri dei ingens illud quod desuper incubuerat saxum leuare: cunctis videntibus repetere res valde am-

mirabilis contigit: quod moles illa quam conabatur euellere: subito ab eisdem laborantibus euulsa: ne spelunce martini tectum tangeret saltum dedit: et quasi serui dei lesionem fugiens longius cecidit. Quod ad iussum omnipotentis dei angelico ministerio actum intelligit: qui diuina prouidentia disponi omnia fideliter credit. Ibi cum prius in eodem monte se contulit: necdum clausus specu habitans: cathena sibi ferrea pedes ligauit: eamque saxo ex parte altera affixit: ne ei ultra liceret progredi: quod quod cathene eiusdem quantitas tendebatur. Quod vir vite venerabilis benedictus audiens cuius superius memoriam feci: ei per discipulum suum mandare curauit. Si seruus dei es: non te teneat cathena ferri: sed cathena christi. Ad cuius vocem martinus prius eadem compedem soluit: sed nunquam postmodum solutum tetedit pedes ultra locum: quo hunc tendere ligatum consueuerat. Atque in tanto se spacio sine cathena: in quanto et antel ligatus mansit. Qui dum se postmodum in eiusdem loci specu condisisset: cepit etiam discipulos habere. Qui ab eius specu seorsum habitantes ad usum vite aquam de puteo haurire consueuerant: sed funis in quo ad hauriendam aquam situla dependebat: crebro rumpebatur. Unde factum est: ut eadem cathenam quam ex pede suo vir dormini soluerat eius discipuli peterent

*De martino
specu cathene
pedes ligauit*

eamq; funi adiungerent: atq; in illā
situlam ligaret. Ex quo iam tempo
re cōtingit vt idēz funis z quotidie
tingeretur aqua: z nullo modo rū
peretur. Quia enim catbenaz viri
dei funis ille ptingit: ipse quoq; ad
tolerandā aquaz ferri in se fortitu
dinem traxit. Petrus.

Acta hec placēt quia mira: z
multum quia recentia.

De monacho ex monte argēta
rio qui mortuū suscitauit. Ca. xvij.

Ostris modo tē Gregori.
poribus quidaz quadragesi
mus noīe burētine ecclesie subdia
conus fuit: qui ouium suarū gregē
pascere in eisdem aurelie partibus
solebat: cui valde veracis viri nar
ratio res mira innotuit: que secre
to fuerat gesta. Is nanq; vt predi
ximus duz gregis sui in aurelia cu
ram gereret: in diebus eiusde; vir
fuit e mōte qui argētarius vocatur
venerabilis vite: qui habitū mona
chi que; ptebat specie: moribus
explebat. Ihic itaq; ad ecclesiā beati
petri apostolorū principis: ab eodē
monte argētario annis singulis ve
nire cōsueuerat: atq; ad hūc quem
pdixi quadragesimū subdiaconē:
sicut ipse narrabat: hospitalitatis
gratia declinabat. Quadaz vō die
dum eius hospitium qd nō longē ab
ecclesia intrasset: cuiusdā paupcule
mulieris maritus iuxta defunctus
est. Quē ex more lotū: vestimentis
indutū z sabano constrictū: supue

niente vespē sepelire nequiverunt.
Iuxta defunctū igit corpus viduata
mulier sedit: que in magnis fletib;
noctē ducēs: pūnis lamentorū vo
cibus satisfaciebat dolori. Cūq; b;
diutius fieret: z flere mulier nullo
mō cessaret: vir dei q; recept^o hospi
tio fuerat: quadragesimo subdiacono
cōpunctus ait. Dolori hui^o mu
lieris aīa mea cōpatitur: rogo sur
ge adorem^o. Perrexere igit vtriq;
ad vicinā ecclesiā: seseq; in ozonem
dederūt. Cūq; diuti^o orassent: cō
plere ozone; quadragesimū subdia
conū suus dei petijt. Qua cōpleta
ab altari crepidine puluerē collegit
atq; cū eodē qdragesimo ad tēfū
cti corp^o accessit: seseq; ibidē in ora
tionē dedit. Cūq; diutius orasset:
iam non sicut prius fecerat: cōpleri
orationē p subdiacone; voluit: sed
ipse benedictionē dedit: statiq; sur
rexit. Et q; dextra manu collectū
puluerē gestabat: sinistra palliū q;
facies defuncti velabat abstulit. Qd
cū mulier fieri cerneret ptradicare
vehemēter cepit: z mirari qd vellet
facere. Ablato itaq; pallio: diu eo
quem collegerat puluere tēfuncti
faciem fricauit. Qui cum diutius
fricaretur recepit animam: oscita
uit: oculos apuit: seq; eleuās rese
dit. Quid erga se ageret mutatus
est: ac si de graui sōno fuisset excita
tus. Qd duz mulier lamētis fatiga
ta cōspiceret: cepit ex gaudio ma
gis flere: z vocem amplius edere.

Quā vir dei modesta prohibitione compescuit dicēs. Tace: tace. Sed si quis vos requirerit qualiter factū sit: hoc solūmodo dicite: qz dominus iesus christus opera sua fecit. Dixit hoc: atqz ab eius hospitio exiit: quadragesimū subdiaconez ptinus reliquit: z in loco eodē ultra nō apparuit. Temporalē nāqz honorem fugiens: egit vt ab his a quibus visus in tanta fuerat virtute: nunq̄ in hac vita videretur.

Uid alij sentiant Petrus. Ignoro: ego autē cunctis miraculis hoc potius existimo esse miraculū: qd ad vitā mortui redeunt: eorumqz anime ad carnē ex occulto reuocantur. Gregorius.

¶ Visibilia attēdimus: ita necesse est vt credamus. Si vere inuisibilia pensamus: nimirum cōstat quia maius est miraculū predicationis verbo atqz orationis solatio peccatores cōvertere: q̄ carne mortuum suscitare. In isto etenim resuscitatur caro iterum moritura: In illo vero anima iterū victura. Cū enim propono duos in quo horum existimas maiori factū virtute miraculū? Laçarum quippe quem iam fidelem fuisse credimus carne domin⁹: saulū nō suscitauit in mēte. Et quidē post resurrectionē carnis de laçari virtutibus tacef. Nā post resurrectionem anime capere nostra infirmitas non valet: quanta in sacro eloquio de pauli virtuti-

bus dicuntur: qd ille crudelissime ei⁹ cogitationes ad pietatis mollia cōuerse sunt viscera. Qz mori cupit pro fratribus in quorū prius morte gaudebat. Qz plenus omni scripture sciētia nihil se scire iudicat nisi christū iesum: z hunc crucifixū. Qz p christo virgis libenter ceditur: quē gladijs insequebatur. Qz apostolat⁹ honore sublimis est: sed tamen spōte fit paruulus in medio discipulorū. Qz ad celi tertij secreta ducitur: z tamē mētis oculum p compassionē reflectit ad disponēdum cubile coniugatorum dicens: Uxori vir debitū reddat: similiter z vxor viro. Qz admiscetur in cōtemplatione cetibus angelorū: z tamē non aspernatur cogitare atqz disponere facta carnaliū. Qz gaudet in infirmitatibus sibiqz in contumelijs placet. Qz ei viuere christus est: z mori lucrū. Quod totū iam extra carnez est. Hoc ipsum qd viuit in carne. Petre qualiter viuit qd ab inferno mētis ad vitaz pietatis rediit. Minus ergo est quēpiā in carne suscitari: nisi forte cū per viuificationē carnis ad vitaz reducitur mētis: vt ei agatur p exterius miraculum: quatenus conuersus interi⁹ viuificetur. Petrus.

Alde ifra credidi hoc qd modo qd sit incomparabiliter superi⁹ agnouī. Sed queso cepta psequere: vt dūz tēpus vacat sine edificatione hora non transeat.

possent egredi non haberēt: ibiq; siti se ac fame deficere formidarēt: ad ecclesie ianuā veniebāt: ad bibēdum hauriebāt aquā. Que vt p̄dixi vsq; ad fenestras excreuerat: tamen intra ecclesia; nullo modo defluebat: hauriri itaq; vt aqua poterat: sed defluere aqua non poterat. Stans autē ante ianuā ad ostendendum meritum matris: et aqua erat adiutorius: et quasi aqua non erat ad inuadendū locū. Quod ego antiq̄ antedicto ignis miraculo vere p̄dixi nō fuisse dissimile: qui triū puerozū et vestimenta non contigit et vincula incendit. **Petrus.**

Ita sunt valde sanctorū facta que narras: et presenti infirmitati hoīz vehementer stupēda. Sed quia tantos nuper fuisse in italia audio amirande virtutis viros: nosse velim si nullas eos contigit antiqui hostis insidias pertulisse: an insidijs profecisse? **Gregorius.**

In labore certaminis nō est palma victorie. Unde ergo victores sunt: nisi extra antiq̄ hostis insidias decertauerūt? Malignus quippe spiritus cogitationi atq; locutiōi: operiq; nostro semp̄ insistit: si fortasse qd̄ inuēiat vnde apud examē eterni iudicis accusator existat.

De stephano presbytero prouicie valerie. **Cap. xx.**

Is enī nosse quomodo ad decipiendū semper existat. Quidam qui nūc nobiscū sunt rem quā

narro nouerūt: atq; testātur qd̄ vir vite venerabilis stephan⁹ nomine valerie prouicie presbyter fuit: hui⁹ nostri bonifacii diaconi atq; dispensator ecclesie in agnitiōe primus: qui quadam die de itinere domū regressus mancipio suo negligenter loquens precepit dicens. *Veni diabolet: discalcia me.* Ad cuius vocem mox ceperunt se caligarum corrigie summa velocitate dissoluere: vt aperte constaret qd̄ ei ipse qui nominatus fuerat: ad extrahendas caligas diabolus obedisset. Quod mox vt presbyter vidit vehementer expauit: magnis vocib⁹ clamare cepit dicēs. *Recede mihi: recede: nō enī tibi: sed mancipio meo locutus sum.* Ad cuius vocē protinus recessit: et ita vt inuēte sunt magna iam ex parte dissolute corrigie remāserūt. Qua in re colligi potest antiquus hostis qui tam presto est factis corporalib⁹: qm̄ min⁹ insidijs nostris cogitationibus insistat. **Petrus.**

Aboriosum valde atq; terribile est cōtra inimici insidias semper intēdere: et cōtinue quasi in acie stare. **Gregorius.**

Aboriosum non erit: si custodiam nostram nō nobis: sed gratie superne tribuamus. Ita tamen vt ipsi quantū possumus sub protectione dei vigilemus. Si autē antiq̄ hostis mēte ceperit expelli: ex diuina largitate plerūq; agitur: vt non solum iam timeri non debe

Veni diabolus

*Diabolus cogitans
me et insidians*

at: sed ipse etiam bene viuētium vir
tute terreatur.

De puella cō
uersa: cuius imperio solo homo est
a demonio liberatus. Cap. xxi.

Ei nāq; quā narro vir scilicet
simus eleutheri? senex pater
cuius supius memoriam feci testis
extitit: mihiq; hec intimare cura
uit: q; i spoletana vrbe puella qdaz
nobilis cuiusdam primarij celestis
vite desiderio exarsit: eiq; pater re
sistere ad viā vite conatus est: s; illa
contēpto patre conuersationis ha
bitum suscepit. Qua ex re factus est
vt eam pater suus sue substantie ex
heredem faceret: nihilq; aliud nisi
sex vncias vnus possēsiuncule lar
giretur. Eius vero exemplo puo
cate ceperunt multe apud eam nobi
lioris generis puelle conuerti: atq;
omnipotenti domino dicata virgi
nitate seruire. Quadā vero die idē
eleutherius abbas vir vite venera
bilis ad eandē gratiam exhortati
onis atq; edificationis accesserat:
et cum eadem verba dei cōloquens
sedebat. Cum repente ex eodē fun
do quem in sex vncijs a patre perce
perat: cum exenio rusticus venit.
Qui dum ante eos assisteret: mali
gno spiritu correptus cecidit. Fati
gariq; nimis stridoribus atq; bal
latibus cepit. Tunc sanctimonialis
surrexit: atq; irato vultu magnis
clamoribus impauit dicēs. Exi ab
eo miser: exi ab eo miser. Ad cuius
voce; mox per os verati: diabolus

respondit dicens. Et si de isto exeo
in que; intrabo? Casa autem iuxta
porcus paruulus pascebatur. Tūc
sanctimonialis femina precepit di
cens. Exi ab eo: et in hunc porcū
ingredere. Qui statim de homine
exiit: porcū quē iussus fuerat intro
iit: occidit et recessit. Petrus.

Elum nosse si saltē porcū cōce
dere spūi imundo debuisset?

Reposita regule Gregori.

nostre actiones sunt facta ve
ritatis. Ipsi etenim redemptori no
stro: a legione que hominem tene
bat dictum est. Si cecis nos: mitte
nos in gregē porcorum. Qui hanc
et ab homine expulit: et in porcos
ire: eosq; in abyssum mittere cōces
sit. Ex qua re et colligit q; absq; cō
cessione oīpotentis dei nullas ma
lignus spiritus contra hominē po
testatē habeat: qui in porcos intra
re nō potuit nisi pmissus. Illi ergo
nos necesse est spōte s; di: cui et ad
uersa oīa subiūciuntur iūta. Ut tātō
nīis hostib; potētiores sūm; quāto
cū auctore omnīū vnū efficiamur p
humilitatē. Quid aut mirus: si ele
cti quicq; i carne positi multa facere
mirabiliter possunt: quorū ipa q; q;
ossa mortua plerūq; i multis mira
culis viuūt? De presbytero puin
cie valerie: qui furem ad sepulchrū
suum tenuit. Cap. xxij.

De valerie nāq; puicia res ē
gesta quā narro: mihiq; bte
memorie abbatis mei valentionis

relatione cognita. Ibi etenim quidam
venerabilis sacerdos erat: qui cum cle-
ricis suis in dei laudibus bonisque opi-
bus intentus: sancte conversationis vi-
tam ducebat. Superveniente autem vo-
cationis sue die defunctus est: atque
ante ecclesiam sepultus. Eadem vero
ecclesie caule inherabant omnes:
atque ideo locus in quo sepultus est: ad
eandem oves tendentibus pervias erat.
Quadam autem nocte cum clericis inter
ecclesiam psallentibus fur venisset:
et ingressus caulas furtum faceret:
berbicem tulit: et cunctis exiit. Cum
vero pervenisset ad locum ubi vir domini
sepultus erat repetere inhesit: et gres-
sum movere non potuit. Berbicem
quidem de collo deposuit: eumque di-
mittere voluit: sed laxare minime
valuit. Cepit igitur stare miser: cum
preda sua reus et ligatus. Uolebat
berbicem dimittere: nec valebat. Uo-
lebat egredi cum berbice non pote-
rat. Adhuc itaque modo fur quia vi-
vus videri timuerat: hunc mortuus
tenebat. Cumque ita gressus manus-
que illius fuissent obstricta: immobi-
lis perstitit. Facto autem mane ex-
pletisque laudibus domini: ab ecclesia egres-
si sunt clerici: et inveniunt ignotum
hominem berbicem tenentem manu.
Res venit in dubium: utrum berbi-
cem tolleret an offerret. Sed culpe
reus citius indicavit penam. Mirati
omnes: quod ingressus fur viri dei me-
rito ad predam suam stabat ligatus.
Quis pro eo prius in orationem de-

derunt: suisque precibus vir obtinere
valuerunt: ut quod res eorum venerat ra-
pere: saltem vacuus exire mereretur.
Itaque fur qui diu steterat cum preda ca-
ptivus: quandoque exiit vacuus et liber.

Apparet quante sit super Petrum
nos dulcedinis omnipotens
deus: cuius erga nos sunt tam iocun-
da miracula.

De abbate
prenestini monasterii eiusque presby-
tero. Cap. xxiii. Gregorius.

Prenestine urbi mos preemi-
net: in quo beati petri apostoli
monasterium situm est virorum dei: quorum
relatione adhuc in monasterio positum
audisse me contigit magnam hoc quod
narro miraculum: quod eiusdem mona-
sterii monachi se nosse testabantur.
In eo namque monasterio fuit pater
vite venerabilis: qui quendam mona-
chum nutries: usque ad reuerendos pue-
rit mores. Cumque eum in amore domini
videret excreuisse: in eodem sibi mona-
sterio tunc presbyterum fecit ordinari.
Cui post ordinationem suam: quod non lo-
ge abesset eius exitus per revelationem
indicatum est. A predicto itaque premo-
nasterii petijt: quatenus ei conceder-
et ut sibi sepulchrum pararet. Cui
ille respondit dicens. Ante te quidem
ego moriturus sum: sed tamen va-
de: et sicut vis prepara sepulchrum
tuum. Recessit igitur et preparavit. Cum
non post multos dies senex pater se-
bre pervenisset ad extrema pervenit: at-
que assistenti presbytero iussit dicere. In
tuo sepulchro me pone. Cumque ille

diceret: scis qz 7 ego modo te secutus sum: utrosq; capere nō potest. Abbas pronus respōdit. Ita fac ut dixi quia sepulchrū tuūz ambos nos capiet. Defunctus itaq; est: atq; in sepulchro eodem qd sibi presbyter parauerat: positus ac sepultus est. Mox quoq; 7 presbyterū corporis languor secutus est. Quo languore crescēte citius psbyter vitā finivit. Cumq; ad sepulchrūz qd sibi ipse parauerat corpus illius fuisset deportatū: apud eodem sepulchro viderūt omnes qui aderāt locū nō esse ubi poni potuisset: quia corpus patris monasterij qd illic ante positum fuerat: omne illud sepulchrū tenebat. Cumq; fratres qui presbyteri corpus detulerāt: factam sibi sepeliendi difficultatē viderēt: vnus eorum exclamauit dicēs. Ille pater ubi est quod dixisti: qz sepulchrū istud ambos vos caperet? Ad cuius vocem subito cunctis vidētibz: abbas corpus qd illic ante humatū fuerat 7 supinū iacebat: sese vertit in latere: 7 vacatē sepulchri locū ad sepeliendum corpus presbyteri p̄buit. Et quia utrosq; ille locus caperet: sicut viuus promiserat mortuus impleuit. Sed qz hoc qd predixi apud prenestinā urbē: in beati petri apostoli monasterio gestum est: Vis ne etiam qd aliquid in hac urbe de eius ecclesie custodibus factum: ubi sacratissimū corpus illi positum est audire? Petrus.

Dlo: atq; id ut fiat magno pere deprecor.

De theodoro mansionario ecclesie beati petri apostoli urbis romae. Cap. xxiii. Gregorius.

Dhuc sup sunt aliqui theodorū eius ecclesie custodes nouerūt: cuius narratiō res innotuit que ei cōtigat valde memorabilis. Quā quadam nocte dum citius ad meliorāda iuxta ianuā luminaria surrexisset: ex more ligneis gradibus sub lampade positus stabat: 7 lampadis refouebat lumen. Cum repente beatus petrus apostolus in stola cādida deorsus in pauiētō constitit: eiq; dixit. Conliberte: quare tam citius surrexisti? Quo dicto: ab oculis aspiciētis euauit. Sed tantus pauor in eūz irruit: ut tota in illo corporis virtus deficeret: 7 p dies multos de stratu suo surgere nō valeret. Quā in re quid ibidem beatus apostolus seruientibus sibi voluit: nisi presentiaz sui respectus ostēdere? Quia quicqd pro eius veneratione agerent: ipse hoc pro mercede retributiōis sine intermissiōe semp videret. Petr.

Abi hoc nō tam apparet mirum qz visus est: sed qz his qui emi vidit cum sanus esset egrotauit. Gregorius.

Ud sup hac remiraris petre? Nunquidnam mente excidit: quia dum daniel ppheta magnāz illam ac terribilē visionem vidit: ex

qua etiam visione contremuit: prius adiunxit: et ego elangui et egrotavi per dies plurimos: caro enim ea que sunt spiritus capere non valet. Et idcirco nonnunquam cum mens humana ultra se ad videndum ducit: necesse est ut hoc carneum vasculum quod ferre talenti pondus non valet: infirmetur.

Crupulum cogitationis Petri mee aperta ratio dissoluit.

De agonio mansionario ecclesie suprascripte. Cap. xxv. Gregori.

Quis quoque illic non ante longa tempora sicut nostri seniores referunt: custos ecclesie agonius dictus est: magne humilitatis atque gravitatis vir. Ita omnipotenti deo fideliter serviens: ut idem beatus petrus apostolus signis ostenderet: quam de illo haberet estimationem. Nam quedam puella paralytica dum in eius ecclesia permanens manibus reperet: et dissolutis renibus corpus per terram traheret: diuque ab eodem beato petro apostolo peteret ut sanari mereretur: nocte quadam ei per visionem assistit et dixit. Uade ad agonium mansionarium: et roga illum: et ipse te salutem restituet. Cumque illa de tanta visione certa esset: sed quis esset agontius ignoraret: cepit huc illuc per ecclesie loca se trahere: ut quis esset agontius investigaret. Cui repente ipse factus est obvius quem querebat ei que dixit: Rogo te pater: indica mihi quis est agontius custos. Cui ille respondit. Ego sum. At illa inquit:

pastor et nutritor noster beatus petrus apostolus ad te me misit: ut ab infirmitate ista liberare me debeas. Cui ille respondit. Si ab ipso missus es: surge. Eiusque manum tenuit: et eam in statu suo prius erexit. Sicque ex illa hora omnes in eius corpore nervi ac membra solidata sunt: ut solutionis illius signa ulterius nulla remaneret. Sed si cuncta que in eius ecclesia gesta cognovimus evolvere conamur: ab omnium iam procul dubio narratione conticescimus. Unde necesse est ut ad modernos patres quorum vita per italie provinciam claruit: narratio nostra se retorqueat.

De meno monacho solitario. Cap. xxvi.

Uper quoque in samnii provincia: quidam venerandus vir menas nomine: solitaria vitam ducebat: qui nostrorum multis cognitus: ante hoc fere est decennium defunctus. De cuius operis narratione unum auctorem non infero: quia penetror mihi in eius vita testes sunt: quot samnii provinciam novērunt. Hic itaque nihil ad usum suum aliud nisi pauca apud vascula possidebat. Hinc cum longobardus quidam in eisdem apibus rapinam voluisset ingerere: prius ab eodem viro verbo correptus est: et mox per malignum spiritum ante eius vestigia veratus. Quare re factum est: ut sicut apud omnes incolas: ita etiam apud eandem barbaram gentem eius celebre

nomē haberet. Nullusq; ultra p-
sumeret eius cellā nisi humiliter in-
trare. Sepe vō ex vicina silua ve-
nientes vrsi apes eius comedere ni-
tebātur: quos ille dephensos: feru-
la quē portare manu psueuerat ce-
debat. Ante cui⁹ vbera immanissime
bestie rugiebāt ⁊ fugiebāt. Et q̄ gla-
dios formidare vix poterāt: ex ei⁹
manu ict⁹ ferule ptimeſcebāt. Ihuī⁹
studiū fuit nil ī hō mūdo hēre: nil q̄re-
re: oēs q̄ ad se charitatē causa venie-
bant: ad eterne vite desideria accē-
dere solebat. Si qñ aūt quozūlibet
culpās agnosceret: nunq̄ ab incre-
patione parceret: sed amoris igne
succensus studebat in eis vehemen-
ter per linguam seruire. Consuetu-
dinem vero vicini vel longe positi
eiusdem loci accole fecerant: vt die-
bus singulis p hebdomadā vnus-
quisq; ei oblationes suas transmit-
teret: vt esset qd̄ ipse ad se venienti-
bus offerre potuisset. Quodā vero
tempore possessor quidā carterius
nomine īmūdo desiderio deuict⁹
quādam sanctimoniale seminā ra-
puit: sibiq; illicito matrimonio cō-
iunxit. Qd̄ mox vt vir domini co-
gnouit: ei p quos potuit que fuerat
dignus audire mādauit. Cūq; ille
sceleris sui cōsciū timeret: atq; ad
virum dei nequaquā accedere psume-
ret: ne forte ipsū aspe vt delinquē-
tes solebat increparet: fecit oblatio-
nes suas: easq; inter aliorum obla-
tiones misit: vt eius munera saltem

nesciēdo susceperet. Sed cum corā
eo fuissent oblationes omniū depoz-
tate: vir dei tacitus sedit: sigillatim
omnes psiderare studuit: ⁊ omnes
alias eligēs atq; seorsum ponens:
oblationes quas idē carcerius trās-
miserat per spiritū cognouit: spre-
uit ⁊ abiecit dicens. Ne ⁊ dicite ei.
Oblationē suam omnipotenti deo
abstulisti: ⁊ mihi tuas oblationes
trāsmittis? Ego tuas oblationē nō
accipio: qz suā abstulisti deo. Qua
ex re actū est: vt p̄sentes quoq; ma-
gnus timor inuaderet: cum vir do-
mini tā sciēter de absente iudicaret.

Ultos horū suspico? Petr⁹.
martyrium subire potuisse:
si eos tps persecutionis inuenisset.

Uo sunt petre mar? Grego.
tyrii genera vnus in occulto:
alterū quoq; ī publico. Nam si pse-
cutio desit exteri⁹: martyrii meritū
in occulto est: cū virtus ad passionē
prompta flagrat in aīo. Quia enī
esse possit ⁊ sine apta passione mar-
tyrium: testat in euāgelio domin⁹
qui cēbedei filiū adhuc p̄ infirmi-
tate mētis: maiora sessionis loca q̄-
rentibus dicit. Potestis bibere cali-
cem quē ego bibiturus sum? Cui vi-
delicet cum respōderēt possumus:
vtrisq; ait. Calicem quidez meū bi-
betis: sedere autē ad dexterā meā
vel sinistrā: nō est meū dare vobis.
Quid autē calicis nomen: nisi pas-
sionis poculū signat? Et cū nimirū
constet quia iacobus in passione oc-

cubuit: iohānes vero in pace eccle-
sie quieuit: incūctanter colligit esse
sine apta passione martyriū: quā-
do et ille calicem domini bibere di-
ctus est: qui ex psecutione mortu-
us nō est. De his autē talibus tantisq;
viris quorū supius memoriā feci:
cur dicamus: qd si psecutionis tem-
pus existeret: martyres esse potuis-
sent? Qui occulti hostis insidias to-
lerātes suosq; in hoc mūdo aduer-
sarios diligētes: cunctis carnalib;
desiderijs resistentes: p hoc qd se in
corde omnipotēti deo mactauerūt
etia; pacis tēpore martyres fuerūt
duz nostris modo tēporibus viles
quoq; et secularis vite psonas: de
quibus etia; nihil celestis glorie p-
sumi posse videbātur: obozta occa-
sione cōtingit ad coronas martyriū
peruenisse.

De quadragi-
ta rusticis p eo qd carnes comede-
re imolaticias noluerunt: a longo-
bardis occisi sunt. Cap. xxvij.

Am ante hos fere quindeciz
annos sicut ipsi testātur qui
presentes fuerūt: quadraginta ru-
stici a lōgobardis capti: carnes im-
molaticias comedere cōpellebant.
Qui cum valde resisterēt: et contin-
gere cibum sacrilegū nolent: cepe-
runt longobardi qui eos tenuerāt:
nisi immolaticia comederēt eis mor-
tem minari. At illi eternā potius qm
presentez vitā ac transitoriā dilige-
tes fideliter p̄sistētes: atq; in sua cō-
stantia simul oēs occisi sunt. Quid

itaq; nisi vitā martyres fuerūt: qd
ne vetitū comedēdo conditorē suū
offenderēt: elegerūt gladijs vitam
finire?

De multitudine capti-
uoz p eo qd adorare caput capre
noluerūt occisorū. Ca. xxviii.

Idem quoq; tpe duz fere q-
dringētos captiuos alio lon-
gobardi tenuissent: more suo imo-
lauerunt caput capre diabolo. Hoc
ei currētes p circuitū certamine ne-
fando dedicātes. Cumq; illud ipsi
pri^{us} summissis cervicib; adorarēt:
eos quoq; quos ceperāt hoc ado-
rare piter cōpellebāt. Sz ex eisde;
captiuis maxia multitudo magis
eligētes moriēdo ad vitā imortalez
tendere: qm adorādo vitā mortalez
tenere: obtēperare iussis sacrilegis
noluerūt. Et cervicē quē semp crea-
tori flexerūt: creature inclinare con-
tempserūt. Unde factū ē vt hostes
qd eos cepant graui iracūdia accēsi
cūctos gladijs interficerēt: quos in
errore suo participes non haberēt.
Quid ergo mirū si erūpente psecu-
tiōis tpe illi martyres eē potuerūt:
qd in ipsa quoq; pace ecclesie semet-
iplos semp affligēdo angustā mar-
tyriū tenuerūt viā: qm irruēte psecu-
tiōis articulo bi etiā meruerūt mar-
tyriū palmas accipe: qd in pace eccle-
sie latas hui^{us} seculi vias seq; videbā-
tur. Nectn hoc qd de eisde; electis
viris dicim^{us}: de cūctis iam qsi in re-
gula; tenem^{us}. Nam cū psecutiōis
apre tps ingruit: sicut pleriq; subire
f. liij

martyriūz possunt: qui esse in pace ecclesie despicabiles vident: ita nō nunq̃ in debilitatis formidinē corruunt: qui in pace prius ecclesie fortiter stare credebatur. Sed eos de quibus prediximus fieri martyres potuisse fideliter fatemur: quia hoc iam ex eorum fine colligimus. Cadere enī nec in apta p̃secutione poterant hi de quibus cōstat: qz vsqz ad finē vite in occulta animi virtute perstiterunt. **Petrus.**

Afferis ita est: sed sup̃ indignos nos diuine misericordie dispensationem miroz: quia longobardorum seuitiam ita moderat: vt eorū sacerdotes sacrilegos: qui esse se fidelīz quasi victores vidēt: orthodoxos fidem p̃sequi minime permittat. **De arriano ep̃o cecato. Cap. xxix. Gregorius.**

De petre facere plerūqz conati sunt: sed eorū seuitie miracula sup̃na restiterūt. Unde vnū narro quod p̃ bonifaciū monasteriū mei monachū: q̃ vsqz ante quadriennium cum longobardis fuit: adhuc ante triduum agnoui. Cum ad spoletanā vr̃bem longobardorū episcopus scilz arrianus venisset: z locus illic vbi solēnia sua ageret: nō haberet: cepit ab eius ciuitatis episcopo ecclesiam petere: quā suo errori dedicaret. Qd̃ dum valde episcopus negaret: idē qui venerat arrianus episcopus: beati pauli apostoli illic ecclesiam cōminis sitam:

se die altero violenter intraturū esse professus est. Quod eiusdem ecclesie custos audiens: festinus cucurrit: ecclesiā clausit: z seris muniuit. Facto autē vespere: lampades omnes extinxit: seqz in interioribz abscondit. In ipso autem subsequenti lucis crepusculo: arrianus ep̃s collecta multitudine aduenit: clausas ecclesie ianuas effringere paratus. Sed repente cūcte simul regie diuinitus concusse: abiectis longius seris apte sunt: atqz cum magno sonitu omnia ecclesie claustra patuerunt. Effuso desup̃ lumine: omnes que extincte fuerāt lampades accēse sunt. Arrianus vero episcopus qui vim facturus aduenerat: subita cecitate percussus est. Atqz iāz alienis manibus ad suū habitaculū reductus. Quod dum longobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent: nequaqz vltērius p̃sumperunt catholica loca temerare. Ad diro etenim modo res gesta est: vt qz eiusdez arriani causa lampades in ecclesia beati pauli apostoli fuerāt extincte: vno eodēqz tempore z ip̃e lumen perderet: z in ecclesia lumen rediret.

De arrianorū ecclesia que in romana vr̃be catholica cōsecratione dedicata est. Cap. xxx.

Ed neqz hoc silē qd̃ ad eiusdem arriane hereseos damnationem: in hac quoqz vr̃be ante biennium pietas superna monstra

uit. Ex his quippe que narro aliud
populus agnovit: aliud autem sa-
cerdos et custodes ecclesie se audis-
se: se vidisse testantur. Arrianorum
ecclesia in regione vrbis huius que
subora dicitur: cum clausa usque ante
biennium remansisset: placuit ut in
fide catholica introductis illic beati
sebastiani et beate agathe martyrum re-
liquis dedicari debuisset: quod et factum
est. Nam cum magna multitudine
populi venientes: atque omnipotenti
domino laudes canentes eandem
ecclesiam ingressi sumus. Cumque in
eas missarum solennia celebraretur:
et pre eiusdem loci angustia se popu-
li turba comprimeret quidam ex his qui
iuxta sacrarium stabant: porcum subi-
to intra suos pedes huc illucque dis-
currere senserunt. Quorum unus-
quisque sentiret: et iuxta se stantibus
indicaret: idem porcus ecclesie ia-
nuas petiit: et omnes per quos tran-
sire in admiratione commovit. Sed
videri non potuit: quamvis sentire po-
tuisset. Quod idcirco divina pietas
ostendit: ut cunctis pateficeret quia
de loco eodem immundus habita-
tor exiret. Peracta igitur missarum
celebratione recessimus: sed adhuc
nocte eadem magnus in eiusdem eccle-
sie tectis strepitus factus est: ac si in
eis aliquis errando discurreret. Se-
quenti autem nocte: gravior soni-
tus excrevit. Cum subito tanto ter-
rore insonuit: ac si illa omnis eccle-
sia a fundamentis fuisset eversa: et

protinus recessit: ac nulla illic ulte-
rius inquietudo antiqui hostis ap-
paruit: sed per terroris sonitum quem
fecit: innotuit a loco quem diu tenuer-
at: quem coactus exhibat. Post pau-
cos vero dies in magna serenita-
te aeris super altare eiusdem eccle-
sie nubes celitus descendit: superque illud
velamine operuit: omnemque ecclesiam
tanto terrore ac suavitatis odore re-
plevit: ut patetibus ianuis nullus
illuc presumeret intrare. Et sacer-
dos atque custodes: vel hi qui ad ce-
lebranda missarum solennia venerant
rem videbant: ingredi minime pote-
rant: et suavitatem mirifici odoris
traherent. Die vero alio cum in ea lam-
pades sine lumine dependerent: emis-
so celitus lumine sunt accense. Atque
post paucos iterum dies: cum exple-
tis missarum solenniis extinctis lam-
padibus: custos ex eadem ecclesia
egressus fuisset post paululum intra-
vit: et lampades quas extinxerat lu-
centes repperit: quas negligerenter
extinxisse se credidit: atque eas iam
solicitus extinxit. Qui exiens eccle-
siam clausit: sed post horarum trium
spatium regressus: lucetes iam lam-
pades quas extinxerat invenit. Ut
videlicet ex ipso lumine apte claresce-
ret: quod locus ille de tenebris ad lu-
men venisset. Petrus.

Et si iam in magnis tribulatio-
nibus sumus positi: quod tamen
a conditore nostro non sumus om-
nino despecti: testantur ea que audio

stupēda eius miracula. Gregori⁹.

Clāuis sola ea que in italia
gesta sunt narrare decreuerā
vis ne tamen vt pro ostēdenda eius
dem arriane hereseos dānatione:
transeamus verbo ad hispaniam:
atq; inde per africanā ad italiaz re
deamus? Petrus.

Erge quo libet: naz letus du
cor: letus reducor.

De herminigildo rege liuinigildi
vuisigotharū regis filio p fide ca
tholica ab eodem patre suo occiso.

Sicut Cap. xxxi. Gregori⁹.

multorū qui ab hispaniarū
partibus veniūt relatione cogno
uimus. Super herminigildus rex
liuinigildi regis vuisigotharum fi
lius: ab arriana heresi ad catholi
cam fidem viro reuerētissimo lean
dro hispolitano episcopo: dudum
mihi in amicitijs familiariter iūcto
predicādo puerfus est. Quē pater
arrianus vt ad eādē heresim re
diret: et pmijs suadere et minis ter
rere conatus est. Cumq; ille cōstan
tissime respōderet: nūq̃ se veram
fidem posse relinquere quā semel
cognouisset: iratus pater eū priua
uit regno: rebusq; oibus expolia
uit. Cūq; nec sic virtutē mētis illi⁹
emollire valuisset: in arta illū custo
dia cōcludens: colluz manusq; illi⁹
ferro religauit. Cepit itaq; idē her
minigildus rex iuuenis terrenū re
gnū despiciēs: et forti desiderio ce
leste querēs: in cūcijs iacere vinca

latus: oipotentī deo ad cōfirmādū
in se pces effundere. Tātoq; subli
mius gloriā transeūtis mūdi despi
cere: quāto et religat⁹ agnouerat:
nil fuisse qd potuisset auferri. Su
perueniēte aut pascalis festiuitatis
die: in tēpeste noctis silētio ad eum
pater pfidus arrianū ep̃m misit: vt
ex eius manu sacrilega psecratiōis
cōmunionē pciperet: atq; per hoc
ad patris gratiam redire mereret.
Sed vir deo dedit⁹: arriano ep̃o
yeniēti exprobrauit vt debuit: eius
q; a se perfidiā dignis increpatio
nibus reppulit. Quia etsi exteri⁹ ia
cebat ligatus: apud se tamē in ma
gno mētis culmine stabat securus.
Ad se itaq; reuerso ep̃o arrian⁹ pa
ter infremuit: statimq; suos appa
ritores misit: qui cōstantissimū cō
fessores dei illuc vbi iacebat occide
rent. Quod factū est. Naz mox vt
ingressi sunt: securis in cerebro illi⁹
infigentes: vitam corporis abstule
runt. Hocq; in eo valuerūt p̃m̃ere
qd ipse quoq; qui perēptus est: in
se cōstituerat desperisse. Sed pro
ostendēda vera eius gloria: supna
quoq; nō defuere miracula. Nam
cepit in nocturno silētio psalmodie
cantus ad corpus eiusdem regis et
martyris audiri. Atq; ideo veraci
ter regis: quia martyris. Quidam
etiam fuerūt qui dicerēt qd illic no
cturno tempore accense lampades
apparebāt. Unde factū est quate
nus corpus illius videlz martyris:

iuste a cunctis fidelibus venerari debuisse. Pater vero perfidus et paritida commotus penitentia hoc fecisse se doluit: nec tamen usque ad obtinendam salutem. Nam quod vera esset catholica fides agnouit: sed gentis sue timore perterritus: ad hanc pervenire non meruit. Qui oborta egritudine ad extrema perductus: leandro episcopo quem prius vehementer afflicerat: recharedum regis filium quem in sua heresi relinquebat commendare curavit. Ut in ipso quoque talia faceret qualia in fratre illius suis exhortationibus fecisset. Qua videlicet commendatione expleta: defunctus est. Post cuius mortem recharedus non patrem perfidum sed fratrem martyrem sequens: ab arriane hereseos pravitate conversus est. Totamque vniusthorarum gentem ita ad veram perduxit fidem: ut nullus in suo regno militare permetteret: qui regno dei hostis existere per hereticam perfidiam non timeret. Nec mirum quod vere fidei predicator factus est: quod frater et martyr. Cuius hunc quoque merita adiuvant: ut ad omnipotentis dei gremium tam multos reducat. Qua in re considerandum nobis est: quod totum hoc agi nequaquam posset si berminigildus rex pro veritate mortuus non fuisset. Nam sic scriptum est: nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fructum affert. Hoc fieri videmus in membris quod

factum scimus in capite. In vniusthorarum etenim gente unus est mortuus ut multi viverent. Et dum unum granum fideliter cecidit: ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit.

Es mira et vobis Petrus. stupenda temporibus.

De episcopis africanis qui pro defensione catholice fidei abscissis ab arrianis vandalis radicibus linguis nullum locutionis solite usum amiserunt. Cap. xxii. Gregorius.

Ustiniani quoque augusti temporibus: dum contra catholicorum vitam exorta a vandalis arriana persecutio in africa vehementer insaniret: quidam in defensione veritatis episcopi fortiter persistentes: ad medium sunt deducti. Quos vandalarum rex verbis ac muneribus flectere ad perfidiam non valens: tormentis frangere posse se credidit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret: nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent: ne tacendo forsitan consensum se viderent. Raptus in furore reorum linguas abscidi radicibus fecit. Res mira et multis nota senioribus: quod ita post pro defensione veritatis etiam sine lingua loquebantur: sicut prius per linguam loqui consueverant.

Grandum valde et vehementer stupendum. Gregorius.

Scriptum quippe petre est de unigenito summi patris. In principio erat verbum et verbum erat apud deum: et deus erat verbum.

Nisi granum fuerit

De cuius etiam virtute subiūgitur.
Omnia per ipm facta sunt: & sine
ipso factum est nihil. Quid igitur
miramur: si vba edere sine lingua
potuit verbū: quod linguam fecit?

Lacet qđ dicis. Petrus.

It itaq; p̄fugi Gregorius.

ad constantinopolitanā vrbe
venerūt: eo tempore quo pro explē
dis respōsis ecclesie ad p̄cipē ipse
transmissus sum: seniores quēdam
episcopū repperi: qui se adhuc eoꝝ
ora sine linguis loquentia vidisse se
testabatur: ita vt aptis oribus cla
merent. Ecce videte qđ linguas nō
habemus: & loquimur. Videbatur
enim a respiciētibz vt ferebant: qđ
abscissis radicibus quodāmodo lin
guis quasi quoddā baratrum pate
bat in gutture: & tamen ore vacuo
plena ad integrū verba formaban
tur. Quorum illic vnus in luxuriā
lapsus: mox priuatus est dono mi
raculi. Recto videlz dei omnipotē
tis iudicio. Ut qui carnis continen
tiā seruare neglexerat: sine lingua
carnea nō haberet verba virtutis.
Sed hec nos p̄ arriane hereseos
damnatione dixisse sufficiat: nunc
ad ea que nuper in italia gesta sunt
signa redeamus.

De eleutherio suo dei: quot sunt
cōpunctionis genera. Ca. xxxiiij.

Sed autem cuius supius me
moriam feci eleutherius pa
ter monasterij beati euāgeliste mar
ci: qđ in spoletane vrbis pomerijs

situs est: diu mecū est in hac vrbe in
meo monasterio cōuersatus: ibiq;
defunctus est: quē sui discipuli fere
bant orādo mortuū suscitasse. Vir
autem tāte simplicitatis erat ac cō
punctionis: vt dubiū nō esset qđ ille
lachryme ex tam humili simpli. iā
mēte edite: apud omnipotentē do
minum multa obtinere potuissent.
Huius ego aliqđ miraculū narro
qđ inquisit' mihi simpliciter & ipse
fatebatur. Quadā nāq; die dū iter
carperet: facto vesp̄e cum ad seden
dum locus deesset: in monasteriū
virginū deuenit. In quo quidam
paruulus puer erat: quē malignus
spūs oī nocte vexare consueuerat.
Sed sanctimoniales femine vt vi
rum dei susceperūt: eū rogauerūt
dicētes. Tecum pater puer iste huc
nocte maneat. Quē ipse benigne su
scipit: secūq; eum nocte eadez iace
re p̄misit. Facto autem mane cepe
runt sanctimoniales femine eundē
patrem vigilanter inquirere: si qđ
puer quē dederāt nocte eadem fecis
set. Qui miratus cur ita requirerēt
respōdit. Nihil. Tunc ille eiusdem
pueri innotuerūt causam: & qđ mali
gnus spūs nulla ab eo nocte recede
ret indicauerunt: summope postu
lantes vt hunc secū ad monasteriū
tolleret: qđ iam vexationē illius vi
dere ipse nō poterāt. Consensit se
nex: puerq; ad monasteriū adduxit.
Qui cū multo tpe i monasterio fuisset:
atq; ad hūc antiqu' hostis acce

sine linguis

dereminime psumsisset: eiusdeze se-
nis animus de salute pueri immo-
deratus p leticia tacitus est. **Q**uod
coram positus fratribus dixit. Fra-
tres: diabolus sibi cum illis sorori-
bus iocabatur. Et vero vbi ad ser-
uos dei ventum est ad hunc puerum ac-
cedere non psumpsit. Post qua voce
hora eadem ac momento: idem puer
coram cunctis fratribus diabolo se
inuadente veratus est. Quo viso se-
nex se protinus in lamentum dedit.
Quem dum lugentes diu fratres co-
solari voluissent: respondit dicens.
Credite mihi: quod in nullius vestruz
os hodie panis ingrediet: nisi puer
iste a demonio fuerit ereptus. Tunc
se in oratione cum cunctis fratribus
stravit: et eousque oratum est: quousque
puer a veratione sanaretur. Qui et
tam perfecte sanatus est: ut ad hunc
malignus spūs accedendi ausum ul-
terius non haberet. **Petrus.**

Redo quod ei elatio pua subre-
pserat: eiusque discipulos om-
nipotes deus facti illius voluit esse
adiutores. **Gregorius.**

Ta est. Nam pondus mira-
culi solus portare non potuit:
diuisit hoc cum fratribus et porta-
uit. Illius viri oratio quate virtu-
tis esset: in me ipso exptus sum.
Nam cum quoda tempore in mona-
sterio positus: incisione vitalium pa-
terer: crebrisque angustiis p horarum
momenta ad exitum propinquare:
qua medici molestia greco eloquio

sinopim vocat: et nisme frequenter
fratres cibo reficeret: vitalis mihi
spūs funditus intus intercidi vide-
retur: pascalis superuenit dies. Et
cum sacratissimo sabbato in quo oēs
et pueri paruuli ieiunant: ego ieiuna-
re non possem: cepi plus merore quam
infirmirate deficere. Sed tristis ani-
mus consiliis citius inuenit: ut eun-
dem virum dei secreto in oratorio
ducere: eumque peterem quatenus mihi
ut die illo ad ieiunandum virtus da-
retur: suis apud omnipotentem do-
minum precibus obtineret. Quod factum
est. Nam mox ut oratorium ingressi
sumus: a me humiliter postulatus
se se cum lachrymis in oratione de-
dit: et post paululum completa oratione
erexit. Sed ad vocem benedictionis
illius virtutem tantam meus stoma-
cus recepit: ut mihi funditus a me-
moriam tolleretur cibus et egritudo.
Epi mirari quis essem: et quis fue-
rim. Quia et cum ad animam redie-
bat infirmitas: nihil in me ex his que
memineram recognoscebam. Cumque in
dispositione monasterii occupata
mens esset: obliuiscabar funditus
egritudinis mee. Sin vero ut pre-
dici rediret egritudo ad memoriā
cum tam forte me esse sentirem: mi-
rabar si non comedissem. Quia ad
vesperam veniens: tante me forti-
tudinis inueni: ut si voluissem ieiun-
ium usque ad diem alterum transferre
potuissem. Sicque factum est ut in
me probarem ea etiam de illo vera

In sabbaro
p. faculy je

Tristis ang. n.

De robore
Agem

esse: quibus et ipse inter minime fu-
issem. **Petrus.**

Uia eundem virum magne com-
punctionis fuisse dixisti: ipsas
lachrymarum vim largius adiscere
cupio. Unde queso: ut mihi quot
sunt genera compunctionis edisseras.

A multis spe Gregorius.
ciebus compunctio diuiditur:
quoniam singule; queque a penitentibus cul-
pe plangunt. Unde ex voce quoque
penitentium: hieremias ait: Diuisio-
nes aquarum deduxit oculus meus.
Principaliter vero compunctionis
genera duo sunt. Quia deum sitiens
anima: prius timore compungitur:
postea amore. Prius enim sese in la-
chrymis afficit: quia dum malorum
suorum recolit: pro his perpetui sup-
plicia eterna premetescit. At vero cum
longa meroris anxietudine fuerit
formido consumpta: quedam iam de
presumptione venie securitas nasci-
tur: et in amore celestium gaudiorum
animus inflammatur. Et qui prius
flebat ne duceretur ad supplicium:
postmodum flere amarissime inci-
pit: quia differtur a regno. Contem-
platur etenim mens qui sint illi an-
gelorum chori: que ipsa societas san-
ctorum spirituum: que maiestas inter-
ne visionis dei: et amplius planctus:
quia a bonis pereantibus deesse quod
flebat prius cum mala eterna metue-
bat. Sicque fit ut perfecta compunctio
formidinis tradat animum compun-

ctioni dilectionis. Quod bene in sa-
cra veracique historia: figurata nar-
ratione describitur: que ait: quod ara fi-
lia chaleph sedens super asinum suspi-
rauit. Cum dixit pater suus. Quid
habes? Ad quem illa respondit. Da
mihi benedictionem: terrarum australem
et arctem dedisti mihi: iunge et irri-
guam. Dedit ei pater suus irriguum
superius et irriguum inferius. Ara
quippe super asinam sedet: cum irra-
tionabilibus carnis sue moribus ani-
ma presidet. Que suspirans a patre
terram irriguam petit: quia a creato-
re nostro cum magno gemitu que-
renda est lachrymarum gratia. Sunt
namque nonnulli qui iam in dono per-
perunt libere pro iusticia loqui: op-
pressos tueri: indigentibus posses-
siones tribuere: ardorem fidei habere. sed
adhuc gratiam lachrymarum non
habent. Hi nimirum terram australem
et arctem habent: sed adhuc ir-
rigua indigent. Quia in bonis ope-
ribus positi in quibus magni atque
feruētes sunt: oportet nimis ut aut
timore supplicij: aut amore regni ce-
lestis: mala etiam que antea perpe-
trauerunt deplorent. Sed quia ut
diximus duo sunt compunctionis
genera: dedit ei pater suus irriguum
superius et irriguum inferius. Irri-
guum quippe superius accipit ani-
ma: cum sese in lachrymis celestis
regni desiderio affligit. Irriguum
vero inferius accipit: cum inferni

gratia lachrymarum

supplicia flendo p̄tinescit. Et qui
dem prius inferius ac post irrigu
um superius datur. Sed quia cō
punctio amoris dignitate p̄minet:
necesse fuit ut prius irriguum supe
rius: et post irriguū inferius cōme
morari debuisset.

Petrus.
Lacet quod dicis. Et post
q̄ hunc venerande vite e
lentherium huius meriti fuisse di
xisti: libet inquirere si nunc in mun
do esse credendum est aliquos ta
les?

Gregorius.
De amantio presbytero provin
cie tuscie. Cap. xxxiii.

Lozidius libertie ecclesie epi
scopus: cuius veritatis atq;
sanctitatis est: dilectioni tue inco
gnitum non est. Hic mihi apud se
esse presbyterum quendam aman
tium nomine: precipue simplicita
tis narrauit virum: quem hoc ha
bere virtutis perhibet: ut aposto
lorum more manum super egros
ponat: et salutem restituat. Et que
libet vehemens egritudo sit: ad ta
ctum illi⁹ abscedat. Quez hoc etiā
habere miraculi adiūxit: quia si in
quolibet loco quāvis immanissime
asperitatis serpentem reppererit:
mor ut eum signo crucis signaue
rit extinguit: ita ut virtute crucis
quē vir dei digito ediderit: disru
ptis visceribus moriatur. Quem
si quando serpens in foramine fu
gerit: signo crucis os foraminis

benedicit: statimq; ex foramine ser
pens iam mortuus trahitur. Quez
tante virtutis virum ipse etiam vī
dere curavi: eumq; ad me dedu
ctum in infirmorum domum pau
cis diebus manere volui: vbi si qua
adesset curatiōis gratia: citius pro
bari potuisset. Vbi autem quidam
inter egros alios mentecaptus ia
cebat: quem medici greco vocabu
lo freneticum appellant. Qui cum
nocte quadam magnas voces insa
nus ederet: cunctosq; egros imne
sis clamoribus perturbaret: ita ut
nulli illic capere somnusliceret: fie
bat res valde mirabilis: quia vnde
vnus male: inde omnes deterius
habebant. Sed sicut prius a reue
rentissimo florido episcopo qui tūc
cum predicto p̄sbytero illic pariter
manebat: et post a puero qui nocte
eadem egro serviebat subtiliter a
gnoui: idem venerabilis p̄sbyter
de proprio stratu surgens: ad lectū
frenetici silenter accessit: et sup eum
positis manibus oravit. Adorq;
illum melius habentem tulit: atq;
in superiora domus secum ad ora
torium duxit: vbi pro eo vberius
orationi incubuit: et statim eum sa
num ad lectum proprium reduxit:
ita ut nullas vltius voces ederet:
neq; egrotorum quēpiam aliqui
bus clamoribus turbaret. Nec
iam egritudine auxit alienam: qui
perfecte reciperat mentem suam.

De mīnīca
māno p̄p̄

Ex quo eius vno facto didicimus:
ut de eo illa oia audita crederem?

A gna vite edificatio Petr?
ē videre viros mira facientes
atq; in cimbis suis hierusalē cele-
stem in terra conspiciere. Gregori?

De maximiano syracusane ciui-
tatis episcopo. Cap. xxxv

Eq; hoc silēdū puto: qd om-
nipotens deus maximianuz
famulū suū nunc siracusanū epi-
scopū: tunc autem mei monasteriū
patrem dignatus est monstrare mi-
raculum. Illam dum iussione pon-
tificis mei in constantinopolitane vr-
bis palatio responsis ecclesiasticis
deseruire: illic ad me idem venera-
bilis maximian? charitate exigēte
cū fratribus venit. Qui cum ad mo-
nasteriū meū romā rediret in mari
adriatico nimia tempestate depre-
hensus: inestimabili ordine atq; in-
usitato miraculo: erga se cunctosq;
qui cū eo aderāt omnipotentis dei
z iram cognouit z gratiā. Nam cū
in eorum mortem ventorū nimietā-
tibus eleuati fluctus sentirent: ex
nane clauī perditū arbor abscisa est
vela i vndis proiecta: totūq; vas
navis quasiatum nimis fluctibus
ab omni fuerat sua cōpage dissolu-
tum. Rimis itaq; patētib; intra-
uit mare: atq; vsūq; ad supiores
tabulas impleuit nauem: ita vt nō
tam navis inter vndas: qm vnde ias
intra nauem esse viderentur. Tunc
in eadem naui residētes: nō tam ex

morte vicina: sed ex eius p̄sentia
ac visione turbati: omnes sibimet
pacem dederunt: corpus z sangui-
nem redēptoris acceperūt: deo se
singuli cōmēdantes: vt eorum ani-
mas benigne susciperet: quorū cor-
pora in tam paūda morte tradide-
rat. Sed omnipotēs deus qui eo-
rum mentes mirabiliter tenuit: eo-
rum quoq; vitam mirabilis serua-
uit. Nam diebus octo navis eadē
vsq; ad superiores tabulas aquis
plena: iter p̄prium peragens ena-
tauit: nono autē die: in chotronen-
sis castri portū dducta est. Ex qua
exierunt omnes incolumes: qui cū
predicto venerabili viro maximia-
no nauigabāt. Cumq; post eos ipe
quoq; fuisset egressus: mox in eū-
dem portus p̄fundū navis dimer-
sa est: ac si illis egredientibus p̄pō-
dere subleuatione caruisset. Et que
plena hominibus i pelago aquas
portauerat atq; natauerat: maxi-
miano cū suis fratribus recedente
aquis sine hominibus in portu nō
valuit portare. Ut hic omnipotēs
deus ostenderet quia hanc onustā
sua manu tenuerat: que ab homi-
nibus vacua z derelicta sup aquas
non potuit manere.

De sanctulo presbytero provin-
cie nursie. Cap. xxxvi.

Ne dies quoq; fere q̄dragi-
ta: vidisti apud me eūz cuius
supius memorias feci: venerabilis
vite presbyterū sanctuluz noie: qui i

nūcia venire cōsueuerat: sed ex ea-
dem pzonincia quidaz monach us
ante triduū venit: qui grauis nūciū
meroze me ptulit: quia eūdem virū
obisse nūciauit. Huius ergo viri ⁊
non sine gemitu dulcedinis recolo:
iam tamen sine formidine virtutes
narro: q uas a vicinis eius sacerdo-
tibus mira vitate ⁊ simplicitate p-
ditis agnoui. Et sicut iter amātes
se animos hominū magnū charita-
tis secum familiaritas ausus pber:
a me plerūq; ex dulcedine coactus
ipse quoq; de his q egerat extrema
quedaz fateri cogebatur. Ihic nāq;
quodaz tēpoze cum in prelo longo-
bardi oliuas premerēt vt in oleo li-
quari debuissent: sicut iocūdi erat
vultus ⁊ animi vtres vacuū ad pre-
lum detulit: laborātesq; longobar-
dos leto vultu salutauit. Utrem p-
tulit: ⁊ iubendo potius q petendo
eum sibi impleri dixit. Sed genti-
les viri quia iam toto die frustra la-
borauerant: atq; ab oliuis exigere
oleum torquēdo nō poterāt: verba
illius moleste susceperūt: eūq; iniu-
rijs īsectati sūt. Quibus vir dei le-
tiori adhuc vultu respōdit. Sic me
oneretis vt istum vtrē sanctulo im-
pleatis: ⁊ sic a vobis reuertē. Eū-
q; ⁊ illi ex oliuis oleum defluere nō
cernerent: ⁊ virum dei ad implen-
dum vtrē sibi īsistere viderēt: ve-
hemēter accensi: maiorib; hūc ver-
borū ꝓtumelijs detestari ceperūt.
Vir autē dei vidēs q ex prelo oleū

nullo modo exiret: aquaz sibi dari
petūt: quā cūctis videntibus bene-
dixit: atq; ī prelo suis manibus ia-
ctauit. Ex qua ꝓtinus benedictiōe
tanta vbertas olei erupit: vt longo-
bardi qui ꝓius diu incassum labo-
rauerāt: nō solum sua vascula oia:
sed vtrē quoq; quē vir dei detule-
rat implerēt: gratias agerēt q; bis
qui oleū petere venerat: benedicē-
do dedit quod postulabat.

Lio quoq; tēpoze vehemens
vbicq; fames īcubuerat: ⁊ bea-
ti laurētij martyris ecclesia a lōgo
bardis fuerat incēsa. Quaz vir dei
restaurare cupiens: multos artifi-
ces ac plures subministrātes opa-
rios adhibuit: quibus necesse erat
vt quotidiani sumpt⁹ laborātibus
sine dilatione preberētur: sed exigē-
te eiusdem famis necessitate panis
defuit. Leperūt laborātes īstāter
victum querere: quia vires ad labo-
randū pre inopia nō habebāt. Qd
vir dei audiēs: eos verbis cōsola-
batur: foris ꝓmittēdo qd deerat:
sed ipse grauiter anxiebatur intus:
exhibere cibum nō valens quē ꝓ-
mittebat. Cum vero huc illucq; an-
xius pgeret: deuenit ad clibanū in
quo vicine mulieres ꝓdie coxerāt
panes: ibiq; incuruat⁹ asperit: ne
fortasse panis coquētibus remāsis-
set. Cum repente panē mire magni-
tudinis atq; insoliti cādoris īuenit.
Quem tulit quidem: sed deferre ar-
tificibus noluit: ne forte alien⁹ esse t

et culpam velut ex pietate perpetrasset.
Per vicinas itaque hunc mulieres de-
tulit: cumque omnibus ostendit: ac ne
cui eorum remansisset inquisiuit. Quos
autem que pridie panem coxerant su-
um esse negauerunt. Atque panes su-
os se integro numero a cibano re-
tulisse professi sunt. Tunc letus vir do-
mini prexit ad multos artifices cum
vno pane: ut omnipotenti deo grati-
as agerent ammonuit: et quod eis annona
prebuerat indicauit: eisque ad refectio-
nem protinus inuitatis inuentum pa-
nem apposuit. Quibus sufficienter
pleneque satiatis: plura ex eo quam ipse
panis fuerat: fragmenta collegit:
que die quoque altero eis ad refecti-
onem intulit: sed id quod ex fragmen-
tis superat: ipsa quoque quam apposita fu-
erat fragmenta superabant. Factumque
est: ut per dies decem omnes illi artifi-
ces atque operarii: ex illo vno pane sa-
tiati: hunc et quotidie ederent: et ex eo quoti-
die quod ediposset in crastinum super-
esset: ac si fragmenta panis illi per esum
crescerent: et cibum comedentium
ora repararent. Petrus.

Grata res atque in exemplo do-
minici operis viximenter stu-
penda. Gregorius.

Ipse petre multos de vno pa-
ne pavit per seruum suum qui ex
quinque panibus quinque milia ho-
minum satiauit per seme ipsius: quod pau-
ca seminum genera innumera segetum fru-
menta multiplicat: quod ipsa quoque semina
perduxit ex terra: et simul omnia creauit

ex nihilo. Sed ne diutius mireris quod
in virtute domini venerandus vir sanctulus
exterior fecerit: audi ex virtute domini qua-
lis interior fuit. Die etenim quadam a longobar-
dibus captus quidam diaconus tenebatur
ligatus: cumque ipsi qui tenuerant: interfice-
re cogitabant. Ad uespascente autem die
vir dei sanctulus ab eisdem longobar-
dibus petijt: ut relaxari ei que vita prece-
deret. Quod posse se facere omnino ne-
gauerunt. Cumque mortem illi deliberas-
se eos cerneret: petijt ut sibi ad cu-
stodiam tradi deberet. Cui peritum re-
derunt: Tibi quidem custodiendum cum da-
mus: sed ea conditione interposita: ut si
iste fugerit: pro eo ipse moriaris. Quod
vir domini libenter accipiens: predictum dia-
conum in sua suscepit fide. Quae nocte
media cum longobardos omnes somno
qui oppressos aspiceret: excitauit et
ait: Surge: et peritum fuge: libet te om-
nipotens deus. Sed idem diaconus promissio-
nis eius non inemor: respondit dicens: Fu-
gere peritum non possum: quod si ego fugero: pro
me sine dubio ipse morieris. Quem
vir domini sanctulus ad fugiendum compul-
sit dicens. Surge et vade: te omnipotens
deus eripiat: nam ego in manu eius sum.
Tantum in me prebit facere: quantum ipse promi-
serit. Fugit itaque diaconus: et quasi de-
ceptus in medio fideiussorum remansit.
Facto autem mane: longobardi qui diacono-
nem ad custodiendum dederant: venerunt
quem dederant petierunt: sed hunc veneran-
dus presbiter fugisse respondit. Tunc illi in-
quunt. Scis ipse melius quod iter nos con-
uenit. Seruus autem domini constanter ait.

Scio. Cui dixerunt: Boni homines:
nolumus te per varios cruciatus mori:
elige tibi mortem quam vis. Quibus vir
domini respondit dicens: In manu dei sum: ea
morte me occidite: quam occidi ipse me
promiserit. Tunc omnibus qui illuc ade-
rant longobardis placuit: ut cum capi-
te truncare debuissent: quatenus sine gra-
ui cruciatus vitam eius compendiosa mor-
te terminaret. Cognito itaque quod san-
ctulus qui inter eos prescienti reuerentia
magni honoris habebatur: occiden-
dus esset: omnes qui in eodem loco inuenti
sunt longobardi conuenerunt: sicut sunt
nimie crudelitatis: leti ad spectaculum
cucurrerunt mortis. Circumsteterunt
itaque acies. Vir autem domini in medium de-
ductus est: atque ex omnibus viris fortibus
electus est unus: de quo dubium non esset
quod uno ictu caput eius abscideret. Ve-
nerandus igitur vir inter armatos de-
ductus: ad sua arma statim cucurrit.
Quia petiit ut sibi paululum orandi licen-
tia daretur. Cui dum concessum fuisset
in terram se strauit: et orauit. Qui dum
paulo diutius oraret: hunc electus
interfecto: calce pulsauit ut surge-
ret: dicens. Surge: et flecto genua te
de cervice. Surrexit autem vir dei:
genua flectit: et cervice tetendit: sed
tenso collo eductam contra se spatam
intuens: hoc unum fertur publice di-
xisse. Sancte iohannes suscipe illam.
Tunc electus carnifex euaginatam
gladium tenens: anmissu forti in alto
brachium percussurus leuauit: sed de-
ponere nullo modo potuit. Quare

pente dirigit: et erecto in celum gla-
dio: brachium inflexibile remansit.
Tunc omnis longobardorum turba
que ad illud mortis spectaculum ad-
erat: in laudis fauore conuersa: mi-
rari cepit virumque dei venerari cum
timore. Quia profecto claruerat cuius
sanctitatis esset: et qui carnificis sui
brachium in aera ligasset. Itaque postu-
latus ut surgeret: surrexit. Postula-
tus ut brachium sui carnificis sana-
ret: negauit dicens. Ego pro eo nullo
modo orabo: nisi mihi ante ea iura-
mentum dederit: quia cum manu ista
christianum hominem non occidat.
Sed longobardus idem qui ut ita di-
cam brachium contra deum tendendo
perdiderat: pena sua exigente con-
pulsus est iurare: se christianum ho-
minem non occidere. Tunc vir dei
precepit dicens: depone manum deor-
sum. Qui statim deposuit. Atque il-
lico adiunxit. Remitte gladium in
vagina. Et statim remisit. Omnes
igitur virtutis hominem cognoscentes
bonos et inuenta que depdati fuerant
certati ei in munere offerre volebant.
Sed vir domini tale munus suscipe-
renuit: munus autem bone mercedis qui-
uit: dicens. Si mihi aliquid vultis
precedere: omnes captiuos quos habetis
mihi tribuite: ut habeam unde pro vo-
bis debeam orare. Factumque est ita: et
omnes captiui cum eo dimissi sunt:
atque superna gratia disponente cum se
vniuersi pro uno mortui obtulit: multos
a morte liberauit.

Petrus.

De brachi-
is eius
tribus

Frates valde: et quavis hac
ab alijs cognouerim: vere ta-
men fateor: quod mihi quoties narra-
tur: innouatur. Gregorius.

Ihu in hac re in sanctulo mi-
reris: sed pensa si potes quod ille
spiritus fuerit qui ei? tam simplicem mentem
tenuit: atque in tanto virtutis culmine
erexit. Ubi enim eius animus fuit: quoniam
mori pro primo tam constanter de-
creuit: et per temporali vita fratris vnus
desperit suam: atque sub gladio ceruicem
tetendit. Que ergo vis amoris illud
cor tenuit: quod mortem suam pro vnus sa-
lute proximi non expauit? Scimus cer-
te quod idem venerabilis vir sanctulus
ipsa elementa litterarum plene non noue-
rat: legis precepta nesciebat. Sed quod
plenitudo legis est charitas: legem
totam in dei ac proximi dilectione serua-
uit. Et quod foris in cognitione non no-
uerat: ei intus vivebat in amore. Et
qui nunquam fortasse legerat: quod de re-
deptore nostro iohannes apostolus di-
xit. Quoniam sicut ille pro nobis animam po-
suit: sic et nos debemus pro fratribus
animam ponere: tam sublimem aposto-
licum preceptum faciendo magis quam sci-
endo nouerat. Comparamus si placer-
et hac nostra indocta scientia illi? do-
ctam ignorantiam: ubi hec nostra iacet:
ibi illi? disciplina eminet. Nos de
virtutibus vacui loquimur: et quasi in-
ter fructifera arbusta positi: odora-
mur poma: nec māducamus. Ille
virtutum fructum carpe nouerat: quoniam
bos in verbis odorari nesciebat.

Uiduas queso te Petrus.
esse existimas: quod boni quique
subtrahuntur: et qui vivere ad edifi-
cationem multorum poterunt: aut penitus
inueniri nequeunt: aut certe omnimodo
rarescunt. Gregorius.

Alitia remanentium meret: ut
ibi qui potuisse poterant: festine
subtrahantur. Et cum mundi finis ap-
propinquat: electi tolluntur ne deter-
iora videant. Hic etenim propheta ait.
Iustus perit: et non est qui recogitet
in corde suo: et viri misericordie colli-
guntur: quod non est qui intelligat. Hinc
rursus scriptum est. Sperite ut creent
qui concutient eam. Tollite de via la-
pides. Hinc salomon ait. Tempus
mittendi lapides: et tempus colligendi.
Quo igitur mundi finis urget: eo ne-
cesse est ut vni lapides ad edificium
celestis colligantur: quatenus hierusa-
lem nostra in mensuram sue constructio-
nis excrescat. Nec tamen ita electos
omnes subtrahi credimus: ut soli in mun-
do pueri remaneant. Quia nunquam
peccatores ad lamentum penitentiae re-
direrent: si nulla essent bonorum exempla:
quod eorum mentes traherent. Petrus.

Nec minus subtrahi bonos qui-
ros: qui cateruatim piros et ma-
los video. De visione redempti
feretinae citat episcopus. La. xxxv. Grego.

Ecce de re petre nihil mireris.
Nam redemptus feretinae ciui-
tatis episcopi vite venerabilis virum qui
ante hos annos fere septem ex hoc mun-
do migravit: tua dilectio cognitus

variabilis quod

boni sunt
morsum

2. ca

3. ca

boni sunt
comiti

De v
edem
fms
vms

Anis
m

habuit. Hic sicut mihi adhuc i monasterio posito familiarit̃ iungebat. hoc qđ iohānis iunioris pdecessoris mei tpe de mūdi fine cognouerat: sicut lōge lateq; claruerat a me requisitus mihi ipse narrabat. Aiebat nāq; qđ quodā die dū prochi-
as suas ex more circūiret: peruenit ad ecclesiā bti martyris euticiij. Ad uespascente aut̃ die: stratū sibi fieri iuxta sepulchru; martyris voluit: atq; ibi post laborē q̃euit. Cū nocte media vt assererat: nec dormiebat nec pfecte vigilare poterat: s; dep̃sus vt sol; sōno g̃uabat quodā pōdere vigilās anim? : atq; an eū idē beat? martyr euticius astitit dicēs: **R**edēpte vigilas? Cui r̃ndit. **V**igilo. Qui ait. **F**inis venit vniuerse carnis. **F**inis venit vniūse carnis. **F**inis venit vniuerse carnis. Post quā autē vocē: visio martyris q̃ ei? mentis oculis apparebat euauit. Tūc vir dñi surrexit: seq; i oꝝonis lamētū dedit. **M**ox enī illa terribilia in celo secuta sūt signa: vt i aera balte atq; acies ignee ab aq̃lonis pte viderent. **M**ox effera lōgobar-
doꝝ gēs de vagina sue habitatiōis educta i nostra ceruice crassata est. Atq; humanū gen? qđ i hac terra p̃ multitudinem nūmia: q̃si sp̃ice segetis more surrexerat: succisus aruit. **M**as depopulate vrbes: euerſa castra: concremate ecclesie: destructa sūt monasteria viroꝝ atq; femiāꝝ: desolata p̃dia ab hoibus atq; ab oī

cultura destituta: in solitudine vacat terra: nullus hāc possessor inhabitat. Occupauerunt bestie loca q̃ prius multitudo hoium tenebat. Et qđ i alijs mūdi p̃tib? agat ignoro. **N**ā in hac terra in q̃ nos viuimus: finē suū mūdus nō iā nūciat: s; ostēdit. Tāto ergo nos necesse ē instātius eterna q̃rere: quāto a nobis cognoscim? velociter tp̃alia fugisse. Despi-
ciendus a nobis hic mūdus fuerat etiā si blandiret: si reb? p̃speris de mulceret aium. Et postq̃ tot flagellis p̃mit: tāta aduersitate fatigat: tot nobis q̃tidie dolores igeminat quid nobis aliud q̃ ne diligat clamat? **M**ulta aut̃ fuerāt que adhuc de electoꝝ factis narrari debuissent: sed hec silētio supprimo: qđ ad alia festino. **Petrus.**

Via multos intra scē ecclesie gremiū cōstitutos de vita aie post mortē carnis pp̃edo dubitare: q̃so vt debeas vel q̃ ex rōne suppetūt: vel si q̃ aiarū exēpla aīo occurrūt: p̃ multoꝝ edificatiōe dicere: vt hē q̃ suspicatur discant cū carne aiam non finire. **Gregorius.**

Aboriosus valde hoc op? ē: z maxime occupato aīo atq; ad alia tendētī. S; si sunt q̃bus p̃desse valeat: volūtātē meā p̃culdubio postpono vtilitati p̃rimoꝝ: z in q̃tum deo largiēte valuerō: q̃ aīa post mortē carnis viuat: s; seq̃nti s; q̃rto volumine demonstrabo.

Explicit liber Tertius.

De visione
redempti
fms de m
vniūse carnis

Anis igne
in aie p̃stet

Humāg
gemmā
notis cl

tis amplius. Quibus adhuc verbis generalē diffinitionē subinfert dicens. Cuncta subiacēt vanitati: et omnia pergunt ad vnum locum. De terra facta sunt: et in terra pariter reuertuntur. Gregorius.

Salomonis liber in quo hec scripta sunt: ecclesiastes appellatus est. Ecclesiastes autē proprie concionator dicitur. In concione vero sententia promittitur: per quam tumultuose turbe seditio comprimatur. Et cum multi diuersa sentiāt: per concionantes ratione ad vnam sententiā perducuntur. Hic igitur liber idcirco concionator dicitur: quia salomō in eo quasi tumultuantis turbe suscepit sensum: ut ea per inquisitionē dicat: que fortasse per temptationē impitā mens sentiāt. Nam quot sententiās quasi per inquisitionē mouet: quasi tot in se personas diuersorum suscipit. Sed concionator verax velut extensa manu omnium tumultus sedat: eosque ad vnam sententiā reuocat: cum in eiusdem libri termino ait. Si neminem loquendi omnes pariter audiamus. Deum time: et mandata eius observa: hoc ē omnis homo. Si enim in libro eodem per locutionem suā multorum personas non suscepit: cur ad audiendū loquēdi finē secū pariter omnes admonēbat? Quia igitur in fine libri dicit omnes pariter audiamus: ipse sibi testis est: quod in se multorum personas suscipiēs: quasi solus locutus non est. Unde et alia

sunt quae in libro eodem per inquisitionem mouentur: atque alia quae per rationē satisfaciunt: alia quae ex temptationi profert animo: atque adhuc huius mundi delectationibus dediti: alia vero in quibus ea quae rationis sunt differat: atque animū a delectatione compescat. Ibi namque ait. Hoc itaque mihi visum ē bonū: ut cōcedat quis et bibat: et fruatur leticia ex labore suo. Et longe inferius subiūgit. Melius est ire ad domum luctus: quam ad domum cōuiuii. Si enim bonū est māducare et bibere: melius fuisse videbatur ad domū cōuiuii pergere: quam ad domū luctus. Ex qua re ostenditur quod illud ex infirmantium persona intulit: hoc vero ex rationis diffinitione subiūxit. Nam ipsas prae rationis causas edisserit: et de domo luctus quae sit utilitas ostendit dicens. In illa enim finis cūctorum admonetur hominū: et viues cogitat quod futurus sit. Rursum illic scriptum est. Letare iuuenis in adolescentia tua: et paulo post subditur. Adolescentia enim et voluptas vana sunt. Qui dum hoc postmodū vanū esse redarguit quod prius ammonuisse videbatur: patenter indicat: quia illa quasi ex desiderio carnali verba intulit. Hec vero ex iudicii veritate vel ratione subiūxit. Sicut ergo delectationes prius carnaliū exprimescituris postpositis denūciat bonum esse māducare et bibere: quod tamē postmodū ex iudicii ratione repre-

hendit: cum esse melius dicit ire ad
domum luctus q̄ ad domū p̄uiui.
Et sicut letari debere iuuenē in ado-
lescentia sua quasi ex deliberatione
carnaliū pponit: et tamen postmo-
dum p̄ definitionē sentētie adolescē-
tiam et voluptatē vanam esse redar-
git: ita etiam cōcionator noster ve-
lut ex mente infirmantium humane
suspicionis sentētiā pponit dum
dicit: vnus interitus est hoīs et iu-
mentoz: et equa vtriusq̄ cōditio.
Sicut moritur homo: sic et illa mo-
riuntur. Similiter spirant oīa: et ni-
hil habet homo iumento amplius.
Qui tamē ex diffinitione rationis
suam postmodū sententiā p̄fert di-
cens. Quid habet amplius sapiēs
stulto? Et quid paup̄: nisi vt p̄gat
illuc vbi est vita? Qui igit̄ dixit ni-
hil habet homo iumento amplius:
ipse rursū definiuit: q̄ habet ali-
quid sapiēs nō solum amplius iu-
mento: sed etiam ab hoīe stulto: vi-
delz vt p̄gat illuc vbi est vita. Qui-
bus verbis primū indicat: quia ho-
minuz hic vita nō est: quā esse alibi
testatur. Habet ergo hoc amplius
iumentis: q̄ illa post mortem nō vi-
uunt: hic vero tūc viuere inchoat:
cum p̄ mortem carnis hanc visibilē
vitā cōsumat. Qui etia3 longe in-
ferius dicit. Quodcūq̄ potest ma-
nus tua facere instanter opare: q̄
nec opus: nec rō: nec sciētia: nec sa-
pientia erit apud inferos quo tu p̄-
peras. Quomodo ergo vnus inte-

ritus est hominis et iumentī: et equa
vtriusq̄ conditio? Aut quomodo
nil habet homo iumentis amplius:
cum iumenta post mortē carnis non
viuāt? Hominiū vero spūs pro ma-
lis suis opibus: post mortē carnis
ad inferos ducti: nec in ipsa morte
moriūtur: sed in vtraq̄ tam dispa-
ri sentētia demonstratur: q̄ cōciona-
tor verax et illud ex tēptatione car-
nali intulit: et hoc postmodū ex spe-
ciali veritate definiuit. Petrus.

Subet me nescisse quod requi-
siui: dū me in tāta subtilitate
contigit discere quod nesciui. Sed
queso te vt me equanimiter feras:
si ipse quoq̄ apud te more ecclesia-
stes nostri infirmantium in me p̄so-
nam suscepero: vt eisdē infirmanti-
bus p̄desse p̄pinquis: q̄si p̄ eoz
inquisitionē possim. Gregorius.

Vt condescēdentē te infirmi-
tati proximoz equanimiter
nō feras: cū paulus dicat: Omnia
oībus factus sum: vt omnes facerē
saluos? Qd̄ ipse quoq̄ dum ex cō-
descensioe charitatis egeris: i hac
re amplius venerari debes: in qua
morez egregij p̄dicatoris imitaris.

De questione anime manētis in
corpore. Cap. v. Petrus.

Uodaz fratre moriēte me p̄-
sentē fuisse cōtigit: qui repēte
dum loqueret̄ vitalē emisit flatus.
Et quē prius mecū loquentē vide-
bam subito extinctū vidi: sed eius
aīa vtrum egressa sit: an nō egressa

sit nō vidi. Et valde durum videt
vt credatur res esse: quā nullus va
let videre. **Gregorius.**

Uid mirū petre si egredientē
animā nō vidisti: quā z manē
tem in corpore nō vides. Nūquid
nam modo cū mecū loqueris: quia
videre in me nō vales animā meā:
idcirco me ex animē credis? Natu
ra quippe anime inuisibilis est: atq;
ita ex corpore inuisibiliter egredit
sicut in corpore inuisibiliter manet.

Ed vitā aie in corpo. **Petr.**
re manētis pensare possūz ex
ipsis motib⁹ corporis: qz nisi corpo
ri aia adhaereret eiusdem mēbra cor
poris moueri nō possent. Vitā ve
ro anime post carnē qbus motib⁹
qbusue opibus sit nō video: sed vt
ex rebus visibilib⁹ esse colligā qd vi
dere nō possum exposco.

Qz vita anime sicut dephēditur
ex motu mēbrorūz: sic vita aie post
corpus i sanctis pēfanda est ex vir
tute miraculorum. **Cap. vi.**

En qdē similiter: **Gregori.**
sz dissimiliter dico: quia sicut
vis anime viuificat z mouet corp⁹:
sic vis diuina implet q creauit oia:
z alia inspirādo viuificat: alijs tri
buit vt viuāt: alijs vero hoc solum
modo pstat vt sint. Quia vero esse
nō dubitas creatē z regētē: implē
tem z circūplectentē: trāscēdentē z
sustinētē: incircūspictū atq; inuisi
bilem deū: ita dubitare non debes
hūc inuisibilia obsequa habere. De

bent qppe ea q ministrāt ad ei⁹ si
militudinē tēdere cui ministrāt: vt
q inuisibili seruiūt: esse inuisibilia nō
dubitēt. Hec aut q eē credim⁹: nisi
sanctos angelos z spirit⁹ iustorū?
Sicut ergo ex motu cōsiderās cor
poris: vitā anime in corpore manētis
ppēdis animo: ita vitā aie exeūtis
a corpore ppēdere debes a summo
qz pōt inuisibiliter viuere: quā opor
tet in obsequio inuisibilis condito
ris manere. **Petrus.**

Ecce totū dicis: sed mēs refu
git credere: qd corporeis oca
lis nō valet videre. **Gregorius.**

Uim paulus apostol⁹ dicat:
est enī fides sperandarū sub
stātia rer⁹ argumētū nō apparētū
hoc veraciter dicis credi: qd nō va
let videri. Nam credi iā nō pōt qd
vi. leri potest. Ut tamē te breuiter
reducā ad te: nulla visibilia nisi per
inuisibilia vident⁹. Ecce enim cūcta
corporea oculus tui corporis aspi
cit: nec tamē ipse corporeus aliquid
corporeū videret: nisi hūc res incor
porea ad vidēdū acueret. Nā tolle
mentē q nō videtur: incassum patet
oculus q videbat. Subtrahē ani
mā corpori: remanent pculdubio
oculi in corpore apti. Si igit p se
videbant: cur discedente aia nihil
vidēt. Hic ergo collige: qz ipa qd
visibilia: nō nisi p inuisibilia viden
tur. Bonamus quoq; ante oculos
mētis edificare domū: imēlas mo
les leuare: pendere magnas in mē

chinis colūnas: quis queso te hoc opus opatur: corpus visibile quod illas moles manibus trahit: an inuisibilis aīa quā viuificat corp⁹? Tolle enī quod nō videt in corpore: et mortua immobilia remanēt ficta que moueri videbantur visibilia corpora metallorum. Qua ex re pensandū est: quia in hūc quoque mundū visibile nihil nisi per creaturā inuisibilem disponi potest. Nam sicut omnipotens deus aspirando vel implendo ea quae rationi subsistūt: et viuificat et mouet inuisibilia: ita ipsa quoque visibilia implendo mouet: atque sensu viuificant carnalia corpora quae videntur.

Stis fateor allega- Petr⁹.
tionibus libeter victus: prope nulla iam esse haec visibilia existimare compello: qui prius in me infirmam psonas suscipiens: de inuisibilibus dubitabam. Itaque placent cuncta que dicis: sed tamen sicut vitam aīe in corpore manētis ex motu corporis agnosco: ita vitam aīe post corpus aptis quibusdam rebus attestantibus agnoscere cupio. Gregori⁹.

Ac in re si cor paratū tue dilectionis inuenio: in allegatione minime laboro. Nunquidnam sancti apostoli et martyres christi pscntes vitam despicerent: in morte carnis animas ponerent: nisi certiorē animarum vitam subsequi scirent? Tu vero ipse inquires: quia vitam aīe in corpore manētis ex motibus corporis agnoscis: et ecce hi qui aīas

in morte posuerūt: atque animarū vitam post mortē carnis esse crediderunt: quotidianis miraculis corruscant. Ad extincta namque corpora eorum viuentes egri veniūt et sanantur: periuri veniūt et demonio vexantur: demoniaci veniūt et liberantur. Leprosi veniunt et mūdantur: deferuntur mortui et suscitantur. Pensa itaque eorum anime qualiter viuunt: illic ubi viuūt: quorū hic et mortua corpora in tot miraculis viuūt. Singit vitam anime manentis in corpore deprehēdis ex motu membrorum: cur nō perperdis vitam anime post corpus etiam per ossa mortua in virtute miraculorū? Petrus.

Ulla ut opinor huic allegationi ratio obsistit: in qua ex rebus visibilibus cogimur credere quod non videntur.

De egressib⁹ animarū. La. vii.

Aulo superius Gregorius.

questus es morietis cuiusdam egrediētem te animas non vidisse: sed hoc ipsum iam culpe fuit: quod corporeis oculis rem videre inuisibilem quesisti. Nam multi nostrorum mētis oculum fide pura et vberi ratione mūdantes: egrediētes e carne animas frequēter viderunt. Unde mihi nūc necesse est vel qualiter egrediētes anime viue sint: vel quanta ipse dum egrederetur viderint enarrare: quatenus fluctuanti animo quod plene ratio nō valet: exempla suadeant.

Sic ex
millo
ex m
demon

De egressu germani capuani epi
scopi. Cap. viii.

Secundo namque huius opis
libro iam prefatus sum: quod vir
venerabilis benedictus sicut a fide
libus eius discipulis agnoui: longe
a capuana urbe positus: germani
eiusdem urbis epi aiam: nocte me-
dia in globo igneo ad celum ferri ab
angelis asperit. Qui eadem quoque
ascendentem aiam intuens: metis la-
xato sinu: quasi sub vno solis radio
cunctum in suis oculis mundum col-
lectum vidit.

De egressu anime speciosi mo-
nachi. Cap. ix.

Isdem quoque discipulis illi
narratibus didici: quod duo no-
biles viri atque exterioribus studiis
eruditi germani fratres: quorum vnus
speciosus alter vero gregorius di-
cebatur: eius se regule in sancta co-
nversatione tradiderunt. Quos idem
venerabilis pater in monasterio: quod
iuxta terracinensem urbem construxe-
rat fecit habitare. Qui multas qui-
dem pecunias in hoc mundo posse-
derant: sed cuncta pauperibus pro ani-
marum suarum redemptione largiti sunt:
et in eodem monasterio permanserunt.
Quorum vnus scilicet speciosus dum
pro utilitate monasterii iuxta capua-
nam urbem missus fuisset: die quadam
frater eius gregorius cum fratribus
ad mensam sedes atque conuiscens pro
spiritus subleuatus asperit: et vidit
speciosi germani sui animam tam lon-

ge a se positi de corpore exire. Quod
mox fratribus indicauit: et cucurrit:
iamque eundem fratrem sepultum re-
perit: quem tamen ea hora qua vide-
rat exisse de corpore inuenit.

De aia inclausi cuiusdam. Cap. x.

Uidam autem religiosus atque
fidelissimus vir: adhuc mihi
in monasterio posito narrauit: quod
aliqui de siciliensibus partibus nauigio ro-
manis petentes: in medio mari positi
cuiusdam serui dei qui in famulo fue-
rat inclusus: ad celum ferri animas
viderunt. Qui descendentes ad terram
causamque an ita esset acta perscruta-
tes: illo die inuenerunt obisse dei fa-
mulum: quod hunc ad regna celestia
ascendisse cognouerunt.

De egressu anime spei abbatis. Cap. xi.

Adhuc in monasterio meo po-
situs: cuiusdam venerabilis
viri relatione cognoui quod dico.
Dicebat enim quia venerabilis pater
nomine spes monasterium construxit
in loco cui vocabulum cample est:
qui sexti miliarii interiacente spa-
tio a vetusta nursie urbe disiungi-
tur. Hunc omnipotens et misericors
deus ab eterno verberare flagellando
protexit: cuius dispensationis sue ma-
ximam seueritatem seruauit et gratiam.
Quantumque eum prius flagellando di-
ligeret: postmodum perfecte sanando
monstrauit. Eius namque oculos per
quadraginta annorum spatium continue
cecitatis tenebris prefficit: nullum ei lu-
men vel extreme visionis aperies.

Sed qz nemo in verberare illius grā
se destituēte subsistit: z nisi idēz mi-
sericors deus qui penā irrogat pa-
tientiā prestat: mox p impatientiaz
peccatū nobis ipsa auget correptio
peccatorū. Fitqz modo miserabili
vt culpa nostra vnde spare debuit
terminū: inde sumat augmentum.
Idcirco nostra deus infirma cōspi-
ciens: flagellis suis custodias pmi-
scet: atqz in pcussione sua electis fi-
liis nunc misericorditer iustus est:
vt sint qbus postea debeat iuste mi-
sereri. Unde venerabilē senē dum
exterioribz tenebris pmeret: inter-
na nunqz luce destituit. Qui cuz fla-
gello fatigaret corporis: habebat
per sancti spūs custodiam consola-
tionem cordis. Cum vero iam anni
quadragesimi fuisset in cecitate tem-
pus exemptū: ei dominus lumē red-
didit: vicinū suū obitum denūcia-
uit: atqz vt monasterijs circumqz
cōstructis verbū vite pdicaret ad-
monuit: quatenus corporis recepto
lumine: visitatis in circūitu fratri-
bus: cordis lumē aperiret. Qui sta-
tim iussis obtēperans fratrum ceno-
bia circūiuit: mādata vite que agen-
do didicerat pdicauit. Quintodeci-
mo igitur die: ad monasteriū suū
pacta pdicatione reuersus est. Vbi-
qz fratribus cōuocatis astans i me-
dio sacramentū dominici corporis
z sanguinis sumpsit: moxqz cū eis
mysticos psalmoz cantus exorsus
est. Qui illis psallentibus orationi

intētus aīam reddidit. Omnes ve-
ro fratres qui aderant ex ore eius
exisse columbam viderūt: que mox
apto tecto oratorij egressa aspicien-
tibus fratribus penetrauit celum.
Cuius idcirco aīam in columbe spe-
cie apparuisse credendū est: vt om-
nipotens deus ex hac ipsa specie
ostenderet eis: vir ille qz simplici
corde seruisset.

De egressu anime presbyteri vz-
lini. Cap. xij. Gregorius.

Ed neqz hoc fileam qd vir ve-
nerabilis abbas Stephanus:
qui non longe ante hoc in hac vrbe
defunctus est: quē ipse etiā bene no-
sti: in eadem puincia narsie cōtigis-
se referebat. Aieb teni qz illic pby-
ter quidā cōmissam sibi cuz magno
timore regebat ecclesiā. Qui ex tē-
pore ordinis accepti: presbyteram
suam vt sororem diligēs: sed quasi
hostem cauēs: ad se propius acce-
dere nunqz sinebat. Eamqz sibi net
ppinquare nulla occasione pmit-
tens: ab ea sibi cōmunionem fundi-
tus familiaritatis absciderat. Iba-
bent qppe sancti viri hoc pprium.
Nam vt semp ab illicitis longe sint
a se plerūqz etiā licita abscindūt.
Unde idem vir ne vnqz p eam in-
curreret culpā: sibi etiā ministra-
ri p illam recusabat necessaria. Hic
quoqz venerabilis presbyter cū lō-
gam vite impleisset etatē: anno qua-
dragesimo ordinationis sue: inar-
descende grauitate febre correptus:

Stephanus

quid m viri
ase illius
licia abside

ad extrema deductus est. Sed cum
eum sanctimonialis presbyter a sua
conspiceret solutis iam in membris:
quasi in morte distensum: si quod
adhuc ei vitale spiramen inesset: na-
ribus eius apposita curauit aure
dignoscere. Quod ille sentiens cui
tenuissimus inerat flatus: quantu-
lo annisu valuit ut loqui potuisset
inferuescente spiritu collegit vocem:
atque erupit dicens. Recede a me
mulier: adhuc igniculus viuit: pa-
leam tolle. Illa igitur recedente: cre-
scente virtute corporis cum magna
cepit leticia clamare dicens: Be-
ne veniant domini mei: bene veni-
ant domini mei. Quid ad tantillum
seruulum vestrum estis dignati con-
uenire? Venio: venio: gratias ago
gratias ago. Cumque hoc iterata cre-
bra voce repeteret: quibus hoc di-
ceret noti sui qui illum circumstete-
rant requirebant. Quibus ille ad-
mirando respondit dicens. Nun-
quid conuenisse hic sanctos aposto-
los non videtis? Beatum petrum
et paulum primos apostolorum non
aspicitis? Ad quos iterum conuer-
sus dicebat. Ecce venio: ecce ve-
nio. Atque inter hec verba animam
reddidit. Et quia veraciter sanctos
apostolos viderit: eos etiam sequen-
do testatus est. Quod plerumque con-
tingit iustis: ut in morte sua sancto-
rum precedentium visiones aspici-
ant: ne in ipsa morte sua penalem
sententiam pertimescant. Sed dum

eorum menti internorum civium socie-
tas ostenditur: a carnis sue copula
sine doloris et formidinis fatiga-
tione soluantur.

De anima pbi reatine ciuitatis
episcopi. Cap. xiiij.

Va de re neque hoc sileam:
quod probus omnipotentis
dei famulus qui nunc in hac urbe
in monasterio prelo est quod ap-
pellatur renati: de probro patruo
suo reatine ciuitatis episcopo: mi-
hi narrare consuevit dicens. Quia
appropinquante vite eius termino
eius grauissima depressit egritudo.
Cuius pater nomine maximus pu-
eris circumquaque transmissis colli-
gere medicos studuit: si fortasse ei
molestie subuenire potuissent. Sed
congregatis ex vicinis locis medi-
cis undique: ad tactum vene denun-
ciauerunt eius exitum citius affu-
turum. Cum vero iam tempus re-
fectionis incumberet: atque diei ho-
ra tardior excreuisset: venerandus
episcopus de illorum potius quam de
sua salute sollicitus: eos qui aderant
admonuit cum sene patre suo in su-
perioris episcopii sui partes ascen-
dere: sequi post laborem reficiendo
reparare. Omnes igitur ascende-
runt domum: vnus ei tamen modo par-
uulus relictus est puer: quem nunc
quoque predictus probus asserit su-
peresse. Qui dum lecto iacens assi-
steret: subito asperit intrantes ad vi-
rum dei quosdam viros stolis cadi

dis amictos: qui eundem quoque candorem vestium: vultum suorum luce vincebāt. Qui ex splendoris eorum claritate percussus quinas illi, essent: emissa cepit voce clamare. Qua voce etiam probus episcopus commotus eos intrantes aspexit: et agnouit atque eundem stridentem vagientemque puerum consolari cepit dicens. Noli timere: quia ad me sanctus iuuenalis et sanctus eleutherius venerunt. Ille autem tante visionis novitate non ferens: cursu cōcito extra fores fugit: atque eos quos viderat patri ac medicis denūciauit. Qui cōcite descēderūt: sed egrum quē reliquerant iam defunctū inuenerūt. Quia illi eum secum tulerāt: quorum puer visionem ferre non potuit: qui ibi remansit.

De transitu galle ancille dei. Cap. xliij.

Inter ea neque hoc silentium arbitror quod mihi personarum grauium atque fidelium est relatione compertum. Bothorum namque temporibus galla huius urbis nobilissima puella: summachi consulis ac patricij filia: intra adoleſcētie tempora marito tradita in vni^{us} anni spacio ei^{us} est morte viduata. Quā dum feruētem mundi copia ad iterandum thalamum et opes et etas vocaret: elegit magis spiritualibus nuptiis copulari deo: in quibus a luctu incipitur: sed ad gaudia eterna puenitur: quod carnalibus nuptiis subiici: quā a leticia

semp incipiūt: et ad fines cum luctu tendūt. Huic autē cum valde ignea conspectio corporis inesset: ceperunt medici dicere: quod nisi ad amplexus viriles rediret: calore nimio contra naturam barbam esset habitura. Quod ita quoque post factum est. Sed sancta mulier nihil exterius deformitatis timuit: que interioris sponsi species amauit. Nec veritas est si hoc in illa sedaretur: quod a celesti sponso in ea non amaret. Quod ergo ut eius coniunx defunctus est: abiecto seculari habitu: ad omnipotentis dei seruitium sese apud beati petri apostoli ecclesiam monasterio tradidit: ibique multis annis simplicitati cordis atque orationi dedita: larga indigentibus elemosynarum opera impendit. Cumque omnipotens deus perennem iam mercedem reddere eius laboribus decreuisset: cancri ulcere in mamilla percussa est. Nocturno autem tempore ante lectum illius duo candelabra lucere consueuerant: quia videlicet amica lucis: non solum spirituales sed etiam corporales tenebras odio habebat. Que dum nocte quadam ex hac eadem infirmitate iaceret fatigata: vidit beatum petrum apostolum inter utraque candelabra ante suum lectum constituisse. Nec perterrita timuit: sed ex amore sumēs audaciam exultauit: ei^{us} dixit. Quid est domine me^{us}? Dimissa sunt mihi peccata mea? Cui ille benignissimē

Nuptie pna
pna
pna
pna
pna
pna

unde pna
pna

ut est vultus: inclinato capite annuit dicens. Dimissa: veni. Sed quæ quandam sanctimoniam femina in eodem monasterio præ ceteris diligebat. Illico galla subiunxit. Rogo ut soror benedicta mecum veniat. Cui ille respondit. Non: sed illa talis veniat. Hæc vero quæ petis die trigesimo te secutura. His igitur expletis visio apostoli assistentis et colloquentis ablata est. At illa protinus cuncte congregationis accersivit matrem: eique quod viderit quodque audierit indicavit. Tertio autem die cum ea quæ iussa fuerat sorore defuncta est. Illa vero quæ illa poposcerat: die est trigesimo subsequuta. Quod factum: nunc usque in eodem monasterio manet memorabile. Sicque hoc a precedentibus matribus traditum: narrare illic subtiliter solet iuniores: quæ nunc sunt sanctimoniales virgines: ac si illo in tempore huic tam grandis miraculo et ipse affuissent.

De transitu suuli paralitici. Cap. xv.

Ed inter hæc sciendum est: quia sepe animabus exentibus electorum dulcedo solet laudis celestis erumpere. Ut dum illa libenter audiunt dissolutionem carnis: ab anima sentire minime permittatur. Unde in homeliis quoque evangelii iam narrasse memini: quod in eaporticuque euntibus ad ecclesiam beati demetris est peruia: fuit quidam servulus nomine: cuius vite te quoque non ambigo meminisse. Qui quidem pauper

rebus sed meritis dives erat: quæ longa egritudo dissoluerat. Nam ex quo illud scire potuimus: usque ad finem vite paraliticus iacebat. Quid dicam: quæ stare non poterat quæ nunquam in lecto surgere: vel ad sedendum valebat. Nunquam manus ad os ducere: nunquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad serviendum mater cum fratre aderat: et quicquid ex elemosina potuisset accipere: hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam litteras nouerat: sed scripture sacre sibi met codices emerat: et religiosos quosque in hospitalitate suscipiens: hos coram se legere studiose faciebat. Factumque est ut iuxta modum suum plene sacram scripturam didicerit: cum ut diximus litteras funditus ignoraret. Studebat semper in doloribus gratias agere: hymnis deo et laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cum iam tempus esset ut tanta eius patientia remunerari debuisset: membrorum dolor ad vitalia rediit. Cumque se iam morti primum agnouit: peregrinos viros atque in hospitalitate susceptos ammonuit uturgeret: et cum eo psalmos pro expectatione sui exitus decantarent. Cumque cum eis et ipse moriens psalleret: voces psallentium repente compescuit dicens: Tacete. Tacete. Nunquid non auditis quante resonant laudes in celo? Et dum ad easdem laudes quas intus audierat aure cordis intruderet: sancta

illa aia carne soluta est. Qua scilicet
exunte: tanta illic fragrantia odoris
aspsa est: ut oēs illi qui aderant inesti-
mabili suauitate replerentur: ita ut p-
b- patenter agnosceret quod ea laudes i-
celo suscepissent. Cui rei monachus
noster interfuit qui nunc usque vivit: et
cum magno fletu attestari solet dicens
quia quousque corpus eius sepulture
traderet: ab eorum naribus odoris illi-
us fragrantia non recessit. Ecce quo
fine ex hac vita exiit: qui in hac vita
flagella equanimiter toleravit.

De transitu romule ancille dei.

De his quoque Cap. xvi.

homeliis re narrasse me reco-
lo: cui speciosus copresbyter meus
quod hac nouerit me narrate attestat
est. Eo namque tempore quo monaste-
rium petij anus quedam redempta no-
mine in sanctimoniali habitu consti-
tuta: in urbe hac iuxta beate marie
semp virginis ecclesiam manebat.
Hec illi erudinis discipula fuerat:
que magis virtutibus pollens: super
preestinos montes vitam heremiticam
duxisse ferebat. Huic autem redempte
due in eodem habitu discipule ad-
erant: una nomine romula: et altera que
nunc adhuc superest. Quam quidem facie
scio: sed nomen ignoro. Tres itaque
he in vno habitaculo commanentes:
morum quidem diuitijs plenam: sed
tamen rebus pauperem vitam ducebant.
Hec autem quam prefatus sum romula
aliam quam pdixi condiscipulam suam
magnis vite meritis atquebat. Erat

quippe mire patientie: summe obe-
dientie: custos oris sui ad silentium:
studiosa valde ad continue orationis
usum. Sed quia plerumque hi quos
iam perfectos homines estimant:
adhuc in oculis summi opificis ali-
quid imperfectionis habent: sicut se-
pe impii homines necdum perfecte
scripta sigilla conspiciunt: et iam quasi
perfecta laudamus. Que tamen ad-
huc artifex considerat et limat: lau-
dari iam audit et tamen ea tundere
meliorando non desinit. Hec quam pre-
dixim romula ea quam greco voca-
bulo medici paralysin vocant: mole-
stia corporali percussa est. Multisque
annis in lectulo decubans: pene om-
ni iacebat membrorum officio desti-
tuta: nec tamen hec eadem eius men-
tem ad impatienciam flagella pdu-
xerat. Nam ipsa ei detrimenta mem-
brorum: facta fuerant incrementa
virtutis. Quia tanto sollicitius ad
usum orationis excreuerat: quanto
et aliud quolibet agere nequaquam vale-
bat. Nocte igitur quadam eandem
redemptam quam prefatus sum: qui utrasque
discipulas suas filiarum loco nutrie-
bat: vocauit dicens. Mater veni:
mater veni. Que mox cum alia ei
condiscipula surrexit: sicut utrisque
referentibus et multis res eadem
dixit: et ego quoque in eodem tem-
pore agnouit. Cumque noctis medio
lectulo iacens assisteret: subito celi-
tus lux emissa oem illius cellule spa-
tium impleuit: et splendor tante clari-
tatis

ol. p. 107
c. 107
ad romulam

tatis emicuit: ut corda assistentium inestimabili pauore perstringeret: atque ut post ipsi referebant: omne in eis corpus obrigesceret ut in subito stupore remaneret. Cepit namque quasi cuiusdam magne ingrediētis multitudinis sonitus audiri: ostium cellule cōcuti: ac si ingredientium turba pmeretur. Atque ut dicebāt intrā tium multitudinem sentiebant: sed nimietate timoris et luminis exter rite videre nihil poterāt. Quia earū oculos et pauor depresserat: et ipsa tātiluminis claritas reuerberabat. Quam lucez protinus miri est odoris fragrantia subsecuta: ita ut earū animū quez lux emissā terruerat odoris suauitas refoueret. Sed cū vīm claritatis illius ferre non possent: cepit eadem romula assistentē et tremētem redemptā suorum morum magistrā: blanda voce consolari dicens. Nolū timere mater: non morior modo. Cumque hoc crebro diceret: paulatim lux que fuerat emissā subtracta est: sed is qui subsecutus est odor remansit. Sicque dies secundus et tertius transiit: ut aspersa fragrantia odoris remaneret. Nocte igitur quarta: eandem magistrā suam iterum vocauit. Qua veniente: viaticum petiit: et accepit. Necdum vero eadem redempta: vel alia eius discipula a lectulo iacentis abscesserant: et ecce subito in platea ante eiusdem cellule ostium duo chori psallentium con-

stiterunt: et sicut se dicebāt sexus ex vocibus discreuisse: psalmodie cantus dicebant viri: et femine respondebant. Cumque ante fores cellule exhiberentur celestes exequie: sancta illa anima carne soluta est. Qua ad celum ducta quāto chori psallentium altius ascēdebant: tanto cepit psalmodie sonitus lenius audiri: quousque et eiusdem psalmodie sonitus et odoris suauitas elongata finiretur.

De transitu tarsille sacre virginis. Cap. xvij. Gregorius.

Annūq̄ vero in cōsolatione egrediētis aie: ipse apparere solet auctor ac redēptor vite: unde et hoc quod de tarsilla amita mea in homelijs euangelij dixisse me recolo replicabo. Que inter duas alias sorores suas: virtute cōtinue orationis: grauitate vite: singularitate abstinentie: ad culmē sanctitatis excreuerat. Huic per visionem felix attauis meus huius romane ecclesie antistes apparuit: ei que mansionem perpetue claritatis ostēdit dicens. Veni: quia in hac te lucis mansionē suscipio. Que subsequenti mox febre correpta: ad diē puenit extremū. Et sicut nobilibus feminis virisque morientibus multi conueniūt: qui eorum primos cōsolentur: eadem hora exitus ipsius multi viri ac femine eius lectulum circūsteterunt. Cum subito sursum illa respiciēs iesum veniētem vidit:

et cum magna animi aduersione cepit circumstantibus clamare dicens: Recedite. Recedite. Iesus venit. Cumque in eum intenderet quem videbat: sancta illa anima est e corpore egressa. Tantaque subito fragrantia miri odoris aspsa est: ut ipsa quoque suauitas cunctis ostenderet: illic auctores suauitatis aduenisse. Cumque corpus eius ex more mortuorum ad lauandum esset nudatum: longe orationis usu in cubitis eius et genibus camelorum more inuenta est obdurata cutis excreuisse. Et quid uiuens eius spiritus semper egerit: caro mortua testabatur.

De transitu muse puellae.

Cap. xviii. Gregorius.

Ed neque hoc sileo: quod predictus probus dei famulus de sorore sua musa nomine puella parua narrare consuevit dicens: quod quadam nocte ei per visionem sancta dei genitrix virgo maria apparuit: atque coeuas ei in albis vestibus puellas ostendit. Quibus cum illa admisceri appeteret: sed sese eis iungere non auderet: beate marie semper virginis est voce requisita: an vellet cum eis esse: atque in eius obsequio viuere vel venire? Cuius puella eadem diceret volo: ab ea protinus mandatum accepit: ut nil ultra leue et puellare ageret: a risu et iocis abstineret: sciens per omnia quod inter easdem virgines quas viderat ad eius obsequium die tricesimo veni-

ret. Quibus visis: in cunctis suis moribus puella mutata est: omnemque a se leuitatem puellaris vite: magne grauitatis deterfit manu. Cumque eam parentes eius mutatam esse viderent et mirarentur: requisita rettulit: quid sibi beata dei genitrix iusserit: etiam quo die itura esset ad obsequium eius indicauit: cum post vicesimum et quintum diem febre correpta est. Die autem tricesimo cum hora eius exitus propinquasset: eandem beatam dei genitricem cum puellis quas per visionem viderat ad se venire conspexit. Cui se etiam vocanti respondere cepit: et depressis reuerenter oculis: aperta voce clamare. Ecce domina venio. Ecce domina venio. In qua etiam voce spiritum reddidit: et ex virgineo corpore habitatura cum sanctis virginibus exiit. Petrus.

Unum humanum genus multis atque innumeris vicibus sit subiectus. Hierusalem celestis maximam partem ex paruulis vel infantibus arbitror posse compleri.

Et si omnes baptizatos infantes: atque in eadem infantia morientes ingredi regnum celeste credendum est: omnes tamen paruulos: qui scilicet iam loqui possunt regna celestia ingredi: credendum non est. Quia nonnullis paruulis eiusdem regni celestis aditus a parentibus clauditur: si male nutriantur.

Vgo m. n. ap. p. 224. m. 12.

Mulieres nutriendo f. ipis et pa.

Quibusdam paruulis regni celestis aditus a parētibz claudicū ab eis male nutriātur: z de puerro blasphemio. Cap. xix.

Am quidā vir cunctis in hac vrbe notissim⁹: ante trienniū filium habuit annozū sicut arbitroz quinqz: quez nimis carnaliter diligēs remisse nutriebat: atqz idē paruulus quod dictu graue est: mox vt eius aīo aliqd obstitisset: maiestātē dei blasphemare consueuerat. Qui in hac vrbe ante trienniū mortalitate pcussus venit ad mortē. Cūqz eū suus pater in sinu teneret: sicut hi testati sunt qui p̄sentes fuerūt: malignos ad se venire spūs tremētibus oculis puer aspiciēs cepit clamare. Obsta pater: obsta pater: qui clamans declinabat faciez vt se ab eis in sinu patris abscondere. Quē cūz ille timentē requireret quid videret: puer adiūxit dicēs. Nāuri homines venerūt q̄ me tollere volūt. Quicūz hoc dixisset: maiestātē dei p̄tinus blasphemauit: z aīam reddidit. Ut enī oipotēs deus ostēderet p̄ quo reatu talibus fuisset executoribus traditus: vnde viuentes pater su⁹ noluit corrigere: hoc morientem p̄misit iterare: vt qui diu p̄ diuinitatis patiētiam blasphemus vixerat: quādoqz p̄ diuinitatis iudiciū blasphemaret z moreretur. Quatenus reatum suū pater agnosceret: qui paruuli filiū aīam negligēs: nō paruulū peccatorē gelbene

ignib⁹ nutrisset. Sed interim hoc triste deponētes: ad ea que narrare ceperā: leta redeamus.

De trāsitu stephani sui dei. Ca. xx.

Redicto etenī probo alijsqz religiosis viris narrantibus audiui ea q̄ indicare audiētib⁹ cunctis de venerabili p̄e stephano atqz in homelijs euāgelij intimare curauī. Fuit etenī vir sicut idē p̄bus z multi alij testātur: nihil ī hoc mūdo possidēs: nihil querēs: solā deo paupertatē diligens: inter aduersa semp patientiā amplectēs: cōuenit⁹ seculariū fugiēs: vacare semp orationi cōcupiscens. De quo vnū v̄tutis bonūz refero: vt ex hoc vno valeant ei⁹ multa p̄sari. Is nāqz cūz quodā die messes quā sua manu secuerat decisam ad arcā deduxisset: nihilqz a cōdiscipulis suis a totius anni stipēdiū haberet: quidā puer se volūtatis vir: antiqui hostis stimulis instigat⁹: eandē messes igne supposito: ita vt erat ī aera incēdit. Qd factū dum alter aspiceret: eidē dei famulo occurrit z nūciauit. Qd postq̄ indicauit adiūxit dicēs. Ue pater stephane: qd tibi cōtigat? Cui statiz vultu ac mēte placida respōdit. Ue qd illi contigit: qui hoc fecit? Nam mihi qd cōtigat? In q̄bus ei⁹ verbis ostēditur in quo virtutis culmine sedebat: q̄ vnūz qd in sumpt⁹ mūdi habuerat tam secūra p̄debat mente: magisqz illi dolebat qui p̄ctm hoc cōuulerat: q̄ sibi qui

peccati illius dāna tolerabat. Nec pensabat quid ipse exterius: sed cul pereus quātūz pdebat intus. Ihinc itaq; cum dies mortis egredi e cor/ pore vizeret: conuenerūt multi vt tam sancte aīe de hoc mūdo recedē ti suas animas cōmendarēt. Cūq; lecto illius hī qui cōuenerant oēs assisterēt: alij ingrediētes angelos viderūt: sed dicere aliqd nullo mo/ do potuerūt. Alij oīno nil viderūt: sed oēs qui aderant ita vehemētissi mus timor pertulit: vt nullus egre/ diente illa sancta aīa: illic stare po/ tuisset. Et hī ergo qui viderāt: z hī qui omnino nil viderāt vno oēs ti/ more pulsī z exterriti fugerunt: vt palaz daretur intelligi: que z quāta vis esset que illam egredientē aīam suscipet. Cuius egressuz nemo mor/ talium ferre potuisset.

De aliquā aīe mortuoz nō in ipso suo egressu ostēdūtur z postmodū declarantur. Cap. xxi.

Ed inter hec sciēdū est: qz ali quādo aīe merituz: nō in ipso suo egressu ostenditur: post mortez vero certius declarat. Unde z scī martyres ab ifidelib⁹ crudelia mul ta sustinuerūt: qui tū vt p̄diximus ad ossa sua mortua signis quotidie z miraculis clarescunt.

De duobus monachis valentij abbatis. Cap. xxij.

Ite nāq; valentius venerabi lis qui post in hac romana vz be sicut nosti meoq; monasterio p̄

fuit: prius in valeria prouincia suū monasteriū rexit. In quo dum lon/ gobardi seniētes venissent: sicut ei⁹ narratione didici: duos eius mona chos in ramis vnius arboris suspē derunt. Qui suspēsi: eodem die de/ functi sunt. Facto autē vespē vtro/ rūq; eorum spūs claris illis ap̄is/ q; vocib⁹ psallere ceperūt: ita vt ip̄i quoq; qui eos occiderāt: cum vocē psallentiū audirēt: nimio metu ter/ rerentur. Quas videlz voces capti ui quoq; omnes qui illic aderāt au dierunt: atq; eozū psalmodie post/ modum testes extiterūt. Sed has voces spiritū oipotēs deus idcir/ co ptingere voluit ad aures corpo/ rum: vt viuentes quicq; in carne di/ scerēt: qz si deo seruire studeāt post carnem verius viuant.

De trāsitu surani abbatis. Ca. xxij.

Uibusdam religiosīs quoq; viris attestantibus adhuc in monasterio positus agnouit: qz hoc longobardoz tēpore iuxta in hac puincia q̄ suram noiatur: quidam monasterij pater vite venerabilis suranus noīe fuerat: qui captiuis aduenientib⁹: atq; a longobardoz dep̄datione fugientibus: cūcta q̄ in monasterio videbat habere largi/ tus est. Cumq; in elemosynis vest i mēta sua ac fratrū oīa z cellariū cō sumpsisset: q̄cqd hīc i horto potuit expēdit. Expensis vero reb⁹ oibus longobardi ad euz subito venerūt: eūq; tenuerūt: z aurū ab eo peter

ceperunt. Quibus cū ille diceret se omnimodo nihil habere: in vicino mōte ab eis ductus est: in quo silua imense magnitudinis stabat: ibi captiu⁹ quidā fugiēs: in caua arboze latebat. Ubi vnus ex longobardis educto gladio: predictū venerabilem occidit virū. Cuius corpore in terram cadente mons omnis protinus ⁊ silua concussa est: ac si se ferre non posse pōdus sanctitatis ei⁹: diceret: terraq; tremuisset.

De trāsitu diaconi ecclesie marforū. Cap. xxiii.

Li⁹ quoq; in marforū p^{ro}uincia vite valde venerabilis diaconus fuit: quē inuentū longobardi tenuerunt: quorū vnus educto gladio caput ei⁹ aputauit. Sed cum corpus eius in terraz caderet: ipse qui hūc capite trūcauerat: in mūdo spiritu correptus ad pedes eius corruit: ⁊ q^{uod} amicus dei occiderit: inimico dei traditus ostendit.

Uid ē hoc queso te Petrus. q^{uod} om̃ps deus sic pmittit mori: quos tamē post mortē cuius sanctitatis fuerit: nō patitur celari.

Uim scriptū sit: in Gregori⁹. Iustus quacūq; morte pūctus fuerit iusticia eius nō auferetur ab eo: electi q^{ui} pculdubio ad ppetuam vitā tēdūt quid eis obest si ad modicū dure moriātur? Et est fortasse nōnūq^{ue} eorū culpa: licet minima: q^{ui} in eadē debeat morte resecari. Uñ sit vt reprobī quidē potestātē cōtra

viuētes accipiāt: sed illis moriētib⁹ hoc in eis grauius vindecet: q^{uod} cōtra bonos potestātē sue crudelitatis acceperūt: sicut idē carnifex q^{ui} eūdem venerabilē diaconē viuētē ferire pmissus est: gaudere sup mortuū pmissus nō est: q^{uod} sacra quoq; testantur eloquia.

De morte viri dei qui missus bethel fuerat. Cap. xxv.

Am vir dei contra samariam missus: q^{uod} p inobediētia in itinere comedit: hūc leo i eodē itinere occidit. Sed statū illic scriptū est q^{uod} stetit leo iuxta asinū: ⁊ nō comedit leo de cadauere. Ex qua re oñditur q^{uod} peccatū inobediētie in ipsa fuerit morte laxatū: q^{uod} idem leo quē viuētē psumpsit occidere: cōtingere nō psumpsit occisum. Qui enī occidendi ausum habuit: de occisi cadauere comedēdi licētiam nō accepit. Quia is q^{ui} culpabilis in vita fuerat: punita inobediētia erat iam iustus ex morte. Leo ergo q^{ui} prius pctōris vitā necauerat: custodiuit postmodum cadauer iusti.

Petrus. Lacet q^{uod} dicis. Sed nosse velim si nunc ante restitutionem corporum: in celo recipi valeant anime iustorum?

Si ante restitutionē corporū recipiant i celo aie iustorū. Ca. xxxvi.

De neq; de oib⁹ Gregori⁹. iustis fateri possim⁹: neq; de oibus negare. Nam sunt quorūdā iustorū aie q^{ui} a celesti regno quibus

dam adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis dāno quid aliud innuit nisi quod de perfecta iusticia aliquid minus habuerunt. Et tū luce clarius constat: quod perfectorum iustorum anime mox ut huius carnis claustra exeunt in celestibus sedibus recipiuntur. Quod et ipsa per se veritas attestat dicens. Ubi cumque fuerit corpus: illuc congregabuntur et anime. Quia ubi ipse redemptor noster est corpus: illuc perculdubio colliguntur et anime iustorum. Et paulus dissolui desiderat: et cum christo esse. Qui ergo christum esse in celo non dubitat: nec pauli animam esse in celo negat. Qui et de dissolutione sui corporis: atque in habitatione patrie celestis dicit. Scimus quoniam si terrestis domus nostra huius habitationis dissoluatur: quod edificationem habemus ex deo domum non manufactam eternam in celis. Petrus.

Igitur nunc in celo sunt anime iustorum: quod est quod in die iudicii per iusticie sue retributionem recipiant.

De eis nimirum cre. Gregorius.

scit in iudicio: quod nunc animarum sola postmodum non etiam corporum beatitudine perfruantur. Ut in ipsa quoque carne gaudeant: in qua dolores pro domino cruciatibusque pertulerunt. Pro hac quippe geminata eorum gloria scriptum est. In terra sua duplicia possidebunt. Hinc est autem resurrectionis die: de sanctorum animabus scriptum est. Date sunt illis singule stolle albe: et dictum est illis ut quiescerent tempus adhuc modicum: donec impleatur numerus conseruorum et fratrum

suorum. Qui itaque nunc singulas acceperunt: binas in iudicio stolas habaturi sunt. Quia nunc animarum tantummodo: tunc autem animarum simul et corporum gloria letabuntur. Petrus.

Sentio: sed velis scire quoniam modo agitur: quod plerumque morientes multa predicunt.

Quibus modis morientes aliqui predicant: et de morte cuiusdam aduocati et de reuelatione gerontii ac melliti monachi: et de morte pueri armetarii et diuersitate linguarum. Cap. xxvij.

Alia aliqui vis animarum Gregorius. subtilitate sua aliquid prouidet. Aliqui autem exire de corpore: per reuelationem vetera cognoscunt. Aliqui vero dum iam iuxta sit ut corpus deserat diuinitus afflate in secretis celestibus incorporeum oculum mentis mittunt. Quia quod vis anime aliqui subtilitate sua ea que sunt vetera cognoscit: patet ex eo: quod quidam aduocat: qui in hac urbe ante biennium lateris dolore defunctus est: ante paululum quam moreretur vocauit puerum: parari sibi vestimenta ad procedendum iussit. Quem dum puer quasi insanire cerneret eiusque minime preceptis obediret: surrexit vestimento se induit: et per viam appiam ad beatissimi ecclesiam se esse processurum dixit. Cumque post modicum ingruuascere molestia esset defunctus: deliberatus fuerat ut apud beatum ianuarium martyrem prenestina via eius corpus poni debuisset. Sed quod longum hoc bis quod funus eius portabat visus est: repetere

orto cōsilio: exeūtes cū eius funere
p viam appiā: nescientesq; qd ille di
xerat: i ipā eū ecclesia quā p̄dixerat
posuerūt. Et cū eundē virū curis se
cularib⁹ obligatū: lucrisq; terrenis
inhiātē fuisse nouim⁹: vnde hoc p̄
dicere potuit: nisi quia id qd futur⁹
erat eius corpori: ipsa vis anime ac
subtilitas prouidebat. Quod autē
sepe etia; reuelationibus agitur vt
a morituris futura p̄sciātur: ex his
colligere possumus: que apud nos
gesta in monasterijs scimus.

monasterio
Monasterio etenim meo:
quidā frater ante decēniū ge
rontius dicebat. Qui cū graui mo
lestia corporis fuisset depp̄sus: in vi
sione nocturna albatos viros ⁊ cla
ri omnimodo habitus: i hoc ipsuz
monasteriū descēdere de supiorib⁹
asperit. Qui dū corā lecto iacentis
assisterēt: vnus eorū dixit. Ad hoc
venim⁹ vt de monasterio gregori
quosdā fratres i militiaz mittam⁹.
Atq; alteri p̄cipiēs adiūxit. Scri
be marcellū: valētianianū: angeluz
atq; alios quorū nomina nunc mi
nime recordor. Quib⁹ expletis: ad
didit dicēs. Scribe ⁊ hunc ipsum
qui nos aspicit. Ex qua visione cer
tus redditus p̄dictus frater: facto
mane innotuit fratribus qui ⁊ quā
ti eēt ex eadē cella morituri: quos
se etiā denūciauit esse secuturū. Cū
die alio p̄dicti fratres mori cepe
rūt: atq; sub eodē ordine se in mor
te secuti sunt: quo fuerant in descri

ptione notati. Ad extremū vero ⁊
ipse obiit qui eosdem fratres mori
turos prouidit.

Nea quoq; mortalitate que
ate triēniū hāc urbē veldemē
tissima clade vastauit: in portuēsis
ciuitatis monasterio mellitus dict⁹
est monachus. Adhuc in annis iu
uenilibus cōstitutus: sed mire sim
plicitatis atq; humilitatis vir. Qui
appropinquāte vocationis die: ea
dem clade pcussus: ad extrema p
ductus est. Quod vir vite venera
bilis felix: eiusdē ciuitatis episcop⁹
audiens. Cuius ⁊ hec relatione co
gnouit: ad eū accedere studuit: ⁊ ne
mortē timere debuisset verbis hūc
psuasorijs cōfortare. Cui etia; ad
huc de diuina misericordia: lōgioza
vite spatia polliceri cepit. Sed ad
hec ille respōdit: cursus sui tēpora
esse cōpleta dicēs: Apparuisse sibi
iuuenē: atq; epistolas detulisse di
cētē. Api ⁊ lege. Quibus aptis:
asseruit qd se ⁊ oēs q eodez tpe a p̄
dicto epō i pascali festiuitate fuerāt
baptizati scriptos in eisdē epistolis
lris aureis iuenit. Primū quidē vt
dicebat suū nomē reppit: ac deinde
oīum illo in tpe baptizatorū. Qua
de re certū tenuit: ⁊ se ⁊ illos de hac
vita esse sub celeritate migraturos.
Factūq; est: vt die eadē ipse more
ret: atq; post eū cūcti illi q baptiza
ti fuerāt: ita secuti sunt: vt itra pau
cos dies eorū nullus in hac vita re
maneret. De qbus nimirū p̄stat: q

eos predictus dei famulus idcirco
auro scriptos viderat: quod eorum nomina
apud se fixa eterna claritas habebat.
Sicut itaque hi revelationibus potu-
erunt ventura cognoscere: ita nonnun-
quam egressure anime possunt etiam myste-
ria celestia non per somnum: sed vigi-
lando prelibare.

Admonitum namque monasterii
mei monachis bene nosti: quod
dum esset in seculari habitu constitu-
tus: valeriani huius urbis advocati
naturalis filium in coniugio sortitus: ei
obsequiis sedule atque incessanter ad-
hibebat: et quicquid in eiusdem domo age-
bantur nouerat: quod mihi iam in mo-
nasterio positus narrauit: quod in ea
mortalitate quam patritij narse temporibus
hanc urbem vehementer afflixit: in do-
mo predicti valeriani puer armamentari-
us fuit: precipue simplicitatis et humili-
tatis. Cum vero eiusdem advocati do-
mus eadem clade vastaretur: idem puer
percussus est et usque ad extremum dedu-
ctus. Qui subito sublatus a presenti-
bus rediit: sibi quoque dominum suum vocari fe-
cit. Cui ille ait. Ego in celo fui: et quod
de hac domo morituri sunt agnouimus.
Ille atque ille morituri sunt. Tu vero
ne timeas: quod hoc tempore moriturus non
eris. Ut vero scias quod me in celo fuisse
vix fateor. Ecce accepi illic ut lin-
guis loquar omnibus. Nunquid tibi co-
gnitum non fuit grecam me lingua om-
nino nescisse: et tamen grece loquar:
ut cognoscas an verum sit: quod me
omnes linguas accepisse testifico.

Cui tunc grece dominus suus locu-
tus est atque ita ille in eadem lingua re-
spondit: ut cuncti qui aderant mirarentur.
In ea quoque domo predicti nar-
se spatarius bulgar manebat: qui se-
stine ad egrum deductus: ei bulga-
rica lingua locutus est. Sed ita pu-
er ille in italia natus et nutritus: in ea-
dem barbara locutione respondit:
ac si ex eadem fuisset gente generatus.
Mirati sunt omnes qui audiebant at-
que ex duarum linguarum expimento
antea eum nescisse nouerant credide-
runt de omnibus quas probare mi-
nime valebant. Tunc per biduum mors
eius dilata est: sed die tertio quo ocul-
to iudicio nescitur: manus ac bra-
chia lacertosque suos detribus lania-
uit: atque ita e corpore exiuit. Quo
mortuo: omnes illi quos predixerat
ex hac luce subtracti sunt. Nullusque
in illa domo eadem tempestate defun-
ctus est: qui voce illius denunciatus
non est.

Petrus.

Alde terribile est: ut qui tale
donum percipere meruit: tali etiam
post hoc pena plecteretur. Gregorius.

Vis occulta dei iudicia sciat:
ea que in diuino examine com-
prehendere non possumus: timere ma-
gis quam discutere debemus.

De morte theophanii comi-
tis. Cap. xxviii.

Tantum de egredientibus animabus
que multa prenotantur: ea que ce-
pimus exequamur. Neque hoc silē-
dum est: quod de theophanio centu-

Depuer
fuit cap
domus huius
chya elad
lampara

Non principium
fuit ipse ad
iungit et fur

cellensis vrbis comite: in eadē vrbe
positus multis attestatib⁹ agnouit.
Fuit nāq; vir misicordie actib⁹ de-
ditus: bonis opibus intent⁹: hōspi-
talitati p̄cipue studens: exercendis
quidē comitatus curis occupatus
agebat terrena ⁊ tēporalia: sed vt
post ī fine claruit: magis ex debito
q̄ ex intēione. Nam cū appropin-
quāte mortis eius tempore grauif-
sima aeris tempestas obsisteret: ne
ad sepeliēdum duci potuisset: eūq;
vxoꝝ sua cum fletu vehemētissimo
inquireret dicēs: qd faciā: quomō-
te ad sepeliendū eicio: que hostiū
domus huius egredi p̄re nimia tē-
pestate nō possum? Tunc ille respō-
dit. Noli mulier flere: quia mor vt
ego defunct⁹ fuero: aeris serenitas
rediet. Cuius p̄tinus voces: mors
⁊ mortē serenitas est secuta. Quod
signū alia sunt etiam signa cōmita-
ta. Nam manus eius ac pedes po-
dagre humore tumescētes: versi in
vulneribus fuerant: ⁊ profluēte sa-
nie patebāt. Sed dum corpus ei⁹
ex more ad lauandū fuisset nudatū
ita manus pedesq; eius sani inuēti
sunt: ac si nūq̄ vulneris aliqd ha-
buissent. Ductus itaq; ac sepult⁹ est
eiusq; coniugi visum est vt quarto
die in sepulchro illius marmor qd
suppositū fuerat mutari debuisset.
Quod videlz marmor corpori ei⁹
suppositum duz fuisset ablatū: tāta
ex corpore ipsius fragrātia odoris
emanauit: ac si ex putrescente carne

illius pro vermibus aromata fer-
buisent. Quod factū dum narrāte
me in homelijs infirmis quibusdā
venisset in dubiū: die quodā sedēte
me in puentu nobiliū: ipsi artifices
qui in sepulchro illius marmor mu-
tauerant assuerūt: aliquid me de p-
pria causa rogaturī. Quos ego de
eodem miraculo coram clero nobi-
libus ac plebe requisui: qui ⁊ eadē
odoris fragrātia miro modo se re-
pletos fuisse testati sunt. Et quedā
alia in augmēto miraculi: que nunc
narrare longū existimo: de eodem
sepulchro eius addiderunt.

Q̄ sicut perfectōrū anime in ce-
lo: ita post dissolutionem corporis
iniquorū anime in inferno esse cre-
duntur. Cap. xix. Petrus.

Inquisitioni mee sufficienter
iam video satisfactum. Sed
hoc est adhuc qd questione animū
pulsat: qz cū supius dictū sit esse iā
sanctorū aīas in celo: restat pculdu-
bio vt iniquorū quoq; aīe esse non
nisi in inferno credātur. Et qd hac
de re habeat veritas ignoro. Nam
humana estimatio nō habet pecca-
torum animas ante iudicium posse
cruciari. Gregorius.

Esse sanctorū aīas in celo sa-
cri eloquiū satisfactione credi-
disti: oportet vt p oīa esse credas ⁊
iniquorū aīas in inferno: qz ex re-
tributione interne iustitiē ex qua iā
iusti gloriātur: necesse est p oīa vt ⁊
iniusti cruciētur. Nam sicut electos

beatitudo letificat: ita credi necesse est: q̄ a die exitus sui ignis reprobos exurat. Petrus.

Qua ratione credendū est: q̄ rē incorporeā tenere ignis corporeus possit?

Qua ratione credendū sit vt incorporeos spūs tenere ignis corporeus possit. Cap. xxx. Gregori.

¶ Viuētis hoīs incorporeus spūs tenet in corpore: cur nō post mortē cū incorporeus sit spūs etiā ab igne corporeo detineatur?

¶ Viuēte q̄libet idcir Petrus. co incorporeus spūs tenet in corpe: q̄ viuificat corp⁹. Gregori.

¶ Incorporeus spūs petre in hoc retineri pōt q̄ viuificat: quare nō penalit̄ z ibi teneat vbi mortificat? Tenet aut̄ p ignē spm̄ dicim⁹: vt in tormēto ignis sit vidēdo atq̄ sentiēdo. Ignē nāq̄ eo ipse patit̄ quo videt. Et q̄ cremari se aspicit concrematur. Sicq̄ sit vt res corporea incorporeā exurat dū ex igne visibili ardor ac dolor inuisibilis trahit: vt p ignē corporeū: mēs incorporea etiā in corporea flāma cruciet̄. Quāuis colligere dictū euāgelicis possum⁹: q̄ icendiū aīa nō solū vidēdo: sed etiā experiēdo patiatur. Veritatē etenī voce diues mortuus in inferno dicit̄ sepultus. Cui⁹ aīa q̄ in igne teneat̄ insinuat vox diuitis: q̄ abraam deprecatur dicens. Mitte lacarū vt intingat extremū digiti sui in aqua: vt refrige

ret linguā meā: q̄ crucior in hac flāma. Dum ergo peccatorē diuitē dānatum veritas in ignibus phibet: quis iam sapiēs reproborū aīas teneri ignibus neget? Petrus.

Ece rōe ac testimonio ad credulitatē flectit̄ anim⁹: sed dimissus iterū ad rigore redit. Quomodo enī res incorporea a re corporeateneri atq̄ affligi possit ignoro.

¶ Ic q̄lo te apostatas Grego. spūs a celesti gloria delectos: esse corporeos an incorporeos suspicaris? Petrus.

¶ Vis si sanū sapit esse spiritus corporeos dixerit? Grego. Elbene ignē esse incorporeū an corporeū fateris. Petrus. Bnem gehēne corporeū esse nō ambigo: i quo certū ē corpora cruciari. Gregorius.

¶ Erte reprobis vitas i fine dictura est. Ite in ignē eternū q̄ parat⁹ est diabolo z āgelis ei⁹. Si igit̄ diabolus eiusq̄ angeli cū sint incorporei corporeo sūt igne cruciādi: q̄d mix si aīe z aīq̄ recipiāt corpora: pnt corpea sentire tormenta.

¶ Atetrō: nec debet Petrus. animus de hac vltim⁹ q̄stio dubitare. De morte theoderici regis arriani. Cap. xxxi.

¶ Estq̄ laboriose cre Grego. didisti ope p̄ciū credo: si ea q̄ mihi a viris fidelib⁹ sūt digesta narrauero vt certius credas. Ulianus nāq̄ hui⁹ romane

ecclesie cui auctore deo d'servio secū
dus defensor: qui ante septem fere
annos defunctus est: ad me adhuc
in monasterio positū crebro venie-
bat: meūq; colloqui de aīe utilita-
te p'suenerat. Hic itaq; mihi quadā
die narrauit dicens.

Theoderici regis tēporib; pa-
ter soceri mei in sicilia ex actio-
nez canōis egerat: atq; iaz ad italiā
redibat. Cui; navis appulsa est ad
insulam q̄ lipparis appellat. Et qz
illic vir quidā solitari; magne v̄tutis
habitabat: dum nautem maris arma
mēta repararet: visus est p̄dicto pa-
tri soceri mei ad eūdem virū dei p-
gere: seq; ei; oīonibus cōmendare.
Quos vir dñi cūz vidisset: eis inter
alia colloquēs dixit. Scitis qz rex
theodericus mortu; est? Cui illi p-
tinus respōderunt. Absit. Nos eū
viventē dīmisiim;: z nūhil tale de eo
ad nos nūc vsq; perlatū est. Quib;
dei famulus addidit dicens. Etiam
mortuus est. Naz besterno die ho-
ra nona inter iohannē papaz z sim-
machū patriciū discinctus atq; di-
scalciatus: z vinctus manib; dedu-
ctus: i hac vicina vulcani olla iacta-
tus est. Qd illi audiētes sollicitē cō-
scripserūt diē: atq; italiā reuersi eo
die theodericiū regē iuenerūt fuisse
mortuū: quo de eius exitu atq; sup-
plinio dei famulo fuerat ostēsus. Et
qz iohannē papam affligēdo in cu-
stodia occidit: simmachū q; pa-
triciū ferro trucidauit: ab illis iu-

ste missus i ignē apparuit: quos in
hac vita iniuste iudicauit.

De morte reparati. Cap. xxxij.
O quoq; tēpore quo p̄mū
remote vite desiderijs anela-
bam: quidā honestus senex deus de-
dit noīe: valde d' hui; vrbis oīb; no-
bilib; amicus mihi q; in amicitijs
sedule iungebat: q̄ mihi narrabat
dicens. Gothorū tpe quidā spectabi-
lis vir reparat; noīe: venit ad mor-
tem. Qui dū diu iam p̄clamat; mu-
tus ac rigidus iaceret: visum est q̄
ab eo fundit; vitalis flatus exisset:
atq; ex aīe remansisset corp;. Cūq;
z multi q̄ conuenerāt z eū iam mor-
tuū familia lugeret: subito redijt: z
cunctorū plangentū in stuporē ver-
se sunt lachryme. Qui reuersus ait.
Litius ad ecclesiā b̄ti lauretj mar-
tyris: q̄ ex noīe p̄ditoris damasi vo-
catur puerū mittite: z qd de tibur-
tio p̄sbytero agat videat: z renun-
ciare festinet. Qui videlz tūctybur-
tius desiderijs carnalib; subiacere
ferebat. Cuius adhuc vite morūq;
bene quoq; florētius ei; nūc ecclesie
p̄sbyter meminit. Cū nō puer pge-
ret: narrauit idē reparat; qd ad se re-
uersus fuerat: qd de illo vbi duct;
erat: agnouit dicens. Parat; fuerat
rogus ingēs. Beduct; aut tiburti;
p̄sbyter in eo est supposit;: atq; sup-
posito igni subcremat;. Alius autē
pabat; rog;: cui; a terra i celū cacu-
mē tēdere videbat: vbi emissā voce
clamatū est cui; esset. Hic igit dicit;

statim reparatus defunctus est. Puer vero qui ad tiburium transmissus fuerat: iam eum mortuum inuenit. Qui videlicet reparatus ductus ad loca penarum dum vidit rediit: narrauit et obiit: apte monstratur: quod nobis illa non sibi viderit. Quibus adhuc dum concessus est viuere: licet etiam a malis operibus emendare. Rogum vero constructi reparatus vidit: non quod apud infernum ligna ardeant ut ignis fiat: sed quod narraturus hec viventibus illa dei incendio penarum vidit: ex quibus nutriri apud viuentes corpore ignis solet: ut per hec assueta audientes discerent quod de insuetis timeri debuissent.

De morte curialis cuius sepultura incensa est. Cap. xxiii.

Errabile etiam quoddam in valeria puincia contigisse: vir vite venerabilis maximianus siracusanus episcopus dum in hac urbe meo monasterio presuit narrare consuevit dicens. Quidam curialis illic sacratissimo pascale sabbato iuenculam cuiusdam filiam in baptismo suscepit: quod post ieiunium domum reuersus: multumque vino debriatus: eandem filiam suam secum manere petiit: eamque nocte illa quod dictu nefas est perdidit. Cumque mane facto surrexisset reus cogitare cepit ut ad balneum pergeret: ac si aqua balnei lauaret culpam peccati. Perrexit igitur: lauit: cepitque trepidare ecclesiam ingredi. Sed si tanto die non iret ad ecclesiam: erubescerebat homines. Si vero iret: periret iudicium

dei. Uicit itaque humana verecundia: prexit ad ecclesiam. Sed tremebundus et paues stare cepit: atque per singula momenta suspectus: quia hora immundo spiritui traderetur: et coram omni populo veraretur. Cumque vehementer timeret: in illa missarum celebritate: quasi aduersum nihil contigit. Qui letus exiit: et die altero ecclesiam iam securus intravit. Factumque est ut per sex continuos dies letus ac securus procederet: estimans quod ei scelus dominus non vidisset: aut visum misericorditer dimisisset. Die autem septimo: subita morte defunctus est. Cumque sepulture traditus fuisset: per longum tempus cunctis videtibus de sepulchro ipsius flamma exiit: et tam diu ossa eius concremavit: quousque omne sepulchrum consumeret: et terra que in tumulo collecta fuerat defossa videretur. Quod videlicet omnipotens deus faciens: ostendit quid eius anima in occulto pertulit: cui etiam corpus ante humanos oculos flamma consumpsit. Qua in re nobis quoque hec audientibus exemplum formidinis dare dignatus est: quatenus ex hac consideratione colligamus quod anima viues ac sentiens pro reatu suo patitur: si tanto ignis supplicio etiam insensibilia ossa concremantur. Petrus.

Esse velim si vel boni bonos in regno: vel mali malos in supplicio agnoscunt?

Si boni bonos in regno: et mali malos in supplicio agnoscunt. Cap. xxiiii. Gregorius.

*salv ois m
p se ruy*
 Viuis rei sententia i verbis est
 dominicis: q iam supius ptu
 limus luce clarius demonstrata: in
 quibus cu ias dictu esset: ho quida
 erat diues: q induebat purpura z
 bysso: z epulabat quottidie splendi
 de: z erat quida medicus noie laça
 rus qui iacebat ad ianuā eius vlce
 ribus plenus: cupiens saturari de
 micis que cadebat de mēsa diuitis
 z nemo illi dabat: s; z canes venie
 bant z lingebat vlcera eius: subiun
 ctum est q mortuus laçarus porta
 tus est ab angelis in sinu abrae: z
 mortuus diues sepult^r est in infer
 no. Qui eleuans oculos suos cum
 esset in tormētis: vidit abraam a lō
 ge z laçarus in sinu eius: z ipse cla
 mans dixit. Pater abraam misere
 mei: z mitte laçarū vt intingat ex
 tremū digiti sui in aqua: z refrige
 ret lingua meaz. Cui abraam dixit.
 Fili recordare qz recepisti bona in
 vita tua: z laçarus similiter mala.
 Diues autē de seipso iam spem salu
 tis nō habēs: ad promerēdā suozū
 salutem cōuertitur dicens. Rogo
 te pater vt mittas eum in domū pa
 tris mei: habeo enī quinq; fratres
 vt testet illis ne z ipsi veniāt in hūc
 locum tormentor. Quibus verbis
 aperte declarat: qz z boni malos:
 z mali cognoscunt bonos. Si igit
 abraam laçarus minime recogno
 uisset: nequaq; ad diuitē in tormen
 tis positū de trāfacta eius cōtritio
 ne loqueretur dices: q mala rece

pisset in vita sua. Et si mali malos
 non recognosceret: nequaq; diues
 in tormētis positus: fratru suorum
 etia; absentū meminisset. Quomo
 do enī presentes nō posset agnosce
 re: qui etiā p absentū memoria cu
 raui exorare? Qua in re illud quo
 q; ostēditur q nequaq; ipse requisi
 sti: si boni malos: z mali cognoscūt
 bonos. Nam z diues ab abraa; co
 gnoscitur: cui dictū est: recepisti bo
 na in vita tua: z elect^r laçarus a re
 probis est diuite cognit^r: quē mitti
 precatur ex noie dicens. Mitte la
 çarum vt intingat extremū digiti
 sui in aquam: vt refrigeret linguam
 meam. In qua videlicet cognitione
 vtriusq; partis cumulus retributio
 nis excrecit: vt z boni ampli^r gau
 deant: qui secum eos letari conspi
 ciunt quos amauerūt: z mali dum
 cum eis torquētur quos in hoc mū
 do despecto deo dilexerūt: eos non
 solum sua: sed etiam aliorū grauis
 pena cōsumat. Sit autem in electis
 quiddam mirabilius: quia nō solū
 eos agnoscunt quos in hoc mūdo
 nouerant: sed velut visos ac cogni
 tos recognoscūt bonos: quos nun
 q; viderūt. Nam cum antiquos pa
 tres in illa eterna hereditate vide
 rint: eis incogniti p visionem non
 erunt: quos in ope semp nouerūt.
 Quia enī illic oēs cōmuni claritate
 deum cōspiciunt: qd est qd ibi ne
 sciant vbi sciētē omnia sciunt?

De quodas religioso moriente

Ex de qd
videt p
moyens

qui pphetas vidit. Cap. xxxv.

Am quidam noster religio-
sus vir: et vite valde laudabi-
lis: cum ante quadriennium morere-
tur: sicut religiosi alij qui presentes
fuerunt testati sunt: in hora sui exi-
tus ionam prophetam: ezechielem
quoque et danielē cepit aspicere: eos-
que dominos suos ex nocte clamare.
Quos dum ad se venire diceret: et
depressis luminibus eis reuerentie
obsequiū preberet: ex carne eductus
est. Qua in re apte datur intelligi
quod erit in illa incorruptibili vita noti-
cia: si vir iste adhuc in carne corrupti-
bili posuit: prophetas sanctos quos
nimirum nunquam viderat agnouit.

Quod se etiam ignote anime nonnun-
quam exire cognoscit: que vel per cul-
pas tormenta vel pro bonis actibus
similia sunt premia recepture: et de
morte iohannis et vrsi eumorphij et
stephani. Cap. xxxvi.

Olet autem plerumque contin-
gere: ut egressura anima eos
etiam recognoscat: cum quibus pro
equalitate culpam vel etiam premio-
rum in vna est mansionē deputanda.
Nam vir vite venerabilis eleuthe-
rius senex: de quo in precedenti li-
bro multa narraui: in monasterio
suo germanum fratrem iohannem no-
mine se habuisse prohibuit: qui ante
dies quattuordecim suum fratrem exi-
tum predixit. Cumque decrescentes quo-
tidie computaret dies ante triduum
quod vocaretur ex corpore sebre cor-

reptus est: Ad horam vero mortis
veniens mysterium dominici corpo-
ris et sanguinis accepit: vocatosque
fratres coram se psallere precepit. Qui-
bus tamen antiphonam ipse per semetipsum
de semetipso imposuit vices. Aperte
mibi portas iusticie et ingressus in
eas confitebor domino: hec porta domini iu-
sti intrabunt per eam. Cumque coram eo
assistentes fratres psallerent: emissā
subito et producta voce clamauit di-
cens. Urse veni. Quod mox ut dixit:
eductus e corpore mortalem vitam fini-
uit. Mirati sunt fratres: quod hoc quod
moriens frater clamauerat ignora-
bant. Quo defuncto in monasterio
facta est magna tristitia. Quarto
autem die quoddam fratribus necessariū
fuit: ut ad monasterium aliud longe
positum transmitteret. Illuc igitur
euntes fratres: omnes eiusdem monaste-
rii monachos tristes valde inuene-
runt. Quibus cum diceret quid habe-
tis: quod vos in tanto merore deprimitis?
Respondērunt dicētes. Loci huius
desolationē gemimus: quod vnus frater
cuius nos in hoc monasterio vita con-
tinebat: hodie quartus est dies quod ex
hac luce subtractus est. Cumque fratres qui
venerant studiose requirerent quāliter
dictus fuisset: responderunt: vrsus.
Qui vocationis horam subtiliter in-
quirentes: ipso eum momento cognoue-
runt exisse de corpore: quo per iohannem
et apud eos defunctus est fuerat
vocatus. Qua ex re colligitur: quod vtro-
rumque par fuit meritum: eisque datum

De qd
morte cla-
rem: et il-
lus an-
te

Liber Quartus dyalogor

est ut in vna mansione socialiter viuerent: quibus e corpore contigit socialiter exire.

Ed neq; hoc sileam: qd dum adhuc laicus viuerē atq; i domo mea q mibi in hac vrbe ex iure p̄is obuenerat manerē: de quibusdam vicinis meis me cōtigat agnouisse. Quedā nāq; iuxta me vidua galla dicebatur. Hec eumorphium noīe iuuenē filium habebat: a quo nō longe quidā stephanus: cui cognomē optio fuit habitabat. Sed idem eumorphius ad extrema vite veniēs vocauit puerum suum: eiq; p̄cepit dicēs. Uade citius ⁊ dic stephano optioni ut concitus veniat: q; ecce nauis parata est ut ad siciliā deduci debeamus. Cūq; hūc puer insanire crederet ⁊ obedire recusaret: cepit ille vehementer imminere dicēs. Uade ⁊ nūcia illi qd dico q; nō infanio. Egressus itaq; ē puer: ut ad stephanū pgeret. Cūq; in mediū iter puenisset: ei alius quidam obuius factus est: qui hūc req̄siuit dicēs. Quo vadis? Cui respondit. Ad stephanū optionem a domino meo missus sum. At ille p̄tinus dixit. Ab eo venio: s; āte me hac hora defunct⁹ est. Reuersus vero puer est ad eumorphēz dominū suum: sed cū tam mortuū inuenit. Sicq; factū est ut duz alter obuīa venit: ⁊ ex medio itinere puer reuersus ē: ⁊ ex mēsurā spatij potuisset colligi: q; vno momēto vtriq; fuerāt vocati.

Erribile est valde qd Petr⁹ dicit. Sed queso te curegre diēti anime nauis apparuit: vel cur se duct ad siciliā moriturus p̄dixit?

Prima vehiculo Gregorius. nō eget. Sed mix nō ē si adhuc homini in corpore posito illud apparuit: qd p corpus assueuerat videre. Ut p hoc daretur intelligi: quo eius anima spiritualiter duci potuisset. Quod vero se ad siciliam duci testatus est: quid sentiri aliud potest nisi q; p̄re ceteris locis in ei⁹ terre insulis eructate igne tormētorum olle patuerūt: que ut solēt narrare qui nouerūt laxatis quotidie sinibus excrescūt ut mūdi nūc termino p̄pinquante: quāto certū est illuc amplius exurēdos colligi: tāto ⁊ eadem tormentorūz loca amplius videātur aperiri. Qd oīpōtens deus ad correptionē viuentiū voluit in hoc mūdo ostendi: ut mētes infideliū que inferni tormenta esse nō credunt: tormentorūz loca videāt: que audita credere recusant. Q; nō siue electi siue reprobi: quorum cōmunis causa in opere fuerit ad loca etiā cōmunia deducuntur: veritatis nobis verba satisfacerent etiam si exēpla deessent. Ipsa q̄ppe p̄pter electos in euāgelio dicit. In domo patris mei mansiones multe sunt. Si enī dispar retributio i illa beatitudine eterna nō esset: vna potius mansio q̄ multe essent. Multe ergo mansiones sunt in quibus ⁊

*holcany
os p̄stern*

Distincti bonorum ordines: et propter
meritorum consortium cõiter letantur:
et tamen unum denarium omnes laborantes
accipiunt: qui in multis mansionibus
distinguntur. Quia et una est beati-
tudo quam illic percipiunt: et dispar re-
tributionis qualitas quam pro opera di-
uersa consequuntur. Que nimirum ve-
ritas iudicii sui dies denuncians ait.
Tunc dicam messoribus. Colligite ci-
ciana: et ligate ea in fasciculos ad
comburendum. Messoribus quippe an-
geli ciciana ad comburendum in fa-
sciculos ligant: cum pares paribus
in tormentis similibus sociant: ut su-
perbi cum superbis: luxuriosi cum lu-
xuriosis: auarum cum auarum: fallaces
cum fallacibus: inuidum cum inuidis:
infideles cum infidelibus ardeant.
Cum ergo similes in culpa ad tor-
menta similia ducuntur: quod eos in locis
penalibus angeli deputant: quasi ci-
cinarum fasciculos ad combure-
ndum ligant.

De his qui quasi per errorem educi
videntur de corpore: et de uocatione et
renouatione petri monachi: et de mor-
te et resurrectione stephani: ac de vi-
sione cuiusdam militis. Cap. xxxvii.

Inquisitionem meam Petrus.
responsionis satisfactione pa-
ruit causa veritatis. Sed quidnam
est queso te quod nonnulli quasi per erro-
rem extrahuntur e corpore: ita ut facti
exanimis redeant: et eorum quisque au-
disse se dicat: quod ipse non fuerit: qui
erat iussus deduci? Gregorius.

Quod cum sit petre si bene prope-
ditur iam non error: sed am-
monitio est. Superna enim pietas ex
magna misericordie sue largitate di-
sponit: ut nonnulli etiam post exitum re-
pete ad corpus redeant: et tormenta in-
feri quod audita non crediderant saltem
visa pertimescant. Nam quidam hilli-
ricianus monachus: qui in hac urbe
mecum in monasterio vivebat: mihi
narrare consueuerat: quod quodam tempo-
re cum adhuc in heremo moraretur
agnouerit: quod petrus quidam mona-
chus ex regione ortus hiberie: qui
ei in loco vaste solitudinis cui euasia
nomen est inherebat: sicut ipso nar-
rante didicerat priusquam heremum pe-
teret: molestia corporis interuenie-
te defunctus est: sed prius corpori
restitutus inferni supplicia: atque in
numera loca flammarum se vidisse te-
statur. Qui etiam quosdam huius se-
culi potentes: in eisdem flammis suspē-
sos se vidisse narravit. Quicum iam
deductus esset ut illuc et ipse merge-
retur: subito angelum corrusci habi-
tus apparuisse fatebatur: qui eum in
igne mergi prohiberet: cui etiam dixit.
Egredere et qualiter tibi post hec
vivendum sit cautissime attende. Post
quam vocem paulatim recalescentibus
membris ab eterne mortis somno
euigilans: cuncta que circa illum fue-
rant gesta narravit. Tantumque se
postmodum vigiliis ieiuniisque con-
strinxit: ut inferni eum vidisse et pri-
muisset tormenta: etiam si taceret lin-

De petro mo-
nachus videtur
et iustitiam
et omnia

qua cōuersatio loqueret. Quippe
cui omnipotētis dei mira largitate
in morte actum est: ne mori debuif-
set. Sed qz humanū cor grauis val-
de duritie est: ipsa quoq; penarum
ostēsiōe eque oibus vtilis nō est.

Am illustris vir stephanus
que bene nosti: de semetipso
narrare mihi cōsueuerat: qz in con-
stātinopolitana vrbe p quadā cau-
sa demoratus: molestia corporis su-
pueniente defunctus est. Cūq; me-
dicus atq; pignētarius ad aperiē-
dum eum atq; condiendū esset qsi-
tus: et die eodem minime inuētus:
subsequēti nocte iacuit corpus inhu-
matum. Qui ductus ad inferni lo-
ca: vidit multa que prius audita nō
credidit. Sed cū presidenti illic iu-
dici p̄sentatus esset: ab eo receptus
nō est: ita vt diceret nō hūc deduci:
sed stephanū ferrariū iussi. Qui sta-
tim reduct⁹ in corpore est: et stepha-
nus ferrarius qui iuxta eum habi-
tabat: eadē hora defunct⁹ est. Sic-
q; probatum est vera fuisse verba q
audierat: dum hec effectus mortis
stephani demonstrauit.

Post triennium quoq; in hac
pestilentia q hanc vrbe clade
vehementissima depopulauit: i qua
etiam corporali visu sagitte celitus
venire: et singulos quosq; ferire vi-
debatur: sicut nosti stephanus idē
defunctus est. Quidam vero miles
in hac eadem nostra vrbe percussus

ad extrema peruenit: qui ductus e
corpore exanimis iacuit: sed citius
rediit: et que cū eo fuerāt gesta nar-
rauit. Liebat enī sicut tūc res eadē
multis innotuit: quia p̄s erat sub
quo niger atq; caliginosus: fetoris
intolerabilis nebula exalans flumi-
decurrebat. Trāfacto autem ponte
amena erāt prata atq; virētia: odo-
riferis herbarū floribus exornata:
in quibus albatorū hominū conue-
ticula esse videbatur. Tantusq; in
loco eodem odor suauitatis inerat:
vt ipsa suauitatis fragrantia illic de-
ambulantes habitantesq; satiaret.
Ibiq; māsiōnes diuersorū singule:
magnitudie lucis plene. Ibi quedā
mire potētie edificabatur domus:
que aureis videbat latriculis con-
strui. Sed cuius esset non potuit a-
gnosci. Erant vero sup ripam pre-
dicti fluminis nōnulla habitacula:
sed alia exurgētis fetoris nebula tā-
gebantur. Alia autem exurgens fe-
tor a flumine minime tāgebat. Ihec
vero erat in predicto pōte pbatior:
vt quisquis iniustorū p eum vellet
transire: in tenebroso fetentiq; flu-
uio laberet. Iusti vero quibus cul-
pa nō obsisteret: securo p eum gres-
su ac libero: ad loca amena pueni-
rent. Ibi se etiam petrum ecclesiasti-
ce familie maiorē: qui ante quadriē-
nium est defunctus: decorus positū
in locis teterrimis magno ferri pō-
dere religatum ac depressum vidis-

o d m o r e n y
q i u d i q i p p f e c
l a n y / e a m n o
m p h e m l p e q u

n a p n q i n f e
c o n g r e p r o g r e
q b f e o p e

q l i p e d m o n g l a d p i t u r o p p 1 0 2 4 p u n e u d d i n g

De petro et familia m p p p t o r e u d e l y q m f e n o
r e u n i e b a

se confessus est. Qui dum require-
ret cur ita esset: ea se dixit audisse q̄
nos qui eum in hac ecclesiastica do-
mo nouimus: sciētes eius acta reco-
limus. Dictum nāq; est. Decidit
co patitur: quia si quid ei pro faciē-
da vltione iubebat: ad inferendas
plagas plus ex crudelitatis deside-
rio: q̄ obedientie seruiebat. Quod
sic fuisse: nullus qui illū nouit igno-
rat. Ibi se etia; quēdam peregrinū
presbyterū vidisse fatebat: qui ad
predictū pontem veniens: tāta per
eum auctoritate trāsijt: quāta et hic
sinceritate vixit. In eodem quoq;
ponte: hunc quē predixi stephanū
se recognouisse testat⁹ est. Qui dū
transire voluisset eius pes lapsus
est: et ex medio corpore iaz extra pō-
tem deiectus: a quibusdam teterri-
mis viris ex flumine surgētib; p-
coras deorsum. Atq; a quibusda;
albatis viris cepit per brachia sur-
sum trahi. Cūq; hoc luctamē esset:
vt hunc boni spiritus sursum: mali
deorsum traherēt: ipse qui hec vi-
debat ad corpus reuersus est: et qd
de eo plenius gestum sit minime co-
gnouit. Quā in re de eiusdem ste-
phani vita datur intelligi: qz in eo
mala carnis cum elemosynarū ope-
ratione certabāt. Qui enim per co-
ras deorsum: per brachia trahēba-
tur sursum: patet nimirū quia et ele-
mosynas amauerat: et carnis vitijs
perfecte nō restiterat: que eūz deor-

sum trahēbant. Sed in illo occulti
arbitrii examine quid in eo vicerit
et nos: et eum qui vidit et reuocatus
est: latet. Constat tamen quia idem
stephanus postq̄ sicut supius nar-
raui et inferni loca vidit et ad corpus
rediit: perfecte vitam minime corre-
xit. Qui post multos annos de cor-
pore adhuc ad certamē vite et mor-
tis exijt. Quā vere colligitur: quia
ipsa quoq; inferni supplicia dū de-
monstrantur alijs ad adiutorium:
alijs vero ad testimoniū fiant. Ut
et isti videant mala que caueāt: illi
vero eo amplius puniātur: quo in-
ferni supplicia cognita et visa vitare
noluerunt.

Petrus.

Uid est hoc quesote quod in
amenis locis cuiusdam do-
mus latriculis aureis edificari vi-
debat⁹? Ridiculū est valde si credi-
mus qd in illa vita adhuc metallis
talib⁹ egeamus. Gregorius.

Uis hoc si sanum sapit non
intelligat⁹? Sed ex eo qd illic
ostēsum est: quisquis ille est cui mā-
sio ista construitur: apre datur in-
telligi: quid est quod hic operatur.
Nam quoniam premium lucis eter-
ne elemosynarū largitate promere-
bitur: nimirum constat: quia auro
edificat mansionē suam. Quod enī
superius memoriā feci vt dicere idē
miles qui hec viderat narrabat: qd
eosdem latriculos aureos ad edifi-
cationē domus: senes ac iuuenes:

puelle et pueri ferebant. Quia ex re colligitur: quod hi quibus hec pietas facta est: ipsi illic opatores esse videbantur.

De deus dedit cuius domus sabbato visa est edificari. Cap. xxxviii.

Item etiam quidam iuxta nos deus dedit nomine religiosus habitabat: qui calciamenta solebat opari. De quo alter per revelationem vidit quod eius domus edificabatur: sed in ea constructores sui solo die sabbati videbantur opari. Qui eiusdem viri post modum subtiliter vitam requireres: invenit quod ex his que diebus singulis laborabat: quicquid ex victu atque vestitu superesse potuisset: die sabbato ad beati petri ecclesiam deferri consueverat: atque indigentibus erogare. Quia ex re perpende: quod non immerito domus ipsius fabrica sabbato crescebat.

Ac de re mihi idem Petrus. nec video satisfactum: sed quoniam te quod esse dicimus quod quorundam habitacula fetoris nebula tangebantur: quorundam vero tangi non poterant: vel quid est quod pontem: quod est quod fluvium vidit? Gregorius.

Et rerum petre imaginibus perscrutamus merita causarum. Per pontem quippe ad amena loca transire iustos aspexit: quod angusta valde est semita que ducit ad vitam. Et fetentem fluvium decurrentem vidit: quod ad ima quotidie defluit carnalium hic putredo vitiorum: et quorundam habitacula fetoris nebula tangebant: quorundam vero ab ea tangi non poterant:

quod sunt plerique qui multa iam bona opera faciunt: sed tamen adhuc carnalibus vitiis in cogitationis delectatione tanguntur. Et iustum valde est ut illic nebula fetoris obsideat: quos hec adhuc carnis fetor delectat. Unde et eadem delectationem carnis esse beatus iob in fetore conspiciens: de luxurioso et lubrico: sententiam protulit dicens. Dulcedo illius vermis. Qui autem perfecte cor ab omni delectatione carnis excutit: constat nimirum: quod eorum habitacula fetoris nebula non tanguntur. Et notandum quod idem fetor et nebula visa sit: quod nimirum carnalis delectatio mentem quem inficit obscurat: ut veri luminis claritatem non videat: sed unde delectatur inferius: inde caliginem patitur a summis.

Utamus ne hoc Petrus. auctoritate sacri eloquii posse monstrari: ut culpe carnalium fetoris pena puniantur?

De pena sodomorum. Cap. xxxix. Dicit. Nam li. Gregorius. beatus geneseos attestante didicimus: quod super sodomitas dominus ignem et sulphurem pluit: ut eos et ignis incenderet: et fetor sulphuris necaret. Quia enim amore illicito corruptibilis carnis arserat: simul incendio et fetore perierunt: quatenus in pena sua cognoscerent: quod eterne mortis fetori sua se delectatione tradidissent. Petrus.

Et his in quibus dubius fui: nihil mihi fateor quoniam remansit.

Quorundam autem adhuc in corpore posite penale aliquid de spiritualibus vident: et de theodoro puerulo ac de morte chrisauri: et monachi cuiusdam isauri. Cap. xl. Gregorius. Sciendum quoque est: quod nonnulli qui adhuc in suis corporibus posite: penale aliquid de spiritualibus vident. Quod tamen quibusdam ad edificationem suam: quibusdam vero pertingere ad edificationem audientium solet. Nam is de quo in homeliis coram populo iam narrasse meminimus inquitur valde theodorus nomine puer fuit: qui in meum monasterium fratrem suum necessitate magis quam voluntate secutus est. Cui nimirum gravis erat: si quis pro sua aliquid salute loqueretur. Bona autem non solum facere: sed etiam audire non poterat. Erat enim superbus et lubricus: et si quod post hoc seculum sequeretur vita nesciebat. Irridebat vero si quis illi hanc predicare voluisset. Itaque cum habitu seculari vivebat in monasterio verbis levis nutibus instabilis: mente tumidus: vestitus compositus: actione dissipatus. Nunquam se ad sancte conversationis habitum venire: intrando irascendo: defendendo: deridendo testabatur. In hac autem pestilentia quam nuper huius urbis populum magna ex parte consumpsit: percussus in inguine est perductus ad mortem. Cumque extremum spiritum ageret: conveniunt fratres ut egressus illius oratio pretegeretur. Jam corpus eius ab extre-

ma fuerat parte premortuus: in solo tamen modo pectore vitalis adhuc calor anclabat. Cuncti autem fratres tanto pro eo ceperunt enixius orare: quanto cum iam videbant sub celeritate discedere. Cum repente cepit eisdem fratribus assistentibus clamare: atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere dicens. Recedite: ecce draco qui me ad deuorandum datus sum: qui propter vestram presentiam deuorare me non potest. Caput meum in suo ore iam absorbuisset: date locum ut non me amplius cruciet: sed faciat quod facturum est. Si ei ad deuorandum datus sum: quare propter vos moras patior? Tunc fratres ceperunt ei dicere. Quid est quod loqueris frater: signum tibi sancte crucis imprime. Respondit ille cum magnis clamoribus dicens. Volo me signare sed non possum: quod squamis huius draconis premoer. Cumque hoc fratres audirent: prostrati in terra cum lacrymis ceperunt pro ereptione illius vehementius orare. Et ecce subito melioratus eger: cum magnis vocibus cepit clamare dicens. Gratias deo. Ecce draco qui me ad deuorandum acceperat fugit: orationibus vestris expulsus: stare non potuit. Pro precibus meis modo intercedite: quod conuersi paratus sum: et secularem vitam funditus relinquere. Homo ergo qui sicut iam dictum est ab extrema parte corporis fuerat iam mortuus: reseruatus ad vitam toto ad deum corde conuersus est. Et postquam mutatus mente diu est

flagellis attritus: tunc ei^a aia carne soluta est. At cōtra crisaurius sicut pbus ppinquus illi^o: cuius iam superius memoriā feci narrare p̄sueuerat: vir in hoc mundo valde idoneus fuit: sed tantum plenus vitijis quantū reb^o: supbia tumidus: carnis sue voluptatibus deditus: in acquirendis rebus auaritie fascibus accensus. Sed cū tot malis dñs finire n̄ ponere decreuisset: corporali hūc molestia percussit. Qui ad extremum veniēs: eadē hora qua ias de corpore erat exiturus: aptis oculis vidit tetros et nigerrimos spūs coram se assistere: et vebemēter imminere: vt ad inferni claustra eū raperent. Cepit tremere: pallefcere: sudare: et magnis vocibus inducias petere: filiūq; suū noīe maximum: quē ipse monach^o monachū vidit: nimis et turbatis clamorib^o vocare dicens. Maxime curre. Nunq̄ tibi malū aliquid feci: in fide tua me suscipe. Turbatus mox maximus affuit: lugens et p̄strepens: familia cōuenit. Eos autē quos ille insistentib^o sibi g^o auiter tolerabat: ipsi malignos spūs videre nō poterāt: sed eorum presentia in cōfusione in pallore ac tremore illius qui trahebāt videbāt. Dauore autē tetre eorū imagines huc illucq; vertebāt in lectulo: iacebat in sinistro latere: aspect^o eorū ferre nō poterat: vertebāt ad parietē: ibi aderāt. Cūq; p̄strictus nimis se relaxari iam posse despe-

raret: cepit magnis vocibus clamare. Inducias vel vsq; mane. Inducias vel vsq; mane. Sed cū hec clamaret: in ipsis vocib^o de habitaculo sue carnis euulsus est. De quo nimirum cōstat qz pro nobis ista nō pro se viderit: vt ei^a visio nobis p̄ficiat: quos adhuc diuina patiētia lōganimit̄ expectat. Nam illi retro spūs ante mores vidisse et inducias petisse quid p̄fuit: q̄ easde inducias quas petijt nō accepit.

Et etiā nūc apud nos albanus bisaurie p̄sbyter: quidam diebus suis yconie rem terribilem narrat euenisse. Ibi nāq; vt ait est quoddā monasteriū qd̄ tōgala. hō dicit: in quo quidā monachus magne estimationis habebat. Bonis q̄ppe cernebat morib^o: atq; in oī sua actione cōpositus. Sed sicut ex fine res patuit: longe aliter quē apparebat fuit. Nam cum se ieiunare cū fratribus demonstraret: occulte māducare cōsueuerat. Quod ei^a vitium fratres oīno nesciebāt. Sed corporis supueniente molestia: ad vite extrema pductus est. Qui cū iam esset in fine: fratres ad se oēs q̄ monasterio aderāt: congregari fecit. At illi tali vt putabāt viro morientē: magnū quid ac delectabile se ab eo audire crediderūt. Quibus ipse afflictus et tremēs cōpulsus est p̄dere cui hosti tradit^o coquebat^o exire. Nam dixit: Quando me vobiscū ieiunare credebatis: occulte comede-

bam. Et ecce nunc ad deuorandum
draconi sum tradit^r: qui cauda sua
mea genua pedesq³ colligauit. Ca-
put vero suū intra os meū mittēs:
spū meū ebibēs abstrahit. Quib³
dictis: statim defunctus est: atq³ vt
penitēdo liberari potuisset: a draco-
ne quē viderat expectat^r nō ē. Qd³
nimirū constat: q³ ad solā vilitatē
audientiū viderit: q³ eum hostē cui
tradit^r fuerat: z inotuit z nō euasit.
Oceri velis: si post Petrus.
mortē purgatori³ ignis esse
credendus sit?
An post mortē purgatori³ ignis
sit. Cap. xli. Gregorius.
In euangelio dñs dicit. Am-
bulate dñs lucē habetis. Per
prophetā quoq³ ait. Tēpore acce-
pto exaudiui te: z in die salutis ad-
iunxi te. Qd³ paulus apostolus expo-
nens dicit. Ecce nūc tēpus accepta-
bile: ecce nūc dies salutis. Salo-
mon quoq³ ait. Quodcūq³ pōt ma-
nus tua facere instanter opare: q³
nec opus nec ratio: nec sapiētia nec
sciētia erit apud inferos: quo tu p-
peras. David quoq³ ait. Qm̄ in se-
culū misericordia eius. Ex q³bus ni-
mirū sentētijs pstat: q³ qualis hinc
quisq³ egredit^r: talis in iudicio pre-
sentatur. Sed tñ de quibuscūq³ leui-
bus culpis esse ante iudiciū purga-
tori³ ignis credendus ē: p eo q³ veri-
tas dicit: q³ si q³ in spū sancto blas-
phemiā dixerit: neq³ in hoc seculo
neq³ in futuro remittet^r ei. In qua

sentētia datur intelligi quasdā cul-
pas in hoc seculo: quasdā vero in
futuro posse relaxari. Qd³ enim de
vno negat: psequens intellect^r pa-
tet: q³ de quibuscūq³ cōceditur. Sed
tamē vt p³dicti hoc de paruis mini-
misq³ peccatis fieri posse credēdū
est. Sicut est assiduus ociosus ser-
mo: immoderat^r risus: vel peccatū
care rei familiaris: q³ vit sine culpa
vel ab his agit^r q³ a culpa q³liter de-
clinari debeat sciūt. Aut i nō gravi-
bus rebus error ignoratiē: q³ cūcta
etiam post mortē grauāt: si in hac
vita positis minime fuerint relaxa-
ta. Nam cum paulus dicat xpm eē
fundamētū: atq³ subiūgat: si q³ su-
pedificauerit sup hoc fundamentū
aurū: argentū: lapides preciosos:
ligna: fenū: stipulam: vniuscuiusq³
opus quale sit ignis p³babit. Si cu-
ius opus māserit: qd³ sup edificauit
mercedē accipiet. Si cui³ opus ar-
serit: detrimentū patiet^r. Ipse autē
salu³ erit: sic tñ quasi p ignē. Quā-
uis hoc de igne tribulatiōis in hac
vita nobis adhibito possit itelligi:
tñ si q³ de igne future purgationis
accipiat: pensandū sollicit^r est: q³
illū dixit p ignē posse saluari: nō q³
sup hoc fundamentū: ferrū: es: vel
plumbū edificat: idest pctā maiora
z idcirco duriora atq³ tūc iaz insolu-
bilis: sed ligna: fenū: stipulaz: idest
pctā minima atq³ lenissima: q³ ignis
facile cōsumat. Hoc tamē sciendum
est: q³ illic etiam de minimis nūll

de p³no m

de purgato

de p³no
inferno
ut p³no

quis purgationis obtinebit nisi in bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus: ut illuc obtineat promeretur.

De aia pascasij diaconi. Cap. xliij.

Am cum adhuc essem iuuenilis atque in laico habitu constitutus narrari a maioribus atque scientibus audiui: quod pascasius huius apostolice sedis diaconus cuius apud nos rectissimi et luculentissimi de spiritu sancto extant libri: mire sanctitatis vir fuerit. Elemosynarum marie operibus vacans: cultor pauperum: et contemptor sui. Sed hic in ea contentione que in ardescere celo fidelium iter simachum atque lauretium facta est: ad pontificatus ordines lauretium elegit: et omnium post unanimi consensu superatus: in sua tamen sententia usque iuxta diem suum exitum persistit. Illi amando atque preferendo: quem episcoporum iudicio posse sibi ecclesia restituit. Hic itaque cum temporibus simachi apostolice sedis presulis esset defunctus: eius dalmaticam feretro suppositam demoniacus tetigit statimque saluatus est. Post multum vero temporis germano capuano episcopo cuius superius memoriam feci: medici pro corporis sui salute dictauerant ut in angulans terminis lauari debuisset. Qui ingressus easdem terminas: predictum pascasium diaconum stantem et obsequentem in caloribus inuenit. Quo viso vehementer timuit: et quid illi tantus vir faceret inquisiuit. Cui ille respondit. Pro nulla alia causa in hoc pe-

nali loco deputatus sum: nisi quod in parte lauretij contra simachum sensi. Sed queso te pro me dominum deprecare: atque in hoc cognosces quod ex auditus sis: si hic rediens me non inuenieris. Qua de re vir domini germanus se in precibus strinxit: et post paucos dies rediit: sed iam predictum pascasium in loco eodem minime inuenit. Quia enim non malicia sed ignorantie errore peccauerat: purgari post mortem potuit a peccato. Quod tamen credendum est: quod ex illa suarum elemosynarum largitate hoc obtinuit: ut tunc potuisset promereri veniam: cum iam nihil posset operari. Petrus.

Quid est hoc queso te: quod in his extremis temporibus tam multa de aiabus clarescunt: que ante latuerunt? Ita ut aptis reuelationibus atque ostensionibus venturum seculum inferre se nobis atque aperire videatur?

Eur in extremis temporibus tam multa de aiabus clarescunt que ante latuerunt. Cap. xliij. Gregorius.

Haec est. Nam quanto presens seculum propinquat ad fines: tanto futurum seculum ipsa iam propinquitate tangitur: et signis manifestioribus aperitur. Quia enim in hoc cogitationes nostras vicissim minime videmus: in illo autem nostra in alterutrum corda aspiciunt. Quid hoc seculum nisi nocte? Et quid vetustum nisi dies dixerim? Sed quemadmodum cum nox finiri: et dies incipit oriri: ante solis ortum simul aliquo

modo tenebre cū luce cōmixte sunt
quousq; descēdentis noctis reliq̃e
ī lucē diei subsequētis pfecte vertā/
tur: Ita hui⁹ mūdi finis iam cū fu/
turi seculi exordio p̃mixcetur: atq;
ipse reliquiarū eius tenebre quadā
iam rerum spiritualiū p̃mixtione
trāslucet. Et que illius mūdi sunt
multa iam cernimus: sed necdū p/
fecte cognoscim⁹: qz quasi ī quodā
mētis crepusculo: hec velut ante so/
lem videmus. **Petrus.**

Lacet qđ dicis. Sed de tāto
viro pascasio hoc animū ad
questionē mouet: qz post mortē ad
penalem locum ductus est: cuius se/
retri vestis tangi potuit: z malign⁹
spiritus ab obfesso homine fugari.

Ac in re magna **Gregori⁹.**
debet omnipotētis dei dispē/
satio: z qđ sit multiplex agnoscī: cu/
ius iudicio actum est: vt idem vir
pascasius z ipe iustus ad aliquantū
temporis reciperet qđ peccasset: z
tamē ante humanos oculos mira/
p corpus suū post mortē faceret: qđ
ante mortē eis quoq; cognoscenti/
bus pia opa fecisset. Ut neq; hi qđ
bona eius opa viderant de elemo/
synarum illius estimatione fallerē/
tur: neq; ipsi sine vltione laxaretur
culpa: quā nec esse culpā credidit: z
idcirco hāc fletibus nō extinxit.

Ubi iufernus esse credendus
est. **Cap. xliiij. Petrus.**

Erpendo qđ dicis. Verūta/
mē hac rōne cōstrictus nō so/
lum qđ intelligo: sed ipa etiā qđ in me

nō intelligo cogor iam pctā forni/
dare. Sed qđ te qz paulo supius
sermo de locis penalib⁹ iufernū ver/
sabatur: vbi nam esse iufernū puta/
mus? Sup hāc terrā: an sub terra
esse credendus est? **Gregorius.**

Ac de re temere definire nū/
audeo. Nōnulli nāq; in qua/
dam terrarū pte iufernū esse puta/
uerunt. Alij vero hūc sub terra esse
estimāt. Sed tñ hoc animū pulsāt:
qz si idcirco iufernū dicim⁹ qz infe/
rius iacet quo terra ad celū est: hoc
esse inferi⁹ debet ad terrā. Unde z
fortasse p psalmistaz dicit. Libera/
sti aīam meā ex inferno inferiori. Ut
iufernus supior terra. Iufern⁹ nō
inferior sub terra esse videat. Et io/
hannis vox in ea estimatione pcor/
dat: qđ cū signatū libzū septē sigillis
vidisse se diceret: qz nemo inuētus
est dign⁹ neq; in celo: neq; in terra:
neq; subtus terram aperire libzū z
soluere signacula ei⁹ adiūxit: z ego
flebam multū. Quē tñ postmodū
libzū: per leonē de tribu iuda dicit
aperiri. In quo videlicet libzo quid
aliud qđ sacra scriptura signat: quā
solus redēptor noster apuit? Qui
homo fact⁹: moriēdo: reuergendo:
ascendendo: cūcta mysteria qđ in ea
fuerant clausa patefecit. Et nullus
in celo: qz neq; angelus: nullus in
terra: qz neq; hō vīnēs in corpore:
z nullus sub terra dign⁹ inuēt⁹ est:
qz neq; aīe corpore exute apire no-

bis preter dominum sacri eloquii secreta
patuerunt. Cum ergo ad soluendum li-
brum nullus sub terra inuentus dignus
dicitur: quod obstat non video nisi ut sub
terra infernus esse credatur. Petrus.

Uero te vnum esse gehene ignis
credendum est? An quanta peccatorum
diuersitas fuerit: tanta quaque existima-
da sunt et ipsa incendia esse preparata?

Utrum vnum gehene ignis sit an
diuersi. Cap. xlv. Gregorius.

Nus quidem est gehene ignis
sed non vno modo omnes cruciat
peccatores. Vniuscuiusque enim quantum
exigit culpa: tantum illic sentiet pe-
na. Nam sicut in hoc mundo sub vno
sole multi consistunt: nec tamen eiusdem so-
lis ardore equaliter sentiunt: quia alius
plus estuat: atque alius minus: ita illic
in vno igne non vnum est modus incen-
dij. Quia quod hic diuersitas corpo-
rum hoc illic agit diuersitas peccato-
rum: ut et ignem non dissimile habeat: tamen
eosdem singulos dissimiliter exurat.

Unquidnam quod te Petrus.
dicimus: eos qui semel illicmersi
fuerint semper arduos?

Si semper ardet quod gehene ignibus
deputantur. Cap. xlv. Gregorius.

Onstat nimis et incunctanter
verum est: quia sicut finis non est
gaudio bonorum: ita finis non erit tor-
mento malorum. Nam cum vitas dicat:
ibunt hi in supplicium sempiternum: iusti
autem in vitam eternam: quia vix est quod pro-
misit: falsum proculdubio non erit quod
minatus est deus. Petrus.

Uid si quis dicat idcirco peccato-
ribus eterna pena minatur est:
ut eos a peccatorum perpetratione
compelleret? Gregorius.

Si fallax est quod minatus est ut
ab iniusticia corrigeret: etiam
falsa est pollicitus ut ad iusticiam pro-
caret. Sed quis hoc dicere vel insan-
tum presumat? et si minatur est quod non erat
impletur: dum asserere cum misericor-
dem volumus: fallacem: quod dici nefas
est: predicare compellimur. Petrus.

Ere velim quomodo iustus sit:
ut culpa que cum fine perpetrata
est sine fine puniatur? Gregorius.

De recte diceretur: si distri-
ctus iudex non corda homi-
num: sed facta pensaret. Vni qui enim
ideo cum fine deliquerunt: quia cum
fine vixerunt. Nam voluissent vti-
que si potuissent sine fine vivere: ut po-
tuisent sine fine peccare. Dis-
tendunt enim quia in peccato semper
vivere cupiunt: qui nunquam desinunt
peccare dum viuunt. Ad magnam
ergo iusticiam iudicantis pertinet: ut
nunquam careat supplicio: qui in hac
vita nunquam voluerunt carere pecca-
to. Petrus.

Ad nullus iustus crudelitate
pascitur: et delinquentes seruus a
iusto domino idcirco cedi precipitur: ut
a nequitia corrigatur. Ad hoc ergo
vapulat ut emendari debeat. Vni qui
autem gehene ignibus traditi: si ad
correctionem non perueniunt: sine fine
semper ardebunt. Gregorius.

Anipotēs de⁹ qz pius ē: mi-
serorū cruciatu non pascitur.
Quia aut iustus est: ab iniquorū vl-
tione in ppetuū non sedatur. Sed
iniqui omēs eterno supplicio depu-
tati: sua qdem iniquitate puniunt:
z tamē ad aliquid ardebūt: scilz vt
iusti omēs z in deo videāt gaudia
que percipiunt: z in illis respiciant
supplicia que euaserunt: quatenus
tanto magis in eternum diuine gra-
tie debitores se eē cognoscāt: quā-
to in eternū mala puniri conspiciūt:
que eius adiutorio vicerunt.

I vbi sunt scī pini Petr⁹.
inimicis suis quos tunc ardere
viderint non orabūt: quibus utiqz
dictū est: p inimicis vestris orate?

Rat p inimicis Gregorius
suis eo tēpore quo possūt ad
fructuosam penitentiā eorū corda
cōuertit: atqz ipsa conuersatione sal-
uari. Quid enim aliud p inimicis
orādū ē: nisi hoc qd ait apostolus:
vt det illis deus penitentiā ad cogno-
scendā veritatē: z resipiscāt a diabo-
li aqz: a quo capti tenentur: ad
ipsius voluntatem? Et quomodo
pro illis tunc orabitur: qui iam nul-
latenus possunt ad iusticie opera
ab iniquitate commutari? Eadem
itaqz causa est cur non oretur tunc
p hominibus eterno igne dānatis:
q nūc etiā causa est vt nō oret sancti
homines p hominibus infidelib⁹
impisqz defunctis: nisi qz de eis vi-
qz quos eterno deputatos suppli-

cio iam nouerunt: ante illum iudi-
cis iusti conspectum: orationis sue
meritum castari i refugium. Quod si
nunc quoqz viuētes iusti mortuis
z dānatis iniustis minime compa-
tiuntur: quādo adhuc aliquid iudi-
cabile de sua carne sese ppeti etiam
ipsi nouerūt: quāto dūctius tunc
iniquorū tormēta despiciunt quan-
do ab omni vitio corruptionis eru-
ti: ipsi iam iusticie vicinūs atqz ar-
tius inherēbūt? Sic quippe eorū
mentes per hoc qz iustissimo iudici
inherēt: vis dūctiōis absorbet:
vt omnino eis nō libeat: quicquid
ab illius interne regule subtilitate
discordat. Petrus.

Qua est iam quod respōderi
debeat apte narratiōi. Sed
hec nūc questio mētez mouet: quo-
modo aīa immortalis dicit: dū cō-
stat qz in ppetuo igne moriatur?

Quomodo anima immortalis
dicitur: si cōstat qz mortis damna-
tione puniatur. Cap. xlvij.

Via duobus mo Gregori⁹.
dis vita ducitur: duobus mo-
dis etiā mors debet itelligi. Aliud
est nāqz qd in deū viuimus. Aliud
vero qd in hoc qd cōditū vel creatū
sumus. Id est aliud est beate viue-
re: atqz aliud essentialiter. Anima
itaqz z mortalis esse itelligit: z im-
mortalis. Mortalis qppe qz beate
vivere amittit: immortalis aut qz es-
sentialiter viuere nūqz dēinit. Et na-
ture sue vitā pdere nō valet: nec cū

in perpetua fuerit morte damnata. Illic eni posita: beatas esse potuit: et esse non perdit. Ex qua re semper cogitur ut et mortem sine morte: et defectum sine defectu: et finem sine fine patiatur quatenus ei et mors immortalis sit et defectus indeficiens: et finis infinitus.

Uis hanc tam inextinguibilem damnationis sententiam cuiuslibet sit opis: ad exitum veniens non pertimescat: quando et si iam novit quid egit adhuc tamen facta illi quod subtiliter iudicetur ignorat.

De quodam sancto viro qui ad mortem veniens expavit. Cap. xlviii.

asseris ita est. S. Gregorius. plerumque de culpis minimis: ipse solus pauper egeredientes animas iustorum purgat. Sicut narrari de quodam sancto viro mecum frequenter audisti. Qui ad mortem veniens vehementer expavit: sed post mortem discipulis in stola candida apparuit: et quod preclare sit susceptus indicavit.

Quidam ne mortem timeant revelatione roborantur. Et de antonio et merulo monachis. Cap. xlix.

Domini vero omnipotes deus trepidantium mentes quibusdam prius revelationibus roborat ut in morte minime pertimescant. Nam quidam mecum in monasterio frater antonii nomine vivebat: qui multis quotidianisque lachrymis ad gaudia patrie celestis anhelabat. Cumque studiosissime et cum magno fervore

desiderii sacra eloquia meditaretur non in eis verba scientie: sed fletum compunctionis acquirebat. Quatenus per hec excitata mens eius inardesceret: et una deferens ad regionem celestis patrie per contemplationem volaret. Huic per nocturnam visionem dictum est. Paratus esto: et quia dominus iussit migrare. Cumque ille non habere se sumptus ad migrandum diceret: responsum protinus audiuit dicens. Si de peccatis tuis agitur dimissa sunt. Quod dum semel audisset: et magno adhuc metu trepidaret: nocte quoque alia in eisdem verbis est ammonitus. Cum post quinque dies febre correptus: cunctis fratribus fletibus: orantibusque defunctus est.

Huius etiam frater in eodem monasterio merulus dicebat vehementer lachrymis atque elemosynis intentus. Psalmodia vero ex ore illi pene nullo tempore cessare consueverat: excepto cum aut alimentum corpori: aut membra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit: quod ex albis floribus corona de celo in caput illi descenderet. Qui mox molestia corporis occupatus: cum magna securitate quasi atque hilaritate defunctus est. Ad cuius sepulchrum dum petrus qui nunc monasterio preest: sibi sepulcrum facere post annos quattuordecim voluisset: tanta ut asserit de eodem sepulchro illi fragrantia suavitatis emanavit: ac si illic florum omnium fuissent odoramenta congregata. Ex qua re ma-

nifestum patuit: q̄p veruz fuerit qđ
per nocturnā visionē vidit.

Liūs quoq; in eodē monaste-
rio iohānes dict⁹ est magne
indolis adolescēs: quietatē suā in-
tellectu ⁊ humilitate dulcedie ⁊ gra-
uitate trāsibat. Huic egrotanti atq;
ad extremū deducto: per nocturnā
visionem quidā senex apparuit: ⁊
hunc virga tetigit: eiq; dixit. Sur-
ge: ex hac enī molestia minime mō
morieris. Sed paratus esto: qz lō-
gum tempus hic factur⁹ nō eris.
Qui duz iam esset a medicis despa-
tus: repēte sanat⁹ est atq; pualuit:
⁊ rem quā viderat narravit: seq; p
bienniū in dei seruitio sicut predixi
vltra etatis sue ānos exhibuit. An-
te hoc autē triēniū cuz quidā frater
fuiſſet mortuus: atq; in ei⁹dē mo-
nasterij cimiterio a nobis sepult⁹:
cunctis nobis ab eodem cimiterio
exeūtib⁹: idē iohānes sicut post-
modū palens ⁊ tremēs indicauit:
illic nobis discedētib⁹ inuentus:
ab eodem fratre qui mortu⁹ fuerat
de sepulchro vocatus est. Qđ mor-
etiā subsequēs finis edocuit. Nam
post dies decem inuasus febrib⁹:
carne solutus est. Petrus.

Oceri velim si hoc qđ p no-
cturnas visiones ostenditur:
debeat obseruari?

An obseruāda sint somnia: ⁊ q̄t
sint modi somnior. Ca. l. Grego.

Lienduz petre est: qz sex mo-
dis tangūt animū imagines

somniorū. Aliquādo nāq; somnia
ventris plenitudine vel inanitate.
Aliqñ vero illusione. Aliquādo co-
gitatione simul ⁊ illusiōe. Aliqñ re-
uelatione. Aliquādo autem cogita-
tione simul ⁊ reuelatiōe generant⁹.
Sed duo que prima diximus: oēs
experimēto cognoscimus. Subiū-
cta autē quattuor in sacre scripture
paginis inuenim⁹. Somnia etenī
nisi plerūq; ab occulto hoste p illu-
sionem fierent: nequaquā hoc vir sa-
piens indicaret dicens: Multos
enī errare fecerūt somnia: ⁊ exci-
derunt sperātes in illis. Vel certe.
Non auguriabimini: nec observa-
bitis somnia. Quibus pfecto ver-
bis cuius essent detestationis osten-
ditur: que augurijs coniungūtur.
Rursum nisi aliqñ somnia ex cogi-
tatione simul ⁊ illusiōe pcederent:
vir sapiens minime dixisset. Multas
curas sequūtur somnia. Et nisi
aliquādo somnia ex mysterio reue-
lationis orirētur: ioseph pferendū
se fratrib⁹ somniū nō videret. Nec
marie sponsum vt ablato puero in
egyptum fugeret: p somniū ange-
lus ammoneret. Rursum nisi ali-
quādo somnia cogitatione simul ac
reuelatiōe pcederēt: nequaquā da-
niel propheta nabugodonosor vi-
sionem disserēs: a radice cogitatio-
nis inchoasset dicēs. Tu rex i stra-
tu tuo cepisti cogitare quid esset fu-
turum post hec: ⁊ qui reuelat my-
steria ostendit tibi que vētura sunt

De somnijs

Et paulopost. Videbas et ecce quasi statua magna vna grandis: statua illa magna et statua sublimis stabat contra te et cetera. Daniel itaque dum somniū: et implendū reuerēter insinuat: et ex qua sit ortum cogitatione manifestat: patēter ostēdit: quod hoc plerūque ex cogitatione simul et reuelatione generat. Sed nimirū cum somnia tot rerum quibuscūque qualitatibus alternentur: tanto eis difficilius credi debet: quāto ex quo impulsu veniāt facilius nō elucet. Scitantes autem viri inter illusiones atque reuelationes: ipsas visionum voces aut imagines quodā intimo sapore discernunt: ut sciāt vel quid a bono spiritu percipiant: vel quid ab illusione patiantur. Nam si erga hec mens cauta nō fuerit: per deceptorē spiritus multis se vanitatibus immergit. Qui nō nunquam solet multa vera predicere: ut ad extremū valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.

De eo cui per somniū longa spacia vite promissa sunt in brevi tempore morituro. Cap. li.

Sicut quidam nostrū nup̄ certū est cōtigisse: qui dum somnia vehementer attenderet: ei per somniū longa spacia huius vite promissa sunt. Cumque multas pecunias pro longioris vite stipendijs collegisset: ita repente defunctus est: ut intactas omnes reliqueret: et ipse secū nihil ex bono opere portaret. Petrus.

Vis ille sit memini: sed queso

te ea que cepimus exequamur. Putamus ne animabus aliquid prodesse: si mortuorum corpora in ecclesijs fuerint sepulta?

An pro sit animabus mortuorum corpora in ecclesijs fuisse sepulta. Cap. lii.

Um graua peccata nō Grego. deprimūt: sed prodest mortuis si in ecclesijs sepeliātur: quod eorum primi quoties ad eadem sacra loca cōueniunt: suorum quoque sepulchra aspiciunt recordantur: et pro eis domino preces fundunt. Nam quos peccata graua deprimūt: nō ad absolutiōnem potius quam ad maiorem dānationis cumulū: eorum corpora in ecclesijs ponuntur. Quod melius ostendimus: si ea que diebus nostris gesta sunt breuiter narremus.

De quadā sanctimoniali femina in ecclesia sancti laurentij martyris sepulta: cuius media pars apparuit incendi. Cap. liii.

Iste namque vite venerabilis felix portuensis episcopus: in sabiniensi prouincia ortus atque nutritus est: qui quandā sanctimonialē femina in loco eodem fuisse testatur: quod carnis quidem cōtinētiā habuit: sed lingue peccitate atque stultiloquiū nō declinauit. Hec igitur defuncta atque in ecclesia sepulta ē. Nocte autem eadem ecclesie custos per reuelationē vidit: quia deducta ante sacrum altare per mediū secabatur: et pars vna illius igne cremabatur: pars autem altera intacta remanebat. Cumque hoc

furgēs mane fratribus narraret: et locum vellet ostēdere in quo fuerat igne cōsumpta: ipsa flamme cōbustio ita ante altare in marmoribus apparuit: ac si illic eadē semina corporeo fuisset igne concremata. Ex qua re apte datur intelligi: quia hi quibus dimissa peccata nō fuerint: ad deuitandū iudiciū sacris locis post mortē non valent adiuuari.

De valeriani patricij sepultura.

Iohannes q̄q; vir Cap. liiij. magnificus q̄ in hac vrbe locum prefectoriū seruās: cuius veritatis atq; grauitatis sit nouimus: mihi testatus est valerianū patricium: in ciuitate que brixia dicitur fuisse defunctū: cui eiusdem ciuitatis episcopus: accepto precio locum in ecclesia p̄buit: in quo sepeliri debuisset. Qui videlicet valerianus vsq; ad etatē decrepitā leuis ac lubricus extitit: modūq; suis prauitatibus ponere cōtempnit. Eadē vero nocte qua sepultus est: beatus faustinus martyr in cuius ecclesia corpus illi fuerat humatū: custodi suo apparuit dicens. Uade et dic episcopo: proiciat hinc fetentes carnes quas hic posuit. Quod si nō fecerit: die tricesimo ipse morietur. Quam visionē custos episcopo timuit p̄fiteri. Reuersusq; ammonitus declinauit. Die autem tricesimo eiusdem ciuitatis episcopus: cum vespertina hora sanus atq; incolumis ad lectū redisset: subita et inopinata morte de-

functus est.

De corpore valētini defensoris ab ecclesia post mortē p̄iecto. Ca. lv.

Dest quoq; in presenti senex venerabilis frater venantius lunensis episcopus: et magnificus liberius nobilissimusq; veracissimus: qui sese scire suosq; homines interfuisse testatur rei quā narrant nuper in genuensi vrbe contigisse. Vbi namq; vt dicunt valētinus mediolanensis ecclesie defensor defunctus est: vir valde lubricus: et cunctis leuitatibus occupatus: cuius corpus in ecclesia beati syri confessoris sepultum est. Nocte autē media in eadem ecclesia facte sunt voces ac si quis de ecclesia exire voluisset: et violenter ex ea repellere atq; traheretur foras. Ad quas nimirum voces cucurrerūt custodes et viderunt duos quosdam teterrimos spiritus: qui eiusdem valētini pedes quadam ligatura strinxerāt et cum ab ecclesia clamātem ac nimium vociferātem foras traherent. Qui videlicet exterriti: ad sua strata reuersi sunt. Mane autē facto: aperiētes sepulchrum in quo valentinus positus fuerat: eius corpus non inuenerūt. Cumq; extra ecclesiam quererent vbi proiectus esset: inuenerūt eum in sepulchro alio positum: ligatis adhuc pedibus sicut ab ecclesia fuerat abstractum. Ex q̄ re petre collige: q̄ hi quos peccata graua deprimūt: si in sacro loco

sepeliri se faciunt: restat ut etiam de sua presumptione iudicentur. Quatenus eos sacra loca non liberet: sed etiam culpa temeritatis accuset.

De tinctoris corpore in ecclesia sepulto: et postmodum inueto. Cap. lvi.

Am quid quoque in hac urbe contigerit cunctorum qui hic habitant plurimi testantur: quod quidam artis tinctorum primus cum defunctus fuisset: in ecclesia beati ianuarii martyris iuxta portam sancti laurentii a coniuge sua sepultus est. Sequenti autem nocte: ex sepultura eadem audiente custode: eius spiritus cepit clamare. Ardeo: ardeo. Cum vero has diu voces emitteret: custos hoc ei nuntiavit uxori. Uxor vero illi eos qui diligenter inspicerent artis eiusdem viros transmisit ad ecclesiam: volens cognoscere qualiter eius esset corpus in sepulchro de quo talia clamaret. Qui apertis sepulchrum: vestimenta quidem intacta reppererunt: que nunc usque in eadem ecclesia pro eiusdem cause testimonio seruatur. Corpus vero illius omnino non inuenerunt: ac si in sepulchro eodem positum non fuisset. Ex qua re colligendum est: quod ultione anima eius damnata sit. Cuius et caro est ab ecclesia piecta. Quid igitur sacra loca sepultis possunt: quando hi qui indigni sunt ab eisdem sacris locis diuinitus picuntur. Petrus.

Uidnam ergo esse poterit: quod mortuorum valeat animabus prodesse?

Quid sit quod post mortem valeat ad absolutionem animas adiuuare: et de centumcellensi presbytero qui a cuiusdam spiritus petitus est ut per sacra hostias post mortem potuisset adiuuari et de anima iusti monachi. Cap. lvii.

Et culpe post mortem Grego. insolubiles non sunt: multum solet animas etiam post mortem sacra oblatio hostie salutaris adiuuare: ita ut hoc nonnunquam ipse defunctorum anime videantur expetere.

Am predictus felix episcopus a quodam venerabilis vite presbytero qui usque ante biennium vixit: et in diocesi centumcellensis urbis habitauit atque ecclesie beati iohannis que in loco qui tauriana dicitur sita est preerat: cognouisse se asserit: quod idem presbyter in eodem loco in quo aque calide vapores nimios faciunt: quotiens necessitas corporis exigeret: lauari consueuerat. Ubi dum die quadam fuisset ingressus: inuenit quendam incognitum virum ad suum illum obsequium preparatum: qui sibi de pedibus calciamenta abstraheret: vestimenta susciperet: et exenti a calidibus sabana preberet: atque omne ministerium cum magno famulatu pageret. Cumque hoc sepius fieret: idem presbyter die quadam ad balnea iturus: intra semetipsum cogitans dixit: Uirum illi qui mihi solet ita deuotissime ad laudandum obsequium: ingratus apparere non debeo: sed aliquid me necesse est ei pro munere charitatis portare.

Tunc duas secum oblationū coro-
nas detulit. Qui mox vt puenit ad
locum: hominē inuenit: atq; ex mo-
re eius obsequio in omnibus vsus
est. Lauit itaq; 7 cum iam vestitus
voluisset egredi hoc qđ secum detu-
lerat: obsequenti sibi viro pro bene-
dictione obtulit: petens vt benigne
suscipet: quod ei charitatis gratia
offerret. Cui ille merēs: afflictusq;
respōdit. Mihi ista quare das pa-
ter? iste panis sanctus est. Ego hūc
manducare nō possum. Ego enim
quē vides: aliquādo loci huius do-
minus fui: sed pro culpis meis: hic
post mortē deputatus sum. Si autē
mihi prestare aliquid vis: omnipo-
tenti deo pro me offer hunc panē:
vt pro peccatis meis interuenias.
Et tunc exauditū te esse cognosce:
cum hic ad lauādum veneris: 7 me
minime inueneris. In quibus ver-
bis disparuit: 7 is qui esse homo vi-
debatur euanescedo innotuit qđ spiri-
tus fuit. Idēz vero presbyter ebdo-
mada cōtinua se pro eo in lachrimis
afflixit: salutarē hostias q̄tidie ob-
tulit: 7 reuersus postea ad balneū:
eū iā minime inuenit. Qua ex re quā-
tum p̄sit animabus imolatio sacre
oblationis ostēditur: quādo hāc 7
ipsi mortuorū spiritus a viuētibus
petūt: 7 signa indicant: quibus per
ea absoluti videantur.

Ed neq; hoc silendum existi-
mo: quod actū in meo mona-
sterio ante hoc triēniūz reminiscor.

Quidam nanq; monachus iustus
noīe medicinali arte fuerat imbut⁹:
qui mihi in eodem monasterio con-
stituto sedule obseq; atq; in assiduis
egritudinibus meis excubare con-
sueuerat. Hic itaq; lāguore corpo-
ris preuentus: ad extremum dedu-
ctus est. Cui in ipsa sua molestia fra-
ter germanus nomine copiosus ser-
uiebat: qui ipse quoq; nūc in hac vz-
be per eādē medicine artem tēpo-
ralis vite stipēdia sectat. Sed pre-
dictus iustus cū iam se ad extremū
puenisse cognosceret: eidem copio-
so patri suo: qđ ocultos tres aureos
haberet innotuit. Qđ nimirū fra-
tribus nō potuit celari. Qui subtili-
ter indagātes: atq; illi⁹ omnia me-
dicamenta perscrutātes: eosdē tres
aureos inuenerunt in medicamine
absconditos. Quod mox vt mihi nū-
ciatum est tantū malū de fratre qui
nobiscū cōmuniter vixerat: equanī-
miter ferre nō valui. Quippe quia
eiusdem nostri monasterij semper
regula fuerat: vt cūcti fratres ita cō-
muniter viuerēt: quatenus eis sin-
gulis nullam habere proprietatem
liceret. Tunc nimio merore percus-
sus: cogitare cepi vel quid ad pur-
gationem morietis facerēz: vel qđ
in exemplū viuētibus fratrib⁹ pui-
derem. Precioso igit̄ eiusdem mo-
nasterij p̄posito ad me accito dixi.
Uade 7 nullus ex fratrib⁹s se mo-
rientē iūgar: nec sermonē solatio-
nis ex cuiuslibet ore eorūz p̄cipiat:

sed cum in morte constitutus fratres
quesierit: ei suus frater carnalis di-
cat: qz pro solidis quos occulte ha-
buit a cunctis fratribus abomina-
tus sit: vt saltem in morte de culpa
sua metem illius amaritudo trans-
uerberet: atqz a peccato quod ppe-
trauit purget. Cum vero mortuus
fuerit: corpus illius cum fratriu cor-
poribus no ponatur: sed quolibet
fossam in sterquilinio facite: z in ea
corpus iactate: ibiqz super euz tres
aureos quos reliquit projicite: si-
mul omnes clamantes: pecunia tua
tecum sit in pditione: z sic eum ter-
ra opite. In quibus vtriusqz rebus
vnam morienti: alteram volui viuē-
tibus fratribus prodesse. Ut z illuz
amaritudo mortis a culpa solubi-
lem faceret: z istos auaritie rata da-
natio misceri in culpa prohiberet.
Quod ita factu est. Nam cum idēz
monachus peruenisset ad mortēz:
atqz anxie quereretur se fratribus co-
mendare nullusqz e fratribus ei ap-
plicare z loqui dignaretur: ei carua-
lis frater cur ab omnibus esset abo-
minatus indicauit. Qui protinus
de reatu suo ingemuit vehemēter:
atqz in ipa tristitia e corpore exiuit.
Qui ita est sepultus vt dixerat: sed
fratres omnes eadem eius senten-
tia perturbati: ceperunt singuli ex-
trema queqz z vilia: z que eis ha-
bere regulatē semper licuerat:
ad medium proferre: vehementer
qz formidare: ne qd apud se esset:

unde reprehendi potuissent. Cum
vero post mortem eius triginta iaz
essent dies euoluti: cepit animus me-
defuncto fratri copati: eiusqz cū do-
lore graui supplicia pensare: z si qd
esset ereptiois eius remediū q̄rere.
Tunc euocato ad me eodez p̄cioso
monasterij nostri p̄posito tristis di-
xi. Diu est qz frater ille qui defunctus
est in igne cruciat: debemus ei ali-
quid charitatis impēdere: z euz in
quantū possumus vt eripiat adiuna-
re. Uade itaqz: z ab hodierna die
diebus triginta cōtinuis offerre p
eo sacrificiūz stude: vt nullus p̄ter-
mittatur dies: quo pro absolutioe
illi salutaris hostia nō immoletur.
Qui p̄tinus abscessit z paruit. No-
bis autem alia curantibus atqz euo-
lutos dies non numerantibus: Idē
frater qui defunctus fuerat nocte
quadam fratri suo germano copio-
so per visionē apparuit. Quem ille
cum vidisset: inquisiuit dicēs. Quid
est frater: quomodo es? Cui respō-
dit. Nūc vsqz male fui: sed iam mo-
do bene sum: quia hodie commu-
nionem recepi. Quod idem copio-
sus pergens protinus indicauit in
monasterio fratribus. Fratres ve-
ro sollicitē computauerunt dies: z
ipsa dies extitit: quo pro eo trigesi-
ma oblatio fuerat impleta. Cumqz
z copiosus nesciret quid pro eo fra-
tres agerent: z fratres ignorassent
quid de illo copiosus vidisset: vno
eodēqz tempore dum cognoscit ille

isti quid ergerant: atq; isti cogno-
scunt ille quid viderat: cōcordante
simul visione ⁊ sacrificio: res apte
claruit: qz frater qui defunctus fue-
rat: per salutarem hostiam suppli-
cium euasisset. Petrus.

Ira sunt valde que audio: ⁊
non mediocriter leta.

De vita ⁊ transitu cassiani epi-
scopi. Cap. lviij. Gregorius.

Enobis in dubiū veniāt ver-
ba mortuorū: cōfirmant hec
facta viuētium. Nam vir vite vene-
rabilis cassius narniēsis episcop⁹:
qui quotidianū deo sacrificiū offer-
re p̄sueuerat: seq; in lachrymis iter
ip̄a sacrificiorū archana mactabat:
mandatū dñi p̄ cuiusdā sui visionē
p̄sbyteri suscepit dicēs. Age quod
agis: opere qđ operaris: nō cesset
pestuus: nō cesset manus tua: na-
tali apostolorū venies ad me ⁊ re-
tribuā tibi mercedē tuā. Qui post
annos septē in ipso natalitio apo-
stolorū die: cu; missarū solēnia pe-
gisset: ⁊ mysteria sacre cōmuniōis
accepisset: e corpore exiuit.

De quodā ab hostib⁹ capto cui⁹
vincula oblatiōis hora soluebant:
⁊ de varica nautico p̄ salutarē ho-
stiā a naufragio liberato. Cap. lix.

De quoq; audiui⁹ quendā
apud hostes ī captiuitate po-
situm ⁊ in vinculis religatus fuisse:
pro quo sua diuix diebus certis sa-
crificium offerre cōsueuerat: qui lō-
go post tēpore ad coniugem reuer-

sus: quibus diebus ei⁹ vincula sol-
uerent innotuit: eiusq; diuix illos
dies fuisse in quibus eius vincula
soluebatur: quibus p̄ eo offerebat
sacrificiū recognouit. Et ex alia no-
bis re: que ante annos septē gesta
est certissime cōfirmatur.

Bartholomaeus panormitan⁹
episcopus: sicut fideles mihi
ac religiosi viri multi testati sunt ac
testantur: cum beate memorie pre-
decessoris mei tempore: iussus esset
vt romam veniret: vim nimie tem-
pestatis pertulit: ita vt se ex tanto
vndarū periculo euadere posse dis-
fideret. Nauta vero illius varica
nomine qui nunc eiusdē ecclesie cle-
ricatus officio fungitur: post nauē
carabam regebat: qui rupto fune
cum eodē carabo quē regebat inter
vndarum cumulos repente dispa-
ruit. Nauis autē cui ep̄s preerat:
tandem post multa pericula: ad ho-
sticam insulam fluctibus quassata
puenit. Cūq; die tertio episcopus
nautam qui ab eo arreptus fuerat
in carabo in nulla maris parte vi-
deret apparere: vehementer affli-
ctus mortuū credidit: sed per obse-
quium charitatis vnus qđ mortuo
debeatur impendit: vt omnipotē-
ti deo pro absolute eius animi
offerri sacrificium victime saluta-
ris iuberet. Quo oblato: restaura-
ta nauis prexit ad italiam. Cūq; ad
romanū portū puenisset: illic nau-
tam repperit: quem mortuū puta-

Carabus.

uit. Tunc inopinata exultatiōe ga-
uissus ē: eumq; qualiter tot diebus
in illo tanto maris periculo viuere
potuisset: inquisiuit. Qui videlicet
indicauit: quotiens in illius tempe-
statis fluctibus cum eodē quē rege-
bat fuisset carabo versatus: quali-
terq; cum illo vndis pleno nataue-
rat: et quotiens eo a superiori parte
deorsum verso ipse carine eius sup-
federat: adiūgens cū dieb⁹ ac nocti-
bus hoc incessanter faceret: iāq; ei⁹
virtus funditus ex fame simul et la-
bore cecidisset: quo eum ordine mi-
sericordia diuina seruauerit: etenim
indicauit: quod etiam nunc vsq; te-
statur dicēs. Laborās in fluctibus
atq; deficiens subito mētis ponde-
re sum grauatus: ita vt neq; depres-
sus somno essem: neq; vigilare me-
crederem. Cum ecce in eodem me-
dio maris me posito: quidam ap-
paruit: qui mihi panes ad refectio-
nem detulit: quē mox vt comedi vi-
res recepi: nec lōge post nauis trā-
siens affuit: que me ab illo vndarū
periculo suscepit: atq; ad terrā de-
duxit. Quod scilicet episcopus au-
diens requisitū diem: atq; illū fuisse
diem repperit: quo pro eo presby-
ter in hostica īsula omnipotēti deo
hostiam sacre oblationis immola-
uit.

Petrus.

Et que narras: ipse quoq; in
silia posuit agnoui.

De virtute ac mysterio victimę
salutaris. Cap. lx. Gregorius.

De circo credo quia hoc taze
parte cum viuētibz ac nesciē-
tibz agit: vt cūctis hec agētibz
atq; nesciētibz ostendatur: quia
si insolabiles culpe non fuerint: ad
absolutionē prodesse etiā mortuis
victime sacre oblationis possunt.
Sed sciēdum est qz illis sacre victi-
me mortuis prosunt: qui hic viuen-
do obtinuerunt: vt eos etiam post
mortem bona adiuuēt: que hic pro
ipsis ab alijs fiunt. Inter hec autē
pensandū est: qd tutior via sit vt bo-
num qd quisq; post mortē suā spe-
rat agi p alios: agat dum viuit ipse
per se. Beatius quippe est liberum
exire: qd post vincula libertatē que-
rere. Debemus itaq; presens secu-
lum: vel quia iam conspiciamus de-
fluxisse: tota mente contēnere: quo-
tidiana deo lachrymarū sacrificia:
quotidianas carnis eius et sangui-
nis hostias immolare. Hęc nanq;
singulariter victima ab eterno inte-
ritu saluat animā: que illam nobis
mortem vnigeniti per mysteriū re-
parat. Qui scilicet surgens a mor-
tuis iam nō moritur: et mors ei vl-
tra nō dominabitur: tamē in seipso
immortaliter atq; incorruptibiliter
viuens: pro nobis iterū in hoc my-
sterio sacre oblationis immolatur.
Eius quoq; ibi corpus sumit: ei⁹
caro in populis salute partitur: eius
sanguis non iam in manus infide-
lium: sed in ore fidelium funditur.
Hinc ergo pensemus quale sit pro

nobis hoc sacrificium: quod p ab-
solutione nostra passionē vnigeniti
filij semper imitatur. Quis enim fi-
delium habere dubiū possit: in ipsa
immolationis hora ad sacerdotis
voce celos apiri: in illo iesu christi
mysterio angelorum choros adesse:
summis ima sociari: terrena celesti-
bus iungi: vnumq; ex visibilibus
atq; inuisibilibus fieri.

De affligendo corde inter sacra-
mysteria: et de mētis custodia post
compunctionem. Cap. lxi.

Ad uos fratres
doris relinquit
1002

Ed necesse est cū hec agim⁹:
nosmetipsos deo i cordis cō-
tritione mactemus. Quia qui pas-
sionis dominice mysteria celebram⁹
debemus imitari qd agimus. Tūc
ergo vera p nobis deo hostia erit:
cum nosipsum hostiā fecerit. Sed
studendum nobis est vt etiam post
orationis tempora: quantumcun-
q; deo largiente possumus: in ipso
animum suo pondere et vigore ser-
uemus: ne post cogitatio fluxa dis-
soluat: ne vana mentem leticia sub-
repat: et lucrum compunctiōis ani-
ma per incuria fluxe cogitationis
pdat. Sic quippe qd poposcerat
anna obtinere meruit: qz se post la-
chrimas in eodem mētis vigore ser-
uauit. De qua nimirum scriptus est.
Vultus eius non sunt amplius in-
diuersa mutati. Quia igitur non est
oblita que petijt: nō priuata est mu-
nere quod poposcit.

De relaxandis culpis alienis: vt

nostre relaxentur. Cap. lxiij.

Ed inter hec sciendum est: qz
ille recte sui delicti veniam po-
stulat: q prius hoc quod in ipso de-
linquitur relaxat. Quod enim nō
accipitur: nisi ante discordia ab ani-
mo pellatur: dicēte veritate. Si of-
fers munus tuum ad altare: et reco-
datus fueris quia frater tuus ha-
bet aliquid aduersum te: relinque
ibi munus tuum ante altare: et vade
prius reconciliari fratri tuo: et tunc
veniens offeres munus tuum. Qua
in re pensandum est: cum omnis
culpa munere soluatur: q̄ grauis
est culpa discordie: pro qua nec mu-
nus accipiat. Debemus itaq; ad
proximum quāuis longe positum:
longeq; disiunctum mente ire: ei⁹
animum subdere: humilitate illum
ac beniuolētia placare: vt scilicet cō-
ditor noster dum tale placitum no-
stre mētis aspexerit: a peccato nos
soluat: qui munus pro culpa sumit.
Veritatis autem voce attestante di-
dicimus: quia seruus quidem qui
decem milia talenta debebat: cum
penitētiā ageret: absolutionē de-
biti a domino accepit. Sed quia cō-
seruo suo centum sibi denarios de-
benti debitum nō dimisit: et hoc est
iussus exigi: quod ei fuerat iam di-
missum. Ex quibus videlicet dictis
constat: q si hoc quod in nos delin-
quitur ex corde non dimittimus: et
illud rursum exigitur quod nobis
iam per penitētiā dimissum fuisse

gandebamus. Igitur dum p indul
ti temporis spaciuz licet dum iudex
sustinet: dum cōuersionem nostraz
is qui culpas examinat: expectat:
Conflemus in lachrymis duritia;
mentis: formemus in primis gra

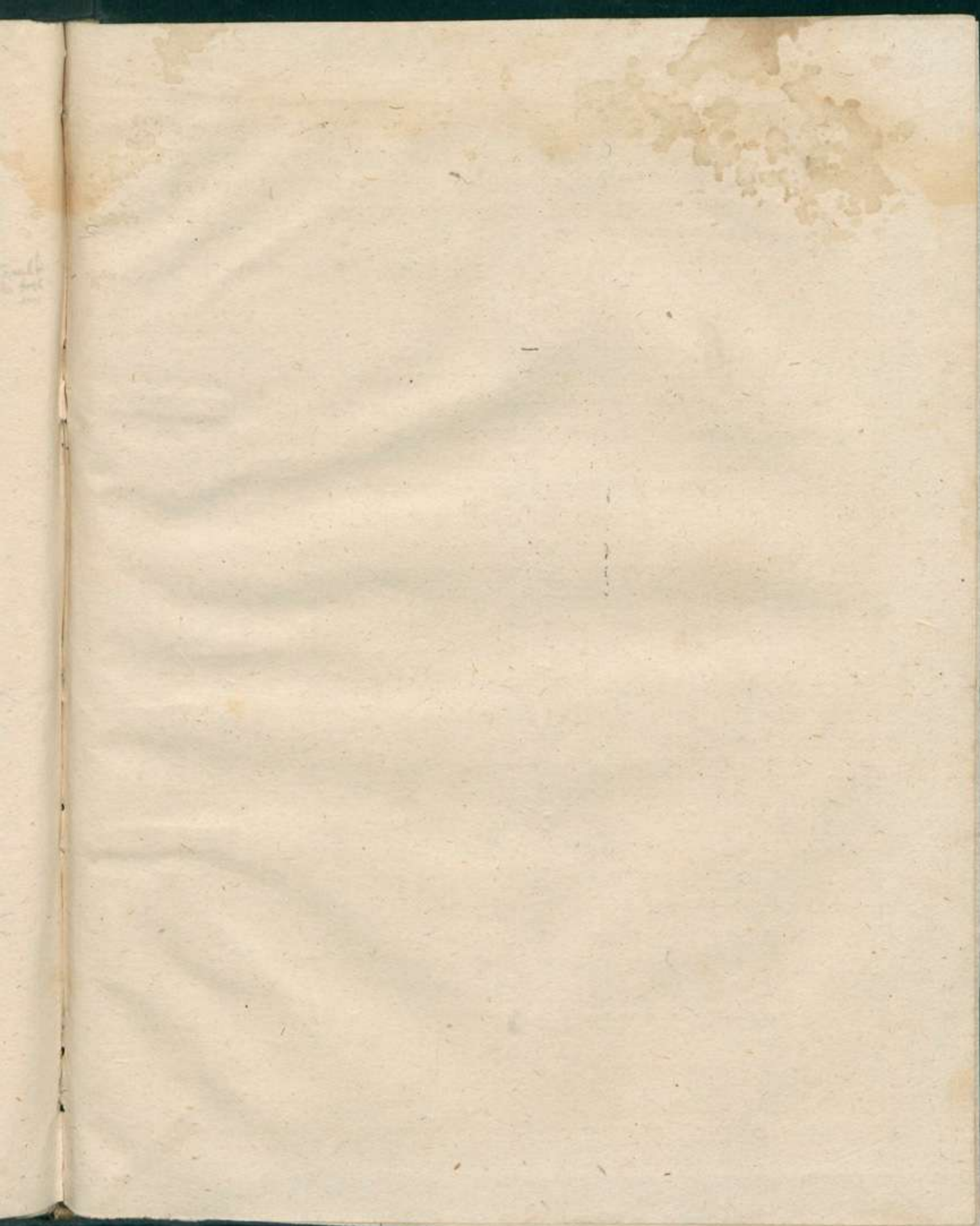
tiam benignitatis. Et fidēter dico:
quia saluari hostia post mortē nō
indigebimus: si ante mortem deo
hostia ipsi fuerimus.

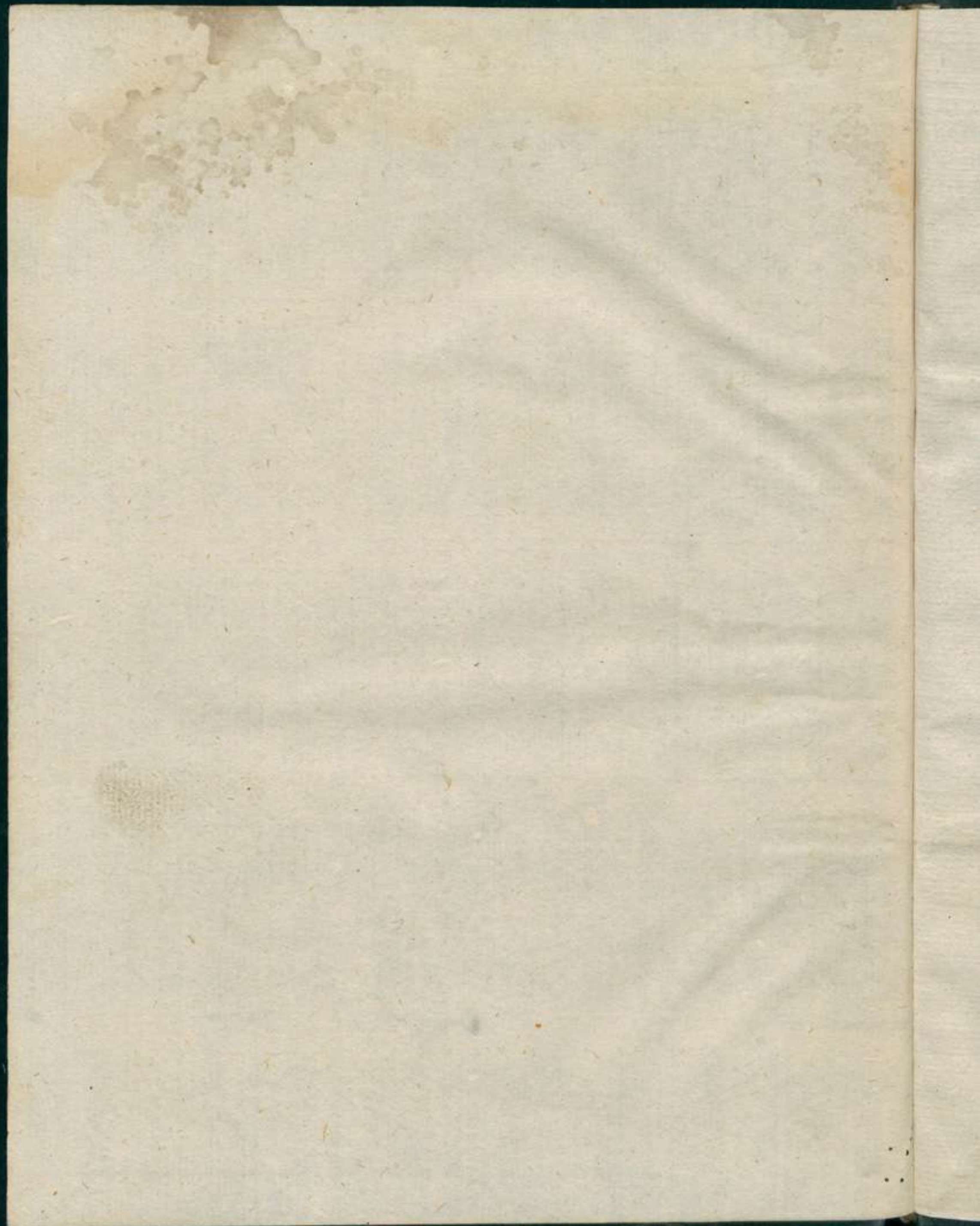
Explicit liber Quartus.

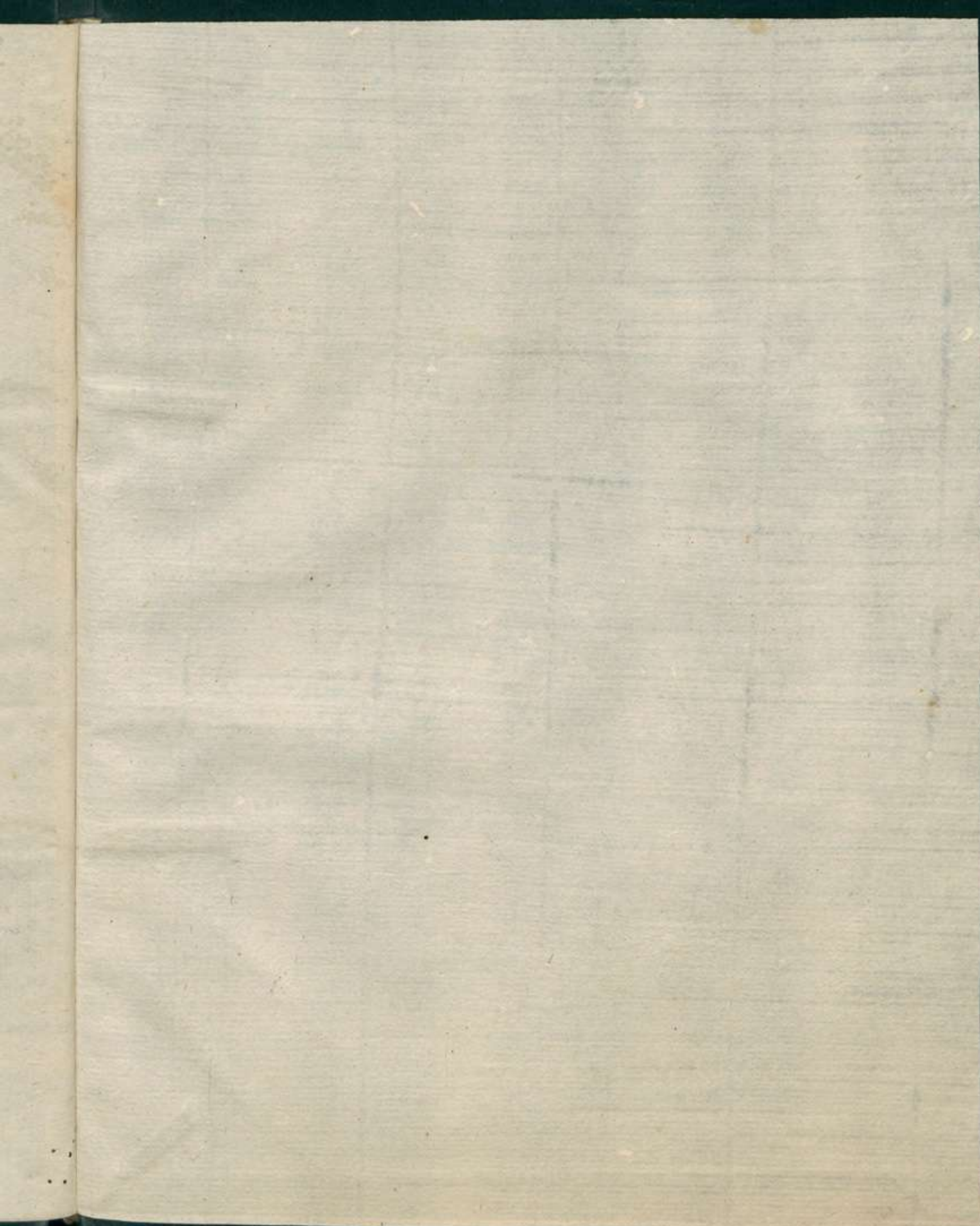
Beatissimi Gregorij summi pontificis opus
Dyalogū: certa qda; z mirāda miracula: a dño
deo nostro ad preces sanctorum facta: necnō z
multa presentis z future vite exempla perlucide
tractans: que tanto nos ad bene beateq; vinen
dum inuitāt: quāto ipsum autorem felici beati
tudine pfrui cernimus: feliciter clauditur. Cle
netijs p Iheronymum de paganinis brixieſem
Anno incarnationis dñice Millesimo quadrin
gentesimo nonagesimo secūdo: Idib⁹ nouēbris.

Registrum prescripti operis.

A b c d e f g h i l z Omnes sunt q̄terni
preter A z l z qui sunt ouerni.

120
DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Biblioteca de Catalunya

Reg. *478.594*

Sig. *Marès*

I 46

